A.M. DE JONG

MERIJNTJE GIJZEN'S JEUGD

HET VERRAAD

A. M. de Jong

Merijntje Gijzen's Jeugd

-

Het Verraad

1925

Aan Moeders nagedachtenis

EERSTE HOOFDSTUK

I.

ER lag een blauwe doom over de boomgroepen rond de verre boerderijen, en zwaarmoedig droomde het oude rood der daken daartussen. Diep stond heel de hemel open in een doorzinderd, glanzend azuur, onpeilbaar. Slechts hingen, heel hoog, een paar lange, wonderlik gerekte veren fijnstrepig uitgewaaid. De late zon sproeide een rijpe schijn over de wijdheid der velden rondom, waar het gele koren, zijden glansen vangend, van tedere rillingen doorvaren lag onder de strelende handen van het warme zomerbriesje. De wereld leek wonderlik groot onder die hooggewelfde hemel, groter dan ooit te voren. En door de open wijdte der goud-en-groen-geblokte velden lag de zware dijk geslingerd, machtig en breed met zijn driedubbele bomenrijen aan weerskanten. Het kleine dorp, ver weg, leek neergehurkt onder aan de dijk, weggescholen in de veilige omarming van zijn zwierige bocht, wat dofrood van lage, oude daken tussen donker bomengroen, een klein, spits torentje met de schittervonk van het gouden haantje parmantig er bovenuit.... En het jongetje was wel heel nietig, zoals het daar tegen de brede helling in de bomenschaduw zat, en met een voorzichtig handje streek over zijn bezeerd enkeltje.

Merijntje moest boeten voor zijn ondeugendheid. Hij begreep en aanvaardde dat. Want de lessen van meneer pastoor op de lering, en de veel strengere boetpredicaties van zijn spichtige, kleine grootmoeder hadden een diepe indruk gemaakt op zijn ontvankelik gemoed, en hij paste ze met welhaast beangstigende nauwgezetheid toe op alles, wat er omging in zijn klein en onbelangrijk leventje. Dat trouwens maar klein en onbelangrijk leek voor anderen, meer in 't bizonder voor de domme grote mensen, die niets méér weten van het leven en de wereld, dan juist het onbetamelik geringe beetje, dat hen zelf aangaat; zonder te beseffen, dat overal rondom hen middelpunten van het heelal zich bewegen. Merijntje was ook zo'n middelpunt, en in weerwil van zijn wat verlegen bescheidenheid verbaasde het hem daarom volstrekt niet, dat Onze Lieve Heer en de Duivel een

jaloerse strijd om hem voerden, al zijn doen en laten trachtten te beïnvloeden, beurtelings de baas over hem speelden en hem beloonden of straften, al naar hij braaf of wel ondeugend was geweest.

In Merijntjes zieltje en geest zag het er, dank zij de zonderlinge godsdienstige en paedagogiese begrippen van de mensen onder wie hij opgroeide en die tesamen aan de vorming van zijn verstand en karakter arbeidden, nog al bont uit. Hij ging omringd van een kleine heermacht onzichtbare wezens van wel zeer tegenstrijdige beginselen. En allemaal probeerden zij hem te beïnvloeden naar hun eigen aard, en hem met duizend knepen en streken naar hun zijde over te lokken.

Allereerst was daar zijn Engelbewaarder, zijn beste en heiligste vriend. Die was heel machtig en goed, en hij moest, op last van niemand minder dan Onze Lieve Heer zelf, beproeven Merijntje op het rechte pad te houden. Alles wat een kleine jongen voor goed deed, was hem door zijn Engelbewaarder ingefluisterd. Die ging aan zijn rechterzijde, en was helemaal uit de hemel gezonden met de speciale opdracht om op Merijntje te passen, en een brave kleine jongen van hem te maken. Als dat lukte, zou hij hem eenmaal dragen, met brede, trotse vleugelslagen, Gods gouden hemel in. Hij had een mooi, vriendelik en streng gezicht, dat blonk: van een hemelse schijn....

Maar aan Merijntjes linkerzijde, daar ging een ander, minder mooi, minder edelaardig geleide; daar schuifelde de duivel mee en probeerde hem heel de dag door te verleiden tot allerhande slechtigheden. Merijntje wist niet precies of het ook een speciale duivel was, op hèm persoonlik afgestuurd; op dat punt waren zijn opvoeders minder positief in hun verklaringen. Maar dat moest wel zo zijn, had hij al lang bij zichzelf vastgesteld: ook een duivel immers kan niet overal tegelijk zijn (dat kan God alleen, die ‘alomtegenwoordig’ is!), en toch was er altijd en overal een duivel doende om mensen en kinderen over te halen tot gemene dingen. Hij was lelik, de helse sinjeur. Afzichtelik was hij: met één paardepoot en met horens op zijn kop, en zijn ogen stonden scheef, en hij had een lange, harige staart, die in een pijlpunt uitliep, en dan nog: hij stonk naar solfer....

Deze twee waren de voornaamste reisgezellen op zijn levensweggetje. Maar er waren er nog heel wat meer! De ziel van zijn goeie grootvader stond de Engelbewaarder bij in zijn gewichtige taak om Merijntje voor de strikken van de duivel te behoeden, en ook zijn gestorven broertje streed

aan de rechterkant. Dat waren nou ook engelen, maar die konden onmogelik altijd bij hem zijn, wist Merijntje, want die moesten ook nog helpen passen op zijn drie broertjes en twee zusjes, op zijn vader en moeder en op de verdere familieleden. En voor hen was de duivel ook niet half zo bang als voor zijn Engelbewaarder, want dat was een èchte engel, zo een, die in de hemel hòòrde, die niet eerst een mens op aarde geweest was.

En boven die allen, hoog boven de wereld en de wolken, in de hemel, daar zat Onze Lieve Heer zelf, op zijn troon, en keek toe, wat of je dee, en of je wel altijd braaf luisterde naar je Engelbewaarder en de andere goeie geesten. En als je verkeerd gedaan had, dan werd je gestraft, daar hielp geen moedertjelief aan. Alleen kon je soms, als je op tijd tot het besef van je deugnieterij kwam, de straf nog af bidden. Wanneer je het erg dringend vroeg, aan Ons Lievrouwtje of aan Sint Antonius, die ook heel goed was, en heel machtig in de hemel. Maar natuurlik moest je dan eerst echt berouw hebben over je slechtigheid! En voor heel erg ondeugende streken, die zware zonden, die doodzonden waren, daarvoor was alleen vergiffenis te krijgen bij de biecht, door de absolutie van meneer pastoor. Want die werden daarboven opgeschreven door een strenge engel ineen groot boek, en eerst doorgestreept als je gebiecht had. En als je per ongeluk stierf zonder gebiecht te hebben, (of zonder een waar berouw te hebben 'verwekt', wat even goed was als biechten), nou, dan moest je voor Onze Lieve Heer komen staan, en dan las die engel uit dat verschrikkelike boek al je boze daden voor, en die werden dan op een weegschaal gelegd. En als dan de andere schaal, waarop je goeie daden lagen, niet zwaarder was, dan ging je naar het Vagevuur, of, als het danig erg was, naar de Hel, en daar moest je dan voor eeuwig en eeuwig branden....

Maar ook hier op aarde werd je al gestraft voor je ondeugendheid.... Wie dat eigenlik deed, wist Merijntje niet precies. Want grootmoeder zei altijd:– Joa, manneke, Joosje Pek 'ad je doar lillik te pakken, 'ee?.... terwijl moeder, net omgekeerd, uitlei: – Nou ziede's, Merijntje.... zo komd Oons Lieven 'eerke!.... Joosje Pek, dat was Sinjeur de Duivel.... Wie had er nou gelijk?.... Maar in ieder geval, wie er dan ook achter zat, één ding was zeker: gestraft werd je!.... Merijntje wist dat allemaal heel nauwkeurig, en ook, dat er geen ontkomen was aan de dingen, die nu eenmaal van de hoogste plaats uit waren vastgesteld. En zo moest hij dan nu boeten voor zijn ondeugendheid, en zat met een berouwvol en pijnlik gezichtje aan de kant van de dijk. Hij kreunde zachtjes van pijn, verdriet en spijt, boende af en toe de opdringende

tranen uit zijn ogen, en had niet de moed, zich te beklagen, al vond hij deze keer de straf wel wat onevenredig zwaar!....

Zijn moeder lag ziek te bed. Hij wist niet wat ze scheelde, maar het moest wel iets heel ergs zijn, want hij had haar soms akelig horen schreeuwen. Zijn grootmoeder had hem naar buiten gestuurd, maar met de boodschap erbij, dat hij voor de deur moest blijven. Er was net geen enkel kameraadje geweest om mee te spelen, en Merijntje had van stokjes en grashalmen en zand een mooie tuin gemaakt.... En toen was daar Baas Jansen komen aanrijden met zijn spiksplinternieuw gerij, waar van achter een stang aan zat, net of ie d'r expres was aangemaakt voor kleine jongens, die graag een stiekem ritje meemaken. Merijntje wist heel goed, dat hij niet achter rijtuigen mocht gaan hangen. Maar de duivel had natuurlik dadelik begrepen, dat er een kansje was om Merijntje te verleiden tot een boze daad, en hij had hem voorgespiegeld, dat het toch helemaal niet zo erg was, zo'n heel, heel klein eindje mee te rijden! En Merijntje had er in zijn domme argeloosheid natuurlik weer helemaal niet aan gedacht, dat de duivel hem dat zondige voornemen ingaf!.... Hij had zijn half afgewerkte tuin in de steek gelaten en was gauw achterop gesprongen en meegereden. Eerlik met het plan om maar een klein eindje van het rechte pad af te wijken, een paar huizen ver maar.... Telkens wou ie er af springen, maar dan fluisterde de listige duivel: 'Nee.... nòg een paar huizen.... nog tot de hoefstal van de smid, of.... nee, nog tot de dreef van Den Dikke.... nou, tot het huis van Duumpje, het schippertje dan'.... En toen in eens, vóór Merijntje het wist, eerlik vóór hij het wist, was het lekker verende, nieuwe gerij van Baas Jansen het dorp al uit geweest, en stapvoets was het tegen de helling van de aprel op gegaan bij de kaai, naar de Luie Dijk..... Nou, en dàn hing je zo fijn half achterover, en je keek tussen de boomblaren en takken zoo diep in de blauwe hemel, dat je er toch zonde van maakte om juist op zo'n moment weer tot de alledaagsheid van de begane grond terug te keren!.... Toen, boven op de dijk, was de vurige klepper van Baas Jansen in eens vooruit geschoten, zó hard, zó hard, dat Merijntje de zucht van de vaart door zijn haren had voelen waaien, zijn hart sneller begon te kloppen, en hij een beetje bang geworden was. Een hele tijd achtereen had die wilde klepper zo hard gedraafd, en Merijntje had er wezenlik niet afgekund, al zou hij ook nog zo graag gewild hebben. En zo was hij tot zijn grote ontsteltenis een verschrikkelik eind van het dorp weg geraakt, zó ver als hij nog nooit geweest was. Toen dan het paard zijn wilde draf eindelik een

klein beetje matigde, had hij de sprong gewaagd.... Maar hij was gevallen, en had zijn enkel zo'n zeer gedaan, dat ie 'et wel had willen uitschreeuwen. Dat had hij intussen niet gedurfd uit angst voor Baas Jansen, die niet van de gemakkelikste was, en hem misschien wel met de zweep zou hebben afgeranseld, als hij had gemerkt, dat Merijntje zich verstout had zo maar achter op zijn blinkend, nieuw gerij te klimmen!....

Voorzichtig was de kleine boosdoener opgekrabbeld, maar hij kon onmogelik op zijn verstuikte enkel staan, en nou zat ie daar onthutst in het gras tegen de dijkhelling, kreunde van pijn bij elke beweging, die hij maakte en dacht spijtig na over wat er gebeurd was.... Nu eerst begreep hij, hoe onnozel hij zich weer had laten beetnemen door die sluwe verleider van een duivel, die zich nou zeker zat te verkneuteren van plezier over de lelike poets, die hij dat arme, onnadenkende Merijntje deze keer gebakken had!.... En straks, als ie thuis kwam – àls ie tenminste nog ooit thuis kwam, want hoe moest hij terug naar het dorp, dat zo ver weg lag, als hij immers niet lopen kon!? – dan zou ie nog straf hebben op de koop toe!.... Z'n moeder zou uit de schemerige bedstee verwijtend naar hem kijken en haar hoofd schudden. Z'n grootmoeder zou kijven met haar schelle stem, die als met naalden in je oren stak, en z'n vader zou hem zeker op billekoek trakteren.... En later zou hij deze zonde moeten biechten, en dan kreeg ie van meneer pastoor ook nog weer es straf: penitentie noemden ze dat, maar het was even goed straf: een heele reeks Onzevaders en Weesgegroetjes.... En verdrietig bedacht Merijntje, al op voorhand, dat ie dan natuurlik, zooals immer, weer in de war zou raken met tellen, omdat zijn gedachten onder het werktuigelik bidden zouden afdwalen.... en dan zou ie weer van voren af aan moeten beginnen, want dat afdwalen was ook al weer zonde.... O, alles in de wereld was haast zonde!.... Het was voor zo'n klein, nauwgezet jongetje als Merijntje wel heel moeilik om te leven zonder ieder ogenblik te zondigen!.... Niet dat hij het kwaad meende, of het met opzet deed, maar toch verschalkte de zonde hem onophoudelik, en hij merkte eerst, dat de duivel hem weer verleid had, als het te laat was.... De duivel was ook wel een vervaarlike tegenstander voor zo'n onergdenkend, klein mannetje!....

Merijntje zuchtte diep, en vele malen achtereen. Hij dacht na over al de moeilikheden, die hem wachtten, en waarvan de eerste was: het vraagstuk, hoe hij weer thuis zou komen. Want loopen kòn hij niet. Hij had een eindje op één been gehinkt, maar wat een baas hij anders ook in het hinken was, nù werd hij er zoo schrikkelik moe van, en het schokken deed hem ook

gemeen zeer aan zijn verstuikt enkeltje. Hij had het niet kunnen volhouden en zat nu weer troosteloos in het gras, en wist dat hij gauw hard zou gaan huilen van akeligheid.... Het was zo eenzaam hier aan die lange, lange dijk. Er kwam maar geen mens voorbij. Heel ver weg hoorde hij af en toe een koewachter louwen, een langgerekte, melancholieke roep over de landen; en als hij zweeg, louwde uit een andere diepte van de velden een andere koewachter terug, met precies dezelfde droefgeestig galmende uithaal.... Het klonk hier wel erg, heel erg uit de verte, net of het uit een andere wereld kwam, een wereld, die Merijntje wel kende, maar waaruit hij was weggedwaald, en die hij misschien nooit, nooit meer zou mogen betreden.... Hij werd deze keer dan toch wel verschrikkelik zwaar gestraft voor zijn ongehoorzaamheid!....

Ginder ver weg, in een groot veld met suikerpeeën, kropen zwarte stippen door het groen. Dat was een krooi wieders.... Als hij eens riep?.... De koewachters, die je niet eens zien kon, hoorde je hier toch ook wel!.... Hij deed zijn mond wijd open, en schreeuwde de louwroep over de velden:
– Louwe louwe louwe leueu-heueu-lèèèè!....

Maar dadelik zweeg hij, ontsteld en verschuchterd. Zijn stemmetje klonk zo dun en ijl in de grote ruimten van velden en hemel, die hem plotseling geopenbaard werden in al hun overstelpende onmetelikheid, toen zijn zwak geluidje er spoorloos in verzwond als het nietige gepiep van een schuw vogeltje.... Nooit zou iemand dat kunnen horen of er acht op slaan.... En zo werd Merijntje in die vreesaanjagende oneindigheid een eenzaam, klein, verloren ding, dat niemand zou kunnen terugvinden....

Bedroefd dacht de kleine boosdoener na over de vraag, of de zonde dan toch zó verschrikkelik zwaar geweest was deze keer? En ootmoedig kwam hij tot de erkentenis, dat hij inderdaad zéér zwaar gezondigd had!.... Misschien liepen ze nou al overal naar hem te zoeken, en door heel het dorp zwierf angstig de vraag: – 'Edde Merijntjes soms ieveraans gezien?

En zijn moeder, die toch al zo ziek was, dat ze er hard van schreeuwen moest, lag in de bedstee, en huilde en wist geen raad, en dacht al maar aan de kaai en aan de kreek en aan de watergang.... En hij zat hier machteloos, en kon niet terug gaan om aan al die narigheid een einde te maken!.... Onze Lieve Heer (of Joosje Pek natuurlik) had hem tegen de grond gekwakt en zijn enkeltje kapot gemaakt.... En niemand was er, die hem helpen kon. Het enige teken van leven kwam uit ijle verten tot hem: het vage gegalm der

onzichtbare, louwende koewachters, van tijd tot tijd.... En nu was het nog licht, maar straks....

Een wilde angst joeg plotseling aan in Merijntjes ontstelde zieltje en versnelde de klop van zijn kleine hart, dat hamerde of het naar buiten wou springen; straks zou het donker worden.... aardedonker!.... En dan zou hij nog helemaal alleen hier aan de dijk zitten? Zijn keel wrong toe van benauwdheid: dat hield hij immers niet uit!.... Hij was bang in donker. Hij was al bang, als hij thuis door de donkere gang alleen naar de voordeur moest. En voor geen geld van de wereld zou hij 's avonds zonder gezelschap naar de schuur gegaan zijn, waar altijd geritsel was van ratten, geknaag van de konijnen, en geschuifel van onzichtbare voetstappen van God weet wie of wat....

Merijntjes ogen waren groot geworden van ontsteltenis. Heel alleen in die helsdonkere nacht.... hier in de verschrikking van die grenzenloze ruimte, die hem nu al angstig maakte met haar spokige stilte, waar soms die weemoedige roep van de koewachters uit de verte zo vreemd ijl om zijn oren dreef.... De 'Engel des Heren' had ie al horen luiden, een hele poos geleden, en zó lang was het dus al over vijven!... Scherp sjirpte een veldkrekel in het gras, vlak bij hem.... Merijntje hield volstrekt niet van veldkrekels. Je zag die beesten nooit. Het waren enkel zo maar griezelige geluiden in de lucht om je heen, nu hier dan daar.... De vogeltjes, die piepten in de bomen, die kon je altijd nog wel te zien krijgen, als je goed oplette, maar die akelige krekels, dat waren alleen knerpende geluidjes.... of een kleine, roestige grendel heen en weer geschoven werd.... Als het helemaal donker was, en daar begon een uil te oehoeën, dicht bij hem.... dan zou hij het zeker van angst besterven!.... En misschien.... misschien spookte het hier wel! Er waren veel plaatsen in de streek, waar het spookte, en Merijntje was er niet zeker van dat het hier veilig was.... Als door de zwarte duisternis eens de schim van een vermoorde non als een witte schaduw aan hem voorbij gleed!....

Merijntje, het hart vol dodelike schrik, de ogen vol vreselike visioenen, stond moeilik op en probeerde nog eens te lopen, telkens eventjes steunend op het puntje van zijn bezeerde voet.... Maar het ging niet. Hij zwikte door en schreeuwde van de scherpe pijn, haast net zo hard als zijn moeder, die thuis ziek in de bedstee lag. Hij moest weer gaan zitten. Er was een hele dikte boven zijn klomp, Het stak daar en brandde.... En boven al die lichamelike kwelling stond in zijn verschrikte geest de grote angst voor de

avond, waardoor hij overvallen zou worden, eer iemand voorbij kwam, die hem helpen kon.

En Merijntje, op van zenuwachtigheid, angst en pijn, werd wel een heel nietig kereltje, zoals hij daar in elkaar gekrompen zat te huilen tegen de helling van de zware, hoge dijk, die zich slingerde, machtig en onverschillig, door het wijde zomerland met de rijpe, doorschijnende hemel er boven....

En zo vond hem Goort Perdams, de stroper, die in het dorp bekend was onder de bijnaam van De Kruik.

II.

Hij was geen vriendelik man, de Kruik, en vandaag was hij het minder dan ooit. Want hij kwam recht van Janekee Timmers, die hem voor de vierde keer de bons gegeven had, met de honende boodschap erbij dat hij nou nooit meer terug hoefde komen om wéér meelij af te schooien.... Want nou was er een ander, die aan zijn pink meer waard was dan de Kruik aan zijn heele lijf, en tussen de stroper en haar was het voor goed uit....

Janekee woonde ver achter in de polder met haar vader en haar broer, vrienden van Goort, vermetele stropers en zwervers als hij. Haar moeder was jong gestorven, en zij was onder de ruwe kerels opgegroeid, en ruw geworden als dezen. Een wilde meid, opvliegend en heerszuchtig, de baas spelend over haar vader en broer. Ze was volstrekt niet bang voor de Kruik, al liepen de stoutmoedigste vechtersbazen graag een straatje om, wanneer Goort een borrel te veel op had en in zichzelf grommend, zo loerend uit zijn ogen keek, en bereid was om van mening teverschillen met iedereen en alles op de wereld.

Goort Perdams was van jongs af een stille, eenzelvige natuur geweest. Het beestige sloven op het veld had hem nooit aangestaan, en al vroeg had hij een slechte naam gehad om zijn luiheid en zijn ontembaar karakter. Later was hij weg gegaan van het dorp, had een jaar of acht door de wereld gezwalkt als zeeman, en werd zelden in de streek gezien. Toen, na de dood van zijn ouders, was hij plotseling weer opgedoken en had zich gevestigd in het oude, vervallen huisje, dat nu zijn eigendom was. Hij vroeg niemand hulp of raad, leefde geheel afgezonderd van de andere mensen, kookte zijn

eigen potje en ging zijn eigen eenzame weg, zonder acht te slaan op de kritiek zijner dorpsgenoten, die overigens heel wat op hem hadden aan te merken. Want niet alleen, dat hij nooit meewerkte op het veld, een geducht stroper was, een drinker en een wreed vechter, maar hij kwam ook nooit in de mis, leefde als een heiden, en schimpte bij gelegenheid op alles wat priester was of in verband stond met kerk of godsdienst. Ze hadden hem eigenlik wel graag het dorp uitgenegerd, maar de Kruik had niemand nodig, en met geweld tegen hem optreden, daartoe hadden ze te veel respect voor zijn doldriftige vechtwoede en zijn ontzettende lichaamskracht, die iets onmenseliks had.

Meestentijds zwierf hij met zijn jacht- of vistuig door de polders en over de schorren langs de stroom, of hij zwalkte in zijn oude, wrakke visbak over de rivier en de plassen, en stroopte wild en vis weg, vlak onder de ogen van koddebeiers en van de rijksveldwachters, die men in deze streek grensjagers noemde, rustig en brutaal, alsof er geen wet bestond, die het hem verbieden kon. De beschermers der jachtvelden letten trouwens niet al te nauwkeurig op, als ze hem in de nabijheid vermoedden, want zij hadden de intieme overtuiging, dat de Kruik met een even rustig geweten en een even vaste hand op een jachtopziener of een grensjager schieten zou als op een kleiner stuk wild....

Hij was niet groot, maar onevenredig zwaar en breed gebouwd. Daardoor leek hij enigszins op zo'n ouwerwetse waterkruik van gedrongen vorm, welke gelijkenis dan de aanleiding tot zijn bijnaam geworden was. Onder de rand van zijn verschoten, verfomfaaide hoed keken een paar kleine, grijs-groene ogen brutaal uitdagend en driftig de wereld in. Zijn voorhoofd was laag en breed, zijn sterke, grove kaken verrieden een ontembaar gemoed, een opbruisend temperament en een grote mate van koppigheid. Iets van een ever was er in zijn verschijning. Hij had het gedrongene van zo'n beest, de vervaarlike breedheid van schouders en borst, heel de verbazingen vreeswekkende kracht en ook het plotse, wilde lichten van de kleine, woeste ogen, opflikkerend in boosaardigheid of lust. En in dit schonkige, harde lichaam leefde een eenzame, verbitterde ziel, worstelend met de duistere drang zijner driften; en met een bijna onoverwinnelike verlegenheid ook, die hem zich van kind af aan vreemd had doen voelen overal, waar mensen bijeen waren. Niemand had ooit dit schuwe wezen in hem begrepen of gekend. Alleen hijzelf wist ervan, en hoe het hem bijwijlen zo ongelukkig en hulpeloos had gemaakt. Een kwellend

gevoel van schroom, zo weinig passend bij zijn machtig lijf, had hem gedreven tot een stuurs en ruw optreden, waarachter hij de hunkerende zwakheid verborg, die hem met de anderen had kunnen verenigen. Zijn masker had de mensen om hem heen volkomen bedrogen, en het was zeer eenzaam in en rond Goort Perdams.

Zijn gevoel voor Janekee had hem overweldigd, nadat hij lange tijd haar nauweliks had opgemerkt. Hij was nog zwijgzamer geworden, had om haar heen gedraaid als een schuchtere schooljongen en zich niet durven uitspreken. De meid had hem gemakkelik doorzien, hem getergd en gelokt met lachjes en spotternij, met halve woorden en lonkjes uit het hoekje van haar oog, tot hij half krankzinnig geworden was, van verlangen en woede tegelijk. Toen had hij haar op een dag alleen getroffen in de tuin achter het huisje en haar plotseling gegrepen als een dier, dat zich stort op zijn prooi. Ze had zich woest verweerd, maar hij had haar tegen zich aangedrukt, zijn lippen vastgezogen in haar weke hals, en alle slagen, die haar harde knuisten lieten neerhagelen op zijn gezicht, verdragen zonder een geluid. Half doodgedrukt, buiten adem, had zij dan eindelik haar verzet gestaakt en zich gewonnen gegeven. Zij had hem terug gekust, lachend en àl gulziger, maar toen hij haar met flikkerende ogen neerduwde in het gras was ze hem ontsnapt, en had hem kortweg gezegd, dat ze dàt niet wou.... nòg niet.... En Goort had zich geschikt, zijn heet bloed tot rust gedwongen, haar wil geëerbiedigd. Een tijdlang was het toen goed geweest tussen hen. Ze had zijn opbruisende hartstocht getemd met zachte woorden. Als was werd hij in haar handen, en hij had zich vreemd voelen veranderen. Opgelucht had hij zich gevoeld, wonderlik, als bevrijd van een druk, die hem heel zijn leven had neergehouden naar de aarde. Er was iets in hem vrij gekomen, dat aldoor aan banden had gelegen, iets, zo goed en zacht, dat hij het nauweliks had durven uiten, beschaamd en onwennig, maar er toch, heimelik, gelukkig mee was geweest.

Het had niet lang geduurd. Gauw was Janekee veranderd. Hoe, waardoor of waarom wist de Kruik zich met geen mogelikheid te verklaren. Zij lachte hem uit, stiet hem terug als hij haar naderde, spotte met zijn verwonderd smekende ogen, en greep het broodmes, toen hij haar eens, driftig wordend, naar zich toe wou trekken. En hij, de gevreesde Kruik, die bij kermis of vastenavond voor geen vier messenstekers op zij ging, had daar gestaan als een bange knaap, die voor het eerst de blikkering van een lemmer vlak voor zijn ogen ziet, en was terug geweken.... Janekee had zijn houding verkeerd

begrepen en hem nog meer, nog grievender bespot. Zij kon ook niet vermoeden, dat ze nooit zó dicht bij haar dood geweest was, en enkel gered door de angst, die achter dat lage, brede voorhoofd broeide, de angst voor wat er later komen zou, voor de diepe, zwarte leegte van een leven, waaruit zij zou zijn weggeknepen door de sidderende handen, die achter zijn rug in dolle moordwoede samenkrampten. Zwijgend was Goort weg gegaan, en dagen lang had niemand hem in het dorp of de omgeving gezien.

Daarna was het dan weer goed geworden tussen hem en Janekee, en de stille droom was opnieuw in hem ontloken. En weer verstoord door de wispelturige meid. En nog eens, en nu weer. Deze maal had ze hem van zich weggejaagd in hysteriese woede, en hem toegeschreeuwd, dat ze veel meer gaf om de jonge grensjager, die sinds een paar maanden in de streek was gekomen. En gekrijst had ze, dat ze die grote Hollander tegen hem zou ophitsen als een bloedhond, net zo lang tot ie hèm gevangen had en achter de tralies gestopt. Minder dan ooit had Goort haar begrepen. Een stille angst voor dat onbegrijpelike wezen had hem bekropen, en hij was weggegaan, somber, een doffe woede in de ziel, verbaasd en verslagen. En één ding wist hij heel zeker; het was, dat hij nu aan het einde gekomen was van zijn kracht tot dulden. Als ze hem bleef terugstoten en zij voerde haar bedreiging uit.... Als zij het werkelik aanlei met die Hollandse grensjager, en die tegen hem opzette.... Dan zouden er ongelukken gebeuren.... Hij wilde en moest haar hebben! Zijn bloed schreeuwde naar haar bezit, en de ontembare woestheid van zijn primitief wezen verdreef alle zachtheid uit zijn verstoorde ziel. Trouwen zou ze hem, al moest hij tien Hollandse grensjagers met eigen handen in stukken snijden, en haar bij de haren naar de burgemeester slepen! Eigenlik geloofde hij nog niet veel van haar giftige bedreigingen en haar brutale geschreeuw, maar hij dacht aan de spottend medelijdende blikken van haar vader en haar broer, die bij de ruzie tegenwoordig waren geweest, en een sombere woede lag als een beest in hem, maakte hem het ademhalen zwaar, deed hem verlangen naar drank en twist, naar lichamen, krimpend onder zijn beukende vuisten. En achter dat alles kroop langzaam aan een doffe weerzin op, weerzin tegen zijn eigen hart, dat hem tot de slaaf gemaakt had van die struise meid uit de polder, hij, die placht te snoeven op zijn vrijheid tegen iedereen, zodra hij maar een borrel te veel op had! Hij, die geen banden duldde en leefde als een vrijbuiter temidden van de slavende dorpsmensen, hij zat hopeloos verstrikt

in de netten van die meid, waar de armzaligste boerenklungel de neus voor optrok....

Haastig beende hij over de bochtige paadjes tussen de korenvelden, en vervloekte zichzelf en Janekee en heel de doelloze, smerige rommel, die het leven was, en snakte naar de brandende lafenis van een groot glas jenever....

En in die weinig beminnelike stemming vond hij daar dat schreiende Merijntje aan de dijk zitten, een goed kwartier gaans van het dorp.

III.

Met de handen in de zakken bleef de stroper staan. Minachtend keek hij naar het onaanzienlike, miserabel in elkaar gekrompen hoopje mens, stiet het aan met zijn bemodderde schoen en zei ruw: – Toe, allee.... scheerd' es uit mee jaanke! Wa' doet er op?

Een klein, bruin gezichtje, van hete tranen overstroomd, werd naar hem opgeheven. Merijntje was geschrokken, en het donkere gelaat van de beruchte stroper, zo boos en vreemd verwrongen, stemde hem niet geruster. Hij snikte en boende met beide vuistjes in zijn ogen, maar antwoordde niet. De Kruik gromde een vloek tussen de tanden, draaide zich op zijn hakken om en liep door. Wat kon hem ook dat jammerende jong verdommen?.... Maar nu realiseerde Merijntje zich opeens, dat de Kruik, zo vreselik als hij dan zijn mocht, toch altijd nog beter was dan helemaal niemand. En dus zette hij een keel op van jewelste, waar hij dan zelf weer van schrok, zodat hij dadelik zijn gegil staakte en zachtjes huilend bleef zitten. De Kruik was met een schok blijven staan en had zich omgekeerd, ondanks zichzelf getroffen door de noodkreet van dat dunne kinderstemmetje. – Mekeerde wa'? vroeg hij nors.

En nu vond Merijntje de moed om te kermen: – M'n enkel.... oe mije, m'n enkel!....

– Wa-d-is 't er dan mee jouw enkel. 'Edde 'm verstùkt?

– 'k Weet nie.... 'k gloof 'et wel, klaagde Merijntje, schuw opziende tot het onheilspellende gezicht, dat de stroper naar hem overboog.

– Loa m'n es kijke, bromde de Kruik, en nam het bezeerde voetje in zijn grote hand; maar hij deed het met zo weinig omzichtigheid, dat de kleine

jongen een schelle kreet van pijn uitstiet. Verschrikt liet Goort het voetje weer los, stond met een ruk overeind en vloekte: – Gadverdommes jong!.... Ge zoud' een meins z'n eigen een oapekulleke loate verschrikke!.... Doeget zo'n zeer?

Merijntje hoorde in de laatste woorden iets, dat hem hoop gaf op milder gevoelens, en dadelik maakte hij daarvan instinctief gebruik om de ruwe stroper verder te overrompelen. Hij jammerde droeviger en keek smekend op naar het stuurse, toch even zachter geworden gezicht.
– Oach, zo'n zeer.... zo'n aarge zeer.... Oe mije, m'n enkel toch!.... De Kruik stond er wat verlegen bij te kijken. Een stil gevoel van meelij steeg aarzelig in hem aan, maar een heimelike wrevel om het bespottelike van zo'n wijvenweekheid vergezelde het. Om tijd te winnen vroeg hij: – Oe is 't gekomme? Zijde gevallen over een steen?

– Neeë, niet over een steen.... Van Boas Jaanse z'n gerij, snikte Merijntje, die de stemming van de Kruik nog maar half vertrouwde en weer bang werd, dat hij hier alleen zou moeten blijven tot de avond, tot de nacht kwam.

– Zo, bromde de stroper, en de schaduw van een glimlach gleed even om zijnverbeten mond. – Achter op 't gerij geklommen 'ee?.... Joa, jongeske, da' komt ervan a'ge deugenieterij uit'oalt!

Merijntje snikte hartbrekend, beseffend hòe schuldig hij was en door de gerechte wraak van de grote, geheimzinnige machten achterhaald. In Goorts brein schoot dan plotseling een nieuwe gedachte op, en bruusk vroeg hij: – 'Ee de boer je d'r soms mee z'n zweep afgesloge?

Merijntje hoorde de wraakgierige klank in de harde stem, en hij was daar in eens erg dankbaar voor, en voelde zijn hoop op hulp stijgen. Het speet hem een beetje, dat hij door zijn waarheidsliefde genoodzaakt was de boer van alle verdenking te ontheffen, en bekennen moest, dat alle schuld uitsluitend bij hemzelf lag.

– O, bromde Goort, – ze zijn d'r aanders niks te goed vor, die smerlappe van boere.... Nou,.... één 'oe motte gij nou thuis komme?.... Kunde nie loope?.... 'Eemoal nie?.... Gin stapke?....

– Neeë, griende Merijntje ongelukkig.

– 'k 'Em 't al geprebeerd, moar ik kan nie! De Kruik trok aan zijn borstelige knevel. Zijn wenkbrauwen fronsten zich boven zijn boze ogen. Wat moest dat nou? Hij was nog al in een goeie bui om de Barmhartige

Samaritaan te spelen, en zo 'n jankend mormel van een jong naar huis te dragen!.... Ging het hem soms wat aan? Hij keerde zich half om en zei: – 'k Zal ze bij j'w thuis woarschouwe, da' ze j' w'ier motte kommen aole.

– Moeder is ziek, één voader is noar 't veld, één grootmoeder mot bij moeders blijve, ratelde Merijntje angstig in één adem door en keek radeloos naar de stroper op. Er was iets in die smekende hulpzoekende ogen van het betraande gezichtje, dat dezen wonderlik ontroerde, en eer hij het zelf goed wist, had hij met iets vroliks in zijn ruwe stem gezegd: – O, dan zal ik jouw zeker motte droagen, 'ee? Ge zij, gaddomme, nog al makkelik van oard, gij!

En meteen had hij zich al gebukt en Merijntje van de grond opgeheven, licht als een veertje, en nu stond hij daar met het kind in zijn armen, voelde zich plotseling heel onbeholpen in deze ongewone situatie, en kreeg een kleur als vuur, want in eens zag hij zichzelf het dorp binnen stappen: het kind rustend tegen zijn borst, zijn armen er omheen, de armpjes van de jongen rond zijn hals. Even voelde hij neiging om het lastige jong nòg neer te gooien, en er vliegens vandoor te gaan, maar het zachte stemmetje zei verrukt, vlak bij zijn gezicht: – 'Eèè, gelukkig!.... nou voel ik bekaant niks meer.... Goa 'me nou gaauw noar 'uis, Kruik?....

'Kruik' had dat kriel gezegd!.... De bijnaam, die grote kerels niet dorsten uitspreken, als hij er bij was! Hij lachte zachtjes. Een vreemde vertedering beving hem. Hoe komiek was dat kleuterige kereltje!.... Vastbesloten stapte hij nu de weg op. Hij zou dat manneke thuisbrengen, en wie d'r lachen wou, nou, die moest het dan maar es proberen!....

IV.

Grimmig de tanden op elkaar gebeten, stapte de Kruik langs de dijk, en zijn strak, somber gezicht leek weinig vertrouwenwekkend. Maar Merijntje lag zalig tegen hem aan, het pijnlike voetje gebed in Goorts grote hand, die nu wel oppaste niet te hard te drukken.... De stroper zweette. Dat was geenszins van inspanning, want hij voelde zijn lichte last nauweliks. Het was om het ongewone, het ongelofelike. Het was om die kleine armen rond zijn hals, om het gezichtje zo dicht bij het zijne, om het tevreden, dankbare glimlachje en om heel het argeloze vertrouwen van dat onnozele ventje in de goedwilligheid van de beruchte zwerver om het bij te staan in zijn nood.

Het kwam hem allemaal zo vreemd voor. Het was zo onverwachts gekomen, en zo nieuw stond hij plotseling in deze onwerkelike situatie, die zonder precedent was.... De Kruik was niet gewend, dat men hem om hulp vroeg en die aanvaardde als iets, dat van zelf sprak.... En eigenlik.... ja, natuurlik, eigenlik spràk het toch ook van zelf, dat je zo'n peuter niet met een verstuikt voetje hulpeloos aan de kant van de weg liet liggen! Niemand kon daar iets vreemds of lachwekkends in zien: je was ten slotte toch geen onmens! Maar.... het was alevel iets heel ongewoons.... En wat de ogen van zo'n kind anders leken, als je ze van zo dichtbij zag!....

Met een ietwat verlegen lach vroeg hij ruw-goedig: – Zijde nie bang van me, Merijntje?

– Neeë-n-orre, zei het kind zonder aarzelen.

– Niks ke nie! Ge droag me toch.... één me zijn nou toch vóór den doonkere thuis?

– Ooo, jongeske! riep de Kruik, en verbaasde zich inwendig niet weinig over zichzelf: dat hij zo ongedwongen kon gekscheren met een kind, dadelik na de gebeurtenissen van deze woeste middag en zijn opgewonden stemming van kort tevoren nog. – Ooo, jongeske! Zijde gij bang in den doonkere.... Dan doede zeker veul kwoad?

Maar de stroper was niet gewoon met kinderen te schertsen, en zijn stem had tegen zijn bedoeling in wel zo ernstig geklonken, dat Merijntje zijn woorden serieus opnam. Zijn schuldig zieltje was bovendien zwaar van overtuiging omtrent eigen slechtheid, en zuchtend antwoordde hij: – Joat.... veul.... o, jirremeraante nou.... Ik doen veul kwoad!

Verwonderd keek de Kruik in het ernstige, verdrietige gezichtje. Merijntje zag de verbazing en de onrust in die grijs-groene ogen vlak bij de zijne, en hij wou de sympathie van zijn sterke redder liever niet in eens helemaal verliezen. Dus zei hij gauw vergoelikend:

– Joa, moar ziede, Kruik, ik kan d'r niks oan doen, 'or. Ik wil gère genog broaf zijn één goed.... moar 't is de duvel, ge wit wel, dieë lillikerd.... die doeget!

– O, doet die 't? vroeg de Kruik, en moest heimelik lachen om de ernst, waarmee de kleine jongen die gewichtige mededeling deed; tegelijk dacht hij verwonderd: – wat er toch al omgoat in da' kopke van zo'n veldmuis! En hardop zei hij: – Witte da' wel zeker, manneke?

– 'Edde 'm al es gezien, gij?

– Neen ik! ontkende Merijntje verschrikt.

– Die kunde toch zeker zo moar nie zien! Moar meneer pestoor die zèeg 't, één de kùster, één grootmoeder, één moeder, één.... één.... ammoal!

– Nou, hoonde Goort, één ik zèèg jou dan, da' z' ammoal liege da'ze zwart zien. De duvel is-t-er nie, één al was ie d'r wel, dan 'ad ie d'r toch niks mee van doen. Eén ge meug grust een bietjen oondeugend zijn, or.... da's niks aarg.... zijde benukt!

Merijntje keek hem aan met grote, verbaasde ogen, waar een diepe ontsteltenis in spiegelde. Wàt zei die Kruik daar?.... Zò iets mals had hij nog nooit gehoord! Hoe was dat mogelik?.... Daar had je nou een grote vent, een volwassen kerel, en die wist nog geen eens hoe de wereld in mekaar zat en waarom de dingen precies zó gebeurden en niet anders!.... Daar stond Merijntjes kleine verstand een ogenblik bij stil. Maar zijn snelle hersentjes hadden al spoedig de oorzaak van dit vreemde verschijnsel opgespoord: door zijn manier van leven kòn deze domme Kruik immers niet beter weten! Bestraffend zei hij: – Da' meude nie zège, Kruik! Ge wit er niks van! Eén da' komd' einkel, omda ge' nooit noar de kerk goat! Gij goa recht noar d'el, a'ge dood zijt, witte da' wel?

De stroper grinnikte even, boosaardig. Een spottend, ruw antwoord kwam hem op de tong. Dan bedacht hij zich: met een kleuter van een kluit hoog ging je immers niet redekavelen over die dingen. Hij geloofde niet meer aan al die bakersprookjes, maar het was verloren moeite, daar over te gaan praten met een kind, dat ze hadden volgepropt met hun bangmakerige kwezelarij. Later moest het jong zelf maar zien, hoe ie die over boord kreeg.... Zo bleef hij zwijgen, en triomfantelik viel Merijntje zijn verslagen vijand opnieuw aan: – Nou witte nie, wa'ge zège mot, 'ee?.... Neeë, man, ge mot moar gaauw noar de kerk komme, dan zulde wel es 'ooren 'oe meneer pestoor da-d-ammoal uitleet....

Toen viel hem in eens iets in en hij vroeg: – Zèèg, Kruik.... edde gij j'w kemunie nie gedoan?

– Bel joat, jonge, da's nog al glad.... Toen 'k twoalf joar was al!

– Nou, ik zijn nog moar acht, triomfeerde Merijntje, één ik zijn nog moàr een joar op de leering, moar ik weet 'et al veul beter as gij!

Toen viel het hem weer in, dat zijn vraag eigenlik een strikvraag geweest was, en hij vroeg listig verder: – Moar 'oe komt da' dan, Kruik, da' ge niks wit van den duvel één zo? Da motte toch op de leering g'oord emme?

– Da-d-em ik ok, grijnsde de Kruik, agressief. – Moar al wat die poapekoppe doar stoan te zemele, da-d-oefde toch zo moar nie te gloove!.... Da's ammoal lulkoek, jonge!

Merijntje voer overeind in zijn armen, ontzet en in uiterste verbazing: hoe kon iemand zulke stomme dingen zeggen en zo slecht zijn! Want dat was dom en slecht en lelik om wat meneer pastoor en alle anderen zeien, zo maar lulkoek te noemen. Dat mocht niet. Dat was zonde, dat was.... hoe heette het ook weer?.... dat was: goddeloos!.... Ja, dat was het, en.... 't was ook zo.... de Kruik wàs een goddeloze, dat zei grootmoeder dikwels genoeg! En Merijntje, vol heilige ijver, gooide het hem vlak in 't gezicht: – Ge zijd een goddelooze, Kruik! Moar wacht moar, manneke, meneer pestoor zal je wel krijge! Die verteld' alles oan Oons Lieven 'eerke.... één dan goade noar d'el, één dan mot' eeuwig braande!....

Hij knikte overtuigd met het hoofd. Zijn kinderlik gezichtje stond verbazend ernstig. Het speet hem oprecht voor de Kruik,die hem immers zo vriendelik had opgenomen en hem nu zo lekker zacht in zijn armen droeg, dat hij zijn bezeerde voet haast helemaal niet meer voelde. O, hij had hem graag de hemel gegund, maar recht is recht, en wie goddeloos is, moet daarvoor branden in de hel tot in alle eeuwigheid der eeuwigheden, Amen!.... Daar was niks aan te veranderen, tenzij.... ja, tenzij er een heel machtige heilige voor je in de bres sprong. Ons Lievrouwtje, of Antonius van Padua.... De Kruik poogde niet, zich te ver
dedigen. Hij lachte alleen maar zo'n beetje, en dat verschrikte Merijntje, want hij vond dat een slecht teken! Lachen was nòg erger dan spotten, zei grootmoeder altijd, en die wist het, nou!.... Het was duidelik, dat de stroper zich weinig aantrok van het verschrikkelike oordeel, dat daar zo juist over hem was uitgesproken!.... Nog altijd lachend veranderde hij van onderwerp en vroeg: – Nou, één gij 'ed dus dikkels last van den duvel, Merijntje? Affijn, ge mot dan moar flienk tegen 'em vechten, or. Aanders zulde thuis veel op je tabbernoakel krijgen!

De kleine jongen knikte ernstig. – Ik vecht genogt, zei hij nadenkend, – moar meestal, ziede, jong, dan deink ik er pas te loat oan. Net as van achtemiddeg. Ik wies, a'k nie achter een gerij moog goan 'ange, moar da' gerij van Boas Jaanse, da' bloonk zo mooi, één d'r zat zo'n lekker ijzer van achteren oan, witte wel?.... Nou, één toen docht ik er'eelegaans nie meer oan, één ik sprong er achterop.... nou.... één toen ben ik ieleke keer een èèndje wijer mee gerejen, één toen sprong ik er af, één toen 'em ik m'n voet

verstùkt.... Één tóen doch ik er pas oan, dat dieë lilleken duvel me da gelapt 'ad!....

– Joa, manneke! zei de Kruik met een jolige ondeugendheid in zijn stem, die hem weer opviel als vreemd, hinderlik en ellendig kinderachtig, maar die van zelf uit hem opwelde, – zo komd 'Oons Lieven 'eerke!....

Bedrukt keek Merijntje naar hem op. Zeker, zo was het.... Zie je: nou zei de Kruik het zelf!.... Maar ondertussen.... daar was hij niet mee geholpen.... En het ergste moest nog komen, thuis.... Onzeker vroeg hij: – Wa' deinkte, Kruik, zou ik veul op m'n zielement krijge?

– Misschien 'emme ze je nog nie gemist, veronderstelde de stroper barmhartig.

Maar dat wou Merijntje niet aannemen. O, nee, ze hadden em vast al lang gemist, want de tijd van boterhammen eten was voorbij, en op dat appèl placht hij nooit te ontbreken.... Nee, ze liepen zeker al een hele poos naar hem te zoeken en hij wist precies wat er voor hem opzat: een pak voor zijn broek en zonder eten naar bed.... En als grootmoeder er per ongeluk nog was, en dat zou wel; een lange, knetterende preek, en op z'n minst vijf en twintig Onze vaders en Weesgegroetjes op z'n blote knieën voor de kast.... Het was een verschrikkelike dag voor Merijntje!.... O, het zou lang duren, eer hij weer achter een gerij ging hangen!.... Het vertrouwelik gebabbel van het kind tegen zijn schouder ontroerde de stroper wonderlik. Als iemand hem een uur tevoren verzekerd had, dat hij niet tureluurs worden zou onder zulk kinderachtig en onbeduidend gesnap zou hij zich verachtelik hebben afgewend, maar toch liep hij nu hier langs de dijk, al vlak bij het dorp, met een kleine jongen in zijn armen, en hij liet hem praten, snauwde hem niet tot stilzwijgen. Hij vond het integendeel prettig, en hij betrapte zich op flauwhartige gedachten: van dat ie zorgen moest het bezeerde voetje goed te houden, dat Merijntje geen slaag zou krijgen, dat die kwezelige spinnekop van een grootmoeder er buiten gehouden moest worden.... En het kon hem waarachtig al niks meer schelen, dat de mensen van het dorp hem zien zouden met zijn lachwekkende last.... of ie de Goede Herder was, die het verloren lam terug naar de schaapskooi droeg, en waar bij hem thuis nog een prentje van hing uit de tijd van zijn ouders.... Wat een zacht en wonderlik ding was zo'n peuter! Eigenlik helemaal geen mens nog.... en toch leefde het, zette al ellenlange redenaties op over goed en kwaad, praatte maar papegaaiïg na

wat anderen hem voorzeiden over God en Duivel.... maar voelde het echte kwaad in de mensen volstrekt niet werkelik aan.... lag daar te keuvelen tegen de borst van de Kruik of die zijn eigen vader was.... Als het manneke eens kijken kon in dat onstuimige hart en dat donkere hoofd zo vlak bij hem.... oei! wat zou het ervan schrikken!.... En zou hijzelf als kleine jongen ook zo'n mondjegauw geweest zijn, en zo allerverschrikkelikst ernstig over de dingen hebben gepiekerd?.... Nee, dat vast niet!.... O, hij was ook wel bang geweeest voor God en de Duivel en al die andere vervloekte onzin, waar ze de mensen dom en tam mee hielden, maar deze krielkip dacht er toch vast wel veel dieper over na dan hij ooit gedaan had, en hield er blijkbaar rekening mee bij alles wat hij liet en deed. Smerig toch om de jeugd van zo'n onnozel wurm al met al die angsten te verpesten!.... Of'et leven al niet moeilik genoeg was zonder die spokerij! Of de duivel in je later al niet genoeg beroerdigheid over je leven bracht!.... De duivel, die in je zat, en in anderen.... die maakte alles zo verdommes moeilik!.... De duivel in Janekee.... die zou ongelukken maken, hèm tot krankzinnigheid brengen.... Wie uitging om de duivel te verdelgen.... die moest het menselik geslacht uitroeien! Hij lachte grimmig, met verbeten woede, en Merijntje, die al maar door gebabbeld had, onderbrak zijn betogen, en vroeg verwonderd:

– Woarom lachte nou, Kruik?

– Om niks, zei de stroper monter, – vertelde gij moar deur, Merijntjen. Ik 'oor je gère.... Gij kom zeker in den 'emel, 'ee, a'ge dood goat?

– Da' weet ik nog zo net nie, antwoordde de kleine jongen scepties.

– A'k nou moar een bietje beter op kon passe, ziede, moar 't is zo moeilik, jong, da' witte nie 'alf!.... Grootmoeder, die wit persies 'oe a't mot! Die wit nou alles krek 'oe a-d-Oonze Lieven 'eer 'et 'emme wilt, moar ik roak altij' in de war....

De Kruik begon ernstig verstoord te worden op die kwezelachtige nachtmerrie van een grootmoeder, die zeker dacht, dat ze Onze Lieve Heer in d'r zak had. En omdat hij niet geleerd had de overtuigingen van anderen bizonder te sparen, viel hij in eens met een donker gezicht uit: – Die grootmoeder van jou wit er ok gin flikker van, net zo min als gij of ikke. Da's ammoal moar fijn gekwezel. Ge mot j'w eige doar niks van oantrekken, jonge!....

– Moar meneer pestoor dan? vroeg Merijntje, wat onthutst door de onbegrijpelike onverschilligheid van de Kruik voor zijn grootmoeders autoriteit.

– Nou joa, bromde Goort onwillig. Hij begreep, dat hij moeilik met al de onfeilbare heiligen van Merijntje tegelijk de strijd kon aanbinden, en wat raakte hem ook die hele flauwe-kul-geschiedenis?

– Deinkt er moar liever es over, wa'ge je moeder wijs zult moaken a' ge thuis komt, zei hij waarschuwend.

Maar Merijntje had de schrik voor de zonde te pakken! Hij zou wel wijzer zijn, en precies vertellen wat er gebeurd was. Nou nog liegen ook.... nee, dat was te veel kwaad voor één dag.... dat dorst ie niet aan!

– Wil ik dan wa' verzinne? bood de Kruik edelmoedig aan. – 't Kan mijn nie verschillen, 'or! Groote meinse meugen ok grust een bietje leugenen, aanders komme ze nie wijd. Ze doen 't ammoal!

– Neeë, weerde Merijntje deugdzaam af. – da' motte moar nie doen. Eén ge leuge zelf, gij, a'ge zèègt, da-d-alle groote meinse leugene. Da's nie woar. Bij oons thuis leugene ze nie! Ikke soms wel, ziede, moar voader één moeder één grootmoeder.... neeën, or, nooit van ze leve nie!

De Kruik lachte honend. Wat een eeuwigheid was het geleden, dat hij ook zo over de grote mensen gedacht had. Met zo'n afgunstige en wat bedroefde bewondering voor hun onkreukbare braafheid, hun rechtschapen levenswandel, die hun het recht gaf streng te zijn voor de kleine vergrijpen van de kinderen. Speciaal tegenover zijn ouders herinnerde hij zich dit gevoel.... Later had hij het wel anders ondervonden, z'n vader gezien als een sukkelachtige zuiplap, z'n moeder als een geslepen konkelaarster, kwaadstookster en schijnheilig karonje. En de anderen uit zijn omgeving?.... Nou, allà.... hij hoefde daar tegen het kind niet over te kletsen. Die z'n tijd kwam òok. Die moest later zijn ervaring zelf maar verwerken.... 't Was anders lastiger en vermoeiender om met zo'n peuter te praten dan om hem te dragen! Je moest je ieder ogenblik remmen. Want die babbelde maar zo'n beetje uit een geheel andere wereld vandaan tegen je, en dan nog maar liefst uit een wereld, die in 't geheel niet bestond....

– Gloofde me nie? vroeg Merijntje, ernstig verontwaardigd, op dreigende toon. – Nou, één toch zèèg ik jou, da' mijn voader één moeder één m'n grootmoeder nooit, nooit leugenen, één nou witte 't!

– Neeë, neeë, suste de Kruik, 't is goed, or.... van eiges..., jouw voader één moeder leugene nooit!

– Één grootmoeder ok nie! eiste Merijntje.

– Één je grootmoeder ok nie!

Nu was Merijntje tevreden en leunde weer vertrouwelik met zijn hoofd tegen de brede schouder van Goort. Hij was moe en deed lekker zijn ogen dicht.... dan was het schommelen van de voortstappende drager nog veel leutiger.... Maar hij paste er wel voor op, dat ie soms niet in slaap viel!....

V.

Toen Merijntje na een poosje zijn ogen weer open deed, oei.... toen waren ze al in dorpsstraat.... Kijk, daar loerde de vrouw van het schippertje boven de woeste lucht van d'r beschilderde horren uit, en zette grote, verbaasde ogen op onder de rimpeling van haar hagelwitte neepjeskap.... En daar kwamen ook al een paar kameraadjes aanhollen, en ergens achter hen riep een stem:

– 'Éééé! doar is Merijntje!.... Merijntjen 'ee-d-een oongeluk g' ad!

Merijntje glimlachte, trots en gelukkig. Maar de Kruik stapte haastiger voort. Hij voelde zich nu en dan toch wel danig lachwekkend, en zijn gezicht, dat onder het wandelen en praten zo wonderlik zacht geworden was, hernam zijn gewone stuurse plooi van harde geslotenheid, en tegen de naderbij komende kinderen gromde hij: – Allee!.... sallemaander-d-op, snotpieke!.... Kek voor je-n-één goa noar je moer!....

De makkertjes weken angstig terug voor zijn dreigend gebrom, maar bleven dan op een afstandje toch volgen. Aan de deuren verschenen vrouwen, blootshoofds weggelopen van haar werk, en allen keken ze nieuwsgierig naar dat ongeloofwaardige schouwspel: de Kruik, de gevreesde woesteling, die zorgzaam een kind in zijn armen droeg! Zoiets was nog nooit vertoond! Als nou de wereld niet gauw verging.... De dikke vrouw van de wagenmaker kwam haar huisdeur uitwaggelen. Zij was de wandelende krant van het dorp. Zij wist elk schandaaltje en elk nieuwtje het eerst en het best. Zij kon er nachten niet van slapen, als iemand iets vroeger geweten had dan zij, en om haar onverzadelike nieuwsgierigheid en haar fabelachtige kletstechniek had het dorp haar naar een dagblad genoemd, dat

in die streek veel gelezen werd: 'De Avondster.' De Avondster, bevreesd, dat een ander haar vóór zou zijn, overwon dus haar deugdzame afkeer van de woeste, goddeloze stroper, en kwam, schommelend in haar vet, regelrecht op de Kruik af. Ze voelde zich niet behagelik onder de woedende blikken van Goort, maar haar nieuwshonger was groter dan haar angst, en met honingzoete stem vroeg ze: – Ee-g-et aarm manneken een oongeluk gekrege, Goort?

– 'Einkel z'n voet moar verstùkt, bromde de Kruik, en toen ze haar mond open deed om verder te informeren, en hij zag hoe er van alle kanten nieuwsgierige buurvrouwen kwamen aanlopen, drong hij de dikke schommel ruw opzij, en snauwde: – Oach, verrek toch, wijf!

En snel liep hij door. Het zweet brak hem aan alle kanten uit onder al die nieuwsbegerige ogen. Merijntje was bijna verzoend met ongeluk en straf, zo heerlik vond ie 't, dat alles uitliep om hem te zien, en hoe hij gedragen werd door die sterke, gevreesde Kruik, die anders zelden iemand aankeek en zeker geen kleine jongens!.... Sneller jachtte de stroper de dorpsstraat af, als liep hij spitsroeden. De Avondster riep hem iets achterna, dat hij in zijn opwinding en verwarring niet verstond. De smid, die bij zijn buiten-aambeeld een zicht stond scherp te kloppen en het wel verstaan had, lachte luid en schreeuwde: – Heieiei, Goort, zet 'm stillekes oan de deur, or!.... Gin leve moake! D'r is doar al leve genog!....

Maar de Kruik verstond hem al evenmin. Het bloed bonsde in zijn slapen. Met een kop als een stier rende hij voort, haastiger en haastiger, als een vervolgde dief. Merijntje klemde zich vast aan zijn zware nek, en kreunde: – Oe mije, Kruik.... nie zo' aard.... Ge doe me zeer! Toe nou toch!....

– Moel 'ouwe!.... kommandeerde de stroper woest, en zwenkte met een vaart naar de kant van de straat tot voor het huisje, waar Merijntje woonde. Met zijn voet stiet hij de deur open en stond met zijn lichte last, die hem de laatste vijf minuten zo zwaar geworden was, in het met rode plavuizen belegde portaal.

– 'Eelah! riep hij luid met boze stem. – Vollek!

Het bleef stil. Ongeduldig stampte hij op de vloer. Dan riep hij, harder nog en ongeduldiger: – 'Eelah!.... Sakkerju! Vollek!

Op dat ogenblik scheurde een afgrijselike gil door het geluid van Goorts stem. Een gil die zich rekte tot een lange, bange schreeuw,

huiveringwekkend, als werd achter die heimelik gesloten deur een mens geslacht en verweerde zich, en kreet om zijn wegbloedend leven. Merijntje vloog met uitpuilende schrikogen op in de armen, die hem plots als een schroef omknelden. De Kruik werd grauwbleek in zijn gezicht, en deed onwillekeurig een stap achterwaarts. Toen steeg met een schrille uithaal de woeste noodkreet hoger nog, werd een krijsend gejammer, hartverscheurend.... Merijntje trilde over al zijn leden, wierp zich achteruit in de knellende armen en schreeuwde van schrik en angst. En met het kind vast tegen zich aangedrukt, sprong de Kruik naar buiten, vloog, de deur achter zich open latend, de straat af en rende in één adem tot bij zijn huisje, dat aan het eind van het dorp stond, waar de velden begonnen. Achter hem werd gelachen, gejoeld.... Hij hoorde het zo min als Merijntje.... In hun oren waren enkel de echo's van de onmenselike kreten, die hen hadden vervuld met ontzetting en afgrijzen, verdoofd voor alle andere geluiden om hen heen, en in paniese schrik stoof de stroper voort en hield niet stil, eer hij zijn eigen deur achter zich hoorde dichtslaan. Hijgend bleef hij midden in de lage kamer staan, met een zucht van verlichting.... en bemerkte plotseling, dat hij Merijntje nog in zijn armen had. Het kind was bleek en schreide, en keek hem door zijn tranen heen ontsteld aan. Na een wijle stotterde hij met bevende lippen: – W-w-wa' was da', Kruik?

Goort zette hem behoedzaam neer op een wrakke stoel, waar aan alle kanten de kapotte biezen uitpiekten. Met zachte stem, waarin zijn eigen schrik nog deerlik natrilde, antwoordde hij berustigend: – Niks, jongeske.... nikske nie, 'or.... Zij moar nie bang!

En eventjes moest hij nu lachen om de zotte situatie, en hij bedacht, dat de kerels in de herberg veel ruw plezier van het voorval zouden beleven.... Merijntje keek naar hem op, de oogjes nog vol angst, en huilde bibberend: – Joa, m-m-moar.... d-d-da' was t-t-toch m-moeders stem?.... Wa' deeë ze moeders?

– Oach, niks, jonge.... Neeë, wezenlik nie, Merijntje, ge mot j'w eige nie bang moake. Wie zou-t-er nou je moeder wa' doen? Strak meude noar 'uis goan.... één dan zulde zelf zien, da' je moeder niks mekeert!

– Wezelik woar nie? vroeg Merijntje, een beetje gerustgesteld al.

– Neeën 'or, wezelik woar nie! verzekerde de Kruik plechtig, heldhaftig worstelend met zijn eigen ontsteltenis, die hij nog voelde nabeven in zijn

knieën. – Misschien spulde ze zo moar wa', doar ze bij moese schreeuwen of zo....

– Neeë, zuchtte Merijntje, moeder is ziek. Z' ee vandoag al meer zo 'aard geschreeuwd, moar nog gin eene keer zo lillik as doarnet.

– Nou, zei de Kruik met de moed der overtuiging, da 's een goei teeke, Merijntje: da 's een teeke, da 't aargste verbij is. A' ze zo 'aard beginne te schreeuwe.... dan is 't gaauw over.... Wezelik

– Wa' mekeer moeder dan? vroeg Merijntje hardnekkig verder.

De Kruik dronk een grote slok water uit een bruine melkkan, die op de lage tafel stond, en begon toen met nog bibberende vingers zijn zwartgebrande stenen pijp te stoppen,

– Je moeder, zij hij langzaam en zoekend, jouw moeder.... die.... joa, ziede Merijntje,.... jouw moeder, die 'ee d'r knie verstùkt. Eén nou trokke ze d'r oan om 'et weer goed te krijge.

Met de rug van zijn hand wiste hij zich het zweet van het voorhoofd, blij, dat de leugen gevonden was, en bij zichzelf overleggend, wat hij nu verder doen moest. Hij was daar in een mooi parket geraakt! Daar zat hij opgescheept met een vreemd jong in huis en kon het zeker de eerste uren niet kwijt raken.... Merijntje geloofde hem nu, maar dacht in zijn zenuwachtigheid niet aan zijn eigen blessuur, en sprong in eens van zijn stoel. En dadelik viel hij met een scherpe gil omver. De Kruik liet zijn pijp vallen en schoot toe. Hij vloekte onbarmhartig, en ondanks zijn pijn en schrik, stelde Merijntje bij zich zelf onmiddellik vast, dat dit een biechtpuntje was, waarvoor hij niet graag de penitentie zou voldoen!.... De stroper zette hem wat ruw terug op de stoel, en gromde: – Bleft dan ok zitte, verdommese moesjaanker!.... Ge loat een meins van den eene schrik in den aandere valle, doondersen oap da'ge zijt!....

Maar al mopperend en scheldend, trok hij voorzichtig Merijntjes kous uit, keek zorgzaam de gezwollen enkel na, schudde het hoofd, en haalde toen uit de oude latafel in de hoek een stuk wit goed, dat hij in repen scheurde.

– Nou effekes je taanden op mekoare, Merijntje, zei hij wat goediger. – Dan zal ik je pootje d'r es flienk indraaien één dan doeget doadelik veul minder zeer.... 'Ou je goed, 'or!

Merijntje beet dapper zijn witte tandjes op mekaar, en gaf geen kik, zolang de stroper bezig was de verstuikte voet stijf in te zwachtelen, wat hij

met verwonderlike vaardigheid en heel zachthandig deed. Toen hij gereed was, keek hij de kleine jongen glimlachend aan, zag het bleke gezichtje en zei goedkeurend: – Broaf zo.... g'è j'w eige goed g'ouwen, or, Merijntje! Eén nou 'edde zeker al veul minder pijn, 'ee?

– Veul minder, zuchtte Merijntje, en snel liep het bloed terug naar zijn wangen, van trots om de lof van de stroper. Deze raapte zijn pijp op, stopte haar verder en stak de brand erin. Daarop ging hij zwijgend op een andere, even wrakke stoel bij de tafel zitten. Onrustig en nog altijd verwonderd om het vreemde van het geval, keek hij naar Merijntje, en vroeg zich opnieuw af, wat hij nu met de jongen beginnen moest? Zwijgend zaten ze zo geruime tijd elkaar aan te zien, tot eindelik de kleine jongen met een vage glimlach zijn hoofd afwendde en zijn blik nieuwsgierig door de kamer liet dwalen.

Jee! wat was dat een raar boeltje! Heel anders dan bij hèm thuis! Je kon wel merken, dat hier geen moeder was om het vuil achterna te zitten! Overal hingen spinnewebben in de hoeken en aan de donkere, dikke balken van de zoldering. De muren waren zeker in geen honderd jaar gekalkt, zo groezelig zagen ze, ónder de vliegenstrontjes, hele schilderijen van zwarte pikkeltjes.... en de paar prentjes, die er hingen, waren er helemaal onkenbaar onder geworden: je kon zowat niet meer zien of er nog iets op stond!.... Als z'n grootmoeder het zag, zou ze zich zeker het hart uit d'r lijf braken, zoals ze vaak dreigde, wanneer Merijntjes handen wat erg dik onder de slik zaten. Maar Merijntje vond het wel gezellig, je hoefde vast niet overal voorzichtig mee te zijn in zo'n kamer.... Bij de bedstee hing een kapot en uitgedroogd wijwaterbakje, doch er zat geen stoffig, maar daarentegen gewijd palmtakje boven, zoals bij zijn bedje in het achterhuis. Het bed was niet opgemaakt. Het lag wanordelik door elkaar en lakens waren niet te bekennen. De grove, geruite tijk puilde gedeeltelik over de bedsteeplank, en het zeegras piepte er lelik door vele scheuren uit. In een hoek stonden twee geweren, en overal lagen netten, in knoedels gewrongen, op de vloer. Voor de kleine vensters hingen aan roestige spijkers gehaakt, gescheurde, vergrauwde lappen katoen, die bijster weinig leken op de propere gordijntjes voor zijn moeders heldere ruitjes. Behalve de tafel, drie wankelende stoelen, een ouwe turfkist en de nog ouwere latafel was er in de hele kamer geen meubelstuk te ontdekken. Er hing nog niet eens een kruisbeeld aan de muur, en op de kast stonden wel hulzen van jachtpatronen, maar geen heiligenbeeldjes....Het zag er verschrikkelik kaal en troosteloos, vuil en verwaarloosd uit en toch.... toch vond Merijntje het

fijn hier! Vergenoegd keek hij rond, en ten slotte bleven zijn blinkende oogjes rusten op de geweren, de enige dingen, waaraan je zien kon, dat de eigenaar van deze erbarmelike inboedel er zorg voor droeg, Ze waren blank gepoetst. De kolven glansden donker, en de ene had twee lopen. Merijntje zou ze wel graag even van dichterbij bekeken hebben, maar hij durfde het niet vragen.... En zo bleef hij ze maar stilletjes bewonderen uit de verte, fantastiese dingen, die al wie weet wat voor avonturen hadden meegemaakt.... Mooi waren ze.... prachtig, en veel waard, nou....

De stroper keek naar zijn kleine gast. Hij kon zijn ogen niet van hem afhouden. In zijn donker, traag brein worstelden moeizaam ongewone gedachten. Hij zocht terug in zijn herinnering naar beelden uit eigen kindertijd.... Zo immers moest hij ook eenmaal geweest zijn!.... Zo klein en argeloos, zo zonder weet van de wereld en het eigenlike leven der mensen. Zo doorzichtig en klaar, zonder heimelik broeiende begeerten en hartstochten, zonder die doffe woede, zonder dat onbestemde gevoel van verzet, dat zijn bloed zwaar maakte en zijn ogen deed branden. Al die onverklaarbare woeste opwellingen, begeerten en driften, die even onweerstaanbaar waren als ongerijmd en gevaarlik.... Hij wist het niet meer. Hij was zijn jeugd vergeten. In zijn voorstelling was hij altijd zo geweest als hij nu was. Zijn langzame gepeinzen sloten zich boven het verleden zijner kindsheid als donkere wolken boven een helder spiegelend water…. en het water wordt zwart en ondoorzichtig, troebel en diep en dreigend van gevaar.... En toch, toch moest hij eens geleken hebben, uiterlik en innerlik, op dat klare mannetje, op wiens gezicht je elke gedachte, elke wisseling van gevoel en aandoening als uit een open boek kon lezen.... Maar hoe was hij dan zo veranderd, zo onherkenbaar veranderd?.... Hij had het niet gewild. Hij wilde het immers nog niet.... Maar hij wàs zo geworden, en er was niets meer aan te veranderen: voor eens en voor al was en bleef hij: de gevreesde Kruik, altijd getrokken naar het kwaad, door zijn donkere natuur, zijn schuwe aard, zijn onbevredigbare hunkering naar tederheid.

Een eenzame onder de mensen, een dier, dat altijd vervolgd werd en alleen niet gegrepen, omdat men de kracht vreesde van zijn wrede klauwen, de woestheid zijner driften, de scherpte van zijn tanden.... Maar was het dier werkelik wel zo kwaadaardig?.... Als hij keek naar dat vergenoegde, klare kindergezichtje, was het hem als staarde hij in een duistere spiegel en zag vaag een troebel beeld, dat hij kende, dat zijn eigen beeld moest zijn.... of zijn geweest.... Maar het leek bitter weinig op zijn tegenwoordige gedaante,

en hij kon er zich nochtans niet op bezinnen, dat en hoe en waarom het zo anders geworden was.... En och, wat deed het er ook toe? Wat voor den duivel deed alles er toe?.... Hij schudde krachtig de schouders, als wierp hij iets van zich af. Toen verbrak hij het zwijgen, dat hem drukte, en vroeg: – 'Edde gin 'onger, Merijntje?

Merijntjes ogen gingen glinsterend wijder open, en hij wreef zich met een grappig handje over zijn buik, die waarlik tè lang had moeten vasten.

– Nou! riep hij geestdriftig, en zich een uitdrukking herinnerend, die hij van zijn oom Suus gehoord had, en die hij prachtig vond, voegde hij er achter.

– Ik vlieg bekaanst in braand van den 'onger.

– Dan zumme soamen een botram eten eer a't er oongelukke gebeure, zei de Kruik glimlachend en stond op. Merijntje volgde met gespannen aandacht al zijn bewegingen, heel de verdere ontwikkeling van wat hem een zeldzaam opwindend en benijdenswaardig avontuur leek. Goort haalde een half, rond brood uit de latafel, knipte zijn machtig zakmes open en sneed er een paar ruwe hompen af. Dat deed Merijntjes moeder heel wat mooier!.... Die maakte met de punt van het mes eerst een paar kruisjes over het brood, en sneed dan kunstig van die hele dunne, lange boterhammetjes, verwonderlik dun en lekker.... Uit een gescheurde kom met vele zwart-vettige vingerafdrukken en vieze randen smeerde de stroper dan een lik boter dik op elk van de brokken brood.

– Suker 'em ik nie, moar a'ge soms een snee 'am lust?

Merijntjes ogen lachten, en schitterden als sterren. Een snee ham?

– Asteblieft, Kruik, zei hij beleefd, en Goort moest stilletjes lachen om het brave, ingetogen stemmetje, dat zo koddig in tegenspraak was met de uitbundige jool in die blinkende, bruine kijkers. Hij ging naar de schoorsteen, dook er onder, en kwam na een ogenblik weer te voorschijn met een paar lappen glanzend-bruine, gerookte ham in zijn handen.

Toen aten ze samen hun brood uit het vuistje op, en Merijntje kon zich niet herinneren ooit in zijn leven zó gesmuld te hebben. Hij pikte met zijn vingers de laatste kruimeltjes van de tafel en zuchtte van voldaanheid.

– Hèèè.... da's lekker gewiest, Kruik!....

– 'Edde genog, of luste nog een botrammeke? vroeg die royaal, maar Merijntje was ruimschoots verzadigd, en verklaarde, dat ie niet meer kon.

– Moar een appeltje zou d'r toch nog wel bij kunne? veronderstelde de Kruik, die zich steeds dieper verwonderde over het onbegrijpelike feit, dat hij aldoor meer plezier kreeg in zijn rol van gastheer, en neiging voelde om alles te doen, wat die kleine bij-de-hande peuter blij zou kunnen maken. Verlokkend ging hij door: – 'k Em nog wa' lekkere bargemotjes oonder de bedstee!

Merijntje zei daar geen nee op, en genoegelik muizend at hij de bruin-gerimpelde appeltjes, die de stroper voor hem op tafel had gelegd. Onder het peuzelen vroeg hij: – Eén woar 'edde den oond nou, Kruik?

– Pol is in 't schuurke. Wi'k em es 'oalen of zij d'er bang van?

– 'k Zijn d'r wel een bietje bang van, bekende Merijntje, – moar ik wil 'em toch wel gère van dichtenbij zien.

Goort ging de achterdeur uit en toen hij alleen gebleven was, bemerkte Merijntje eerst, dat het schemerig geworden was, en dat er vreemdsoortige schaduwen door de wonderlike kamer waarden. De nog zo nieuwe en ongewone dingen namen een zonderlinge en verontrustende schijn aan.... Daar, tegen de muur, zat een toverheks in mekaar gedoken.... straks was het nog een knoedel netten geweest, dat wist hij heel goed, maar nu was het een toverheks.... je kon haar spitse muts duidelik zien en ze zat klaar om op Merijntje toe te springen.... In de hoek, waar de geweren stonden, wemelden nu de flikkeroogjes van onbekende, boosaardige wezens, duveltjes natuurlik.... en de bedstee was een donker-gapende grot, waar allerlei wel zo uit zou kunnen te voorschijn stuiven om je aan 't schrikken te maken.... Merijntje begon te fluiten, een vrolik liedje. Maar hij was niet blij! Hij was helemaal niet blij! Hij voelde zich niks op z'n gemak!.... Wat bleef die Kruik lang weg!.... Had ie maar niet naar die hond gevraagd.... Altijd had ie van die zotte invallen, berispte hij zichzelf, en dan merkte hij pas te laat, dat ie weer stom geweest was.... En het leek wel of die Kruik nooit terugkwam!

Maar de Kruik was geen twee minuten weg geweest, toen hij alweer binnen stapte, met Pol, zijn ruige kameraad, die hem veelal vergezelde op zijn zwerftochten door de polders, en die de kinderen van het dorp de doodstuipen op het lijf joeg, als hij onder kwaadaardig gebas achter hen aanstoof. Een paar maal had hij er al een wreed gebeten.... En toen hij nu naast zijn baas, achterdochtig snuffelend, de kamer binnen kwam, en zo ontzettend groot leek tegen de grijze schemer van het deurgat, zat Merijntje

te bibberen op zijn stoel, en begreep niet hoe hij nou van alle dingen, die hij had kunnen vragen, net datgene gevraagd had, waar hij de afschuwelikste angst voor had!.... O, daar zat natuurlik het duveltje weer achter.... die pestkop, die niet leefde of hij moest altijd en altijd de mensen treiteren.... Kijk nou, hoe die ogen glommen!.... 't Leek wel of d'r vuur in zat.... 't Leek wel of 't de ogen van de duivel zelf waren.... Merijntjes hart joeg als razend, en zijn adem ging sneller.... Pol stak zijn snuffelneus naar voren en gromde nijdig.... Ooioeioei.... als de Kruik 'et gemene loeder nou maar stevig vasthield!....

– Doar zijn me-n-al, Merijntje, zei Goort.

– Allà, stil, Pol, 't is goei volk. Kom moar 'es kijken, 'ier is Merijntje.... die meude nou nooit gin kwoad meer doen, 'or, omt'ou da' goed.

Maar Pol bromde dreigend en stak zijn snuffelende snuit gevaarlik dicht naar Merijntjes weerloos afhangende benen, die angstig begonnen weg te schuiven naar de veiliger zijkant van de stoel.

– G' oef nie bang te zijn, stelde de stroper hem gerust.

– A-d-ik er bij zijn, doet ie je niks. Zit, Pol.... ier, geef 'et manneken een poot.... rap!

Aarzelend stak Pol een poot uit naar Merijntje, en Merijntje stak aarzelend een bevend handje de poot tegemoet. De Kruik moest lachen om die twee, die mekaar niet vertrouwden.

– Pakt 'em moar grust! zei hij dan – 'k Em toch al gezeed, da' ge nie bang 'oeft te zijn.... 'IJ doe niks.... Zoooo, ziede wel!.... Eén gif Merijntjes nou een lange lap, Pol'.....

Merijntje zag plotseling de vervaarlike hondenbek vlak bij zijn gezicht, maar vóór hij tijd had om achteruit te wijken, had Pol hem al een grote lik gegeven met zijn natte, warme tong, die als fluweel aanvoelde, en toen moest Merijntje, ondanks het hameren van zijn hart, wel met de Kruik meelachen.... En hij voelde stilletjes een trots zwellen in zijn borst: die machtige bullebijter, waar al de jongens van het dorp als de dood van waren, die had hem een poot gegeven en een lik over z'n wang!... Ze zouen 'et misschien niet willen geloven, maar dan zou hij het hun bewijzen. Hij zou, als Pol op straat liep, hem doodgewoon bij zich roepen, en hem wéér een poot laten geven en een lange lap!.... Zou je ze zien kijken!.... Ten minste.... als hij het durfde, en.... als Pol zonder dat z'n baas erbij was, hem zou willen gehoorzamen!.... Dat moest ie es even informeren....

– Lùsterd' es, Kruik.... wa' deinkte: zou Pol me nou op stroat ok niks doen, a' gij d'r niet bij zijt.... één zou-t-ie kommen az' ik em roep?

Twijfelend haalde de stroper de schouders op.

– Pol is een kwoajen a-t-ie alleen is, da' witte. 'k Gloof nie, dat ie je nou in eens al zo goed kenne zal. Moar a'ge wa' meer mee' em omgoat, dan wel. Ge mot nog moar es vromkomme, eindigde hij, en zweeg plots, vreemd tegenover zijn eigen woorden van gastvrijheid. Maar Merijntje knikte verheugd: dat wou hij graag! Tot in eens zijn gezichtje nadenkend werd en hij aarzelend zei: – A'k teminste mag van moeders!....

Goorts ruige wenkbrauwen fronsten donker neer over zijn versomberende ogen. Natuurlik, hij had een slechte naam! Hij was geen gezelschap voor een klein jongetje, dat immers niks dan kwaad van hem kon leren!.... Enfin, hij had zijn slechte naam niet gestolen.... dat was een troost!.... In de dichter wordende schemering zag Merijntje vaag de valse glinstering van zijn tanden, die een boosaardige glimlach breed ontblootte. Schuchter vroeg hij: – Woarom lachte nou zo lillik, Kruik?

– Lach ik lillik? vroeg de man spottend terug. – Joa, jongeske, me kunnen ommes ammoal nie evel mooi zijn.... da-d-'ee-d-Oonze Lieven 'eer nie willen 'emme.... Allee, ik zal de laamp moar es oansteke, dan kumme beter zien wamme zège, wa' gij?

Nu lag op de tafel de gele schijn van de staande lamp, een ronde, gouden schijf. Dat was mooi, vond Me rijntje, veel, veel mooier dan bij hem thuis, waar de lamp aan de zolder hing, veel interessanter. Je kon de olie in de doorschijnende voet zien staan, en vaag onderscheidde hij ook de donkerheid van de pit, die de olie opzoog.... En buiten op de voet zag je allemaal nog vlekjes kleur: groen en rood en helblauw.... vroeger hadden er zeker wondermooie schilderijen op gestaan, maar die waren er op de lange duur afgesleten. Op bijna zwart geworden koperen armpjes stond de wit-porceleinen kap, maar die zat vol stof met vegen er in, waar het licht blanker dóór scheen, en zo vormden zich dan aardige figuurtjes. Aan het eind van de armpjes zaten net krom opgebogen, kleine haakvingertjes, en die droegen met z'n drieën de kap.... O.... het was een prachtige lamp.... de mooiste lamp, die Merijntje ooit gezien had, en zeker wel heel duur.... Hoe zou die Kruik aan zo'n mooie lamp gekomen zijn? De rest van de boel zag er toch erg armoedig uit! En wat was het licht mooi uit die lamp! Goud was het, echt gouden licht, veel geler dan het hunne.... Kijk, hoe die ronde

lichtschijf als een reusachtig gouwetientje op de tafel lag!.... De koningin had zulke grote gouwetientjes nog geen eens.... De keizer misschien wel.... keizers.... die waren ontzettend rijk.... Hoe die vlam zo stil kon staan in dat nauwe glas.... Je hoorde hem zachtjes zingen, maar verstaan wat ie zong, kon je natuurlik niet.... Of was het die mug, die zong?.... Ja, het was die mug met haar fijne, fijne stemmetje. Moeder zei altijd, dat de muggen 'neef.... neef' riepen, en daarom noemde Merijntje ze zelf ook neefjes.... Hoor, deze zong ook weer: 'neeef.... neeeef.... neeeeef.... zo duidelik, dat je erom lachen moest.... Maar de lamp, ja, de lamp die zong toch ook mee, heel, heel zachtjes.... een fijn gesuizel.... en buiten zong de zachte avondwind in de vlierboom voor het raam.... en in Merijntjes hoofd zong ook iets.... Leutig was dat.... het zong vierstemmig, net als de hoogste klas van de bovenmeester.... maar dit klonk veel mooier.... Zo mooi.... zo mooi.... Hij moest het de Kruik even vertellen.... ja.... dat moest hij hem vertellen.... vierstemmig: de lamp, de mug, de wind en dat in zijn hoofd.... Hij glimlachte.... Maar de woorden wogen zo zwaar.... ze lagen op zijn tong, maar ze wilden er niet af.... Dat was zot.... komiek was het.... De Kruik zou....

En zo, soezend, en luisterend naar dat dromerige liedje, overal rondom, zonk zoetjes aan Merijntjes hoofd voorover op zijn armen tegen de tafelrand en hij sukkelde in slaap, vast en stoorloos, overweldigd door al de hevige emoties, die op deze gedenkwaardige dag zijn kinderzieltje bestormd hadden....

VI.

Met de voeten op de bovenste sport van zijn stoel, de handen gevouwen om de opgetrokken knieën, zat de Kruik en rookte, en keek naar het slapende kind bij de tafel, en mijmerde. Zonder zich ervan bewust te zijn luisterde hij evenals Merijntje gedaan had, naar de kleine geluidjes, die suisden door de stilte.Langzaam kwamen de gedachten in zijn brein, als luchtbellen uit diep water, traag wellend naar de oppervlakte....

Hoe vreemd konden de dagen draaien! Zo vreemd, dat het je wel mòest opvallen. Van morgen was hij met een blij gemoed de polder ingetrokken, verlangend Janekee alleen te vinden.... En hij hàd haar alleen gevonden,

maar het was wel een beetje anders gegaan, dan hij gehoopt en gewild had.... Als een furie had ze hem overrompeld met haar zinneloze woede, haar onbegrijpelike razernij, hem weggesnauwd uit het huis, hem gedreigd met de jonge Hollandse grensjager.... En hij was als een woedende beer, blind van inwendige pijn, langs de wegen gegaan, de handen tot vuisten geknepen in de zakken, moord in de ziel.... en had iemand hem in die vervloekte uren een enkel scheef woord gezegd, er waren harde klappen gevallen, misschien wel zulke, waar een mens voorgoed genoeg aan heeft. Hij had het plan gehad naar de herberg te gaan, heel de avond door te drinken om met een flink stuk in zijn kraag zijn verslagenheid en zijn woede te vergeten.... als hij kon.... En toen had daar een schreiend ventje aan de kant van de weg gezeten, en hij was er niet achteloos langs gegaan, maar had gevraagd en gepraat en allerlei kinderachtigheden te horen gekregen.... En als een meewarig wijf had ie dan het kreupele jong in zijn armen naar het dorp gedragen en met 'em gepraat alsof ie zelf ook nog zo'n snotaap was.... voor spot had ie door het dorp gelopen, en nou zat ie in z'n hol van een kamer, waar in jaren geen mens buiten hem was binnengetreden, en aan zijn tafel sliep Merijntje, zo rustig en vertrouwelik of ie bij zijn naaste familie zat. De Kruik schudde zijn sombere kop, trok nadenkend aan zijn borstelige knevel, en trachtte uit te vinden, wat hem er toe gebracht had zo ver van zijn gewone doen af te wijken, maar hij kon er geen verklaring voor vinden, en haalde ten slotte onverschillig de schouders op.... wat kon het hem ook schelen? Hij was vrij om precies te doen en te laten wat hij verkoos.... De kleine jongen zat hier en het was wonderlik plezierig, dat hij er zat, zo echt thuis, zo gewend, of ie d'r zat aan de tafel van zijn eigen vader....

Goort Perdams.... een vader!.... Een raar soort vader!.... En Janekee de moeder.... Het liep hem warm over de rug.... Dat zou een zonderling slag kinderen geven, een wild slag kinderen, maar toch, misschien ook wel een goed slag, al zouen ze het wel niet zo druk hebben over de Engelbewaarder, Onze Lieve Heer en de Duivel.... 't Zouen zelf wel een soort duivels zijn.... wilde, stoutmoedige duivels.... ontembaar als hun vader en moeder.... Maar Janekee wou niet.... Die kreeg hij nooit.... Ze verdomde het en ze bleef het verdommen.... Maar een ander zou 'er ook niet hebben! Dat had ie haar en zichzelf vandaag nog beloofd, en vandaag niet voor het eerst! Ze moest het hart niet hebben, zich werkelik aan een ander te verslingeren.... Traag stond weer de doffe woede in hem op, die hem als een benauwenis vervuld had

deze middag vóór hij Merijntje ontmoette. Sombere gedachten woelden door zijn langzaam werkende hersens, en opnieuw sloten zijn handen zich tot knoestige vuisten, hard als ijzer en zwaar als mokers. Zijn kleine, groene ogen flikkerden vals onder de neergetrokken wenkbrauwen. Heel zijn verweerd gezicht werd tot een vreesaanjagend masker van boosaardigheid en wraakzucht.... Maar het ontspande zich spoedig.... Hij kon zich niet voorstellen, dat het werkelik voor goed uit was, dat Janekee niet met een dag of wat weer zou bijdraaien.... Wie weet – 't was zo'n wispelturig stuk vrouwmens – misschien zat ze op het ogenblik alweer met goede voornemens aan hem te denken, en werd van de week nog alles goed!.... Hij zou nu het ijzer smeden als het heet was, en haar na de verzoening overrompelen met de onweerstaanbare begeerte van zijn opgezweepte zinnelikheid, aanhouden tot ze niet meer weigeren kón.... en dan zouen ze gauw trouwen..... Dan had ie over niet al te lange tijd een peuter van Janekee en hem hier aan de tafel zitten!.... Een flauwe glimlach streek de laatste harde lijnen weg uit zijn gezicht. Zachtjes stond hij op.... Ja.... wat moest hij nou met dat Merijntje aanvangen?.... Het was al helemaal donker geworden. Wie weet hoe het thuis bij hem gesteld was? Die vrouw gilde, dat het je door merg en been ging, en zoiets kon uren duren.... Hij zag er ontzettend tegen op, naar dat huis terug te gaan. Waarom kwamen ze de kleine jongen niet halen?.... Als die vrouw weer schreeuwde, zou hij zeker weer weg lopen!.... En toch zou hij er wel naar toe moeten, als ze niet naar hem kwamen. En.... moest hij de jongen meenemen? Misschien kon hij niet thuis ondergebracht worden in deze omstandigheden.... Wat sliep hij rustig, die kleine babbelaar daar!.... Dan besloot hij eindelik het er op te wagen, even naar Merijntje's huis te lopen en te vragen hoe het moest. Eigenlik kon het jong best vannacht hier blijven slapen.... Hier?.... Bij hem?.... Wat er van avond toch een vreemde gedachten door zijn kop dwaalden!.... Zeker had hij een beetje te harde tik gekregen van Janekee!... Nou, vooruit.... in ieder geval moest hij het dorp in om te vragen, wat ze met Merijntje wilden.

Hij drukte zijn hoed op het hoofd en wendde zich naar de deur. Dan bleef hij weer aarzelend staan: kon hij dat kind met zijn verstuikt voetje eigenlik wel zo bij de tafel laten zitten? Als hij in zijn slaap eens van zijn stoel gleed?.... Hij zou zich lelik kunnen bezeren.... Snel stapte hij naar de bedstee, trok het beddegoed recht, schudde het gescheurde kussen en haalde daarna Merijntje. Zacht lei hij hem op het bed, sloeg de deken over hem heen en bleef even kijken naar dat bruine gezichtje, zo rond, zo gaaf, zo

onnozel, een vage glimlach om het zuivere mondje.... Zeker droomde hij, dat ie met z'n Engelbewaarder een of ander zwaar-op-de-hands gesprek voerde, die verdijde kleine kwezel.... Zo'n kind.... en hij.... De stroper keerde zich om en riep de hond met gedempte stem: – 'Ier.... ligge, Pol. Past op 't kind!

Pol knorde, alsof hij antwoordde, en lei zich gehoorzaam voor de bedstee, de kop gestrekt op de voorpoten. De man ging op zijn tenen de deur uit, trok die zacht achter zich dicht. Op straat ademde hij diep de koele zomeravondlucht in, schoof zijn hoed achteruit en streek zich met de hand over het voorhoofd.... Bliksems zotte geschiedenis!.... Wat moest ie tegen Merijntjes vader eigenlik zeggen?.... Ach, 't was immers allemaal vervloekte kinderachtigheid!.... Hij zou eenvoudig zeggen, dat Merijntje met een verstuikt voetje bij hem was, en dat ze hem moesten komen halen, hoe eer, hoe beter.... Afgelopen!.... Uit!.... Hij hield geen bewaarschool, verdomme nog toe!... Genoeg flauwe zottigheden had hij nou gezegd en gedaan!.... Langzaam werd hij weer zichzelf, en met grote stappen liep hij het dorp in, blij, dat hij geen mens tegen kwam....

Dicht bij Merijntjes huis begon hij zachter te lopen.... Als die vrouw nou maar niet zo oorverscheurend gilde!.... Toen schoof uit het duister een donkere gestalte op hem toe, en met een gevoel van verlichting herkende hij de borstelmaker Gijzen, Merijntjes vader.

– 'Eelà!.... Gijze! riep hij hem aan.

Verschrikt stond deze stil, blijkbaar zonder hem zo gauw te herkennen. Toen zei hij: – O, zijde gij 't, Goort? Wa-d-is 't?

– 't Is over Merijntjes, antwoordde de Kruik bars. – 'IJ lee mee een verstùkt voetje bij mijn in bed. 'Edde 'm dan nog nie gemist? 'k 'Em 'em oan den dijk gevonnen, één toen 'èm ik 'em meegenome naar 't dùrp, moar bij jou thuis was 't doondere.... 'IJ sloapt.... Wa' motte me nou?

Gijzen zuchtte en krabde zich verlegen onder zijn pet.

– Een meins z'n kop is net leeg, zei hij bedrukt, – 'k Wies 'et al, één ik was oonderweg noar jou toe.... 't Goa niks goed mee de vrouw deze keer.... Joa, wa' motte me nou mee Merijntjes? D' aandere jong zijn bij de buuvrouw, moar doar is 't nou ok zo vol as mud.... Eèn z'n grootmoeder is bij oons....

– 'k Wil 'em van de nacht wel bij me-n-ouwe, zei de Kruik nors.

Gijzen keek verwonderd op: zo behulpzaam kende hij de Kruik niet....Op het dorp zouen ze 't zeker ook nog al raar vinden!.... Maar de toestand thuis was vrijwel wanhopig, en dat zou in ieder geval een goede verklaring zijn. Dankbaar zei hij: – 'A 't nie te veul dol is?

– Da's dan afgeproat. Goeien oaved, beëindigde de stroper ruw de conversatie, keerde zich om en was al in het donker verdwenen eer de ander van zijn verbazing bekomen was.

Goort liep haastig terug. Een heimelike vreugde was in hem, en een wonderlike bezorgdheid. Hij moest opschieten. Als de peuter es wakker geworden was en had willen opstaan?.... Pol was buitengewoon serieus in het uitvoeren van zijn opdrachten!.... Hij zou het wel eens niet goed hebben kunnen vinden, dat Merijntje zo maar zonder verlof van de Kruik uit het bed kwam!....

Maar thuis vond hij alles, zoals hij het gelaten had. Merijntje lag op zijn rug, en sliep als een roos, beide armen boven zijn hoofd gebogen. De hond lag voor het bed, en gluurde met half toegeknepen ogen naar de binnenkomende, zachtjes zwaaiend met zijn dikke pluimstaart, dat het stof in wolkjes opdwarrelde. De stroper schoof het dier met zijn voet op zij: – Goa moar sloape, Pol. 'k Zal nou zelf wel oppasse. Allee, naar 't schuurke, vooruit!

Hij opende de deur en de hond gleed de duisternis in. Goort ging bij de tafel zitten, stopte een verse pijp en rookte tevreden. Lang bleef hij zo zitten, en peinsde. Zijn gezicht stond menig keer donker en boos, maar telkens als zijn oog viel op het slapende kind, dreef de duisternis weg uit zijn gedachten en een glimlach ontspande zijn harde trekken. En aldoor had hij de vreemde gewaarwording, dat zijn eenzaam huis vervuld was van een vriendelike, weldadige warmte....

Het was ongewoon laat, toen hij zijn jas uittrok, en die opgerold in een hoek van de kamer op de grond lei. Hij ging er met zijn hoofd op liggen. De kleine jongen mocht het bed hebben. Hij kon wel een nachtje op de planken slapen. De lamp liet hij branden. Dat was beter voor het geval, dat het kind eens mocht wakker worden.... Vermoeid sloot hij de ogen. In de paarse schemer achter zijn oogleden zag hij nog het kleine, bruine gezichtje met de onbestemde glimlach om de kinderlike mond.... Vóór hij insliep, dacht hij er nog even aan, dat hij eigenlik het ventje had moeten uitkleden, eer hij hem in bed lei.... En voor de zoveelste

maal op die verwonderlike avond lachte hij zichzelf uit om zijn zwakkelike gevoeligheid. Hij leek waarachtig wel een wijf!

Zo begon de vriendschap tussen de Kruik, de beruchtste stroper van de streek, en Merijntje Gijzen, die juist in die dagen acht jaar geworden was. En ondanks de tegenwerking van de vele, sterk weldenkende mensen uit Merijntjes naaste omgeving, waren ze spoedig onafscheidelik.

TWEDE HOOFDSTUK

I.

AN NOLLEBART was een wijze vrouw. Zij was in zeker opzicht zelfs een beangstigend wijze vrouw. Zo, dat ze de naam had een der gevaarlikste toverheksen uit de omgeving te zijn, en in die dagen waren er zo nog al enkele! Aan de echtheid van sommigen dezer gevaarlike wezens werd door sceptici nog getwijfeld, maar dat An Nollebart een toverheks was, stond voor iedereen vast. Ze had, om maar iets te noemen, eens 's morgens een blauw oog gehad, nadat 's nachts Kees van Til, toen hij laat uit de stad naar huis kwam, een reusachtige, een verontrustend reusachtige, pekzwarte kat, die hem akelig miauwend almaar voor de voeten bleef lopen, met zijn meidoornen stok een klap op haar kop gegeven had. Dezelfde week werd de vette zeug van Kees van Til ziek, en toen wist iedereen hoe laat het was! En als de pastoor niet altijd zo hardnekkig op de hand van de toverheksen was geweest, zou het bij die gelegenheid zeker slecht met An Nollebart afgelopen zijn!.... Maar al was An Nollebart dan ook gevreesd als toverheks, aan de andere kant stond ze bij de dorpsbewoners hoog in aanzien. Want vaak zei ze iets, waar een denkend mens zijn voordeel mee kon doen: ze voorspelde de onwaarschijnlikste dingen; niemand wou het geloven, tot opeens, àls het dan toch gebeurde, iemand zich herinnerde, dat An Nollebart het voorzegd had.

Welnu, deze zelfde An Nollebart had onomwonden verklaard, dat die onnatuurlike vriendschap tussen een onnozel bloedje van een jongetje en die goddeloze stroper, dat beest van een Kruik, moest uitlopen op buitengewoon akelige gevolgen. Ze had zich niet in bizonderheden willen uitlaten, maar zo in 't algemeen gezegd: – Da' kan nooit goed goan.... Let es op mijn woorden. Een van tweeë zulle ze d'r bekoaid afkommen, één misschien wel allebei. A'me 't beleve meuge, zumme 't ammoal zien!....

Haar stem had afschuwelik gekrast, en haar kromme haakneus had ze zó bedenkelik gerimpeld, dat de punt haast in haar vooruitstekende eierkin

geprikt had, en niemand had aan de betekenis van haar orakelspreuk durven twijfelen. Maar evenmin had iemand lust betoond om tussenbeiden te komen, en pogingen aan te wenden om het noodlot in zijn boos opzet te dwarsbomen door de vrienden te scheiden. Waarschijnlik was daartoe de weinig beminnelike reputatie van de Kruik een onoverkomelike hinderpaal. Voor de vreemden zo goed als voor Merijntjes familie, die aanvankelik nog al aanzienlike bezwaren had geöpperd tegen de omgang van de kleine jongen met zijn nieuwe kameraad.... Het dorp keek toe, en wachtte. An Nollebart had gesproken, en de dingen zouden nu wel komen zoals onvermijdelik was.

Een tijdlang was er druk over gepraat. Er was een zenuwachtige stemming. Maar het noodlot toonde opvallend weinig haast in het vervullen van de gespannen verwachtingen der dorpsmensen, en toen na een paar weken het praatje begon te lopen, dat Mieke, de dochter van Krielaers, de schoenmaker, een kindje verwachtte, lette niemand meer op de Kruik en zijn ongelijksoortig vriendje. Het was ook een zeldzaam belangwekkend geval, want als prikkelende bizonderheid werd er bij verteld, dat Mieke volstrekt niet zeggen kon, wie de vader was. Een zo opwindend schandaal was in lange tijd niet voorgekomen, en het was dus helemaal niet verwonderlik, dat Merijntje en Goort er geheel door werden vergeten.

Hoewel het geval merkwaardig genoeg was. Want hoe was het mogelik, dat deze eenzelvige woesteling vriendschap gesloten had met een kleine jongen van acht jaar, die bij hem in en uitliep, voor wie hij altoos tijd had en met wie hij gezien werd in de vacantie en op vrije middagen, in de polder lopend of zittend ergens tegen een dijkhelling, in ernstige gesprekken verdiept. Het was iets buiten de gewone denkbaarheden om, iets mysterieus bijna, iets dat je niet verklaren kon uit gewone motieven, iets waarbij je denken kon wat je wou...., veel denken.... En zonder het schandalige gedrag van Mieke Krielaers zou er zeker veel langer rond de twee vreemdsoortige vrienden gekletst zijn, want de sombere voorspelling van An Nollebart had aanvankelik de gemoederen zeer bewogen, en de verwachting van buitengewone dingen hoog opgevoerd. Nu konden ze rustig hun weg gaan. In de hoog opgezweepte golven van zedelike en andere verontwaardiging omtrent Mieke's verdorvenheid dacht er nog nauweliks iemand in het dorp aan die andere vreemdsoortigheid: het samengaan dier twee zo slecht bij elkaar passende vrienden.

En het wàs een zeer opmerkelike vriendschap tussen Merijntje en de Kruik. Niet zo'n gewone, dadelik begrijpelike verhouding van hulp zoekende afhankelikheid aan de zijde van het kind, en een behagelik, wat uit de hoogte betoond plezier in die bekoorlike hulpeloosheid aan de zijde van de volwassene. De vriendschap tussen Merijntje en de stroper was van een geheel ander soort, was belangrijk serieuzer, was verbazend serieus! Ravotten en stoeien kwam tussen hen niet voor. Ze gingen als volkomen gelijken met elkaar om. Merijntje bewonderde de Kruik om zijn handigheid in verschillende dingen en profiteerde daar zonder bescheidenheid of gewetenswroeging van, maar geestelik voelde hij zich verreweg de meerdere van zijn domme vriend, die zelfs ongelovig was. Zij voerden eindeloze gesprekken, uren achtereen, en Merijntje was bijna onophoudelik aan het woord. De Kruik luisterde maar, was altijd vol belangstelling voor Merijntjes verhalen, voor zijn bespiegelingen, waaruit hij zo zonder aarzelen of twijfel de wonderlikste levensbeelden opbouwde. En altijd weer draaiden hun disputen uit op theologiese verhandelingen van Merijntje, waar de Kruik glimlachend antwoord op gaf, afwerend, spottend soms, een enkele maal met een fel woord. En steeds opnieuw wond Merijntje zich op, in diepe verbazing en onrust over het onbegrijpelike en betreurenswaardige feit, dat zijn vriend al die dingen, die toch zo rotsvast zeker waren, gelijk iedereen wist, en zo uitermate eenvoudig, kalm weg ontkende! Soms dacht hij, dat zijn grote kameraad, die toch zoveel wist van al die dingen in het veld, het water en de lucht, hem maar plaagde, doch telkens merkte hij weer met spijt en verdriet, dat die rampzalige dwaalgeest alles meende, wat hij zei, en hoe wanhopig Merijntje zich ook inspande, hoe klemmend zijn betoog, hoe onweerstaanbaar zijn bewijzen waren, Goort volhardde rustig in zijn dwaas en beangstigend ongeloof. Er was geen kruid voor gewassen, constateerde Merijntje zuchtend, als een bizonder hoopvol begonnen dispuut weer op niets was uitgelopen. Zo had hij eens gemeend een zwaarwichtig en onaanvechtbaar bewijs te hebben voor de waarheid van zijn geloof. Stralend kwam hij bij de stroper het huis binnenvallen. Hij zwaaide met een oud prentje, dat hij van de pastoor gekregen had, omdat hij het beste zijn catechismus gekend had. Hiermee zou hij nu zijn vriend overbluffen, zijn ongeloof vernietigen. Triomfantelik toonde hij hem het prentje, en riep met zijn schelle, blijde jongensstem: – Nou. Kruik.... kek nou es noar di' beeleke! Zie, 'ier is een ouwe vènt dood gegoan.... doar leet ie in z'n bed. Eén kijk, ziede da' diengeske, da'-d-uit z'n moond komt, da'

klein kinneke?.... Nou, da's nou z'n ziel, ziede! Eén de duvels, 'ier, al die lillekers mee d'r rieken één d'r'ooivùrke, die wille da' zieltje mee noar d'el trekke, moar kek nou goed, 'ier komt een grooten engel mee een vlam in z'n 'aand, één die joagt die smerkoanese weg, één die goat da' zieltje mee noar den 'emel nemen, want dieë meins eed altij' broaf opgepast. Eén dien engel.... da's z'n Engelbewoarder, begrepte?

De Kruik hield het oude prentje tussen zijn zwarte, vereelte vingers, en bekeek de primitieve voorstelling aandachtig. Maar de uitdrukking van zijn gezicht stond Merijntje helemaal niet aan! Zou die verstokte zondaar het nou soms nóg niet willen geloven?

– Nou, Kruik.... ziede 't nou zellef?

Glimlachend zei de stroper: – Joawelle, Merijntje, ik zien 'et goed genog. 't Stoat er ammoal krek op zoa' gij 'et gezeed 'èt, moar wá gift da' nou? 't Is toch ommes moar een beeleke! Merijntje keek hem, niet begrijpend wat hij bedoelde, aan.

– Wa' wilde doarmee zège?

– Nou, da's nog al glad: ze kunne toch ommes op een prèntje zette, wa' ze wille?

Alles wa-d-op een beeleke stoat is doarom nog moar gin woar!

Merijntje stond perplex. Hoe kon iemand zo onmogelik, zo doortrapt slecht en stom zijn om dàt te zeggen!.... Dat was erger dan alles wat hij tot nu toe met de Kruik beleefd had!.... Het stond, verdikke nog toe, gedrukt op een prentje dat hij van de pastoor gekregen had, en dan zou die verroeste dwarskop nóg durven ontkennen, dat het waar was?.... Dan vermoedde hij een grote verlegenheid bij zijn vriend, die natuurlik niet wist hoe hij zich uit de netelige situatie redden zou.... Dat moest het wel zijn! Merijntje lachte slim, en zei: – Joa.... nou wilde tege strije Kruik, moar 'et stoat er, één nou motte 't wel glooven of a'ge wilt of nie.... Eén iederendeen gloof 'et ommes!

– Belange nie, Merijntje, lachte de Kruik, en de kleine jongen was woedend om de onbeschaamde zekerheid van die lach. D'r zijn d'r veul meer, die 't nie glooven as wel.

– Da' leugende wel ok! schreeuwde Merijntje. Gij zijt den eenigste, die 't nie gelooft.

Al d' aandere meinse glooven 'et wel!

– Da's-t-er weer neve, manneke, vertelde de Kruik, tergend bedaard. Gij kekt alleen moar noar 't dùrp, moar de wèreld is nog een bietje grooter as 't dùrpken 'ier, één in de wèreld gloove d'r veul meer et nie as wel. Zo zit da'!

Onzeker keek Merijntje hem aan. – Oe witte gij da'? vroeg hij listig. Gij zijt toch ok van 't dùrp?

– Ik ben wijd weg gewiest in de wèreld, zei de Kruik, glimlachend om Merijntjes strikvraag. 'Eel wijd weg.... wijd over de zee, in vremde laande.... wieste da' nie?

Nee, dat wist Merijntje nog niet.... Ja, heus.... de Kruik had gevaren, jaren achtereen, en toen had hij heel de wijde wereld door gezworven.... Bevreemd keek de kleine jongen hem aan. Meende hij dat?.... Snel werkten de kleine hersentjes.... Over zee?.... Toen begreep hij het eindelik.... Toch aarzelde hij nog een beetje, toen hij zijn aanval hervatte: – O.... over de zee!.... Noar overe!.... Doar is voader ok dikkels gewiest, moar doar gloove de meinsen 'et ok! Hij verwachtte half, dat hij nu zijn vriend ontwapend zou hebben, maar die lachte hem doodgewoon uit en zei: – Noar overe.... da's nie wijd weg, da's moar over een breje revier, die de meinsen 'ier de zee noeme. De wezelike zee, die is zó groot, da'ge wel doagen één weken achter mekoare deur mot voare mee een stomboot, eer a'ge weer laand ziet! Merijntje dacht diep na. Hij wist niet of hij zo iets ongehoords wel zonder twijfel kon aannemen. Het leek hem nog al overdreven. – Leugende nie? vroeg hij voor alle zekerheid.

De Kruik schudde het hoofd. Zijn gezicht stond geloofwaardig, oordeelde Merijntje. – Eén woone d'r dan oan den aandere kaant ok meinse?

– Joa zeker woone doar meinse. Moar soms zien ze d'r eel aanders uit as wij, ziede.... bruin of zwart of geel.... Eén ze proaten een 'eel aandere toal, één ze gloove gin woord van al jouw engeltjes één duveltjes, één van jouw Lieven 'eer. Maar nu was Merijntjes gezicht opgeklaard. Hij was er achter! Die zwarte kleur had hem op 't spoor gebracht!

– Oooo! riep hij langgerekt en met een zucht van verlichting. Da' wi'k gère gloove!

Doar woone d'eidene, moar die motten ok nog bekeerd woore.... die wete nog nie beter!.... Doar 'ee meneer pestoor oons dikkels genog van verteld.... Me bidden op de leering vor de bekeering van d'eidene, één me

brenge afgestempelde kopkes mee om ze vrij te koope.... Moar gij zij' toch gin 'eiden?.... Neeë, manneke, da's eel wa-d-aanders.

De Kruik lachte maar zo'n beetje stil voor zich heen, en antwoordde niet. Toen werd de ijverige kleine missionaris in ernst boos, en riep in arren moede: – Ge goa recht noar d'el, gij!

– Eén oe lang mot ik doar dan braande, Merijntje?

– Tot in alle eeuwig'eid der eeuwig'ede, verklaarde Merijntje somber.

– Zo zeèg 'et meneer pestoor!

– Is da' lang, Merijntje?

– Lang? Lang? Da's altij deur! Zoonder op 'ouwe.

– 't Is toch freet, 'ee! lachte de Kruik, maar Merijntje zei ontevreden: – Joa, lach moar, manneke.... Moar a-d-eest je billekes moar es warm woore, dan zulde wel aanders piepe! Toen begon hij zonder overgang te vragen naar de echte zee en de vreemde landen en de Kruik was zo goed niet of hij moest vertellen. Bij stukjes en brokjes trok Merijntje hem alles uit zijn onwillige, zwijgzame mond, wat hij weten wou. En de kleine jongen wist niet goed, wat hij van dit alles denken moest. Zo 'n groot schip, en dan nog wel van ijzer? En waar wel duizend mensen op konden? Het klonk niet bijster aannemelik, vond hij, maar die Kruik trok zo'n ernstig en gewoon gezicht.... Zo praatten ze door, tot de stroper naar de schuur ging om zijn fretten en de otter te voeren.

II.

Die schuur was een geheimzinnig oord. Wat daar al niet lag opgestapeld aan netten en klemmen en vallen en hengelstokken, en allerlei gebroken jacht- en vistuig.... dat was niet om te geloven! En tussen al die ouwe boel stonden de kisten met ijzeren tralies er voor, waarin de Kruik zijn konijnen had en zijn fretten en zijn tamme otter. Ook Pol had daar zijn vaste plaats. Pol, die na lang mokken en weerstreven eindelik toch goeie maatjes geworden was met zijn erfvijanden. In een donkere hoek stond een kooi, waar twee uilen in zaten, die de Kruik had afgericht om vogeltjes te vangen. En Gerrit, de makke ekster, sprong overal rond en speelde de baas en krijste zijn naam en dat ie pap wou eten.

Het was bijna een wonder te zien, hoe anders de Kruik werd, zodra hij tussen zijn beesten zat. Dan veranderde zijn gezicht geheel en al. Het werd niet juist zacht en goedig, als wanneer hij lang achtereen met Merijntje zat te praten, maar er kwam zoiets over van zich eigen, zich thuis voelen. Al het schuwe en geforceerd stuurse, dat hij tegenover mensen had, gleed als een lastige vermomming van hem af, zodra hij stond te praten met de fretten en de otter en Pol. En de dieren verdrongen elkaar om bij zijn handen te komen, en piepten en knorden van zenuwachtige vreugde. De otter maakte brommende geluiden en gaf soms ineens zo'n rare schreeuw, dat Merijntje van schrik in elkaar kromp.

Want Merijntje bleef het griezelige beesten vinden. Hij kon er maar niet aan wennen. De fretten met hun spitse snuffelsnuitjes, hun vinnige kraaloogjes, die zo fel blonken en overal tegelijk heen leken te gluren, met hun slanke, gelige lijfjes, zó buigzaam alsof er heel geen beenderen in zaten; met hun scherpe, nijdige krabbelklauwtjes, hun borstelige staartje en hun naaldscherpe witte tandjes, hij vond ze wel mooi, maar ze zagen er ook erg vals uit. Als hij bij de kooien stond, in 't begin van zijn vriendschap met de Kruik, lieten ze voortdurend hun spitse tandjes zien, bliezen kwaadaardig en 't was net of er vuur sprong uit hun flikkerende oogjes. Later waren ze wat meer aan hem gewend geraakt, maar vertrouwen deed hij ze niet, en het was niet dan met grote moeite, dat Goort hem er toe kreeg er eventjes een te strelen. Hij deed het dan op 't laatst met aarzelende, bevende vingertjes, heel voorzichtig, over de punten van hun opstaande rugharen.... en het diertje keek hem zo nijdig aan en trok zijn lip zo gemeen op, dat hij gauw zijn hand weer terug haalde.

– Ge mot ze vertrouwe, had de Kruik ernstig gezegd. A'ge mee beesten om wilt goan, één goeie vriende mee d'r wilt woore, motte beginne mee ze te vertrouwen, aanders luk 'et nooit.

Maar wie kon er nou zo'n valse fret vertrouwen?.... En de otter?.... Die zou hij voor geen geld van de wereld willen aaien! Daar was en bleef hij doodsbenauwd voor. En of de Kruik hem al uitlachte, hem een flauwerik schold, hij bleef tegen de muur gedrukt staan, dicht bij de deur, als de otter uit zijn kooi was. Merijntje moest altijd aan de duivel denken, als hij de otter zag. Het was een groot, grauw beest en het zag er met zijn dikke snorren, zijn lang, zwaar lijf en zijn griezelige zwemvliespoten inderdaad zeer ongemoedelik uit. Bovendien bewoog het dier zich zo snel en onverwacht en geluidloos; het scheen wel over de grond te glijden met zijn

grauw, dik lijf, haast net zo soepel als van de veel fijnere fretten.... Maar de Kruik nam de otter rustig op, liet hem op zijn schouder zitten, onder zijn jas tegen zijn borst kruipen, aan zijn gezicht snuffelen. De Kruik was niet bang voor hem.... De Kruik was voor geen een beest bang!....

Huiverend van ontzetting had Merijntje er de eerste keer bij gestaan, toen Goort de kooien open maakte en de beesten eruit liet. Dat zou de kleine jongen van zijn leven niet vergeten! In de half-duistere schuur was de stroper op een omgekeerde emmer gaan zitten en had zachtjes gefloten. En toen zag Merijntje, hoe de otter op zijn knieën kroop en knorrend van welbehagen zich tegen zijn borst drong. De zenuwachtige fretten vlogen op zijn rug en schouders, gleden flemend onder zijn kin langs, zochten zijn zacht strelende handen, en piepten en gaven kleine kreetjes van genot, als hij ze beetpakte en ze even, koesterend, tegen zijn wang drukte. En dan ineens weer bliezen ze, boosaardig tandenblikkerend tegen elkaar of tegen de otter, als ze meenden, dat een ander boven hen bevoorrecht werd of een plaatsje innam, dat ze zelf begeerden.... En de Kruik praatte aldoor maar stille woordjes tegen die vreemde ondieren met hun scherpe snuiten en hun flonkerende kraaloogjes, en hij floot zachtjes tussen zijn tanden en nam dan dit, dan dat beest even in zijn hand en knuffelde het tegen zijn gezicht, alsof het een onschuldig poesje was.... En Pol stond er bij, en zwaaide met zijn dikke staart en jankte deerniswaardig, hunkerend om zijn aandeel in de liefkozingen van de baas. In het half donker gloeiden zijn ogen als groene lichtbollen.... Akelig.... om er bang van te worden....

Star van ontzetting, wit van angst, had Merijntje tegen de muur gestaan en toegezien en zich niet durven bewegen. Het leek hem griezelig, het leek hem haast toverij om met zulke enge beesten zó te kunnen spelen. Hoe dorst die Kruik?!.... Tot de stroper even glimlachend in de richting van zijn kleine bezoeker gekeken had en gezien, hoe hij daar tegen de muur gedrukt stond met een wit-verstorven gezichtje, alsof hij er wel in had willen wegkruipen. Toen had hij dadelik met een paar rustige, snelle woorden de dieren terug gedreven in hun kooien en de kleppen gesloten. Ze krabbelden tegen de tralies en piepten en knorden ontevreden, en wriemelden door elkaar en gluurden vragend naar hun meester, waarom het spelletje vandaag zo vlug geëindigd was....

– Ge mot nie bang zijn voor de beesten, Merijntje, zei de Kruik bemoedigend. De beesten zijn zo kwoad nie a' ze d'r uit zien, wezelik nie,

A' ge goed vor d'r zijt, één ge vertrouw ze, dan vertrouwe ze jou ok en ze zijn ok goed vor jou.... Ze zijn belange zo kwoad nie as de meinse.

– Die lillekers mee d'r bijtbekke? vroeg Merijntje, nog hevig ontsteld. A'ge.... a'ge ze nie vast g'ouwen 'ad, adde ze.... adde ze me levend opgefrete!

Zijn stemmetje sloeg over van opwinding en nog onoverwonnen vrees. Goort klopte hem op de schouder en zei glimlachend: – Niks van woar, 'orre, Merijntje, niks van woar. Die beeste freten aandere beesten op, omda' ze doarvan leve motte, moar gin meinse! Eén de meinse, die frete toch ok beesten op: koeien, één keuen, één schoapen, één 'oazen één zo.... Eén vor de meinse zijde toch nie bang, is 't wel?

Maar Merijntje dacht, dat zijn vriend hem voor de gek stond te houden en ging er niet op in. Hij keek schuw naar de kooien en vroeg toen: – Woarom 'ouwd' al die beeste?

– Die 'ellepe me soms. De frette vange kenijntjes vor me-n-één den otter loat ik vor me visse.

Merijntje stond hem verwezen aan te kijken. Daarna lachte hij helderop en riep: – Neeë, maar gij kun leugene!

– Joa, lachte de Kruik mee, da' kan 'k zeker, a'k moar wil. Moar nou leugen ik nie, één over een tijdje meude mee noar de Vliet, één dan zal ik den otter vor jou een groote vis loate vangen, 'or. Zulde 't dan gloove?

– Joa, zei Merijntje. Moar ik mot 'et eest zien!

– Dan zijde net as Thommes, glimlachte de Kruik.

– Wie Thommes? vroeg Merijntje verwonderd. Thommes Verdùst?

– Neeë, schaterde Goort. Den 'eilige Thommes. Den oongeloovige Thommes. 'Edde doar nog nooit van g'oord?

Nee, daar had Merijntje zeker nog nooit van gehoord, en hij stond ook erg scepties tegenover een heilige, die een ongelovige geweest zou zijn. Toen vertelde de Kruik hem, hoe de geschiedenis in elkaar zat van die ongelovige apostel, die niet wou aannemen, dat Christus was opgestaan, vóór en aleer hij de handen gelegd had aan de wonden van de Zaligmaker. Merijntje luisterde aandachtig. Alles wat in verband stond met de heiligen en met Christus, interesseerde hem buiten mate. Maar hij had een schijntje vertrouwen in een leek als de Kruik, die bovendien een erkend goddeloze

was, en informeerde dus achterdochtig: – 'Edde da' soms eiges verzonne, Kruik?

De stroper betuigde ernstig zijn onschuld aan de geschiedenis van de ongelovige Thomas: hij had het verhaal nog onthouden van vroeger, uit de lering. Merijntje vroeg verder: – Eén is 't wezelik, wezelik woar krek zó gebeurd a'ge 't mijn nou verteld 'ed?

– Krek persies zo!

Daarop dacht Merijntje een hele poos ernstig na en zei toen triomfantelik: – Nou zède zellef a't woar gebeurd is. Eén in da' ver'oal kom Christus voor, dus dan motte gij ok oan al da-d-aandere gloove!

– O, joa, moar, krabbelde de Kruik terug, ik gloof ok nie da 't woar gebeurd is van dien 'eilige Thommes!.... Moar 't stoa-d-in 't evangelie, net as al die aandere ver'oale....

En hij schudde het hoofd over dat hardnekkige Merijntje, en dacht na over het wonder van wat daar allemaal omging in die kleine hersentjes. Dan tikte hij hem schertsend op zijn bol, en zei met een lachje: – Da' zit goed in mekoaren 'ier, Merijntje.... Ge mot moar pestoor woore!

– Da' za'k wel doen ok, verklaarde Merijntje zonder aarzelen, vast overtuigd. – Eest kappeloan één dan pestoor.... Eén dan za'k jou bekeere!

– Mooi zo! lachte de Kruik. Doar 'ouwe me 't dan moar op!

III.

En nu zat Merijntje op het hekje bij de kreek, aan de uitgang van het dorp. Hij wachtte op de Kruik. Die middag zouden ze samen naar de Vliet gaan, en de otter zou een grote, grote vis voor Merijntje vangen. Hij liet zijn benen bungelen op de maat van het liedje, dat hij zachtjes floot. Maar spoedig hield hij op met fluiten om te luisteren naar wat de drie vrouwen dicht bij hem stonden te bepraten.

Een van haar had een zuigeling op de arm, een bolwangig bazuinengeltje, precies zoals ze in de kerk aan de preekstoel zaten, maar die waren van donker hout, en blind waren ze ook, want ze hadden geen appeltjes in d'r ogen.... Dit bazuinengeltje had wel appeltjes in zijn ogen,

maar die keken troebel vond Merijntje, heel anders dan de heldere oogjes van zijn kleine broertje thuis.

Ze hadden 'et over Mieke Krielaers, en noemden haar een schandaal van een vrùmmes.... Merijntje begon weer te fluiten; de grote mensen hadden altijd op iedereen wat te vitten; hoe ouwer ze waren hoe erger. Het interesseerde hem weinig, wat ze op Mieke hadden aan te merken; Mieke was niet groot genoeg om tegenover de volwassen mensen vrijuit te gaan, maar ze was toch te groot om te behoren tot de kring, waarin Merijntje veel belang stelde.

Na een poosje ging de vrouw met het kindje weg, en toen praatten de andere twee verder. Ze keken de vertrekkende achterna, en de ene, die de handen gekruist hield voor haar dikke buik, zei, meewarig hoofdschuddend:
– Wa-d-een engel van een kinneke!

– Joa, antwoordde de andere op diezelfde treurige toon, waarvan Merijntje de oorzaak niet begreep. 't Is te schoon voor dees wèreld.... Edde wel gezien, 'oe wijs a't kekt?.... Vuls te wijs vor zo 'n kreukel!

De ander trok haar vet gezicht in een bedenkelike plooi.

– 't Is gin blijvertje, verkondigde zij somber.

– 'k Ben d'r ok bang vor, zuchtte de eerste weer. 'Edde 't op j'w aarm g'ad?

– Neeë.... Gij wel?

– Ikke wel, joa.... één ik zèeg jou: da' kinneken ee-g-'et kerk'of oan z'n koontjen 'ange!

– 't Is toch zoonde! riep de dikke verschrikt uit.

– Joa, meins, lei de onheilvoorspellende buurvrouw uit, 't is net a' ge zèègt: da's gin blijvertje. Mijn Annemieke was persies zo. Z'is gin joar oud gewooren, 'et bloeike. 't Was toch zo'n wijs jong, 'ee.... één zo zwoar.... zo oakelik zwoar.... Oons moeder zee: meid, zee ze, da' kinneken 'ouwde nie, zee ze.... Oons Lieven 'eerke trekt er oan, zee ze.... Eén 't is wel uitgekommen ok: vóór a't een joar oud was, 'ad Oonze Lieven 'eer 'et al g'oald: 't Is in de moazeltjes gebleve.

Ze wreef met de punt van haar blauwe schort een traan uit haar ooghoek, en de vriendin schudde het hoofd. Toen zeien ze mekaar goeden dag en gingen ieder een kant uit. En Merijntje bleef daar alleen achter, rillend in eens van kou op zijn eenzame post.... Schuw keek hij rond.... Het was toch

wel vreselik, dat er altijd zulke grote, schrikwekkende geheimen waren rond kleine jongens, die daar nog niets van begrijpen konden!.... Ze waren er altijd, onzichtbaar, maar hevig geweten, en soms namen ze wel buitengewoon vreemde en angstaanjagende vormen aan!.... Hij dacht aan dat kleine kindje met zijn troebele oogjes op z'n moeders arm, en aan zijn eigen lieve kleine broertje thuis. Hij dacht aan de duistere woorden van de twee pratende vrouwen, waaruit hij begrepen had, dat het aardige bazuinengeltje onherroepelik sterven moest. Het was onbegrijpelik en wreed, en een kou voer door Merijntjes bloed, zodat hij huiverde in de warme nazomermiddag.... want in eens zag hij weer dat kindje voor zich op z'n moeders arm.... maar er achter stond de afschuwelike knokenman met zijn vervaarlike zeis en grijnsde. Precies als op de doodsbeelekes in z'n moeders kerkboek.... O, als de moeder opkeek en merkte, wat er met haar lieve kleine kindje ging gebeuren.... Onze Lieve Heer trok er immers aan en daarom was het zó zwaar, alsof het heel het kerkhof aan zijn kontje had hangen.... wat een verschrikkelike voorstelling.... En hoe vreemd was het!.... Het was toch eigenlik wel heel erg vreemd!.... Merijntje schrok op uit zijn bezwaarlike gedachten door het gebolder van een voorbij hotsende boerenwagen, maar dadelik keerde zijn gemijmer weer terug naar het onnozele kindje, waar Onze Lieve Heer aan trok.... Zo had die vrouw het toch gezegd. Het klonk akelig. Je voelde je zo machteloos bij die voorstelling.... En de moeder zelf scheen er niets van gemerkt te hebben.... Hij moest thuis zijn broertje eens op zijn arm wegen! en o!.... als het dan ook zo ongewoon zwaar was.... dan zou hij elke avond, zonder ooit één keer over te slaan, vijf Onze Vaders en Weesgegroetjes bidden om te vragen of Onze Lieve Heer toch asjeblief, asjeblief zijn broertje los wou laten, en niet meer aan hem trekken.... Want Merijntje wou zijn broertje graag houen. Hij hield danig veel van dat kleine kraaiende ding, dat hem al zo goed kende en altijd de armpjes uitstak, als Merijntje bij de wieg kwam.... Waarom moest Onze Lieve Heer nou toch aan die kindertjes trekken? Ze waren juist zo lief, en Onze Lieve Heer had in de hemel toch al engeltjes genoeg?.... En zo vond de Kruik hem zitten met zijn heldere bruine oogjes door tranen verduisterd.

De stroper pakte hem onder de armen en zette hem met een zwaai van het hekje op de weg.

– Zitte te schreeuwe, jonge? vroeg hij. Is-t-er wa' goande?

Opgeschrikt uit zijn benauwd gepieker herinnerde Merijntje zich een ogenblik niets, en antwoordde: – Bel neent.... niks, 'or! Woarom?

Toen schoot hem in eens het afgeluisterde gesprek te binnen, en hij zei: – Oach, Kruik, da-d-aarm kinneke mot stareve! Oonze Lieven 'eer trekt er oan!

Met open mond van verbazing keek de man hem aan.

– Wa's da' nou weer? vroeg hij, toen hij wat van zijn verbazing bekomen was. Wa' vor kinneken, één 'oe komde gij oan die zotteproat?

– Wel, da' kinneke van vrouw Bosters. Vrouw Van Til zee, da't vuls te zwoar is. 't 'Eeg'et kerk'of oan z'n koontjen 'angen, één Oonze Lieven 'eer trekt er oan.... één nou mot 'et stareven eer a't een joar oud is....

– Ge zij stoapel stilo! bromde de Kruik ontevreden. Ge mot alles zo moar nie gloove, wa' g' oort! Die verdommese wijve lulle zo moar wa', jong. Die motte ommes altij wa' te zeeveren 'emmen, aanders leven ze nie. Moar da' motte gij ammoal zo moar nie gloove, loomp jong da' ge zijt!

Merijntje keek hem opgelucht aan.

– Zou 'et wezenlik nie woar zijn, Kruik?

– Bel neent, manneke! 'Oe kunne die zotte vrùllie nou wete, wa-d-Oonze Lieven 'eer van zins is te doen?.... Da'wit ommes gin meins, één zeker die verroeste klappaaie nie!

Merijntje zag wel, dat de Kruik ernstig verontwaardigd was, en dat stelde hem een weinig gerust, maar helemaal zeker van zijn zaak was hij nog niet. En toen ze een eindje op de dijk buiten het dorp waren, begon hij er weer over. Want op het punt van Onze Lieve Heer z'n doen en laten was de Kruik nou niet bepaald een autoriteit voor hem.

– Moar, Kruik.... vrouw Van Til die 'ee net zo'n kinneke g'ad. Ook zo één, doar Oonze Lieve 'eer oan trok.... Eén da's ok dood gegoan.

Hij keek angstig naar Goorts gezicht omhoog, maar de stroper schudde overtuigd zijn bruinverbrande kop en decreteerde: – Ammoal ouwewijveproat, Merijntje. Da' kunne ze makkelik zègen, a't kind eenmoal dood is. Wacht moar es af: ge zul zien, da' da' jong van vrouw Bosters een flienke, staarke kèrel woort, net as gij.... Eén ik weet zeker, a'ge 't oan meneer pestoor vertelde, dat ie veul kwoad zou zijn op die vrùllie, want da's ammoal niks as bijgloof!

Toen maakte Pol een einde aan het pijnlike onderhoud door hevig bassend de dijkhelling af te springen en daarop onder zacht, zenuwachtig gejank even te krabben, waarna hij een mol uit de grond scheurde. Hij schudde het diertje even heen en weer in zijn wrede bek en kwam het dan kwispelstaartend voor de voeten van zijn baas neerleggen. Die stak het in zijn zak, streek de hond prijzend over de kop en zei lachend: – Die 'ad 'et kerk'of ok oan z'n koontjen 'ange, Merijntje.... moar 't was Oonze Lieven 'eer nie, die oan 'em trok!

– Neeë, lachte Merijntje mee, Pol trek meer op Sinjeur den duvel!

Zwijgend liepen ze dan een hele tijd naast elkaar voort. Het was een mooie dag in de nazomer. De lucht was betrokken geweest, maar nu begonnen de wolken langzaam voor de ruime wind uiteen te schuiven. Blauwe plekken kwamen bloot. Langs de randen der wolken vlaagde goudige schijn. Het werd heel helder in de atmosfeer. De bomenrijen langs de dijken in het wijkende verschiet stonden scherp getekend tegen de lucht. Vóór de vrienden de landweg in sloegen, die dwars door de binnenpolder en over de slaperdijk voerde naar de Vliet, gingen ze wat rusten tegen de dijkhelling. Merijntje lag op zijn rug en keek recht naar boven in de lucht. Zijn ogen kneep hij half dicht en aandachtig tuurde hij omhoog. Heel zijn gezichtje werd gespannen van een groot verwachten. De stroper zat naast hem en kauwde in gedachten op een grashalm. Na een wijle keek hij naar dat ronde snoetje met de wijze droomogen, en vroeg dan in eens: – Woar kekte zo straf noar, Merijntje?

Zonder zijn ogen naar hem heen te wenden, antwoordde de jongen: – Kijk.... die wolke goan nou zo zachtjes uit mekoare, ziede wel?..... één dan komme d'r van die blaauwe plekken achter.... Daar kunde zo diep in kijke, Kruik, zó diep.... één doar gunterwijd, 'eel wijd achter de wolke, doar is toch ommes den 'emel mee Oons Lieven 'eerken, één d'engeltjes, één al d'eiligen, 'ee?.... Nou, één dan deink ik altij', a'k zo in eens van die diepe plekke zien komme.... da'k ze meschien wel es ammoal gelijk zou kunne zien zitte.... Zou da' nie kunne, wa' deinkte?

De Kruik keek peinzend en met een heimelike glimlach een poos voor zich uit en zei toen voorzichtig: – Ze zègen ommes, da' meinsen Oonze Lieven 'eer nie kunne zien?

– O, moar sommigen 'emmen 'em toch gezien, zei Merijntje snel. Dad-'ee meneer pestoor verteld. Den 'eiligen Antonius van Paddewà, één den

'eilige Franciscus van Assisieje, die vor de veugeltjes geprikt 'eet, die 'emmen Oonze Lieven 'eer gezien. Eén d'r zijn d'r nog meer, moar die ben ik vergete.

Hij dacht er nog even over door, en voegde er toen verdrietig aan toe: – Moar da' warren 'eilige.... Ge zul zeker wel een 'eilige motte zijn, om 'em te kunnen zien, 'ee, Kruik? Wa' deinkte gij?

De Kruik, alweer met zijn eigen gedachten bezig, haalde de schouders op en antwoordde niet. Toen werd Merijntje er zich van bewust, dat ie met een ongelovige zat te praten en viel een beetje boos uit: – Oach, moar gij!.... Gij zijd' ommes een goddeloozen, één dan kund 'er ok niks van wete.... Moeder zee, da' ge te bekloage zijt, witte da' wel?

– Joa joa, da' weet ik, Merijntje.... da' weet ik, antwoordde de Kruik, maar hij dacht aan heel andere dingen, dan zijn kleine vriend en zijn ziel liep vol bitterheid. Hij dacht aan Janekee, die nog altijd ongenaakbaar bleef en het aanlegde met de Hollandse grensjager, die hij overal in de polder speurde en die hem pakken wou, kost wat kost.... Hij keek naar Merijntje en dacht aan diens later leven.... Over twintig jaar zou dat manneke ook wel wat anders hebben om aan te denken, en niet meer proberen om tussen de wolken door in de hemel te kijken!....

Toen ze een eindje in de landweg waren, hoorde Merijntje een zacht geschuifel achter zich. Hij keek om en gaf een harde schreeuw van schrik: daar liep een otter achter hen aan!

– Ge mot nie verschrikke! lachte de stroper. Da's ommes mijn otter! 'k 'Em 'm tot nou toe oonder m'n jas g'ad, moar 'ier loopt ie altij' mee me mee.

Merijntje was toch niet gerust. Hij kneep de Kruik in zijn hand en keek telkens om naar het vreemde beest, dat op zijn griezelige zwemvliespoten vlak achter de stroper over de weg gleed, en niet links of rechts keek. Pol wendde ook af en toe zijn ogen naar de otter, maar de tijd, dat hij er met alle geweld mee vechten wou, was lang voorbij. En zoetjes aan ontwaakte in Merijntje een tevreden trots. Hij liep hier dan toch maar in ongehoord gezelschap door de polder, en als straks die otter werkelik een grote vis voor hem ving.... wat zou hij dan morgen de jongens op school weer een boel kunnen vertellen, en wat zouden ze weer jaloers zijn, en net doen of ze hem niet geloven wouen!....

Schuins omhoog keek hij naar het gezicht van zijn vriend. Het stond somber. De wenkbrauwen waren grimmig neergetrokken boven de felle blik van de kleine, groen-flikkerende ogen.

– Wa' kekte lillik, Kruik! zei Merijntje bestraffend. Woar deinkt' oan?

De stroper zag op hem neer. De uitdrukking van zijn gezicht werd milder en een glimlach verzachtte de strakheid van zijn verbeten mond.

– Ik deink oan dienge, doar kleine jongeskes nog gin weet van 'emme, zei hij, en na een ogenblik voegde hij erbij: Loater zulde misschien oan net zukke dienge deinke, Merijntje, één net zo lillik kijke.

– Ik deink veul! bekende Merijntje na een poosje met een verbazend ernstig gezicht, waarom de Kruik lachen moest. Toen voegde de kleine jongen er verklarend achter: – 's Oaves in bed, dan deink ik net zo lang a'k wakker zijn. Soms duur 'et een 'eele tijd eer a'k in sloap val, één witte wa'k dan doen?

– Mee j'w teene speule? veronderstelde de Kruik plagend.

– Zij nou nie zo flaauw! viel Merijntje driftig uit, maar dadelik weer kalm, vertelde hij verder: Neeë, ziede.... soms 'em ik m'n eigen al 'alf in sloap gedocht, één dan is 't net of a'ge kloar wakker woort, één dan wit in eens presies wa'ge deinkt. Moar ge wit nie 'oe a'ge doar nou op gekomme zijt, want dan is 't eel wad 'aanders as woar a'ge mee begon. Nou, één dan goan ik prebeeren om vrom te vinnen 'oe a'k nou oan da' leste gekomme zijn.... Da's toch zo'n oarig spulleke, Kruik! Doede gij da-d-ok soms nie es?

– Neeë, nooit! erkende de stroper, ietwat verwonderd.

– Nou, da' motte dan es doen, riep Merijntje. Somtije kunde 't nie goed ammoal meer trug vinne, moar soms kom 't ok wel es presies ammoal uit. Eén a'k 'et nie vinne kan, jong.... da's zo vervelend, 'ee.... één dan woor ik zo kwoad.... zo kwoad!....

– Zo kwoad, da' ge j'w eige rug nie ziet! meende de Kruik, en Merijntje keek verwonderd naar hem op. Toen lachte hij helder met zijn mond wijd open en zijn vrolik gezichtje naar boven. In zijn bruin halsje klokte de lach, en de Kruik voelde een grote genegenheid voor zijn kleine metgezel.

– Ge zijd 'ne vieze kadee! riep Merijntje, pralend weer met zo'n uitdrukking, die hij van zijn oom gehoord had, en toen schoot de Kruik in een schorre lach en samen lachten ze zo, dat Pol terug kwam hollen om te

zien, wat er gaande was, en blaffend voor hun voeten heen en weer sprong, mal wippend met zijn achterlijf en de zwaaiende staart.

Ze waren nu de polder door, en beklommen de hoge dijkhelling. Op de top gekomen, zagen ze daar het brede water van de Vliet beneden hen liggen, achter de smalle uiterwaarden. Het leek donker, bijna zwart, met blanke glansplekken waar het zonlicht er zilverig over scheerde, ver weg. Een schip met grote, bolle zeilen gleed statig voorbij, de lange wimpel luchtig zwierend boven aan het spitse topje van de mast. Heel ver weg, waar de brede stroom moest zijn, hing warrig de rook van een sleepboot tegen de grauwwitte wolken gedoezeld. De wind suisde in het hoge oeverriet, dat sierlik wuifde, of het groeten wou. Het was heel stil en niets bewoog, ver in 't rond dan dat langzame schip en een enkele snelle zwaluw, die rakelings langs de blinkende oppervlakte voortschoot.

Verbaasd en verrukt stond Merijntje stil, en om hem gelegenheid te geven alles goed in zich op te nemen, ging de Kruik met hem tegen de buitenhelling van de rivierdijk zitten. De kleine jongen keek met grote ogen naar het voorbijzeilende schip. Dat was het eerste schip, dat hij in zijn leven zeilen zag. Hij was nog nooit zo ver van huis geweest, en in de kaai op het dorp konden zulke grote schepen niet komen. Die hij kende, waren veel kleiner en werden met gestreken zeilen door het smalle havenkanaaltje naar het dorp geboomd, en ze zagen er veel minder trots en vrij uit.

– Edde nou mee zó'n groot schip over de zee gevoare, Kruik? vroeg Merijntje.
Goort moest lachen bij het idee.

– De schepe vor de zee zijn nog veul, veul grooter, Merijntje, vertelde hij. Doar is ditte moar een kinderkloompke bij.

Merijntjes ogen gingen nog wijder open. Kon zoiets bestaan? Jokte de Kruik maar niet een beetje om hem voor de mal te houden! maar zijn vriend knikte nog eens nadrukkelik en zei: – Did' is toch ommes moar een binneschipke, jong! A' zo'n dieng op zee dorf te komme, was 't mee 't eeste briesken 'et beste noar de wirgoai.... Neeë, de schepe, woar ik op gevoaren 'em, die warren op z'n minst 'oonderd keere zo groot!

– 'Oonderd keere!....
Merijntje herhaalde het, en nog eens en nog eens, en de woorden waren vreemd in zijn mond. Hij kon het zich niet voorstellen, maar het moest wel zo zijn, want de Kruik z'n gezicht stond doodernstig. Peinzend keek

Merijntje het grote schip achterna, dat zo statig weg gleed over het gladde water, de blanke zeilen gespreid, als een reusachtige zwemvogel, die zijn vleugels had opgezet. En voor de eerste maal kwam heel zacht en schuchter in zijn hartje het vage verlangen klinken, dat grotere en wijzere mensen even goed kennen: het onbestemde heimwee naar vreemde verten, de bekoring van het onbekende achter de horizonnen.... Maar Merijntje wist niet wat het was, waarom hij in eens zo verdrietig werd, dat hij wel had kunnen huilen. Hij vond zichzelf klein en kinderachtig en ondankbaar, beet de tanden op elkaar en keek tersluiks naar zijn vriend of die hem misschien niet spottend zat aan te zien. Maar de Kruik keek over de rivier, kauwde op een grashalm en zijn gedachten waren reeds weer ver weg van de kleine jongen met zijn onbestemd verdriet, dat verlangen was....

Zo zaten ze en de tijd verging....

IV.

Tot het vreselike gebeurde.

Pol draafde rond, langs de dijkhelling en over de uiterwaarden, de neus dicht langs de grond, de staart slap achter zijn haastige poten. Hij liep op het spoor van hazen of bunsings en jankte van tijd tot tijd zachtjes en vol heimelike opwinding. En juist toen hij in galop sloeg op een nog zeer vers spoor, viel het schot. Pol vloog over de kop met een schel gejank, rolde door het gras, sprong dan weer op zijn poten, en kwam met de oren in de nek en de staart tussen de benen geknepen naar de Kruik rennen, die hem riep, met strenge, ontstelde stem.... De stroper en Merijntje stonden rechtop. De kleine jongen was krijtwit, beefde over al zijn leden, en klemde zich vast aan de jas van de man. Van Pols schouder liep bloed: een grote vleeswond lag tussen het ruige, natte haar gescheurd. Uit een elzenbosje kwam een grensjager. Hij droeg de karabijn in de hand. Een dun spiraaltje blauwe rook krulde uit de donker-glanzende loop. De veldwachter stapte recht op het tweetal toe. Half blind van ontsteltenis keek Merijntje naar de naderende gestalte, hoog en breed, geweldig in de blauwe uniform. Pol zette de haren van zijn nek en rug steil overeind, trok de bovenlip dreigend op en gromde kwaadaardig. De Kruik hield hem vast aan zijn halsband en

wachtte. Zijn tanden hield hij opeengebeten in uiterste poging tot zelfbedwang. De dikke spierknobbels van zijn sterke kaken trilden.

De grensjager was een hoofd groter dan de stroper. Hij had een brutaal rood gezicht, en een korte, blonde knevel gaf een barse uitdrukking aan het harde gelaat.

Zijn staalblauwe ogen schitterden alsof ze van glas waren. Een hoogmoedige glimlach van triomf ontblootte even zijn witte tanden. Zwijgend kwam hij naderbij, altijd de karabijn in de hand. Toen hij dicht voor hem eindelik staan bleef, vroeg de Kruik met een vreemd gedempte stem: – Woarom 'edde gij op m'n 'oond geschote?

De veldwachter lachte spottend.

– Je weet bliksems goed, dat honden niet los mogen lopen in het jachtveld, zei hij op norse toon. Hij was niet uit de streek. Zijn vreemde, Hollandse spraak maakte hem nog geduchter in Merijntjes ogen. Maar de Kruik kende geen angst. Hij keek de grensjager recht in zijn blinkende ogen en zei strak: – Ge zijd' een lafferd één een dienstklopper. Dad-doe-d-'ier gin meins! A'ge mijn 'emme wilt, kunde me krijge, moar m'n 'oond 'ee je niks gedoan, is 't wel? – Je hebt maar te zorgen, dat je hond uit het jachtveld blijft, antwoordde de ander autoritair. Als ik 'em weer alleen zie stropen, gaat ie d'r an!

De Kruik zei niets meer. Maar toen Merijntje hem aankeek, flikkerden zijn ogen zo woest en vals, dat de kleine jongen er van schrok en hem met beide handjes bij zijn arm greep, als wilde hij hem tegenhouden. Hij voelde, hoe de spieren op die arm hard waren als ijzer en trilden. De stroper keek neerwaarts naar de kleine bruine handjes, die zoo bezwerend om zijn mouw lagen. Toen was er weer de stem van de rijksveldwachter, waar een boosaardige lach in doorklonk: – Trouwens, ik zou maar zorgen, dat ik zelf ook uit mijn vingers bleef, as ik jou was. Ik waarschouw je van te voren, vrindje: je blijft uit het jachtveld, of je bent er gloeiend bij!

De Kruik lachte, kort en schamper.

– Woude gij mijn pakke soms? vroeg hij honend. Da-d-'ee d'r nog ginnen eene gedùrreven of gekunne!

– Maar ik durf'et en ik kan 'et ook, antwoordde de ander rustig.

– Gij? vroeg smalend de Kruik. Gij kun beter achter de meide d'r rokken oan zitte.... één a'k jouw nou es een goeie road mag geve: bleft dan uit m'n

voarwoater, man, want ik kan da' gebliek van die kopere knoppen oan m'n ooge nie uitstoan!

De veldwachter was nog roder geworden, toen de stroper zinspeelde op de meid, die de aanleiding was voor hun beider haat. Maar hij bedwong zijn drift, gooide zijn karabijn over de schouder, en zei dreigend: – Daar zul je dan aan moeten wennen, want ik ben van plan ze nog al es voor je ogen te làten blinken.

Hij maakte een beweging om zich af te wenden, toen hij in eens naar de Kruik z'n jas keek, een stap dichterbij kwam en vroeg: – Wat heb jij daar onder je jas?

– Niks doar gij wa' mee te stellen 'ed, antwoordde de Kruik stug.

– Laat zien, kommandeerde de veldwachter. De stroper vertrok zijn mond tot een spottende grijns en zei rustig: – Ge zij' zot.

– Je zal die haas toch moeten afgeven.

– 't Is gin 'oas! riep Merijntje angstig, maar de veldwachter keek hem zó lelik aan, dat hij gauw, bang, zweeg.

De mannen stonden zwijgend tegenover elkaar en zagen elkaar recht in de starre ogen. In beider blik dreigde haat, en zucht tot vernietiging. Zij waren beiden primitieve naturen. Hun instincten waren opeen gebotst en zij voelden de kracht spannen in hun sterke lijven, gereed om op elkaar los te spingen. Plotseling schoot de hand van de veldwachter naar voren en verdween snel onder de jas van de stroper, waar hij een haas vermoedde. Bijna op hetzelfde ogenblik trok hij haar met een schreeuw van schrik en pijn weer terug. Bloed liep overvloedig langs zijn vingers neer; de otter had hem wreed in zijn pols gebeten. – Wel, grinnikte de Kruik vol leedvermaak. Vor een dooien 'oas kan ie nog al redelik bijten, dunk jouw ok nie, grensjoager?

De veldwachter stiet een ruwe vloek uit, en stampte op de grond van kwaadheid, Hij besefte, dat hij in de eerste ronde de nederlaag geleden had, dat elk verder woord hem belacheliker maken zou, dat het beter was nu het veld te ruimen en de volgende gelegenheid af te wachten om revanche te nemen. Zonder meer een woord te zeggen, keerde hij zich om en liep met grote stappen de dijk af.

De Kruik stond hem na te kijken, de ene hand aan Pol's halsband, de andere tot een vuist geknepen voor de borst, als gereed om toe te stoten. Merijntje, die bedeesd naar hem opkeek, voelde dezelfde angst als daar

straks: nog altijd stond het gezicht woest vertrokken, en glinsterden de kleine, groene ogen met een vals licht. Dan, totaal overstuur door de ongewone gebeurtenis, die als een hevige schrik over hem gevallen was, begon hij heftig te schreien. Langzaam wendde de stroper de blik naar hem toe, een felle, wilde blik.

– Allee, toe! zei hij ruw. Ge mot nie jaanke. D'r is niks aargs gebeurd! Dieë sloeber zal ik wel krijge, zij moar nie bang.... Dan, neergeknield, onderzocht hij de wond van Pol. Er was een diepe scheur in het vlees van de schouder en de hond bloedde nog steeds.

– Kom, zei hij, oprijzend, me goan de Vliet over noar meneer Walter. Die kan goed verbinne.... Pol zou oonder'and nog doodbloeie!

Nog nasnikkend liep Merijntje naast hem voort. De Kruik lachte nu. – Toe, zot jong, riep hij opmonterend. 'Ouw nou es op mee blèten, 'ee! Gin meins 'ee je toch kwoad gedoan?.... Lach liever om die smerlap van een grensjoager!.... Die kwam van een kouwe kermis thuis, 'ee, Merijntje, toen-t-ie dien 'oas oonder m'n jas uit wou oale!.... Oeioeioei' wa' beet ie 'em sakkerjuus in z'n klaauwe! Een glimp van een lachje kwam op Merijntjes betraand gezicht.

– Net goed! zei hij wraakzuchtig. Zo'n lillekerd!

– Zo'n verekkelieng! voegde de Kruik er fors achter.

– Zo'n steenezel! overtroefde Merijntje hem, en toen de stroper op zijn beurt weer riep: – Zo'n sallemaander'oond! lachte Merijntje alweer hardop en zij amuseerden zich door om de beurt een àl erger scheldwoord te bedenken voor die boosaardige grensjager, die bijna de arme Pol vermoord had. Tussen het riet vonden zij de visbak van de Kruik, en hij roeide het logge, bijna vierkante ding met forse slagen naar de overkant. Merijntje zat verheerlikt achterin, en keek naar de varende witte wolken in het hoge hemelblauw, en deed zijn best zich te verbeelden, dat hij onderweg was naar verre, vreemde landen, met een kanjer van een schip, wel duzend, duzend keren zo groot als de visbak.... over de grote, grote zee.... Pol lag naast hem en wendde wanhopige pogingen aan om de wond in zijn schouder met zijn lange tong te bereiken. Toen ze tegen de dijk aan de overkant liepen, vroeg Merijntje, nu weer geheel en al bedaard: – Wie is dieë meneer Walter, Kruik? Daar 'em ik nog nooit van g'oord.

– Die woont doar gunterwijd in da-d-'uis mee da' rooi dak, da' ge doar tusse die masteboskes ziet stoan. 't Is een stadse meneer, moar ik kom d'r

nog al es een einkele keer, één 't zijn vriendelike meinse.

– Een boer?

– Neeë, gin boer.... één ok gin arrebeier!

Merijntje dacht na. En zijn eigenwijze conclusie was: – Een rentenier? Net as de ouwen Dogge?

– Neeë, antwoordde de Kruik glimlachend, een rentenier is 't nou ok weer nie. 'IJ schrijf vor z'n brood.

– O, een klerk, ried de kleine jongen onverbiddelik verder. Net as op 't febriek in de stad. De zeun van moei Joanen is ok klerk.

De Kruik bleef geduldig en lei uit: – Een klerk is 't ok nie. Meneer Walter schrijf boeke.

Merijntje keek hem ongelovig aan. – Boeke? vroeg hij na een poosje. Kerkboeke?

Nu lachte de stroper luidop.

– Gij, kleine vroagschottel! riep hij. Neeë, gin kerkboeke. Boeken om in te leze, vor je plezier. Ver'oale vor grote meinse. Romans noeme ze da'!

– Ge leuge zeker? vroeg Merijntje nog met zijn gewone twijfel.

De Kruik schudde het hoofd en de kleine jongen ging verwonderd naast hem, peinzend over dat vreemdsoortige, nooit gehoorde: een man, die boeken schreef, verhalen voor grote mensen, en daar de kost mee verdiende. Er bestonden toch rare dingen in de wereld! Tenzij de Kruik hem beduvelde.... Maar hij zou het zelf aan die meneer Walter vragen.... als hij durfde....

V.

Meneer Walter stond tussen de grote, felkleurige dahlia's in de tuin vóór zijn huis, en er was nog iemand bij hem, een lange, magere heer met een gouden lorgnet op zijn even gebogen, scherpe neus. Merijntje zag dadelik, dat het bizondere mannen waren, anders dan alle anderen, die hij kende. Meneer Walter had een donkere, dichte baard en rookte een pijp met een grappig grote kop. En hij had een fluwelen pak aan en een korte broek en kaplaarzen, net of ie op jacht
geweest was, of paard gereden had. Zijn hoofd was van boven bijna kaal.

Alleen sprongen er wat wilde haren over en langs en het zag bovenop net zo bruin als de handen van Merijntjes grootmoeder. Hij had hele donkere ogen, maar niet zulke, waar je bang voor hoefde te zijn: ze keken zeldzaam vriendelik, 't was eigenlik net of ze aldoor lachten. En Merijntje, die een spontaan jongetje was, hield aanstonds veel van meneer Walter.

De andere was veel meer een *meneer*. Met een erg mooi stads pak aan en een schitterend wit boord om zijn hals en een speld in zijn das met een prachtige, groene steen erin, die verbazend flonkerde. Hij zag bleek en zijn fletse blonde haren waren glad over zijn puntige schedel gekamd. Er lag een smalend glimlachje om zijn vreemde, grote mond, en met zijn lange, spitse vingers plukte hij traag een donkerrode dahlia uit elkaar; de blaadjes vielen, het ene na het andere, als donkere bloeddruppels naar de grond. En daarbij schoten er vinnige straaltjes, blauw en purper en groen, uit een heldere steen in een ring aan zijn wijsvinger. Hij droeg een ring aan zijn wijsvinger.... dat besliste voor Merijntje: die man was zo grootsig als een vastenavondzot. De vlugge ogen van de kleine jongen hadden dit alles onder het naderen opgemerkt nog eer hij en zijn vriend door de twee vreemden gezien waren. Bij het piepend geluid van het ijzeren hekje keken de twee rare mannen bij de dahlia's tegelijk op.

– De goeien dag! groette de Kruik, aan zijn pet tikkend.

– Haaa! daar hebben we onze vriend Goort weer es! riep meneer Walter, vrolik verwelkomend, en met een zwaai van zijn bekaplaarsde benen kwam hij tussen de bloemen uit op het pad. Lachend monsterde hij de kleine metgezel van de stroper, en vroeg: – En wat is dat voor een stuk klein wild, dat je daar meebrengt?

Merijntje keek hem, verbaasd omdat hij 'een stuk klein wild' genoemd werd, aan, en kreeg een kleur van de vreemdheid.

– O, meneer, antwoordde de Kruik luchtig, da's een buurmanneke. Die gao zo nog al es mee me mee de polder in, ziede!

Meneer Walters donkere ogen gingen van de grove vent naar het ranke kereltje, en hij glimlachte stil, omdat ze in hun verlegenheid zo bijna precies eender keken. Toen kwam de stem van de lange heer, die bij de dahlia's gebleven was.

– Vrienden van je?

Het was een wat schrale, krakerige stem, die aanmatigend klonk en spottend. Merijntje had gevoelige oren voor zulke klanknuances. Hij keek

schuin naar de zorgvuldig geklede man, met zijn stadsmodies pakje, en hij wist àl zekerder, dat hij hem niet mocht lijden. Meneer Walter sprak stads, maar deze magere sladood met zijn wit gezicht sprak het veel ergerliker; het was vast een lawaaischopper, zo'n grootsig mirakel, die ze op het dorp 'stadse stoepschijters' noemden. Meneer Walter scheen ook wat verstoord, want zijn stem klonk korzelig, toen hij antwoordde: – De grote, ja. De kleine zal 't wel worden. Is 't gin waor, manneke? ging hij in eens, in het dialect van de streek zich tot Merijntje wendend, voort, en gaf hem een vriendelik tikje op zijn hoofd. 'Oe 'eete gij?

De jongen kreeg een diepe kleur van vreugde. Hij was plotseling heel blij, en echt op zijn gemak bij de klanken van het vertrouwde dialect, antwoordde hij met stralende ogen: – Ik 'eet Merijntje Gijze, meneer Walter!

– Wel, Merijntje, lachte Walter, wij zullen 'et soame best eens woore, deinkt ok nie?

Maar vóór Merijntje kon antwoorden, viel meneer Walters oog op de bloedende schouder van de hond, en onthutst zei hij: – Wat is dat, Goort? Wat is er met Pol gebeurd?

– Oangeschote, meneer, morde de Kruik, en zijn gezicht werd strak van weerkerende woede. Dieë sloeber van een grensjoager 'eet 'em kepot wille schiete, ge wit wel, dieë nieuwe, dieën 'Ollaander....

– Dat is een lelike scheur, zei meneer Walter, zich bukkend om de gewonde schouder van naderbij te onderzoeken.

– 'k Wou jou vroagen of g'm effekes verbinne wilt. 't Is, gloof ik, moar een vleeswoond, moar 'ij bloei lillik.

– We zullen 'm es nakijken, antwoordde de schrijver, zich oprichtend. Toen, als onder een invallende gedachte, keerde hij zich naar het huis en riep luid: – Anne!

Bijna op hetzelfde ogenblik verscheen een blond vrouwenhoofd aan het open venster.

– Anne, wil jij dit jongetje even bij je binnen nemen, terwijl ik Goort z'n hond verbind?

– Da's goed. Wacht even, ik ben er zo! riep een heldere stem, die zó wonderlik zangerig klonk, dat Merijntjes ogen wijder open gingen.

En eer de beduusde kleine jongen goed begreep, wat eigenlik de bedoeling was, waren de mannen met Pol, al om de hoek van het huis verdwenen, en stond hij met een hoogrode kleur voor de kleine, blonde vrouw, die zo vreemd en zo mooi was, dat Merijntje er volkomen door in de war raakte, en plots niet meer wist of hij waakte of droomde. Er kwam licht van haar rozig blank gezicht, waar een wilde weelde van fijn-kroezig gouden haar rond stoeide, en haar ogen waren even helder blauw als de diepe plekken in de hemel, en ze schitterden vochtig en zagen zo onbegrijpelik vriendelik op hem neer. Ze droeg een glanzende japon, die dezelfde kleur had als haar ogen, en de stof ruiste zacht als ze zich bewoog: misschien was dat nou wel zij of satijn, waarin de prinsessen uit de sprookjes altijd gekleed gingen. Merijntje stond daar met een gezicht, dat branderig heet voelde, of de vlammen er zo uit zouden slaan, en kon niets zeggen. Hij worstelde met een onbestemd gevoel, iets of hij wel graag zou willen huilen, ofschoon hij zeker wist, dat hij nooit minder bedroefd geweest was. Nimmer nog bepeinsde gedachten vlogen in snelle wisseling door zijn bevangen hoofdje, tot ze plotseling stilhielden bij deze ene, wondere voorstelling: 'Oons Lievrouwke!'.... Zo, en niet anders had hij altijd geweten, dat Onze Lieve Vrouw er uit zag.... of nee.... misschien wist hij het nu voor de eerste maal, zo onverwacht en in eens, maar heel zeker 'Oons Lievrouwke!'.... En met één slag was alle gevoel van vreemdheid, alle schuwheid weg. Oons Lievrouwke, daar was hij zo volkomen mee vertrouwd, daar had hij zoveel mee te doen gehad, zoveel aan haar gevraagd en van haar verkregen, dat het hem net was of hij de mooie dame, die hij zo haastig met het in-hem-levend-beeld vereenzelvigde, al lang kende, wist, dat ze veel van hem hield en van heel zijn leventje en al zijn denken nauwkeurig op de hoogte was.... En toen kwam de zuivere bekoring van haar stem over hem, van die heldere, zingende stem, die net zó uit de hemel kwam, een stem, zo als hij nog nooit gehoord had: – Hoe kom jij hier zo aangeland, kereltje en hoe heet je?....

Merijntje glimlachte verheerlikt. 't Was net of die stem hem streelde, zo vreemd, zo heerlik als je anders alleen iets gebeurde in je droom.... als je droomde, dat je moeder je streelde en kuste, zoals de kinderen in de verhaaltjes en in de boeken gestreeld werden en gekust, die bevoorrechte kinderen uit een andere wereld.... Het was eigenlik helemaal net een droom, en met een afwezig stemmetje antwoordde hij: – Ik ben mee Goorde mee gekommen één ik 'eet Merijntje.

– Welzo.... Merijntje?.... Dat is een aardige naam!.... Wil je niet met me mee naar binnen gaan, Merijntje? Meteen nam ze hem bij de hand, en naast haar liep hij op het huis toe. Nu was het in de streek, waar Merijntje opgroeide, volstrekt geen gewoonte om jongetjes van acht jaar nog bij de hand te nemen. Evenmin als ze nog geknuffeld en gekust werden. Zodra de kinderen zich behoorlik konden bewegen en alleen rondscharrelen, was het met die flauwigheden gedaan, en werden ze verder behandeld en beoordeeld als grote mensen. Die liepen ook niet hand in hand, noch zoenden elkaar...., als er derden bij waren. Merijntje had zich dus een beetje beschaamd moeten voelen in de kinderachtige situatie, een beetje wrevelig misschien. Maar hij liep naast de mooie dame en hield haar zachte, warme hand stevig vast met zijn bruin knuistje, en hij voelde zich helemaal niet vreemd of gehinderd. Hij was nog altijd in de eerste extase van zijn verbijsterende ontdekking, en alles leek hem zo van wonderen vervuld, zo droomachtig, dat hij het aanvaardde zonder de minste critiek. Later, in zijn herinnering leek het hem, dat hij niet naast haar gelopen had, maar dat ze samen hadden gezweefd over het pad, nou, en dan was het immers doodgewoon, dat je elkaar hij de hand hield!

Ze zweefden door een schemerige ruimte en toen, door een deur met een gordijn ervoor – wie had ooit zoiets onwaarschijnliks gezien: een deur met een gordijn ervoor – kwamen ze in een kamer. Nu liet de dame Merijntjes hand los. En daar in die grote, heel lichte kamer, vol nooit geziene dingen, stond de kleine jongen een ogenblik gans en al verloren. Hij was, heel even, wat duizelig, alsof hij in een peilloze diepte had gekeken, en een grote schroom kwam over hem. Hij moest, waarom wist hij niet, denken aan de vorige winter, toen hij in de Kerstnacht met zijn grootmoeder heel vroeg in de kerk was gekomen: de kerk was nog bijna leeg geweest en suisde van de stilte en was angstaanjagend van zware schemering, met de ijle kaarsvlammetjes bij het verre altaar.... Schuchter stond hij op zijn blauwe kousevoetjes, de handen slap langs het lijf. Hij durfde zich niet bewegen, noch zijn ogen laten rondgaan. Strak staarde hij naar de tegenoverliggende wand, die geheel met boeken bedekt was van de vloer tot den zolder.... Het was het vreemdste, wat hij nog ooit gezien had en hij voelde zich gedrukt door een gevoel van bange eerbied, net als toen in de kerk, in die plechtige Kerstnacht....

Maar de zoet-zingende stem van de mooie vrouw hief hem dan in eens weer op uit zijn schroomvallige verwarring tot het gevoel, dat hij hier gerust

zijn mocht, en hij keek haar met zijn bruine ogen verrukt aan.

– Als je nou even hier wilt wachten, Merijntje, zal ik wat lekkers voor je halen. Ik weet zeker, dat je graag appels lust, jà?

– Asteblieft, juffrouw, zei Merijntje beleefd, met twee woorden, gelijk hem geleerd was.

– Nou, ga daar dan maar even in die stoel zitten. Ik kom dadelik terug, Merijntje.

Ze zei Merijntje op vreemdsoortig-liefkozende wijze. De klank van de voor haar ongewone naam beviel haar, en het jongetje vond ze vermakelik, zoals al de stijve, boerse jochies uit dit achterland haar amuseerden door hun schuwheid, hun onbeholpen gestamel, hun gedrochtelike ouwemannetjeskledij. Merijntje onderging de manier, waarop ze zijn naam zei als een nieuwe vreugde. Toen ze de kamer uitging, ruiste haar kleed, en het zachte geluid aaide aan zijn oren, een ongekende bekoring. Alles was hier vreemd en mooi en heerlik, en die prachtige vrouw was het heerlikst van allemaal. Ze was anders dan al, wat hij tot nu toe gezien had, en hij wist niet zeker of hij eigenlik niet voor haar moest knielen en tot haar bidden, want dat je zo maar tegen haar sprak, zo maar gewoon naar haar keek, dat was toch eigenlik wel vrijpostig.... 'Oons Lievrouwke'.... En die meneer Walter had maar eenvoudig 'Anne' tegen haar geroepen....

Merijntje ging zitten in de brede, lage stoel, en schrok, toen hij zo diep wegzakte in de zacht-verende kussens. Maar het was lekker, en hij mocht gerust, ze had het zelf gezegd. Behagelik dook hij achteruit in de molligheid van de rugleuning en zat nu aan drie zijden ingesloten door dikke, fluwelen wallen. Zijn hoofd stak er nauweliks boven uit. Hij werd nu heel rustig en keek nieuwsgierig de kamer rond....

Jee!.... die mensen moesten wel gloeiend rijk zijn!.... D'r was geen plavuizen vloer met wit zand bestrooid, zoals bij hem thuis en bij iedereen op het dorp. Er lagen fijn-gevlochten matten, veel fijner dan die in de enkele mooie kamers van het dorp, zoals de smid er een had en de wagenmaker en de koster, en die beroemd waren bij iedereen om hun kostelike inrichting. En dan lag er hier in het midden nog een dik tapijt overheen met kleuren zo fel als een bed van enkel duizendschonen, floxen en dahlia's.... En al dat zacht-blinkende goud op die boeken!.... En wat hingen er een rare platen aan de muren – wel mooi gekleurd, maar Merijntje kon niet duidelik zien wat er op stond – en daar zaten ook alweer lijsten om

van klaar goud.... En gordijnen hingen er voor de ramen.... twee, nee; drie over mekaar; eerst kanten schuifgordijntjes met witte poppetjes in 't midden, dan rolgordijnen zoals z'n moeder ze ook had, maar hier natuurlik oneindig veel deftiger, en dan nog es zware donkerblauwe schuifgordijnen aan een dikke koperen roe, met kwasten eraan.... wat een overdaad! Hier en daar stonden ook beeldjes, op de schoorsteen en op een raar kastje.... maar er was geen een heiligenbeeldje bij en ook zagen zijn speurende, plots waakzaam geworden oogjes geen crucifix, dat toch in elke kamer hoorde.... dat was wel even verontrustend. Maar wàt een prachtige kamer!.... Midden in zijn verbaasde gepeinzen hoorde hij weer het orenstrelende geruis van de zijden japon, en toen hij opkeek, stond de mooie kleine vrouw in haar blauwe kleed, dat glansde alsof er licht achter zat, al vlak voor hem. Ze droeg een verwonderlik grote appel op een wit bordje in haar hand en keek lachend op hem neer. Ze had fijne, heel gave tandjes, als hagel zo wit.

– Wel, Merijntje, zei ze, staat de kamer je nogal aan?

– Ik vin 'em prachtig.... zó prachtig bekende Merijntje uit de volheid van zijn bewonderend hartje. 'k Em nog nooit zo'n mooie koamer gezien, van z'n leve nog nie!....

– Nee, dat kan ik me voorstellen, glimlachte de mooie vrouw. En hoe wil je je appel hebben? Zal ik 'em schillen of wil je 'em liever zó?

– 't Is zoonden om 'em te schellen: 'ij is zo mooi, vond de kleine jongen, en keek verliefd naar de blozende ronde vrucht op het witte schoteltje.

– Nou, dan krijg je 'm zo.

En nu zat Merijntje met de blinkende, rood-en-gouden appel in zijn bruine knuistjes, en zijn donkere ronde oogjes straalden verrukt in de diepe blauwe van de mooie vrouw, die in een laag stoeltje vlak tegenover hem was gaan zitten. Hij bewoog zich niet en een vaag glimlachje van verlegenheid en kinderlike verwondering lag aldoor om zijn lippen. Dat duurde zo een hele tijd....

– Beval ik je nog al? vroeg opeens de dame, en ze lachte, zodat haar witte tanden sneeuwig blonken in het rood van haar even open mond.

– O joa, zuchtte Merijntje oprecht. Ge trekt op Oons Lievrouwke.

En hij bleef haar maar aldoor aanzien met die donkere, stralende kijkers, waar al de bewondering van een onnozel zieltje in spiegelde. De mooie vrouw kreeg een beetje een kleur, en ze keek de kleine jongen, die zulke wonderlike dingen zo kalmweg zei, met meer belangstelling aan. En nog

lachend vroeg ze: – Zo, vin jij dat, Merijntje? Heb jij Onze Lieve Vrouw dan wel es gezien?

Merijntjes ogen werden peinzend.

– Neeë, antwoordde hij aarzelend, die kunde nie zien, 'ee? Moar ik deink zo, dat' ze d'r net zo uit mot zien as gij.... zo mooi.... één zo goed....

Nu brak de kleur rozerood door op de wangen van de mooie vrouw. – Jij kleine charmeur! riep ze, boog zich over hem heen en gaf hem een zoen op beide wangen. Een vreemdsoortige geur, zoet, als van velerhande bloemen dooreen, waasde over Merijntjes hoofd, en door de ongewone liefkozing wat verschrikt, week hij verder achteruit in zijn stoel en zijn gezicht was vuurrood, toen de dame zich lachend terug liet vallen in haar lage zetel. Weer zaten ze tegenover elkaar. Merijntje draaide zijn appel tussen zijn handen rond en keek haar aan, als kon hij niet genoeg van haar verschijning bewonderend in zich opnemen. Wat was ze prachtig! Ze droeg een dun gouden kettinkje om haar hals en daar hing een bruinroode steen aan.... geen kruisje. En toen vroeg Merijntje, zonder te weten, dat zijn stem een beetje streng klonk: – Woarom 'emme jullie niks van God één zo in 'uis?

Maar nog voor de verwonderde vrouw kon antwoorden, kwamen de mannen binnen. Meneer Walter zei: – Hij is lelik geraakt, Goort. Laat 'em maar een dag of wat hier, da's 'et beste.

De Kruik keek zwart.

– Zo'n verdommese slampamper! vloekte hij. A'k 'em tussen m'n poote krijg, breek ik 'em z'n nek.

Merijntje zag, hoe een angstige uitdrukking over het gezicht van de mooie vrouw trok, en hij had haar graag gerust gesteld met de verzekering, dat de Kruik het zo erg niet meende en eigenlik een hele goeie vent was, maar nu er zo veel anderen bij waren, was zijn vrijmoedigheid eensklaps verdwenen en hij zat verlegen in zijn stoel gedoken, de appel op z'n knieën, z'n kleine bruine handen er onbewegelik rond.

De lange meneer grinnikte spottend. Met zijn onaangenaam krakende stem zei hij tegen de stroper: – Z'n nek breken? Da's gauw gezegd, vrind.... Doen is nog wat anders.

De Kruik keek hem aan of hij veel zin had hem zelf de nek te breken. Zijn kleine oogjes flikkerden boosaardig in zijn verweerd gezicht. Dan haalde hij de schouders op, maar antwoordde niet. De lange heer werd een beetje bleek en glimlachte gedwongen. Meneer Walter sloeg Goort

gemoedelik op zijn schouder en zei kalmerend: – Kom, kom, jongen, niet zo heftig! Blijf de vent liever wat uit de weg. Met verzet maak je de dingen nog maar erger.

– 'Um uit de weg goan? vroeg de stroper stug. 'k Zag nog liever! Loat 'em moar zùrrege, dat ie mijn uit de weg bleft, de lamme verdommelieng. A-t-ie zo deur goat, gebeure d'r oongelukke, da's zo zeker as iets!

– Die dreigen doen niet, zei de lange weer met z'n hatelik gelach. Merijntje had een hevige hekel aan 'em. De Kruik kreeg een kleur, en juist wou Merijntje zeggen, dat ie zich niet aan die kerel moest storen, toen de vrouw zich in het gesprek mengde.

– Je hebt me een aardige cavalier gelaten, Herman, zei ze lachend tegen meneer Walter. Hij heeft me formeel het hof gemaakt.

De mannen gingen zitten. Walter lachte. De lange grinnikte (die scheen er altijd op uit om het plezier van alle andere mensen weg te grinniken) en hij keek naar Merijntje of die een mug was of zoiets. De kleine jongen kreeg het benauwd. Het bloed liep hem in golven naar het hoofd. Hij voelde vlammende plekken op zijn wangen gloeien. Maar de mooie vrouw ging plagend door: – En hij is ook een beetje boos op ons.

– Neeë, fluisterde Merijntje angstig.

– Jaja, hield ze vol, een heel, heel klein beetje wel: hij wou weten, waarom wij niets van God in ons huis hebben.

Het benige gezicht van de lange meneer was één spotlach, en hij trok zijn ogen belachelik wijd open en lei een spitse vinger langs zijn lelike, grote neus. Maar meneer Walter streek met zijn vingers door zijn dichte, donkere baard en keek vriendelik naar de kleine jongen.

– Zozo, zei z'n goedige, zware stem, maar dan vergist Merijntje zich toch.

Snel dwaalden de ogen van de jongen door de kamer: hij zag toch nergens een heiligenbeeldje of een wijwaterbakje of een crucifix, of zelfs maar een onnozel communieprentje. Meneer Walter was opgestaan en streek met zijn hand over de ruggen van de boeken in de open kast.

– En dit dan, Merijntje? vroeg hij met een lachje.

– Da' zijn boeke! zei Merijntje gauw, blij zich te kunnen rechtvaardigen.

En toen zei meneer Walter rustig: – Dat zijn Gods dromen, Merijntje.

Merijntje keek hem aan. Het was een vreemd antwoord. Heel erg raar. Gods dromen?.... En het waren toch boeken?.... Mooie boeken, met goud.... maar: Gods dromen?.... Het liep Merijntje koud over de rug. Zijn fantasie werkte snel en met grote vraagogen keek hij van Walter naar de boeken en van de boeken weer naar Walter.... Het was heel vreemd maar het klonk erg mooi, en aantrekkelik. Toen lachte die lange judas en bedierf alles weer en zei: – Er zijn ook wel dromen van Satan bij.

Langzaam gingen meneer Walters ogen naar hem heen, en Merijntje zag duidelik, dat hij die valse stadse stoepschijter ook niet uit kon staan en daar was hij blij om. Maar de schrijver zei met zijn rustige stem: – Zeker, dat zal wel.... Jouw verzen bijvoorbeeld.... ik wil 'et niet ontkennen.

– Dan is 't goed, zei de ander met zijn onaangenaam gegrinnik. Ik wou enkel je vrome idylle maar even met een beetje waarheid opfrissen.

– Onnodig, jongen, antwoordde Walter kalm. Gods dromen, zei ik.... God en duivel.... is daar zo'n groot verschil in?

Merijntje was haast opgesprongen van schrik. Wat was dat? Wat zei die man daar? En dat lange serpent lachte nog en riep: – Zo ongeveer als tussen twee tegengestelde polen.

– Twee zijden alzo van hetzelfde ding, zei meneer Walter, nog altijd met dezelfde rustige, gelijkmatige stem. Laten wij zeggen: twee zijden van de mens.

Merijntje werd er duizelig van.... De woorden zetten zich vast in zijn hoofd, bleven er als met weerhaakjes steken, maar ze hadden geen betekenis.... of misschien toch wel, maar hij durfde er niet eens over denken.... Dat was vast heel slecht, wat die meneer Walter daar gezegd had! Zoiets mocht je niet zeggen, dat was nog erger dan vloeken.... God en duivel.... en daar zou niet veel verschil in zijn?.... Hoe was het mogelik, dat een grote man met een baard zulke zotternijen zeggen kon!.... Hulpeloos keek Merijntje naar de mooie vrouw, naar Oons Lievrouwke, wat die er wel van dacht?.... Maar die knikte hem alleen maar lachend toe. Ze scheen het volstrekt niet erg te vinden.... En de Kruik?.... Die zat met een gezicht als een oorwurm voor zich uit te staren, bezig met zijn eigen gedachten. Die had zeker geen eens gehoord, wat meneer Walter daar voor iets verschrikkeliks gezegd had.... Toen, als een verlossing, kwam de zingende stem van de vrouw, die zei: – Ik geloof, Herman, dat onze kleine gast jullie filosofies tournooi niet

helemààl kan volgen, denk je wel? Meneer Walter streek zich over het voorhoofd en lachte.

– Nee, zei hij, daar kon je wel eens gelijk in hebben. Kom es hier, Merijntje. Kun je al lezen?

– Joat, meneer Walter, antwoordde Merijntje ijverig en liet zich uit zijn stoel zakken. 'k Zit al in de derde klas!

Meneer Walter zocht even, nam een boek uit de kast.

– Hier, zei hij, ga dan daar bij het raam maar eens wat in dit boek zitten kijken en lezen. D'r staan mooie platen in.

Merijntje zat voor het tafeltje bij het raam in de hoek en keek naar het boek, dat gesloten voor hem lag. Er zat een glanzende leren band omheen, en daar stond met blinkend, geel goud een zonderlinge vent op met lange kurketrekkerknevels en een komieke driekante steek op, waar een kluchtig staartje eigenwijs onderuit wipte; de vreemde klant had hoge rijlaarzen aan en scheen haasje-over te springen met een grote bal, heel gek. En daarboven en onder stond met mooie gekrulde letters: – *Avonturen van den baron van Münchhausen, met illustraties van Gustave Doré*.... Het was een machtig deftig boek, maar Merijntje dacht maar aan één enkel ding: dat er nu een droom van God voor hem lag.... of.... zou dit misschien toevallig een droom van Satan zijn?.... Schuin achter hem gingen de stemmen der grote mensen. Af en toe gleed er een glimlach langs Merijntjes ernstig mondje: dat was, als het hoge, zangerige geluid van Oons Lievrouwke zich mengde onder de donkerder klank der mannestemmen. Maar verstaan deed hij geen woord. Hij mijmerde maar over het gesloten boek, tot hij eindelik de moed vond het langzaam en eerbiedig open te slaan. Plichtgetrouw las hij eerst het titelblad en begon toen aan het eerste hoofdstuk. En al gauw was hij geheel verdiept in de zonderlinge verzinsels van de groteske leugenaar, die de baron van Münchhausen was, en een geweldige verbazing greep hem aan. Het kwam geen ogenblik in hem op, te twijfelen aan de waarheidlievende bedoelingen van de geniale leugenheld. Het stond daar immers in een prachtig boek met een leren band, en de zonderlinge gebeurtenissen waren op de heerlike platen afgebeeld. Het was allemaal wel wonderlik, vreemd, geheimzinnig, heel anders dan de dingen in het gewone leven plachten te verlopen.... Hoe kon je dat nou allemaal tezamen rijmen?.... Na een poos hield hij op en zuchtte. Hij dacht na over wat hij gelezen en op de platen gezien had, en toen in eens had hij de oplossing gevonden.

Het wàs natuurlik niet echt gebeurd! Het was een grillige droom!.... Het was een van Gods dromen!.... O, die meneer Walter had de waarheid gesproken, en nu was alles duidelik.... Natuurlik!.... Zó kon alleen Oons Lieven 'eerke dromen!.... Wat heerlik was dat! Als meneer Walter hem eens niet van te voren had ingelicht, zou hij hier nu misschien twijfelend en verbijsterd gezeten hebben, zonder te weten, wat hij van al die verwarde en verwarrende vertelsels denken moest.... Maar nu was het alles zo heerlik duidelik en hij hoefde geen kinderachtige en zotte vragen te doen. Met vertederde ogen keek hij zijdelings naar de schrijver, die ook juist het hoofd naar hem omwendde en glimlachend tegen hem knikte.

Er was een pauze in het gesprek gevallen en de Kruik stond op.

– Kom, Merijntje, zei hij, me goan moar es noar 'uis.

Gehoorzaam stond de kleine jongen op, maar zijn blikken streelden spijtig het boek op de tafel, dat hij moest achterlaten.

– Wel, kleine man, vroeg meneer Walter, vin je 't boek mooi?

– O, prachtig, meneer Walter, zuchtte Merijntje en hij voegde er na een kleine aarzeling verlegen achter: 'k 'Em nou ok wel begrepe, wa'ge doar strak gezeed 'ed.

– Wat heb ik dan gezegd?

– Nou, da' van Gods droome.... Did' is naturelik nie woar gebeurd.... Oonze Lieven 'eer ee-g-et gedroomd, da' kunde goed noargoan.

Verrast keek Walter hem aan, en zijn vrouw vroeg glimlachend: – Waarom dan, Merijntje?

– Nou, meinse kunne toch zeker zo mooi nie droome, riep hij overtuigd.

Toen streelde ze hem over zijn donkere bol, en zei met een lachje, dat hem zalig verwarmde: – Misschien zal jij het eenmaal kunnen, Merijntje.

Hij keek haar met grote, glanzende ogen aan, maar zei twijfelend: – Neeë, da' gloof ik toch nie.

Meneer Walter begon te lachen en de lange lachte ook, en het was verbazend zo'n verschil als er in die lach van de twee mannen was. Je kon er precies aan horen, hoe ze allebei waren: de een goed en de ander 'een smerlap.' De lange hield gelukkig verder zijn mond, en meneer Walter lei de hand op Merijntjes schouder en zei zacht: – Wie weet.... sommige mensen kunnen het toch, Merijntje. God stuurt hun zijn dromen toe om ze voor de mensen op te schrijven. Maar dan moet je uitverkoren zijn!....

– Net as d' eilige? vroeg de kleine jongen ernstig.

– Net als de heiligen, maar een beetje anders, antwoordde de schrijver raadselachtig, en de Kruik schudde het hoofd en zei: – Wa' da' jong je soms vor een vroage kan doen één een dienge kan zège, doar stoa je verstaand bij stil!

– Heb je 't boek al uit? vroeg meneer Walter.

– O neeë, belange noa nog nie! riep Merijntje, en een geweldige blijheid zwol in hem aan, want uit de toon van meneer Walters vraag had hij zijn bedoeling geraden. En het kwam precies uit, want deze zei: – Nou, dan mag je 't meenemen.

Het juichte in Merijntje, maar toch zei hij aarzelend: – Joa, moar 'oe mot ik 'et dan weer trug brenge?.... O.... de Kruik....

– Nee, viel Oons Lievrouwke hem in de rede, je hoeft het niet terug te brengen, je mag het houen.

Verbluft keek Merijntje van de een naar de ander. Zo'n overweldigend geluk had hij zich niet durven voorstellen.

– Ouwe? vroeg hij zacht, met een bevend stemmetje, en zijn ogen dwaalden aarzelend naar het prachtige boek op het hoektafeltje.

– Ja, je mag het houen, maar dan moet je me beloven, dat je nog es terug zult komen. Beloof je dat?

– Joa.... a'k van moeders mag, gère genog! riep Merijntje met een kleur van vreugde en geestdrift, en toen kreeg hij van Oons Lievrouwke een kus op elke wang en hij bekwam niet van zijn verbijstering, eer hij al een heel eind met de Kruik in de polder was en er over begon na te denken of hij wel erg genoeg bedankt had voor het vorstelike geschenk.... Stijf hield hij het boek tegen zich aangeklemd en liep als in een dwaze droom van onmogelik geluk naast zijn vriend, verlangend om thuis te komen en ze daar het ondenkbaar mooie te laten zien, dat die goeie mensen hem zo maar gegeven hadden, en ze alles in geuren en kleuren te vertellen, wat hem die zeldzame dag allemaal overkomen was. De Kruik stapte zwijgzaam voort, broeiend op sombere gedachten, van haat en wraakzucht vervuld. In zijn trage hersens wentelden de duistere vragen langzaam achter elkaar aan, en geen vond zijn oplossing. Het driftige bloed joeg heet en onstuimig door zijn vernederd hart, klopte wild in zijn polsen, verduisterde van tijd tot tijd zijn ogen als achter een donkere nevel. Janekee hield wreed haar woord! Ze maakte met haar hitsende praatjes die grensjager driester dan er nog ooit

een tegen hem had durven optreden. Het eerste treffen van vandaag zou door andere botsingen gevolgd worden, door heftiger strijd, waarbij nog wel eens ander dan hondenbloed zou kunnen vloeien.... Krampachtig balde hij de vuisten in de zakken, perste de nagels in zijn eeltige handpalmen, als drukte hij iets dood tussen zijn sterke nijpvingers.... Een mooie wereld was het! De enige mens, waar hij ooit vol en diep van gehouden had, zou de oorzaak worden van zijn ongeluk?.... Waarom?.... Waarom toch?.... Wat had hij dan gedaan, dat alles zich tegen hem keerde.... Vervloekte zwijnderij....

Merijntje trok hem aan zijn mouw. Hij keek met een afwezige blik neer op het gelukkige gezichtje, waarin de ogen als sterren schitterden.

– 'Ei, Kruik.... zijde doof gewoore?.... 'k 'Em al drie keere wá gevrogen, één ge zèg niks.

– Wad' edde dan gevroge?

– Of a'ge wel es g' oord 'ed van den baron van Münch'ausen?

– Neeë, nooit.

– O, man, da's zo kneuterig! Za 'k je d'r es wa' van vertelle, wa'k vanmiddeg gelezen 'em?

– Joa, da's goed, vertel moar op.

Merijntje vertelde het avontuur van de baron, die zijn paard aan een paaltje in de sneeuw bond, toen hij 's avonds ging slapen, en toen hij 's morgens wakker werd, lag hij aan de voet van een kerktoren: in de nacht was al de sneeuw weggedooid en die had zó hoog gelegen, dat het puntje van het kruis op de kerk er nog maar net bovenuit stak. Het was in Rusland moet je denken. Het paard spartelde aan het kruis, hoog boven aan de toren, en toen schoot de baron met zijn groot pistool de knoop uit het touw, en toen viel het paard naar beneden en toen reed de baron weer verder. De Kruik had met een half oor naar het dwaze vertelsel geluisterd. Toen het uit was, bromde hij ontevreden.

– Da's ammoal zottig'ed. Da' kan ommes niet!

– Hèèèè! lachte, superieur, Merijntje hem uit. – Da' kan wel! Eén d'r kan nog veul meer!.... In een droom kan ommes alles, suffer.... één did' is een droom van God! Dad'ee meneer Walter gezeed!....

– Ge zijd' al net zo zot as meneer Walter zelf, grauwde de stroper.

– Eén gij, schold Merijntje onverschrokken terug, gij zijd' een oongeloovige Thommes! Nou witte 't!

Toen liepen ze hand in hand verder door de vallende schemering naar het dorp, dat ver weg zijn eerste pinkende lichtjes ontstak, en het was al helemaal donker toen ze thuis kwamen.

DERDE HOOFDSTUK

I.

MERIJNTJE zat geweldig in de nood.

Er waren in zijn korte jongensleventje al veel stormen over zijn nadenkend hoofd gegaan, maar zo verschrikkelik als nu had hij toch nog nooit in de penarie gezeten.

En het was, hij moest het wel bekennen, alles zijn eigen schuld. Voor de zoveelste maal had hij weer eens niet goed opgelet, en was in de listig gespannen strikken van de duivel gevallen, die het wel speciaal, en met grote hardnekkigheid, op hem voorzien moest hebben. Maar zó'n gemene poets als deze keer had hij hem toch nog nooit gebakken, en Merijntje kon er met zijn verstand niet bij, hoe hij zo onnozel gekomen was om dáár in te vliegen. Het was huiveringwekkend, en met van schrik en ontsteltenis, van angst en verwondering wijd-open ogen zat de kleine zondaar op het bankje onder de appelboom, en wist geen raad. En zo duurde dat nou al twee volle, eindeloze dagen!....

Eerst twee dagen?.... Het leek Merijntje een eeuwigheid. Het leek hem, of ie al zijn leven zo ongelukkig en verloren geweest was. Heel de wereld en alles erop leek donker, grauw, troosteloos. Zelfs de gedachte aan het prachtige boek met één van Gods dromen, dat veilig geborgen tussen het blanke linnen in moeders kast lag, kon hem geen troost geven. Hij had er al die tijd niet naar omgekeken, er zelfs niet naar durven vragen. Hij voelde zich niet waard het aan te zien. Zo diep was hij verslagen, zo diep ondergedompeld in het besef van zijn verschrikkelike zonde.

De duivel had hem deze keer dan ook uitermate gemeen behandeld! Het was eigenlik wel wat heel bar, om een onergdenkend ventje van acht jaar te verleiden in de gedaante van zijn oudste broer, die al elf jaar was en in de hoogste klas van de school zat. Arjaan was voor Merijntje weinig minder dan een held, een afgod, een voorbeeld tot altijddurende navolging, een van

de sterkste en meest gevreesde jongens van heel het dorp, die alles kon en dorst, en roekeloos ook alles deed.

Twee dagen geleden, Woensdagmiddag, was Arjaan bij Merijntje gekomen, en had hem heel rustig voorgesteld: – Goade mee bogere, Merijntje?

Merijntje wist natuurlik wel, dat je geen appels en peren uit een andermans boomgaard gappen mag, maar hij deed het even geregeld als iedere andere jongen van het dorp: het was ook maar een geringe 'dagelikse zonde,' vond hij; iedereen bogerde op zijn tijd, en alle grote mensen hadden het vroeger ook gedaan, en ze praatten er zonder schaamte, zelfs met onverholen plezier over. En zo had Merijntje, al half voor het plan gewonnen, voor de vorm geïnformeerd: – Woar?

– Da' zulde wel zien, had Arjaan onverschillig geantwoord. 'k Weet een boom vol mipsels stoan. Eén den 'of is vandoag 'eelemoal zoonder iemes!

– Eén den 'oond? vroeg Merijntje deskundig.

– Den 'oond is mee uit!

Mispels! Daar liep iedere jongen van het dorp een half uur ver voor. Om mispels te kunnen gappen, was iedere jongen bereid de grootste gevaren te trotseren. Het water liep Merijntje al rond zijn smulgrage tanden, en zonder langer nadenken of vragen, liep hij met zijn broer mee. En die had al maar druk gepraat en verteld en het over mispels gehad en hoe lekker die waren, als ze eenmaal, door en door rot, in je mond smolten met zo'n onvergelijkelike rinze smaak, lekkerder dan alle ander fruit. Ze waren achter de hoeve van Timmers omgelopen, en daar had Arjaan kordaat een bootje losgemaakt, dat in een brede sloot lag. Met een paar riemslagen waren ze over het water, en door een gat in een hoge heg kwamen ze in een prachtige, grote tuin. Er stond op een paaltje een wonderlike, zilveren bal, waar de zonnestralen in ketsten, dat je ogen haast verblind werden. 't Was dicht bij de kerk, en onrustig had Merijntje gevraagd: – Woar zijn me-n-'ier?

Daar had Arjaan niet eens antwoord op gegeven. Hij glimlachte zo'n beetje vals, en zei: – 'Ier is de mipselboom. Gaauw, gij d'r in, één dan moar plukken één noar beneje gooien. Ik zal ze wel opvangen één in m'n jas knoope.

Handig had hij zijn broertje een 'poepertje' gegeven, en daar zat Merijntje al in de takken en plukte en schudde, trok de nog harde, maar al

aanbruinende vruchten van de stelen en liet ze in massaas naar beneden regenen. Zorgvuldig hadden ze de boom leeggeplunderd. Arjaans jasje was als een zak vol, en hun beider broekzakken puilden ook nog uit van de kostelike mispels. Ze hadden zo rustig gewerkt, alsof het hun opgedragen was, en in de stille middag was geen spoor van onraad, geen verdacht geluid tot hen gekomen. De geheimzinnige tuin lag daar zo stil en verlaten als in een slapende wereld....

Ongestoord hadden ze de boomgaard verlaten. Ongezien hadden ze het bootje op zijn plaats gebracht, zonder iemand te ontmoeten hadden ze langs achterom-weggetjes hun huis bereikt, waren naar de zolder geslopen waar ze de mispels in een mandje gedaan hadden en ver onder Arjaans bed tegen de muur geschoven, waar ze veilig waren voor ontdekking.

– Doar kunne ze muke, had Arjaan gezegd. Eén over een poar moanden ete me ze soamen op. Dan 'emme wij de beste mipsels van 'eel 't dùrp, wa' Merijntje?
En hij had op één been rondgedraaid met de armen boven zijn hoofd.... Want Arjaan was uitbundig in zijn schik. Hij had de aanslag zorgvuldig voorbereid, alle kansen secuur beloerd en er niemand iets van gezegd. Merijntje had nog eens gevraagd: – Moar wie z'n 'of was 'et nou eigelik, Arjoan?

– Wa' gif da' nou? had Arjaan lachend gezegd. Zij moar blij mee de mipsels, één past op, da' ge gin meins wa' d'rvan verklapt!

Toen had hij weer hard gelachen, z'n broertje aan zijn schouders rondgedraaid en was de ladder afgesprongen en de straat op gerend....

En toen, gisterenmorgen, was daar plotseling het opzienbarende nieuwtje in het dorp geweest: – Witte 't al?.... De mipselboom van meneer pestoor is leeg gestole!

– Wa' zède doar?.... De pestoor z'n....

– 't Is toch wa' te zègen, 'ee! Wel wel, meins! Wie zou 'et gedoan 'emme?

– Joa, wie?.... Zoekt da' moar es uit! De doaders lège naturelik op 't kerk'of!

– Moar de veldwachter zit er achter 'ene!.... As ze de dieve vinne.... nou!

– 't Is toch freet ok, ee!.... Zukke bandiete! Z'emme toch vor niks gin oontzag meer ok!

– De smiekers! De pestoor z'n mipselboom!.... Eén d'r zatte d'r kollesoal veul oan, zège ze.... De kùster zou ze net kommede week geplukt 'emme!

Merijntjes hart had een ogenblik stil gestaan van schrik. De mispelboom van de pastoor! Natuurlik.... Vlak bij de kerk.... ze waren in de tuin van de pastorie geweest! Hoe had die Arjaan het aangedurfd? Verschrikkelik!.... En als de veldwachter eens uitvond, wie de dieven waren?...

In blinde angst en een radeloze behoefte om steun was Merijntje zijn broer gaan zoeken. Maar die was op het schoolplein aan 't knikkeren en schreeuwde en krakeelde net of er niets aan de hand was. Toen hij Merijntjes bleek, verwezen gezicht zag, gaf hij hem een knipoogje, maar verder lette hij niet op hem. En in Merijntje joeg de angst hoger en hoger. Zijn levendige fantasie spiegelde hem al de verschrikkingen voor, die uit de ondenkbaar zware misdaad konden voortkomen. Hij zag zich aan zijn broertje vastgeketend, door de marechaussees naar het spinhuis slepen, het spinhuis, waar grootmoeder mee dreigde, en waar Merijntje een zeer vage, maar uiterst vreselike voorstelling van had.

En de zonde! De afschuwelike doodzonde!.... Stelen uit de tuin van de pastoor!.... Dat was wel zo ongeveer het ergste wat je kon uithalen.... 't Was stelen geweest, èn: heiligschennis!

Merijntje was van de ene schrik in de andere gevallen: de veldwachter was op school gekomen, in de klas. Hij had zijn sabel om en zijn uniformpet op het hoofd, en die had ie niet eens afgezet in de klas! Of 'et ook eventjes ernstig was! Dreigend had de gevreesde de klas rondgekeken en aan zijn dikke knevels gedraaid. En Merijntjes hartje klopte, klopte.... Hij had niet anders verwacht of de veldwachter zou hem uit de bank sleuren en hem boeien en tot schande van heel het dorp wegvoeren naar het spinhuis, ergens ver weg in een griezelig oord.... Maar na wat vragen in 't algemeen, waarop geen antwoord kwam, was het onbegrijpelike gebeurd: de machtige handhaver der wet was weggegaan, hoofdschuddend om het geheimzinnige, onverklaarbare van het geval. Hij had alleen nog gezegd, dat ze allemaal goed moesten uitkijken en rondluisteren en meehelpen om die gewetenloze dieven te pakken te krijgen, want het was een schande voor hun dorp, dat er zulke dingen kònden gebeuren.... En als de dieven gepakt werden, zou hij ze zonder genade in 't kot steken, en ze die fratzen wel afleren.... 's Middags had Arjaan hem nog gewaarschuwd, niets uit te laten.

Als ze stiekem hun mond hielden, wie maakte hun dan wat? Wie had het gezien? Geen mens immers!.... En de mispels stonden veilig achter onder het bed, en rijpten en rotten en werden lekker voor hun beluste monden. Een knappe vent, die ze daar vond!

Toen was Merijntje plotseling heel bleek geworden. Er was hem iets ingevallen, dat de zaak nog veel erger maakte en de straf onvermijdelik. Bibberend van ontsteltenis had hij gezegd: – Moar 't mòt ommes uitkomme!

– Bel neent, loomperik! A'ge je moond moar 'ouwt, had Arjaan luchthartig geantwoord.

– Een me motten 'et toch biechte! jammerde Merijntje wanhopig.

Maar Arjaan had hem gewoon uitgelachen en gezegd: – A'ge zo zot moar nie zijt! Bende beslikt, suffer! G'oef toch zeker meneer pestoor alles nie oan z'n neus t' ange!

Merijntje was te verbaasd geweest om te antwoorden. En na enig nadenken had Arjaan, die de nauwgezetheid van zijn broertje op dit punt wel kende, hem een andere uitweg aan de hand gedaan: – Iedere keer a' jouw klas van de leering te biechte mot, zègde moar a'ge ziek zijt. Eén dan wachte tot de missionoarisse komme, één dan biechte 't oan die, één dan mag de missionoaris 'et toch lekker nie oan meneer pastoor vertelle, want uit de biecht mag-t-ie nie klappe!

Het had Merijntje niet gerust kunnen stellen. Hij was er enkel maar in een diepere schrik door geraakt voor zijn broers sluwe slechtheid. En hij had geroepen: – 'A gij nie in d'el komt, dan weet ik 't nie!

Waarop Arjaan in onbegrijpelike onverschilligheid had teruggegeven: – Nou, vor mijn part.... a'ge je moond maar 'ouwt over de mipsels!.... En nu al twee dagen lang werd er op het dorp over niets anders gesproken dan over die mysterieuze diefstal in de tuin van de pastoor. De kwezels voorspelden gruwelike onheilen over het hoofd van de onbekende dieven, die immers toch door onze Lieve Heer gezien waren en hun straf niet konden ontlopen. Velen spraken schande over de ongehoorde brutaliteit, en het gebrek aan eerbied voor die goeie pastoor; sommigen hadden een onfatsoenlik plezier in het zeldzame geval. Maar Merijntje was ten einde raad....

En hij zat daar onder de appelboom op het bankje en keek naar zijn kleine, groezelige handjes, die op zijn knieën lagen, en die volgens de

voorspellingen van de wraakzuchtigste kwezels voorbestemd waren om van zijn armen weg te rotten.... Omdat ze die grote, afschuwelike zonde bedreven hadden.... Zonder veel eetlust had hij zijn boterhammen verknauwd, en was dadelik de eenzaamheid van hun achtertuin ingevlucht, bang voor het gezelschap der anderen, waarin hij zich misschien zou verraden. Het schemerde nu al een beetje, zó lang had hij daar al gezeten, en er hing een dunne, koude nevel tussen de bomen. Gele blaren dwarrelden langzaam om hem heen naar de aarde, lieten zich met even een zacht geritsel neer in het dauwnatte gras. Al drie keer, met een doffe plof, was een appel op de weke, verende grond gevallen, maar Merijntje was niet opgesprongen om zich ervan meester te maken, zoals toch zijn recht was met appels, die vanzelf naar beneden kwamen. Er hing een wonderlike, gele goudgloed over de tuin; dat was van de zon, die achter de nevels onderging. Een vreemde, droefgeestige avondval, die Merijntje nog dieper in zijn verslagenheid neerdrukte.

Wat moest er van dit alles worden?.... De kleine boosdoener zag nergens uitkomst. Aan niemand kon hij raad vragen. Aan vader niet, aan moeder niet. Dan zou hij meteen verraden zijn en van alle kanten zou het noodlot op hem aanvallen met straf en schande en vernedering.... Er was niemand, aan wie je zoiets kon vertellen, en Merijntje geloofde nooit, dat hij de moed zou vinden het te biechten.... hoewel dat moest, onverbiddelik!....

En toen, in eens, viel hem in, dat hij het de Kruik kon vertellen. Die zou er met niemand over spreken, en hij zou er zijn kleine, afgedwaalde vriend ook niet hard om vallen. En misschien.... misschien wist hij raad. Wellicht was er in Merijntje vagelik een overweging, dat iemand, die zó veel op zijn kerfstok had, in deze soort moeilikheden de beste raadsman was. En verder was er het rotsvaste vertrouwen op de zwijgzame, sterke kameraad, die hij nog nooit voor een moeilikheid had zien zwichten....

Opgelucht door zijn besluit sprong Merijntje op en liep naar de achterdeur. Daar riep hij naar binnen: – Moeder, ik goan nog evetjes noar de Kruik, 'or!

– Niet te lang wegblijve! waarschuwde zij terug, maar Merijntje was het huis al om, stormde de straat op en vloog in één adem tot bij de deur van zijn vriend.

II.

De Kruik zat bij de tafel. De lamp brandde al en het grote goudstuk glansde over het donkere tafelvlak. De stroper had zijn dubbelloops jachtbuks uit elkaar genomen, en wreef de blinkende veertjes en schroefjes met een zacht, geölied lapje schoon. Toen de deur open ging, keek hij van zijn werk op, en zijn vriendje herkennend, zei hij: – Aaah.... Merijntje!

– Dag, Kruik, groette Merijntje terug, kroop zonder meer te zeggen op een stoel bij de tafel en ging dan op zijn knieën liggen, de ellebogen steunend op het tafelblad, de kin in de open schelp der beide handjes. Schijnbaar belangstellend keek hij naar de voorzichtige vingers, die behoedzaam bezig waren met de blanke delen van het mooie geweer. Maar hij zocht ijverig naar een begin om te spreken over de moeilikheden, die hem zo ontzettend benauwden, en waarvoor hij hier uitkomst kwam zoeken. Zijn opmerkzame dwaaloogjes vielen op een zonderling mes, dat de Kruik blijkbaar als schroevendraaier gebruikt had.

– Wa-d-'edde doar een oarig mes, Kruik, zei hij. Ma 'k 'et es zien?

De stroper schoof het over de tafel naar hem toe, vertellend: – Da-d-em ik oonderlest opgevist, achter 't ouw kruit'uis, dicht bij de stad, mee 't sleepnet.
Het was een wonderlik, heel oud wapen, met een lang lemmet en een koperen greep, die eenmaal een menselik figuur had verbeeld. Maar het koper was stukgevreten door het eeuwenlange liggen in het water, vol grillige groeven en spleten geroest, en van het mannetje of vrouwtje was niet veel meer te onderscheiden. Ook het lemmet, breed en zwaar, was danig gehavend, verroest en gekarteld, maar toch akelig scherp, net als een zaag en aan weerskanten snijdend. Een klein stukje van de punt was afgebroken, en de Kruik had het vlakke kantje met een vijl wat toegescherpt als een beiteltje, zodat hij er de schroefjes mee uit zijn geweren draaien kon.

Merijntje bekeek het vreemde mes van alle kanten, schoof het heen en weer in het lamplicht en dacht onderwijl maar aldoor aan de diefstal van de mispels en hoe hij daar ooit over zou durven beginnen. 't Beste zou geweest zijn, als de Kruik er zelf over begonnen was, maar die begon niet. Die zat almaar zwijgend aan zijn schroefjes en moertjes en veertjes te morrelen, en bezoog smakelik zijn stenen pijp, die zachte snurkgeluidjes maakte.

Rookslierten krinkelden langs zijn neus en ogen, maar hij scheen daar helemaal geen hinder van te hebben.

Merijntje kreeg het warm. Hij pufte eens. Zijn vriend lette er niet op. Eindelik, na lange tweestrijd, vroeg Merijntje, terwijl het bloed hem heet naar het hoofd sloeg: – 'Edde 't g'oord, Kruik, van die mipsels van meneer pestoor?

De stroper glimlachte en knikte. Hij vond het een prachtige grap. Maar hij vroeg of zei verder niets. Toen slikte Merijntje een paar maal, kuchte, en zei plotseling: – Nou.... ik 'm 'et gedoan.... mee oonzen Arjoan!

De Kruik liet de schroefjes en de wrijflap uit zijn handen vallen en keek ongelovig naar het kleine kereltje tegenover hem. Het duurde een hele poos eer hij vroeg: – Gij?

– Joa.... ikke! riep Merijntje, en aan het einde van zijn krachten, liet hij het hoofd voorover op beide armen vallen en snikte het uit van angst, berouw en narigheid.

De stroper keek naar de schokkende schoudertjes. Het liefst zou hij geschaterd hebben, maar hij zag in, dat Merijntje niet bij hem gekomen was, om uitgelachen te worden. Dus verbeet hij zijn vrolikheid, zweeg een tijdje en zei toen vergoelikend: – Alla, toe nou, Merijntje...., motte doar nou zo vor schreeuwe? 't Is toch gin doodwoond, zou ik zo zège'.

Merijntje lichtte het hoofd op en keek hem met zijn betraande ogen verontwaardigd aan. Dan barstte hij uit: – Ge zij' zot, gij! Ge begrept er niks van!.... De veldwachter loopt overal noar de dieve te zoeken, één 'ij is al in 't school gewiest ok!

– Moar gin meins wit er toch wa' van?

– Neeë, nog nie.... moar ik mot 't ommes toch biechten, één oan meneer pestoor zelf nog moar liefst.... één kommede week een Woensdag mot oonze leering al te biechte!

De Kruik begon nu wat meer inzicht te krijgen in de nood van zijn kleine kameraad. Hij kende hem genoeg om te weten, dat hij niet moest proberen hem te verleiden, zijn zonde bij de biecht te verzwijgen. Hij had erg met de kleine kerel te doen en dacht na over de manier, waarop hij hem het best te hulp kon komen.

– Eén a'k 't nou gebiecht 'em, zou ik dan naar 't kot motte, Kruik? huilde Merijntje.

Nu lachte Goort toch eventjes.

– Bel neent, zot jong, zei hij geruststellend. Zukke kleine peuters steke z' ommes nie in 't kot.... Moar vertel me nou eest es, 'oe jullie 'm da' geflikt 'emme.

Met horten en stoten vertelde Merijntje hem het verhaal van de mispelroof, en de Kruik moest hard op de steel van zijn pijp bijten om zijn lachen in te houden. Toen de kleine jongen uitverteld was, zei Goort: – Dus die mipsels, doar 'eel 't dùrp noar zoekt, die stoan stillekes oonder jullieën Arjoan z'n bed?.... D'n doonder!....

En toen barstte hij, ondanks alle zelfbeheersing, toch in een schorre schaterlach uit. Merijntje keek hem boos en verdrietig aan. Hij mopperde: – Joa, gij è makkelik lachen.... 'Elp me liever, één zèg wa'k doen mot.... Da' kan toch zo nie blijve!

Goort hield zijn lachen in en dacht opnieuw na. Hij krabde met de steel van zijn pijp in zijn haar. Merijntje huilde weer en keek hem met zijn betraande ogen hulpeloos aan, de bolle bruine wangen overstroomd van waterlanders. Eindelik zei de stroper: – Zoude nie es noar meneer pestoor goan?

– Neeë! riep Merijntje verschrikt en strekte afwerend de handen uit. Nog vor gin 'oonderdduzend gulden! A' g' aanders niks wit!....

– Misschien zou ik zellef es kunne goan proate mee 'em, veronderstelde de Kruik.

– Gij? Mee meneer pestoor? vroeg Merijntje ongelovig.

– Joa, ikke, zei de stroper rustig. Ik 'm niks op m'n geweten, 'ee? Mijn zal meneer pestoor nie opvrete.

Merijntje meende, dat de Kruik nog al heel wat op zijn geweten had en alle reden om meneer pastoor uit de weg te blijven. Maar aan de andere kant: hij was een volwassen mens, en kon allicht beter met de gevreesde bestolene spreken dan de kleine dief zelf. Een flauw straaltje hoop gloorde in Merijntjes bijna verpletterd zieltje.

– Zoude da' dùrreve? vroeg hij, nog aarzelend.

– Ik ben nog vor gin tien pestoors bang! blufte de Kruik.

Bewonderend keek Merijntje zijn dappere vriend aan.

– Wanneer doede 't?

– Nou, ik zou zège.... dan moar zo rap mogelik, 'ee? Van den oaved nog?

Merijntje werd opnieuw angstig voor een zo spoedige beslissing.

– Van den oaved nog? vroeg hij bangelik. Eén.... zou dan de veldwachter nie komme om me t' oale?

– Bel neenik, Merijntjen, 'è moar gin bang. Ik zal wel zo mee meneer pestoor proate, da' de veldwachter d'r nie oan te pas 'oeft te komme. Moak je 'w eige doar moar nie oongerust over.

– Wezelik woar nie?

– Neeë, wezelik woar nie.... Moar ik deink wel, da' ge de mipsels trug zult motte geve.

– O, da' kan me niks verschille, riep Merijntje ijverig. 'k Zou e'r toch gin een van op dùrreven eten 'emme.... 'k Zou vuls te bang zijn, da-d-Oonze Lieven 'eer me d'r in zou loate stikke.

– Da' zou best gekunnen 'emme, glimlachte de Kruik, die bij ervaring wist, dat Merijntjes God een wraakzuchtig God was. Moar wa' zal Arjoan d'r van zège?

– Arjoan kan zège wat ie wilt! riep Merijntje zelfstandig. Ik wil d'r niks meer mee te moaken 'emme. IJ wies, a'me-n-in den 'of van meneer pestoor warren één ikke nie. 't Is ammoal zijn schuld.

– Nou, besliste de stroper. Dan goan ik strak noar meneer pestoor. Eén moakte gij j'w eige nou moar niks oongerust, 'orre. 't Loopt ammoal mee een siesser af. Goa moar lekker sloapen één deink moar, da' morregen al die zwoarig 'ed uit de wèreld is.

Merijntje was opgelucht. Hij leefde helemaal op en er was iets juichends in zijn stemmetje, dat riep: – O, Kruik, a'ge da' kloar kregt, za'k nog duzend keere zo veul van j'w 'ouwen as nou!

En na deze ontboezeming ging hij gauw weg. De Kruik hield de deur even open om hem bij te lichten over het paadje naar de weg en keek hem na, hoe hij daar voortsprong als een jong geitje. Hoofdschuddend mompelde hij: – Wa' da' manneken alles zwoar opnimt! Een locht leve zaltie nie' emme, wed ik.... 't Is toch een oarig jong! Toen keerde hij naar zijn geweer terug.

III.

De pastoor zat in zijn met zwart trijp overtrokken leunstoel te lezen toen Jans, zijn ouwe meid, met een ietwat angstig gezicht de kamer binnen kwam en zei: – Meneer pestoor, doar is Goort Perdams, één die vroagt of-t-ie je spreke kan.

– Wa' wilt ie van me? vroeg de pastoor verwonderd.

– Da' wilt ie nie zègen, 'ij wil je zelf spreke, zeet ie.

– Nou, loat 'm dan moar 'ier komme, besliste de pastoor.

– Joa, moar, meneer pestoor, ge wit toch wel.... 'is Goort Perdams.... de Kruik, zo gezeed.

– Joa joa, ik weet 't genog.... die goddelooze strooper. Ge zijt toch nie bang, dat ie gekommen is om me te vermoore?

– Ik 'em 'et nie op da' volk, bromde de ouwe gedienstige.

– Allee, Jaanske, ge meug nie zo kwoaddeinkend zijn, glimlachte de pastoor, één ge mot de meinse zo lang niet loate wachte. Ze zouwe nog deinken a'k grootsig wier op m'n ouwen dag!....

Mopperend ging Jans weg, en even daarna kwam Goort de kamer binnen. Hij nam zijn verweerde hoed af, en zei: – 'n Oaved, meneer pestoor.

– 'n Oaved, Goort, antwoordde deze vrolik. 'Oe loater op den oaved, 'oe schoonder volk, zège z' altij. 'k Zijn blij, a'k j'w es zien.... Komde me vertellen a'ge j'w eige wilt bekeere?

Zijn blozend, oud gezicht, vol fijne rimpeltjes om de ogen en de neus, en omlijst van lang, krullend wit haar, glimlachte ironies. Hij was oud geworden onder dit landvolk en kende het van binnen en van buiten. De wilde stroper had hij allang opgegeven, en hij was te goedig van aard en te wijs, om erover te wrokken tegen het verdwaalde schaap, dat aan het eind zijn eigen leven zou moeten verantwoorden. In zijn lange priesterloopbaan had hij te veel van de mensen en hun gedragingen gezien, te veel nagedacht over de macht van karakter en omstandigheden, te veel ook over de wezenlikheid van Gods bedoelen, dan dat hij zich nog een oordeel zou aanmatigen over goedheid of slechtheid van zijn parochianen, enkel naar hun uiterlik leven gezien. Tegenover zijn gemeente was hij streng in biecht en preek, vond dat na jarenlange ervaring de beste manier om rustig met hen te verkeren als groep, maar in de dagelikse omgang van mens tot mens was hij een vriendelik, olik man, die van een grap hield, veel vergeven kon en de mensen hun plezier graag gunde. En heel het dorp blufte tegen ieder,

die het maar horen wou over z'n goeie, wijze pastoor, die overal raad op wist en zo wonderderlik menselik denken kon.

– Goa zitte, jonge, noodde de pastoor, één vertel me-n-es wat er oan 'oapert!....

De Kruik ging onwennig zitten op de punt van de aangewezen stoel, en zei met de deur in huis vallend: – 't Is over de mipsels, meneer pestoor.

Onaangenaam verrast keek de oude priester op.

– Ei, ei! zei hij wat scherp. 'Edde gij wieste bogere, Goort?

De Kruik schudde het hoofd.

– Neeën, ikke nie. Ik kom vor een aander. Die 't gedoan 'eet, die 'ee me gevrogen om d'r es mee jouw over te goan proate.

– Mot ik ze soms trugkoope? vroeg de pastoor, glimlachend bij de gedachte.

– Ik deink wel, da' ge ze zoonder koope vrom zult krijgen, antwoordde de stroper. Arjoan één Merijntje Gijzen 'emmen 't gedoan.

– Wel sappersti! vloekte de pastoor verbaasd. Doar zou ik in gin 'oonderd joar op gekomme zijn! Da' Merijntjen is zo'n oarig manneke! Ik wies nie a' da' zo'n battroaf was! Wa' kunde j'weige toch lillik in de meinse verkijke, Goort!

– Merijntjen is in 't g'eel gin battroaf, pleitte de Kruik. Da's nou net een broaf één al wat er oan is. Moar 't is nog moar zo'n klein manneken, één dieën Arjoan 'eet 'em meegenome, zoonder a't jong wies woar 'a z' op af gienge. Eén nou 't gebeurd is, schet ie bekaant in z'n broek, zo doanig zit ie in de rats vor jouw één vor Oonze Lieven 'eer.

De pastoor verschoof zijn kalotje en lachte.

– Zukke deugeniete toch! riep hij. Eén 'ee Merijntje jouw nou gevrogen om 'et bij mijn weer goed te moake?

– Zo'n bietje, joa. 'IJ dorf nie te wachte tot a-t-ie te biechte kwam.

– Da's werachtig woar ok! schaterde de pastoor. De schelm zou 'et me zelf motte vertellen 'emme.... A-t-ie 'et tenminste nie verzwegen 'ad.

– Da' zou Merijntje vor al de mipsels van 'eel de wèreld nie dùrreve doen, lachte de Kruik mee. Ge wit nie 'alf, meneer de pestoor, 'oe serjeus a' da klein manneke die diengen opnimt.

– Serjeuzer as gij? veronderstelde de priester.

De stroper haalde de schouders op.

– Me proate nie over mijn, antwoordde hij, dadelik stug.

– Neeë, jammer genog nie, vond de pastoor en hij keek hem vriendelik aan. Jonge, Goort, ik gloof altij' nog da' gij zo slecht nie zijt as je noam. A'ge nog zo 't kammeroadje zijn kunt van een kind, dan mot er toch 'ier of doar nog een week plekske zijn in da' verstokt 'art van jou.

– 'k Weet nie, antwoordde de Kruik stuurs. Ik leef zo'ak zijn. 'k Em m'n eige nie gemoakt!

– Ge zou meschien kunne prebere, j'w eige beter te moake, Goort, a'ge mee 't moaksel zo a't is, nie contènt zijt?

– Ik zijn d'r contènt genog mee, antwoordde de Kruik, versomberend. – Eén a't nie goed is, zoa'k zijn, dan mot degene da' moar veraantwoorde, die me zo gemoakt 'eet.

– Da's, gloof ik, nog al een makkelike levensopvatting, Goort?

– 't Is de mijne, meneer pestoor.

Er was even een gehinderd zwijgen. De oude pastoor keek naar het stuurse gezicht van de stroper, en schudde het hoofd. Een stille droefenis ging door zijn zachte ziel, omdat hij de muur tussen hem en deze duistere mens niet doorbreken kon. Maar hij wist te goed, hoe velen hun weg eenzaam gaan moeten, zonder de troost van een vriendenhart, zonder de kracht van een gedachte en een geloof, die hen binden aan de gemeenschap der anderen, en hij drong niet verder aan.

– Eén wa' goade nou mee Merijntjes doen, meneer pestoor? vroeg de Kruik,

– O, lachte de oude man vrolik, da' kunde gerust oan mijn overloate, jonge. 'k Zal wel zùrrege, dat ie d'r nie méér verdriet van kregt, a'-t-ie al g'ad 'eet!

– Da's goed dan, zei Goort, opstaande. Dan goan 'k nou moar weg.

– Ge moes zo es een keer meer mee me komme proate, Goort, bood de priester met een olik lachje aan. Ik deink a'me soame goeie vriende genog konne woore.

– Gij één ik, da' zijn d'r twee, meneer pestoor, antwoordde de Kruik langzaam. Wij voege nie bij mekoare.

– 't Is spijtig zei de oude priester, en een droefgeestig lachje plooide zijn vriendelike mond. 'k 'Em m'n eige vroeger zo gère verbeeld, da'k bij alle

meinse voege zou.... Afijn, a-d-Oonze Lieven 'eer 'et zo wilt, dan bleft er nie veul aanders over as d'r oons eige bij neer te lège. Al da' gemopper 'elpt oons toch gin kriezeltje.... Allee, Goort, de goeien oaved, jongen, één ge zij bedaankt vor je fezieten, or!

– Niks te daanke, bromde de Kruik onhandig, en ging heen, tevreden en blij over de afloop van zijn delikate zending.

IV.

De volgende morgen wachtte de stroper Merijntje op, onderweg naar school en zei kortaf: – G'oef nie bang te zijn meer, manneke, meneer pestoor wit alles, één 'ij 'eet erom gelache.

– Gelache? vroeg Merijntje, verbaasd en ongelovig. Da' kan nie!

– Joa, of da' nou kan of nie kan, ik zèg jou, dat ie d'r om gelachen 'eet.

– Eén 'oe mot da' nou mee de mipsels?

– Da' weet ik nie. Da' zulde wel 'oore.

Merijntje ging nadenkend verder. Hij voelde zich vele honderden ponden lichter, maar helemaal gerust was hij toch nog niet: de laatste woorden van de Kruik deden nog onaangename ogenblikken verwachten. Echter: meneer pastoor had erom gelachen! Het klonk wel uiterst onwaarschijnlik, maar Goort had volgehouen, dat het waar was. Het zou dus misschien nog wel goed aflopen.... O, als dát gebeurde, zou Merijntje nooit, nooit meer ondeugend zijn! Dan zou hij van dit ogenblik af zó goed opletten, dat de listige duivel hem met al zijn sluwe streken niet meer tot zonde zou verleiden.... Hij zou niet graag nog eens een paar zulke dagen doormaken als deze twee laatste!.... 't Was net geweest of ie nou al in de hel was, bij levenden lijve!.... Toen Merijntje om twaalf uur uit school naar huis ging, sprak de koster hem aan en zei, dat ie 's middags om twee uur bij meneer pastoor verwacht werd. De kleine jongen werd beurtelings bleek en rood, en knikte maar van ja, want hij kon geen woord over zijn tong krijgen, die in eens zwaar en droog in zijn mond lag. De koster draaide zich onverschillig om en ging weg. Hij wist vast niet, waaròm de kleine zondaar bij de pastoor moest komen, anders zou hij wel boosaardiger gekeken hebben, want de koster was een uitermate vroom man.

Thuis durfde Merijntje niets zeggen. Dan zou hij voor zijn vader en moeder een verklaring hebben moeten geven van zijn bezoek bij de pastoor, en Arjaan, die ook niet van gisteren was, zou zeker begrepen hebben uit welke hoek de wind woei.... Met veel moeite werkte hij een belachelik bescheiden bordje aardappelen met rooie kool naar binnen, en zijn moeder vroeg – moeders kùnnen zo hatelik scherp op dat soort dingen letten! –: – Mekeert er wa-d-oan, Merijntje? Ge zit net te pitsen as een veugeltje!

Merijntje trok een onwaarschijnlik onschuldig gezicht, en antwoordde: – Ikke, moeder! Ik mekeer niks!

En z'n vader lachte: – 't Is goed, or! 'Oe minder a-t-ie it, oe liever, a-t-ie moar gezoond is!

En Merijntje had een kleur, die bewijzen kon, dat ie zéér gezond was.

Arjaan schransde met zijn gewone, onverstoorbare graagte, en keek zijn broertje over zijn bord knipogend aan, als wou hij hem voor de zoveelste maal beduiden, dat hij er zich niets van aan moest trekken, omdat het immers toch onmogelik kon uitkomen. En Merijntje voelde zich toen een beetje schuldig tegenover zijn broer, die hij feitelik verraden had, en die nog niets vermoedde van de ramp, die hem boven het hoofd hing.... maar hem alles vertellen dorst hij niet!

De tijd ging onrustbarend snel voorbij, en in Merijntjes fantasie wisselden de beelden uit de naaste toekomst zich met vervaarlike snelheid af. En ondanks de geruststellende woorden van de Kruik waren ze nog al somber van kleur. Hoe meer het geduchte ogenblik naderde, hoe vaster Merijntje overtuigd raakte, dat zijn vriend de pastoor verkeerd verstaan of begrepen moest hebben. Je kon toch immers op je vingers natellen, dat de pastoor woedend zijn moest! Hij was nu eenmaal een pastoor en er op aangewezen om de zonde erg te vinden en te straffen en uit te roeien met gestrengheid, en een zonde zoals die van hem en Arjaan....

Met loden voeten slenterde Merijntje tegen twee uur naar de pastorie. Een paar keer werd hij onderweg aangeroepen door een kameraadje, gevraagd of ie mee speelde, maar hij schudde zwijgend het hoofd en liep stil door. En juist bij de pastorie was een troepje aan 't knikkeren. Zo moest Merijntje in het volle gezicht van de menigte de stoep met de ijzeren kettingen opklimmen en aanbellen. Hij dacht aan de Kalvarieberg, en vond daar een beetje troost in. Maar de galm van de zware bel in de hol-klinkende gang viel als een oordeel op zijn angstig kloppend hartje vol

schuldgevoel, en toen hij, wachtend, even schuin naar de kinderen keek, zag hij, dat ze opgehouden hadden met knikkeren en allemaal naar hem stonden te wijzen en te kijken. Een schelle jongensstem riep: – 'Elah, Merijntje! wa' motte gij op de pasterij doen?

Maar Merijntje antwoordde niet. Hij ging met zijn gezicht naar de deur staan, en verbeeldde zich, dat de leeuwenkop met de koperen ring in zijn bek hem uitlachte, maar die gaf tenminste geen geluid. Een eeuwigheid ging voorbij.... toen hoorde hij de sloffende schreden van Jans in de gang naderen. De deur draaide schandalig wijd open, of heel het dorp zien moest, dat hij binnengelaten werd. Toen zei de versleten mopperstem van de oude meid: – O, zijde gij doar?.... Doe je kloompkes moar uit één komt er in.

Gedwee zette Merijntje zijn klompjes op de mat en liep achter haar zwaaiende rokken aan, bijna misselik van angst, met een hart, dat waanzinnig joeg, met een gevoel of de zwaarte van heel de wereld op zijn gebogen schoudertjes woog.... Hoeveel uren duurde het, eer hij eindelik in de grote kamer tegenover de pastoor stond en hardnekkig de ogen gevestigd hield op de blinkende schoenen met gespen, op het kaal-versleten voetenbankje en de zoom van een groen-verschoten soutane daarboven? Van heel ver hoorde hij de stem van meneer de pastoor zeggen: – Dag, Merijntje.

En met bevende stem hakkelde Merijntje terug: – D-d-d-dag, m-m-meneer p-p-pestoor.

Stilte.... Merijntje hoorde duidelik zijn hart hameren.... Nu ging het komen: de grote verplettering onder een hagelbui van onweerstaanbare verwijten, onder de losbarstende donder der wrekende rechtvaardigheid over zijn zondig en deerlik verslagen zieltje. Daar kwam de stem van meneer pastoor al: – Kekte gij me-n-es oan, Merijntje!

Langzaam ging het gebogen hoofdje omhoog en een paar angstige, donkere oogjes keken in het bleek-rose rimpelgezicht van de oude priester. Merijntje was wel een beetje verrast, want het gezicht stond volstrekt niet streng of boos of wraakzuchtig. De mondhoeken trilden verraderlik, en aan de buitenkant van de lichte, blauwe ogen beefden kleine rimpeltjes. Maar misschien maakte meneer pastoor zich enkel maar gereed, het kleine slachtoffer in zijn overweldigende vernedering allereerst onmeedogend uit te lachen.... En had ie 'et niet dubbel en dwars verdiend?.... Door de grond had ie willen zinken van schaamte en berouw en vrees.

– Ge zijd' een van de beste van de leering, Merijntje, zei de pastoor met een knikje.

– Eén toch zo slecht, vulde Merijntje in de geest de bedoeling van deze verdachte lof aan, maar hij zei niets en wendde de ogen af naar het crucifix tegen de wand, waar de gekruisigde de armen uitbreidde om alle zondaars in opperste vergiffenis in te ontvangen. Met al de kracht van zijn bedrukt hartje zond de kleine jongen een vurig schietgebedje naar de bloedende man aan het kruis omhoog....

En toen gebeurde het wonder!
Rustig, vriendelik, als was er niets verschrikkeliks gebeurd, als was het lang van te voren overeen gekomen, als was Merijntje enkel hiervoor naar de pastorie ontboden en niet om een zware schuld te boeten, vroeg de pastoor:
– Eén zoude gij nou wel misdiender bij mijn wille woore, Merijntje?

Snel vlogen de donkere oogjes naar pastoors gezicht terug. Wat betekende dat? Was dat een valstrik? Wou meneer pastoor hem laten voelen, wat hij verspeeld had door zijn gruwelik misdrijf?.... Maar hij keek zo vriendelik! Hij lachte, dat je zijn schaarse tanden zag.... hij leek verwonderlik lief en helemaal niet boos.... Merijntjes knieën beefden en hij durfde niet antwoorden, aldoor nog gejaagd door de vrees, dat de pastoor het spelletje van kat-en-muis met hem speelde.

– Nou manneken, 'ed 'er gin zin in?

– Joawelle, meneer pestoor, veul, bekende Merijntje, en zijn ogen schoten vol tranen, en zijn hartje joeg benauwend snel, want nù moest toch zeker de omkeer komen, de grote, vernietigende toorn.

Maar er gebeurde niets van dien aard. Integendeel, de pastoor ging heel tevreden voort: – Prachtig.... da's dan afgemoakt.... Joa, ziede, Merijntje, Jan Kil goa mee Sint Andries noar de Welbaarg bij de smid in de leer. Een nou mot ik vor 'um een aandere misdiender 'emme. Ge mot dan moar goed je best doen om voor die tijd van de kùster 'et Latijn van de mis te leeren.

Merijntje stond verstomd. Hij vertrouwde zijn oren niet. Wat? Geen woord van verwijt? Geen straf? Geen zinspeling op de misdaad?.... Zou.... de Kruik hem wat wijsgemaakt hebben? Helemaal niet met de pastoor over de diefstal van de mispels hebben gesproken?.... En dan?.... Later, als het toch uitkwam, en het mòest immers uitkomen!.... Plotseling brak Merijntjes spanning in een onbedaarlik schreien, met gierende uithalen, schokkende snikken en een stroom van tranen. Zijn opgekropte zenuwen hadden hem

overweldigd. Hij duwde de vuisten in zijn ogen en stond daar als een toonbeeld van alle menselike ellende en narigheid.

De pastoor trok hem tegen zijn knieën en streelde zacht het gebogen, schokkende hoofdje.

– Wad' is 't nou?.... Motte doar nou om schreeuwe?.... Allee.... kom oan, wa' doet er toch op?

En al schokkend en hikkend bracht Merijntje er met veel moeite uit: – 'k 'Em er toch zo'n spijt van, meneer pestoor!

Zachtjes lachend vroeg deze: – Spijt?.... Da'ge misdiender meugt woore?

– Neeë, meneer pestoor, da' nie.... moar van de mipsels....

En toen deed de oude pastoor, alsof hem in eens iets inviel, en zei: – Oach, joa, da's woar ok.... die mipsels.... doar motte me 't soamen ok nog over 'emmel.... Zijn 't der veul?

– Een maandje vol, antwoordde Merijntje kleintjes, toch wat bijkomend onder de vriendelik gebleven toon van meneer pastoors stem.

– Nou, da's dan prachtig, riep deze blij. Want ik lus gère mipsels, Merijntje, één ik vin 'et kollesoal vriendelik van jou één van Arjoane, da' ge ze vor me geplukt 'ed, orre. Ge mot dan moar tege julliën Arjoan zège, dat ie ze strak, a't doonker is, noar de pasterij mot komme brenge. Eén goa dan nou moar noar de kùster, één vroagt of-t-ie je gaauw 't Latijn wilt leere.... A' teminste je voader één je moeder 'et goed vinne.

En voor Merijntje recht wist, wat er met hem gebeurde, stond hij weer op straat met een grote peer in zijn handen, en een gevoel of hij vliegen kon. Zo'n afloop had hij allerminst kunnen verwachten! Wat had je toch een goeie, lieve mensen op de wereld!.... En wat was hij slecht, doortrapt slecht geweest om zo'n heilige, lieve man als de pastoor was, te bestelen!.... Maar dat zou hem niet meer gebeuren, van nu af was het uit met de zonde, finaal uit! In één ren stoof hij door naar huis, pakte zijn moeder bij haar schort, en riep, dansende van vreugde: – 'k Woor misdiender, moeder!.... 'k woor misdiender.... misdiender!....

En heel het huis liep vol vreugde over de eer, die het te beurt viel, nu Merijntje voortaan de mis zou dienen!.... Maar van de mispels sprak Merijntje niet, want hij was hard bang, dat de huisgenoten daar minder gemoedelik over zouen denken, dan de pastoor zelf. Toen hij zijn broer

even later alleen had in het schuurtje, zei hij zacht: – Ge mot de mipsels noar de pasterij brengen, Arjoan, strak, a't doonker is.

Zijn broer keek hem woedend aan.

– Edde gij 'et verklapt? vroeg hij dreigend.

– Meneer pestoor wiest er al alles van, lichtte Merijntje hem voorzichtig in. Eén 'ij was-t-er in 't g'eel nie kwoad om. 'IJ lachte.... moar 'ij mot ze trug 'emme.

Arjaan gromde, boos. Hij vond het een belabberde boodschap, maar begreep, dat er niet veel aan te doen viel. Stilletjes sloop hij zodra het donker viel met het mandje in een zak gewikkeld, naar de pastorie. Hij werd dadelik bij de pastoor binnengelaten, en daar kreeg hij van de goede man een uitermate deskundig pak ransel met een Spaans rietje voor zijn strakgespannen broek, en het hinderde de zachtmoedige pastoor volstrekt niet, dat de delinquent huizenhoog gilde. En toen Arjaan met een brandend zitvlak en wild van tomeloze wraakzucht weer op straat kwam, ontmoette hij de Kruik, die hem rustig vertelde, dat hij hem alle beentjes in zijn lijf zou stukslaan, als hij het hart had zijn broertje lastig te vallen of hem nog eens in zijn hachelike avonturen te betrekken.... En Arjaan vond de wereld een ingewikkeld samenstel van gruwelike onrechtvaardigheid en alle grote mensen beulen.... Er was maar één goed ding aan de miserabele geschiedenis: zij bleef een geheim tussen de weinige ingewijden....

V.

De Kruik was nog maar een korte wijle thuis, toen Merijntje als een wervelwind bij hem binnenviel. De stroper zat bij de tafel en at een stuk brood. De kleine jongen danste rond hem heen van verrukking en de tegenstelling met zijn verslagenheid van de vorige avond was zo groot, dat de Kruik lachen moest of hij wou of niet. En dadelik begon Merijntje, kraaiend van vreugde: – 'k Woor misdiender, Kruik!.... 'k Woor misdiender!.... Bij meneer pestoor! Da's toch een goeie meins, 'ee? 'IJ ee-d-in 't g' eel nie kwoad op me gewiest, één 'ij 'ee gelachen, één oonzen Arjoan, die moes doar strak de mipsels terugbrenge.... Moar die' eed een pak op z'n koont g' ad, jong, van roakt 'em. 'IJ is kwoad op mijn, Arjoan,

moar ik kan 't nie gebeteren: ik kon 'et nie langer zwijgen.... één nou woor ik misdiender! Wa' zède doar wel van?

– 't Is kollesoal! riep de Kruik, hoofdschuddend van verwonderde verrukking.

– Da-d-ed 'em goed gelapt, Merijntje!

Maar Merijntje wees die lof beslist terug.

– Ikke nie: gij! zei hij, en zijn stemmetje werd vleiend van dankbaarheid. 'A'gij nie vor me noar meneer pestoor gegoan was.... ik zou 't nooit van z'n levesdoage gedùrreven 'emme.... O, Kruik, ge zij' toch zo goed vor me gewiest!

Goort kauwde nadrukkelik zijn brood en schudde het hoofd. Maar Merijntje hield vol: – 't Is wel woare, Kruik: ge zij' veul goed vor me gewiest!

– Ge mot wa' vor mekoaren over 'emmen, zei de Kruik verlegen. Ge zou toch zeker vor mijn ok wel wa' wille doen, a't noodig was?

– O jee, zoveul a'ge moar wilt! riep de kleine jongen ijverig. A'k misdiender zijn, Kruik, dan za'k nog eens zo 'aard vor je bidden as nou. Eén grootmoeder zee, da 't gebed van een misdiender vor den outer veul meer kracht 'eet as van gewoone meinse.

– Nou, zied es oan, spotte de stroper. Dan 'em ik al doadelik profijt van m'n goeie doad. Dan motte moar bidde, Merijntje, da'k veul 'oaskes één patrijzen één gaanze tege kom, 'or!

– 'k Zal jou nie vertelle woar a'k vor bid, zei Merijntje met een strak mondje. Lillike spotter a'ge zijt.

– Doe de deur moar liever es ope, glimlachte de Kruik. Pol stoat er voor te kraauwe.

Merijntje liet de hond binnen, viel hem aanstonds om de hals, rolde met hem over de vloer en ging toen boven op hem zitten. Hij drukte Pols kop achterover, hield hem vast en zei vermanend: – Nou zoet zijn, Polleke, jonge, want 't boaske woor misdiender. Dad 'adde nie gedocht, 'ee, bandiet?.... Misdiender!.... Witte wel wat dad is?

Pol scheen het niet te weten, want hij deed erg onverschillig tegenover de belangrijke mededeling. Hij worstelde energiek om los te komen en gooide de nieuwe misdienaar heel oneerbiedig achterover van zich af. Waarop hij dadelik naast zijn baas ging zitten en een vastberaden poot op

diens knie lei, eisend zijn deel van de avondmaaltijd. Merijntje ging bij de hond op de vloer zitten en streelde het litteken aan zijn schouder, dat als een blanke voor door de ruigte der bruine haren liep.

– 't Is mooi genezen, 'ee, Kruik? zei hij. Dad 'ee meneer Walter moar nijïg gedoan.

Goort knikte, terwijl zijn blik donker langs het litteken dwaalde.

– Wanneer goan me weer es noar meneer Walter toe? vroeg de kleine jongen verlangend.

– Zo gaauw a'ge wilt, antwoordde de Kruik verstrooid. Kommede week 'n Woensdag?

– Joa, da's goed, stemde Merijntje toe. Dan voegde hij er met een gewichtig gezicht achter: A'k teminste gin Latijn mot leere bij de kùster.

Goort streek over zijn snor om zijn glimlach te verbergen, en vroeg: – Da's zeker wel doanig moeielik, Latijn?

– Nou! of da'! Nie zo'n bietje!.... Moar ik ken d'r al wa'van, 'oor moar: in seculoa seculorem, oame,.... één: et com spirete tuo....

– Eén wá beteekent da' nou? En kom spiekert de deur toe?

– Oach, gij, zot! riep Merijntje verstoord. Gij 'ou me moar vor den oap! Moar 't zal je d'r nog es noar vergoan, manneke!

– Eén wa' beteeken et dan wel? hield de Kruik aan, plagend.

Dat wist Merijntje ook niet, maar hij zou dat tegenover zo'n goddeloze spotter niet graag toegegeven hebben, en dus zei hij rechtvaardig: – Gij deinkt toch zeker nie, da'k dad oan jou vertelle zal? 'k Zag nog liever!

De stroper trok een boetvaardig gezicht, maar het strenge Merijntje liet zich niet vermurwen. Hij stond van de grond op en zei: – Eén nou goan 'k moar es op 'uis oan, aanders krij 'k nog schrobbes.

– Een misdiender mot zó leve, dat ie nooit staandjes verdient, waarschuwde Goort met een ernstig gezicht. Doar motte wel om deinke, Merijntje.

– Dad' oefde mijn nie te vertelle, da' weet ik allang zei Merijntje wijs. Nou, allee, de goeie, Kruik, één da' ge bedaankt zijt, da' wit, 'ee?

En in een plotselinge opwelling van dankbaarheid pakte hij Goorts arm, drukte die tegen zijn wang, en jubelde: – O, jongen, ik zijn toch zo blij!

Wat ruw schoof de stroper hem opzij en bromde onwillig: – Joa joa, da' weet ik nou al. Pas moar op, da'ge nou weer niet in de labberente komt, want ik kan je nie overal uit 'ellepe. Wel te ruste!

– Sloap wel, gaf Merijntje met een laatste stralende blik op zijn weldoener terug. Dan liep hij door de stille, donkere dorpstraat en hij voelde zich zo licht alsof hij zweefde. Hij wist nu zó zeker, dat hij zijn laatste zonde bedreven had. Van nu af aan wilde hij altijd met Onze Lieve Heer in vrede leven. Hij had toch eigenlik alles, wat je maar op de wereld verlangen kunt, en als je zo elke morgen vlak bij het altaar deelnam aan het heilig offer, dan had de duivel ook geen vat op je natuurlik. Dan moest je wel altijd alles doen wat goed was, want je stond onder de bizondere bescherming van de heiligen, en van God zelf.... En wat zouen ze d'r allemaal wel van zeggen? De kameraadjes, en de meester?.... En meneer Walter en Oons Lievrouwke?.... Misdienaar! Daar moest je zo licht niet over denken!.... Wat een zeldzaam geluk was hem daar te beurt gevallen.... En dat nog wel vlak op zo'n verschrikkelike zonde!.... Maar hij had een oprecht berouw gehad, dat moest je er wel bij bedenken, en meneer pastoor had geleerd, dat God in zo'n geval goe-der-tie-ren was.... Nou, dat was dan deze keer toch ook wel zonneklaar gebleken....

Blakend van braafheid kwam Merijntje thuis.

Z'n vader, die in deze najaarstijd borstels maakte, zat in de hoek bij het raam onder de lamp, sopte bosjes varkenshaar in een pan kokende pek, en duwde ze dan vlug en handig in de gaatjes van het borstelblok. Een kringetje buurters zat rond hem, rokend als schoorstenen, en druk redekavelend. Toen Merijntje binnen kwam, wendden de gezichten zich naar hem om, en ouwe buurman Boluit, die ze Bluut noemden, en die een onvermoeide grappenmaker was, riep hartelik: – Aah.... doar emme 'n oons nieuw misdiendertje. Preficiat, Merijntje!

En ze zeien er allemaal wat van, en wensten hem geluk en prezen hem, en de kleine jongen was in de zevende hemel van gelukzaligheid. Maar z'n moeder maakte er een eind aan, zeggend: – Nou, ouwe jullie je moonde nou moar. Ge zou 'et manneke nog 'oovèèrdig moake mee al je geprijs. Kom, Merijntje, rap noar bed!

En zonder een woord tegen te pruttelen, gehoorzaam zoals een misdienaar betaamt, kleedde Merijntje zich zoetjes uit, zei, geknield voor een stoel, zijn avondgebedje, wenste braaf welterusten, en kroop in de

bedstee bij zijn twee jongere broertjes, die slaperig mopperden, dat hij natuurlik weer al het dek naar zich toe haalde. Doch dat was vuige laster, want edelmoedig stelde Merijntje zich tevreden met een hoek van de wollen deken, zo, dat hij eigenlik onvoldoende dek had. Maar Sinte Martijn, z'n patroon, had wel de helft van zijn mantel uit barmhartigheid aan een bedelaar gegeven....

Hij ging op zijn rug liggen om met dichte ogen te kijken naar de lichte, wemelende figuren, die je, purper en paars over een zwart fluwelen achtergrond zag draaien, als je je oogleden stijf opeen kneep. Prachtig was dat en je viel er gauw bij in slaap.... Maar deze avond bleef de slaap ver van Merijntjes ogen. Hij was veel te opgewonden, en zoveel verschillende gedachten wriemelden door zijn snelwerkende hersentjes.... Wat later begon hij toen onwillekeurig te luisteren naar het gesprek van zijn vader met de mannen, die zaten te buurten, en achter zijn gesloten oogleden zag hij toen telkens duidelik de figuur van de man of de vrouw, die sprak, zo duidelik alsof ze op een plaatje stonden. Dat was een nieuwe uitvinding, en hij hoorde maar bij wijlen klanken, die betekenis voor hem hadden, tot hij in eens fel begon te luisteren: ze spraken over zijn vriend, over de Kruik....

VI.

– 't Is zo ginne slechte vènt! hoorde Merijntje zijn vader zeggen.

– A'g'oort' oea-t-ie mee oons Merijntjen omgoat, dan motte zège, dat ie zo broerd nie zijn kan a-t-ie lekt. 'IJ is wa' vremd, één dat ie z'n Poase nie 'ouwt, da 's nie zoa 't oort, moar allà.... zo zijn d'r genog in de grote stejen één da' zijn toch nie ammoal roovers één dieven één slechte meinse.

– Da's wèl woar! viel grootmoeders scherpe stem vinnig in.

– Eén de poater mee de missie ee-g-et zelf gezeed, hield vader vol.

– Een meins mag niet oordeele. Witte gij, wad Oonze Lieven 'eer mee alle meinse presies vóór 'eet?

– Ik weet, dad een meins z'n plichte mot woarneme, bitste de oude vrouw.

– Eén die da' nie doet, die is verlore. Zo is 't mijn altij' geleerd, één doar 'ou ik m'n eigen oan.

– In elk geval, vond de oude Boluit, – 't is moar een oarige kwikmedril. 'IJ ken gin God of gebod, één 'ij goa z'n gang moar, net of 'eel de wereld vor'um alleen geschoapen is.

– Wij warreken ammoal a-d-oons noaie kroake, viel Toontje de kleermaker jaloers uit, – èèn dieë slampaamper dalk moar deur de polder één over 'et woater, één komd oan de kost zoonder een poot uit te steke. 't Is gaddommen een schaande, da' zèeg ik!

– Stroopen is gin stele, verdedigde Gijzen.

– A 't er bij mijn op de meet een 'oas zit, één ik kan 'm in m'n kleviere krijge, loat ik'em ok nie loopen, één gij ok nie.

– Da's wad aanders, kefte de kleermaker.

– Moar om d'r van te leven, doar'em ik et over. Ge mot moar es oan die lange grensjoager vroagen, 'oe die d'r over deinkt.

– Die zoekt 'em om Joannekeeë, zei Gijzen stug. Da' wit ommes iederendeen.... Moar 'ij' eet em doarom nog nie, voegde hij er achter, met stil leedvermaak.

– Loat 'm moar oppasse, oordeelde Boluit.

– Dien 'Ollaander is nie van giestere.

– Om de kloote nie! juichte Toontje.

– Let es op mijn woorden: de Kruik brik z'n nek over dien 'Ollaander! Een boom van een vènt!

– Een schoon vrùmmes, die Joanekee, prees de derde buurman, Thijs Baks, nadenkend.

– Die is de zoonde wèerd!

– Da' zal de Kruik beter weten as gij, veronderstelde de kleermaker met een belust grinniklachje.

– Die zal de zoonde wel gedoan 'emme!

– Af één toe zoude gaddommen ok strooper wille zijn! A't op zuk wild goat, kunne ze mijn doalik roepe vor de klopjacht! riep Boluit met een bulderende lach.

– Ik docht a' gij j'w kruit allang verschoten 'ad, bespotte Baks de zeventigjarige wellusteling, maar die toonde zich gebelgd en gromde bluffend: – Ikke? Wel manneken, ik geef er jou altij' nog vijftig op d'oonderd voor, a' ge wilt!

De mannen schaterden en kletsten zich op de knieën van danige pret om die struise Bluut, die nog vol malligheid zat op zijn zeventigste jaar, en geen vrouw zonder begerige ogen kon aanzien. Maar grootmoeder, in haar eerbaarheid beledigd, kraste geërgerd: – Toe, allee, zotterike, schoamde j'w eige nie!....

Eén dien ouwen bloaskoak ee-g-et'oogste woord nog, in plek van oan z'n doodkiest te deinke. Vùlderike zijn de maanskèrels, ammoal, één da' blijve z' al z'n leve!

– 't Is moar jammer a' de vrùllie d'r zo vies van zijn, kaatste Bluut, volstrekt niet beschaamd of verlegen, terug.

– Eén doar komme dan al die kleine kinnekes vandoan!

– Oach, zwijg toch, ouwe grenspens! grauwde het spichtige wijfje.

– Ge proat noar a' ge verstaand 'ed.

– Da' kan, ruziede de strijdlustige Bluut, aangemoedigd door het vrolike gelach der anderen, voort. – Moar ik *doen* noar a'k vuur in m'n doonder 'em, één dad is-t-er nog belange niet uit, Mieke....

En nog voor de verontwaardigde grootmoeder antwoorden kon, liet hij langs achteren een daverend, onbetamelik geluid los, scheurend en krakend als een kleine donderslag.

– Doar edde 't gaddommen al, zei hij luimig, de rook sloat er al van noar buite!

En toen barstte het hele gezelschap los in een onbedaarlike schater, en zelfs de boze grootmoeder moest meelachen, haar gekwetste morele gevoelens ten spijt. En Merijntje lag stiekem te schudden in zijn bed.

– Dieën Bluut! kraaide de kleermaker, naar ademsnakkend. Ge mot er mee dood! Die woor van z'n leve nie wijzer!

– Da' komd omda 'k wijs gebore ben, Toontje Driegdroad, lachte Boluit, en schuddebuikte van de pret.

– Moar ge zul zot stareve! voorspelde grootmoeder, snibbig weer.

– As Godje-blieft, hoopte Boluit olik, en knipoogde schelms tegen het nijdassige oudje, dat zich geërgerd afwendde. Even viel er een stilte. Toen zei Baks, het gesprek weer opnemend: – 't Zal mijn toch benieuwe woar dad-op uit mot draaie tusse die grensjoager één de Kruik.

– De Kruik is glad. Z' emmen 'em nog nooit kunne pakke.

– Z' emmen 'et nog nooit gedùrreve, zègt da' liever!

– Vlee' week een Zoondag 'eet de grensjoager 'em 'eel den dag achter z'n koont gezete, van 's oches zessen af tot 's middes vier ure toe. 'IJ ee-g-et zellef verteld in d' arrebarg van Birres, vertelde Toontje, – 'k zat er bij één me-n-emme wa' motte lache, want den 'Ollaander was duvels. Goort 'ee meer as 'oonderd strikken in den omtrek stoan, in 't veld, leinst de Vliet één op de gùrre. De grensjoager is 'em stillekes achternoar gekrope, één 'ij docht a-t-ie 'et zo dee, da' de Kruik 'em nie in de goate kon krijge. Maar die 'ad 'em doalik in de laamp, één 'ij 'ee gin strikskеn oangeroakt, al zat er ok een oas in. 'IJ keek er zo moar es noar. Eén a-t-ie 'onger 'ad, giengt ie tege den dijk zitten één vrat z'n botrammekes mee spek. Eén de grensjoager 'ad er nie op gerekend a't zo lang dure zou; 'ij 'ad gin botramme meegenomen één 'ij vloog op 't lest bekaant tege de locht op van den 'onger, moar 'ij wou z'n eige nie loate zien, 'ee, één weggoan dorf ie ok nie, want 'ij 'oopte toch nog dat ie de Kruik vast zou krijge. Moar gin kaans, 'or! Tot's achternіddes toe 'ee die verdijde Goort 'em oan de proat gouwe vor niks.... Gadsamme wa' vloekte dieë meins.... 'IJ 'eet de Kruik verweinst tot in 't diepste putje van d'el! 'IJ 'ad 'em niks kunne moake, want iederendeen mag grust noar strikke kijken, 'ee, da's nie verboje!

Er was een ingehouden, maar grote pret om de streek, die de stroper de Hollander gespeeld had. Als altijd was het landvolk heimelik op de hand van de wilddief tegenover de gewapende macht en bewonderde graag de handigheid waarmee hij de veldwachter een loer gedraaid had.

– Toch mag-t-ie wel oppasse, de Kruik, zei Baks. Die grensjoager 'eed een grooten 'oat tegen 'em om die meidezoak, één 't lijke mijn net een bloed'oond, dieën 'eelen 'Ollaander: wat ie eenmoal vast 'eet, loat ie nie meer los.... Ge zul zien, dat ie Goorden 'et kot indraait.

– Of z'n eige 't graf in, voorspelde Boluit somber. De Kruik goad ieveraans nie vor achteruit.

– Nou, zo'n voart zal 't wel nie loope, suste Merijntjes vader, kletste z'n pruim in de schotel met zaagsel naast z'n stoel en stond, zich uitrekkend, op. Eén nou goan me moar es in de pluime. Morgen is 't weer vroeg dag.

De buurters braken op. Gijzen en z'n vrouw, samen gebleven, spraken wat trage, slaperige woorden. Dan murmelde het gemompel op van het werktuigelik afgeprevelde rozenhoedje, donker de mannestem, lichter de

antwoordende stem van de vrouw. Toen ging de lamp uit en het werd met eenmaal aardedonker en onwezenlik stil in huis.

Merijntje lag klaar wakker en staarde recht voor zich uit in het peilloze zwart. Zijn hoofd gloeide en zijn handen waren ijskoud boven op het dek. Uit het maar half begrepen gesprek was hem één ding duidelik bijgebleven: dat zijn vriend bedreigd werd door een groot gevaar. Vreselike dingen hingen de Kruik boven het hoofd.... Van 't kot hadden ze gesproken en van 't graf.... En hij had al eenmaal gezien, hoe de grensjager en Goort tegenover elkander stonden, en met welke ogen ze mekaar aankeken. Pol was er toen bijna om koud geweest. En had de Kruik toen al niet gedreigd, dat hij de Hollander de nek zou breken? Maar die was veel groter dan Goort, en hij was van de politie. En hoe konden twee zulke grote kerels kwaad op mekaar zijn om zo'n meid als die Janekee?Wat kon hun die meid schelen?Waarom lieten ze zich opstoken door die meid?.... Het was heel raadselachtig voor Merijntje en hij vond geen oplossing, want het vraagstuk van de invloed der 'meiden' in het leven van de mannen was voor hem zelfs nog niet tot een vraagstuk gerijpt. Maar in zijn levendige fantasie wisselden de schrikbeelden elkaar af met ontstellende snelheid....

Tot hij zich herinnerde, dat hij binnenkort misdienaar zou zijn. Dan zou zijn gebed immers heel veel invloed gaan krijgen, en de hoop sloop in zijn verschrikt gemoed, dat hij alle dreigende onheilen nog bijtijds zou kunnen bezweren.... Zijn vriend, die goed was – en wie wist beter dan Merijntje hòe goed de Kruik was! – mocht niet ongelukkig worden door de gemene streken van een paar slechte, onbegrijpelike mensen!

En om geen tijd te verliezen, vouwde Merijntje de handen en begon te bidden voor zijn vriend: dat ie weer braaf mocht worden en dat hij zou mogen worden bewaard voor kwaad en ongeluk.... het ene Onze vader na het andere.... Maar veel werden het er niet, want, berustigd door het bidden, sliep de kleine jongen, oververmoeid, spoedig in....

VIERDE HOOFDSTUK

I.

MET het verlopen van de herfst werd de heimelike strijd tussen de Kruik en de rijksveldwachter, die zijn bevoorrechte medeminnaar was en bleef, steeds grimmiger. Heel het dorp volgde het, voor de menigte enkel komiese conflict met belangstelling en stil vermaak. De sympathie van de dorpelingen was aan de zijde van de stroper. Want al was Goort niet precies de lieveling van de inwoners, en al had menigeen op onaangename wijze kennis gemaakt met de onverzoenlikheid van zijn spoedig gewekte wrok, tegenover een grensjager, die bovendien een Hollander was, gunde iedereen hem van harte de overwinning.

De meningen over de afloop van de strijd waren sterk verdeeld. Sommigen, spijtig, gaven de veldwachter een goede kans, al gunden ze hem die niet: de sterke hand won het immers altijd, en speciaal deze hardnekkige krachtkerel moest op de duur de overhand behalen op de vermetele wilddief, hoe slim hij ook zijn mocht. Anderen meenden, dat de Kruik veel te geslepen was om de grensjager ook maar een schijn van kans te geven, en zij voorspelden weinig goeds voor de brutale Hollander in geval van een botsing waarbij hij werkelik de hand aan hem zou willen leggen. En inmiddels werden de verschillende fasen van de stomme strijd met ongewone drift besproken en wachtte ieder vol spanning op het laatste nieuwtje. Dat altijd weer verrassend was.

De verwoede grensjager kon moeilik zwijgen. Telkens liet hij zich misleiden door de gehuichelde belangstelling van de landbevolking, die hem handig uithoorde, verontwaardiging voorwendde, en achteraf zich niet weinig vrolik maakte over de veldwachter, die onder ijselike Hollandse vloeken bezwoer, dat hij die ellendige stroper op de duur toch tussen zijn vingers zou krijgen en hem de kast zou indraaien. Al enkele keren had hij hem bijna te pakken gehad, maar de sluwe Kruik was hem toch telkens tussen de grijpgrage vingers doorgeglipt. De verhalen over die opwindende

avonturen gingen van mond tot mond, werden ingewikkelder en fantastieser met elke dag, dat ze ouder werden en deden de populariteit van Goort al meer en meer toenemen. Zelf liet deze zich over de zaak zelden of nooit uit. Als iemand hem naar de waarheid en de juiste toedracht van een of ander verhaal vroeg, haalde hij de schouders op, grijnsde vergenoegd en begon over iets anders te praten. Het was niet goed te bluffen, zelfs niet tegenover je beste vrienden, en wie kende die tenslotte nog?.... Het beste was, je geheimen voor je zelf te houden.... Meeweters waren meepraters, en je verrader sliep nooit....

De grensjager gaf het niet op. Geen teleurstelling, geen lachwekkende mislukking kon hem van zijn weg terughouden. Met boosaardige hardnekkigheid en onuitputtelik geduld vervolgde hij zijn listige tegenstander, werd onafscheidelik van hem, als zijn schaduw. Hij moest en zou hem vangen. Eerst omdat hij het Janekee beloofd had, toen, na een paar weinig roemvolle mislukkingen, omdat het voor hem een erezaak geworden was. Hij wist maar al te wel, dat er overal rondom gemonkeld werd en gegrinnikt, en hij begreep, dat zijn prestige als politieman op het spel stond. Maar die vervloekte vrijbuiter was zo slim als de duivel en kende de streek zoveel beter dan zijn vijand, dat hij hem altijd weer wist te verschalken. Ontmoedigen evenwel kon hij hem niet.

Op een avond was de veldwachter de stroper nageslopen, toen hij er zeker van was, dat die met de lichtbak er op uit ging. Buiten het dorp was er iemand bij de Kruik gekomen en samen waren ze de polder ingegaan, de grensjager voorzichtig stappend vlak op hun hielen. Hij hoorde ze praten met elkaar, heel onschuldige praatjes, en bleef dicht bij hen.

't Was heel donker weer en al gauw liepen ze de velden in, kris kras de polder door, smalle plankjes over, die brede sloten bebrugden. Later was het zacht gaan regenen, hadden ze hun pas versneld, en waren nog moeiliker te volgen geweest. En ver van huis, toen hij tastend weer een smalle plank betreden had en er voorzichtig stappend over liep, was de vonder plotseling onder hem weggeschoven, zodat hij met een luide plons en een harde schreeuw in het ijskoude water duikelde. Natuurlik had de Kruik hem afgewacht en de plank onder hem weggetrokken. Iedere keer als hij er weer aan dacht, werd hij opnieuw razend. Hij had duidelik iemand horen lachen, maar toen hij met veel moeite uit de diepe sloot op de kant gekrabbeld was, wist hij niet meer aan welke oever hij zich bevond. Van de stropers was niets meer te horen of te zien geweest en na veel zoeken en dwalen was hij,

laat in de nacht, tot op het gebeente verkild, ziek en ellendig thuisgekomen, met een verkoudheid voor zes weken als enig resultaat van zijn dienstijver. En de Kruik met zijn maat hadden in de felle straling van hun sterke lantaren die nacht minstens een dozijn hazen het levenslicht uitgeblazen.

Een ander maal volgde hij de stroper overdag, sluipend door greppels en achter met hakhout bezette wallekanten, om hem te betrappen als hij schoot. Hoewel ogenschijnlik de Kruik niet eens een geweer bij zich had. Maar er werd verteld, dat deze aartswilddief een opvouwbaar geweer bezat, en bovendien nog een paar geweren in het veld en het bos op geheime plaatsen verstopt hield. Uren lang hield de veldwachter de stroper in 't oog, zonder dat er iets gebeurde, dat ook maar verdenking wekken kon. Toen, even, leek de Kruik als door de aarde verzwolgen. Zenuwachtig liep de grensjager rond het eikenbosje, waarin zijn vijand verdwenen was. Daar hoorde hij op korte afstand een schot vallen, en stond een volle minuut sprakeloos van verbazing en schrik. Dan rende hij op het geluid af, en vond de Kruik in de rand hakhout zitten, rustig kauwend op een takje.

– Ei, grensjoager, zijde gij doar? vroeg hij spotachtig. – Dan 'edde gij zeker geschote? Ik docht al, dat er weer zo'n gadverse strooper oan de gang was.
De veldwachter, die er prat op ging, dat hij moeilik te overbluffen was, had hem aangezien met half open mond, seconden lang, tot de Kruik was uitgebarsten in een ruwe schaterlach en hem gevraagd had: – Wat doet er op, man? Zijde soms geroakt?

Woedend had de grensjager toen terug gesnauwd, dat de stroper blijven zou waar hij was, tot hij, veldwachter, het geweer gevonden had. Maar al zijn zoeken was tevergeefs geweest, en de Kruik had hem in één adem door al maar onbarmhartig zitten uitlachen, en hem de ene spotternij na de andere toegeroepen.... De verbouwereerde politieman had hem moeten laten lopen, en dan later van een boerenarbeider gehoord, dat die de stroper naar huis had zien gaan met een grote haas onder zijn jas. Telkens was hij terug gegaan naar het bosje, had er alles ondersteboven gekrabd, telkens zonder resultaat. 't Was of er toverij in 't spel was! En achter zijn rug hadden de mensen gebruld van het lachen, maar in zijn gezicht hadden ze meewarig het hoofd geschud en misprijzend gezegd: – 't Is toch gek, 'ee, da' stroopersvolk toch!

Een derde maal had hij gezien, dat de Kruik aan een strik stond te morrelen, en blij, dat hij hem eindelik op heterdaad betrapt had, was hij op hem afgestevend. De stroper was er vandoor gegaan en had wel gezorgd geen enkele maal om te kijken, zodat de veldwachter zijn gezicht niet te zien kreeg. Het was nog al een langdurige achtervolging geweest, tot hij zijn man uit het oog verloor in de bosjes dicht bij het huis van Janekee's vader. Na er wat rondom gespied te hebben, was de grensjager er binnen gegaan, en had er inderdaad de stroper gevonden, die zat kaart te spelen met de vader en de broer van Janekee, de jeneverfles op tafel. Toen de veldwachter binnenkwam werd hij verwelkomd met vrolik geschreeuw: – Aaah! doar'emme de vierde man!.... Nou kumme rikke!.... Schuifd' oan, grensjoager, één scheink j'w eigen es in!

Maar de grensjager had naar de drie hazen gekeken, die aan een grote spijker tegen de muur hingen, en gezegd: – Ik wou Goort Perdams wel vragen met mij mee te gaan.

– Woar oan toe? had de Kruik, natuurgetrouw verwonderd, terug gevraagd.

– Naar de burgemeester bijvoorbeeld.

– Om wa' te doen?

– Ik heb gezien, dat je wild uit strikken haalde en je tot hiertoe gevolgd.

De kaartspelers keken mekaar aan en begonnen dan tegelijk hard te lachen.

– Ge zij' benukt, vènt! Goort' eed 'eel de middeg 'ier mee de koart zitte speulen. 'IJ is de deur nie uitgewiest.

– En die hazen daar?

– Die 'em ik giesteren van een broodjoager gekocht in de stad, verzekerde de broer van Janekee zonder blikken of blozen.

– 'k Em een slechten invloed op de grensjoager, spotlachte Goort. A'k zelf nie in 't veld zijn, ziet ie d'r m'n geest dwoale!

De veldwachter keek hem duister aan.

– Jullie zijn zeker bereid, je verklaring onder ede te bevestigen? vroeg hij stug.

– Van eiges! lachte Janekee's vader, en alle drie keken ze hem frank en spottend in zijn gezicht. Vor de woar'eid meud 'ommes grust je viengers opsteke?

De veldwachter knikte, opnieuw moest hij zich verslagen bekennen.

– 't Is goed, zei hij kalm, maar inwendig kokend van drift. Het alibi is in orde. 't Zijn natuurlik allemaal vuile leugens, maar als alibi is het in orde. Enfin, mijn beurt komt ook, wacht maar! Is Janekee niet thuis?

– Neeë, die is noar 't dùrp, bodschappe doen.

– Zo.... nou, goeie middag dan.

– Wel, da's nou nie mooi, grensjoager, om oons in de steek te loate. Nim teminsten een borrel!

Maar de veldwachter was de deur al uit. Toen hij voorbij het raam kwam, hoorde hij de kerels binnen luidruchtig lachen, en driftig rukte hij aan de riem van zijn karabijn. Hij dwaalde rond door het veld, woedend.... Toen hij tegen de avond thuis kwam, vond hij aan de klink van de achterdeur een dode haas hangen, met een briefje aan zijn staart, waarop met scheve drukletters stond geschreven: – De kompelemente van Aaliebie.

Woest om die vermetele bespotting had hij de haas over de heg in het land gesmeten zover hij vliegen wou en was heel de week ongenaakbaar geweest voor iedereen. En het dorp had opnieuw stof tot lachen gehad. Van die dag af heette hij bij iedereen: 'Oalibi, den'Ollaander.'

Van zijn kant treiterde de grensjager de stroper zoveel hij kon door Zondags met Janekee naar het dorp te komen en de herbergen te bezoeken, waar beiden zich spottend en minachtend uitlieten over dat galgenaas, die gluiper van een Kruik, die toekomstige gast van Hotel 'De Houten Lepel.' Janekee was blijkbaar helemaal in de macht van haar trotse liefde voor de struise, blonde Hollander gevangen en deed al wat hij wou in een soort uittartende hoogmoed tegenover haar dorpsgenoten. Langzaam wandelden zij voorbij het huisje van Goort, arm in arm, wat in die streek vrijwel voor onwelvoegelik gold. Opzettelik bleven zij voor zijn raam staan praten en vrijden in schemeravond tegen de dijk gezeten, dicht bij het dorp, zo dat er schande van gesproken werd door alle weldenkenden, en die waren niet zeldzaam in de gemeente. Zo moest de Kruik het ook wel horen, en de sombere woede vrat dieper in zijn gekwetst en vernederd hart.

Eens op een Zondagmiddag toen de grensjager en Janekee Merijntje zagen, die met een paar andere jongetjes paardje speelde, riepen ze hem bij zich. Janekee gaf hem een hand vol zuurballen, beiden praatten vriendelik met hem, en ten slotte had de grensjager gezegd: – Kleine jongens gaan niet om met stropers en slechte zwervers, als ze braaf zijn, weet je dat wel,

Merijntje? En Janekee had er bij gevoegd: – Ge mot dieë lillike gemeene vènt loate loope, Merijntje. Schoamde j'w eige nie om mee zo'n verdijden broeskoeker roond te dalke?

Maar Merijntje had ernstig het hoofd geschud en vast besloten geantwoord: – Neeë, da' doen 'k nie. 'k 'Ouw vuls te veul van de Kruik!

Toen hij het later zijn vriend vertelde, had die eerst de steel van zijn pijp stukgebeten en hem erg vreemd aangezien, met bijna dichtgeknepen, flikkerende ogen, en daarop was hij gaan lachen, had Merijntje aan zijn schouders zachtjes heen en weer geschud, zeggend: – Gij kun teminste tege de verleiding!

Maar Merijntje had gedacht aan de 'inblazingen' van Joosje Pek, en stilletjes gezucht, overtuigd dat wat dat betrof hij niet bescheiden genoeg zijn kon.

II.

Merijntje kende nu al bijna al het Latijn van de mis van buiten, voor zover het de responsies van de misdienaar betrof. Het was schrikbarend moeilik, maar hij had zich tot het uiterste ingespannen en zijn vlug hoofdje had de vreemde klanken, die volstrekt betekenisloos voor hem waren en bleven (want als de koster die betekenis al kende, dan hield hij ze toch hardnekkig voor Merijntje verborgen) spoedig opgenomen en ze vloeiden uit zijn eerbiedig mondje naar buiten als een waterval. Dat hij niet wist wat de vreemde woorden betekenden, maakte de zaak voor hem enkel geheimzinniger en aantrekkeliker.

Uren zat hij in het lage achterhuis van Suus Bedaf, de koster, die ook kleermaker, barbier en kaarsenmaker was en bovendien een winkel had van kerkboeken, paternosters en heiligenbeeldjes. Merijntje zat in een hoekje op de lange kleermakerstafel bij het raam, en probeerde zijn benen even los en gemakkelik onder zich te kruisen als hij het zijn leermeester zag doen. Rondom lagen de vele interessante, prettige dingen, die de kleermaker voor zijn werk gebruikte: de grote en kleine scharen, klossen garen, platte stukjes vet krijt, de geweldige persbout, dotjes groezelig geworden was, waar de draden mee glad gemaakt werden, dozen vol heerlik gevariëerde knopen, lapjes en vodjes en vezels van versneden stoffen, de geheimzinnige

knoopsgatenschaar, kloentjes rijgdraad en nog een hoop andere dingen meer, die Merijntje allemaal belangwekkend vond en waar hij zijn nieuwsgierige vingertjes, aarzelend of het wel mocht, zo graag over liet spelen. En onderwijl keek hij naar de kleermaker, die ijverig bezig was met een jas of een broek van stijve stof voor een of andere boerenklant, die een bombazijnen of mollevellen pak besteld had, en hij snoof de eigenaardige geur van het nieuwe goed met welbehagen in.

Maar het kaarsenmaken vond Merijntje het mooiste nog. Eerst het kneden van de ronde schijven hagelwitte was, die in een pannetje warm water op de buis van de kachel werden week gemaakt. Dan het rollen met een glad handplankje over de blinkende kleermakerstafel, het inbrengen van de pit, en het gat voor de pin van de kandelaar. En soms als het een heel dure offerkaars was voor een grote gunstvraag, het versieren met de goudpapieren bloemen en bladen en stengels, met bonte plaatjes, waar engeltjes en heiligen en kindjes Jezus op stonden, heel rondom de dikke witte kaars. Dat waren kunstwerken en het was een zeldzaam genot ernaar te kijken. En onderwijl moest Merijntje dan toch goed opletten en de Latijnse responsies nazeggen en nazeggen, herhalen en herhalen, net zo lang tot ze zonder aarzelen of haperen van zijn gewende lippen vielen. En als dan buiten de lucht donker was, de herfstwind grote druppels regen tegen de vensters joeg, en een vale schemering de hoeken verdonkerde, dan werd alles zo heerlik, dat Merijntje wel gewild had, dat het nooit zou ophouden zo te zijn.

Zo 'n van alle genietingen verzadigde middag was het ook nu, en Merijntje bedacht met weemoed, dat het spoedig voorbij zou zijn, want als hij de hele mis vlot uit zijn hoofd kende, zou hij hier niet meer weerom komen. Hij zat in zijn gewone hoekje en speelde met een paar stukjes oude waskaars, die hij aan elkaar vast trachtte te knijpen. En onderwijl antwoordde hij werktuigelik op de Latijnse pastoorszinnen, die zijn leermeester vlug en onduidelik afraffelde: – Dominis vobiscum.

– Et cum spiritu tuo, antwoordde Merijntje.

– Per omnia saecula saeculorum.

– Amen.

– Ite missa est.

– Deo gratias.

– Eén zèg nou de ‘Suscipiat’ nog es op, Merijntje. En Merijntje, zonder zich één keer te vergissen, ratelde: – Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiae suae sanctae.

Glimlachend leunde de vrouw van de koster over de tafel en zei bewonderend: – ’IJ ’ee-g-et toch meroakels rap geleerd, ’ee Suus? ’t Is een woonder, zo’n wijs manneken a’da Merijntjen is!

– Joa joa, prees de koster mee, Merijntjen ’eed een kopke! Witte nog wel, Aant, wad een dol a’k g’ad ’em om ’et Fraansken ’Oagenèrs oan z’n loomp verstaand te brengen?

– Nou! riep Ant. Wel, wel, wad een dikkop was da’ toch! Eén zonder ’oaperen of foute moaken ’eet ie ’t nooit gekunne. Meneer pestoor ’ee wad op ’m gesakkerd. Ieder oogenblik was-t-ie d’r weer neffe.

– Eén nou ziengt ie op ’t koor, gierde de koster, maor ge mot er mee dood! Soms wit ie in ’t g’eel nie, wat ie zienge mot één dan moakt ie d’r moar wa’ van. Die vlak bij ’em stoan, scheure soms van ’t lache. Ge zoudt er van goan loope!

– Zo’n loomperik toch! riep de vrouw. Moar da’ zal Merijntjes nie gebeuren, or, wa’ gij manneke?

Merijntje sloeg bescheiden zijn ogen neer, maar inwendig was hij geweldig trots, want deze twee mensen konden het weten: alle misdienaars kregen hier hun opleiding.

– Ik doen wa’k kan, zei hij, een beetje verlegen.

– Gij zuld’ een goei misdiendertje woore, voorspelde de koster, en toen zei Ant onverwachts: – Moar dan zulde toch je kammeroads een bietje beter motte keure, Merijntje.

Merijntje keek beduusd naar haar op. Hij kreeg een kleur van schaamte al wist hij volstrekt niet waarvoor hij zich zo moest schamen.

– Joa, zei hij aarzelend, zoekend naar haar bedoeling.

– Allee, toe gij, kwam de koster ontevreden tussen beiden. Wa’ kwoad stikt doar nou vor zo’n onnooze manneken in?

Maar Ant, de kostersvrouw, trok haar lippen spits en zei fanatiek: – Al wad iets mee de kerk uit te stoan ’eet, mot zùrrege, dat er niks op ’m te zège valt. Ik vin een strooper één een vechtersboas gin omgang vor een misdiender, nou witte ’t.

Ja, nou wist Merijntje, dat ze hem van zijn vriend wilde scheiden. En in eens, voor het eerst in al die gelukkige weken leek zijn aanstaande waardigheid hem minder begeerlik. Hij had wel altijd de grote verantwoordelikheid van een misdienaar heel zwaar gevoeld, maar deze konsekwentie was hem nooit ingevallen. Niet meer omgaan met de Kruik, die zo goed voor hem geweest was? En waar hij zoveel van hield? En waar hij zo trots op was?.... Snel ging hij in zijn gedachte die hele vriendschap na, maar hij vond niets, dat slecht genoemd kon worden. De Kruik had hem nooit tot slechte dingen aangezet.... En wat stug antwoordde hij: – De Kruik is 'eemoal nie slecht. 'IJ is goed, één 'ij 'eed 'eel veul vor mijn gedoan.... Zoonder de Kruik zou ik meschien nooit misdiender gewoore zijn.

Verwonderd keken de koster en zijn vrouw hem aan. Ant speurde een nieuwtje en schielik vroeg ze: – 'Oe meende da'?

Maar in plaats van te antwoorden, begon Merijntje te huilen.

– Nou, nou, suste de koster, g'oeft er nie om te goan schreeuwen, 'or. Zo aarg 'eet Aant 't nie gemeend. Zègt de Confiteor nog moar es op.

Hij wenkte zijn snibbige vrouw, dat ze zwijgen zou, en Merijntje, met zijn mouw de tranen van zijn wangen vegend, begon, eerst nog stotterend van het snikken, maar al gauw met vaster stem: – Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper Virgini....

Heel die lange, geheimzinnige, vreemde Confiteor, die hem de grootste moeite gekost had om te onthouden. Opnieuw prees de koster hem, omdat hij het zo knap gedaan had, en Merijntje voelde zich wat minder gedrukt. Daarop begon Ant dadelik weer te vragen: – Schiet de Kruik wel es 'oazen a'ge d'r bij zijt, Merijntje?

– Neeë, zei Merijntje kort, nooit.

– Eén wa' proate jullie zoäl oonder mekoare?

Merijntje dacht na, terwijl zijn ogen de teder-strelende bewegingen volgden van des kosters handen, die een grote waskaars draaiden. Ja.... waar praatten ze eigenlik allemaal over?.... Dat kon je zo maar niet in weinig woorden zeggen....

– Overal zo'n bietjen over, zei hij vaag, nadenkend.

– Ok over Joanekeeë zeker?

– Neeë, Joanekeeë, die ken ik aamper, antwoordde Merijntje onwillig.

– Een loope jullie dan zo moar altij deur? Goade nooit es erges binne? Rusten of wa' drienke?

Weer dacht de kleine ondervraagde na.

– Me zijn es een keer bij Meneer Walter gewiest, herinnerde hij zich toen met geestdrift.

– Meneer Walter? Wie is da'?

– O, da's een meneer, die woond 'oan den aandere kaant van de Vliet. Da's een stadse meneer, die schrijf boeke. Eén 'ij eed 'een 'eele koamer vol mee boeke.... moar.... moar da' zijn eigelik gin boeke, ziede.

Merijntje keek geheimzinnig, zoals ook grote mensen wel doen, als ze de verrassing van een wonderlik nieuwtje nog even willen uitstellen om het des te meer waarde te geven, eer ze het aan de wachtende kinderen openbaren, die al met wijdopen ogen en popelend hartje gereed staan, zich te verbazen.

– Nou.... wa' zijn da' dan? vroeg de koster.

– Da' zijn Gods droome, antwoordde Merijntje met een vroom stemmetje, en de klank van die woorden gaf hem weer dezelfde diepe, prettige huivering als toen meneer Walter ze voor het eerst uitsprak op die middag vol wonderen.

De koster en zijn vrouw keken elkaar verbaasd aan. Toen begon Ant te lachen en vroeg spottend: – Wie 'ee je da' nou weer wijs gemoakt?

– Meneer Walter ee-g-et zelf gezeed.... één 'ij meenden et ok, zei Merijntje, terwijl hij weer een kleur kreeg en zich beledigd voelde.

– Oach, ge zij zot, jonge! oordeelde de kostersvrouw grof en de koster zelf zei streng: – Da's zeker ok nie veul bizoonders, die meneer Walter om zukke godslasterienge te zège. Eén gij mot zukke dienge zo moar nie noar proate.

– Moar 't is woar! riep Merijntje, wanhopig over hun verkeerd inzicht, – Ik'em er een van 'm gekregen, één.... één a'ge da' leest, dan begrepte net a't woar is, wa' meneer Walter d'r van gezeed 'eet.... da 't droome van Oons Lieven 'eerke zijn!

– Is 't over 'eiligen of over de kerk? vroeg de koster categories.

Merijntje dacht aan de fantastiese avonturen van de leugenbaron, en bekende aarzelend: – Neeë.... da' nou net nie....

– Nou, dan is 't ammoal lasterproat van dieë meneer Walter, besliste Ant, en haar oordeel klonk zo onherroepelik, dat Merijntje opnieuw de tranen in de ogen sprongen. De koster zag het. Hij greep Merijntje onder de oksels en zette hem op de grond.

– Kom, allee, zei hij goedig, 't was zeker moar een oarig'edje van meneer Walter, Merijntje. Ge mot zukke diengen ammoal nie zo serjeus opneme.

En om hem verder van het pijnlike onderwerp af te leiden, vroeg hij: – Wild'es een blaauw vlammeke zien?

– Asteblieft, kùster! riep Merijntje haastig, altijd in verwachting van wonderen.

– Trekt dan moar es oan m'n vienger, nodigde de koster met een ernstig gezicht.

Wat verwonderd greep Merijntje de uitgestoken wijsvinger. Was het een toverkunstje?.... Stevig trok hij, en op hetzelfde ogenblik liet de koster een daverende wind vliegen.

Verschrikt liet Merijntje de vinger los en keek zo onnozel, dat de koster en zijn vrouw schreeuwden van het lachen. Toen schoot Merijntje ook in een lach en zei: – Nou.... gij zijd' ok een mooien, or!

– Neeë, gij! weerde de koster gierend af, – kleine schetetrekker da' ge doar stoat!

En hij duwde Merijntje lachend de deur uit, innig verheugd, dat die er zo prachtig ingevlogen was. De kleine jongen lachte buiten nog even door, maar werd spoedig ernstig. Want verschillende dingen, die deze middag gezegd waren, lagen hem zwaar op het hart. Daar moest hij eens ernstig over nadenken, en er met zijn vertrouwden over beraadslagen.

III.

De dag vóór Merijntje zijn nieuwe waardigheid als misdienaar zou aanvaarden, had hij vrij van school, omdat de meester ziek was. Kort na negenen stapte hij al met de Kruik het dorp uit. 't Was een heldere, zonnige najaarsdag met een teerblauwe lucht en weinige witte wolken, hoog in gelijke richting wegdrijvend, als grote vogels, die elkaar spelend

achtervolgden. De twee kameraden zouden heel de dag wegblijven en langs meneer Walters huis komen en er op visite gaan. Merijntje voelde zich in alle zeven hemelen tegelijk en zong uit volle borst.

– Edde zo'n leut in je leve, Merijntje? vroeg de Kruik, toen de kleine zanger, buiten adem, even zweeg.

– Nou, da' sprikt ommes van eiges! riep Merijntje geestdriftig. – Gin school, één mee jou de polder in, één noar meneer Walter.... één morgenoched....

– Wel, morgenoched wa'?

– Eèèè!.... da' witte net zo goed as ikke.... Morgen oched, jongeske!.... 'k Em een poar nieuwe petoffeltjes meuge passe, van die lekkere zachte, trijpe petoffeltjes, net a' de schippers droage. Want vor den outer meuge ze je niet 'oore goan, 'éé?.... Eén dan de zwarte toog van Jan Kil, die 'eet de vrouw van de kùster vor mijn vermoakt, één die kaante koor'emmekes ok, or. Al die kleine zwarte knopkes d'r oan, da's mooi.... Moar 't is eest wel een bietje vremd: net of a'ge vrouwerokken oan 'ed.... ze slobbere zo om je beene!

– Da's goed om d'r a' vast oan te wenne, tegen a' ge pestoor woort. Want da' blefde toch van plan, ee?

Merijntje keek zijn vriend eens aan of die soms lachte. Maar het gezicht van de stroper stond volkomen ernstig, en gerustgesteld antwoordde de achterdochtige kleine jongen: – Joa, da's afgeproat.... van eiges.... maar dad 'eet de tijd nog. Moar as-Godje-blieft goan'k noar de school noar 't simmenoarie, één dan woor ik achter mekoare geestelike.

– Nou, dan kom ik bij jouw eerste mis vast eene keer in de kerk kijken 'oe a' ge 't er af brengt.

Merijntje dacht na. Toen zei hij: – Da' konde morgen ok wel es doen, bij m'n eeste mis as misdiender. Doedet, Kruik? Doedet?

Goort was een beetje overrompeld. Hij had er bedroefd weinig zin in. Voorzichtig antwoordde hij: – Doar mot ik nog es over deinke. 'k Weet nie of a'k wel tijd 'em.

– Neeë! riep Merijntje, die van het denken der grote mensen geen betrouwbare indruk gekregen had, – d'r over deinke motte nie. Ge mot zège joa!.... Eè, toe, Kruik, doeget nou.... beloof et nou!.... Kom nou morgenoched in de kerk!

– Nou, allee dan moar, stemde de stroper met een komieke zucht toe. – Morgenoched za'k es komme kijken of a'ge 't flienk doet!

– Da' zulde's zien, man! jubelde Merijntje. Ik mag mee de bellekes rienkelen één 't kleedjen overdroage.... 't misboek is nou nog te zwoar vor me, ziede, da' kom loater, a'k starker zijn!

– Dan moar veul botramme mee spek eten om stark te woore, ried Goort, en Merijntje knikte ernstig.

Hij was diep gelukkig, dat hij zijn vriend overgehaald had naar de kerk te komen. Een tijd lang liep hij naast hem zonder te spreken. Hij was er stilletjes van overtuigd, dat eindelik zijn gebeden voor de bekering van zijn vriend begonnen te werken. Het verwonderde hem trouwens niets, want hij had met vol vertrouwen en veel vuur aldoor maar weer om deze gunst gevraagd en hij had geleerd, dat wie volhardt in vertrouwend vragen, ook eindelik krijgt: vraagt en u zal gegeven worden, klopt en u zal worden opengedaan.... Zo moest de Kruik dan ten slotte wel bezwijken voor de kracht der genade die Merijntje zo vol liefde en geloof over hem afbad. Maar hij was een listig missionarisje! Hij wachtte er zich wel voor, iets van deze hoopvolle overwegingen aan zijn vriend te zeggen. Misschien zou die zich juist schrap zetten en de andere kant uit trekken, als hij hem aan zijn verstand bracht, dat God bezig was hem in de goede richting te dringen.... Als ie maar eerst in de kerk kwam, dan zou de mis hem wel aanpakken en dan moest hij ook de preek van meneer pastoor aanhoren, en alles bij mekaar zou dat zeker een grote stap zijn naar z'n volledige bekering. En dan zouen al die mensen, die hem nou zo slecht vonden, maar die geen vinger verroerden om hem beter te maken, eens zien, wat een goeie kerel de Kruik eigenlik was!.... Want Merijntje zag geen ander kwaad in zijn kameraad dan dit ene: dat hij ongelovig was. Dat was heel erg, maar eigenlik was het meer een ongeluk dan een misdaad, en je moest er meelij mee hebben en niet er kwaad om zijn. Want een ongelovige, die ging naar de hel en moest daar eeuwig branden.... Het was een verschrikkelike straf, maar rechtvaardig natuurlik.... Soms brak Merijntje het zweet uit van benauwdheid als hij zijn vriend aankeek en dacht aan de hete eeuwigheid, die hem wachtte, zo hij niet tijdig tot inkeer kwam.... Maar nu was zijn hartje blij van gelukkig verwachten, want hij was overtuigd, dat de overwinning over het boze nabij moest zijn: morgen zou de Kruik naar de kerk komen! En dan moest alles goed worden. Wie weet of ie 't volgend

jaar zijn Pasen al niet hield en met één slag al zijn vroegere zonden ongedaan maakte!....

Merijntje floot een vrolik liedje, blij en trots. Want hij kende zich in alle bescheiden dankbaarheid een niet gering deel toe in de verdiensten der toekomstige bekering van de Kruik.

Rondom lagen de wijde velden opengeploegd voor de wintertijd. Grauw en vet blonken de grove kluiten langs de pas geploegde voren. Hier en daar kleurde nog wat groen van spurrie, of een stukje wei lag vreemd verdwaald tussen de somberheid van de donkere akkers. De boerderijen met hun machtige korenschuren, hun stroschelven en hooibergen stonden verloren in de wijde omspanning der velden, geheel zichtbaar tussen de hoogopgaande, kale bomen. Iets van de eenzaamheid en het zwijgen des winters lag al over de streek. De bamis met het geweld van de bietenoogst en de suikerkampagne was voorbij. Nu kwam de tijd van bijna werkloos wachten op de lente, de lome winter van het boerenland.

Stilletjesaan kwam Merijntje onder de invloed van de donkere zwijgzaamheid der opengescheurde velden; zonder het te weten hield hij met fluiten en neurieën op en beende zwijgend naast zijn vriend voort, die zijn pijp rookte en lange tijd door stapte zonder een woord te spreken of zijn ogen op te heffen van de grond voor zijn voeten. Moeilike, duistere gedachten broeiden in zijn zware kop, gedachten aan het enige, wat zijn leven vulde, gedachten aan Janekee, en aan de grensjager, die hem uit haar gunst verdrongen had. Aan de voortdurende, hardnekkige vervolging, die hem steeds bedreigde met de gevangenis, aan de duivelse drang, die wrong aan zijn weerstrevende wil, de drang om zich op zijn tegenstander te werpen en hem met nagels en tanden te verscheuren. Zijn vlees schreeuwde erger dan ooit naar het bezit van die grove meid uit de polder en zijn nachten waren vervuld van tergende visioenen, waarin zij hem verscheen, uitdagend en lokkend, om altijd weer te verdwijnen als hij naar haar greep. Hij dacht aan de duizend kleine en grote beledigingen, die zij en de veldwachter hem hadden aangedaan en nog zouden aandoen, en hij was bang voor de wilde woede van zijn primitieve natuur, voor de onweerstaanbare macht zijner woeste instincten, die alles in hem omver zouden stoten en in plotse opperheerschappij een duivel van hem maken, in staat tot het allerergste....

En Merijntje ging naast hem met zijn kleine dromen van licht en liefde, met zijn verwarde fantasietjes over een algoede, barmhartige God, over engelen en duivelen. Met zijn helder zieltje, blij, vol van het geluk zijner simpele voorstellingen van de dingen des levens. Ze waren al over de Vliet toen hij eindelik zei: – Zèeg.... Kruik?

– Joa.... wa' doet er op?

– De kùster één z'n vrouw zège, da' meneer Walter gelasterd 'eet, toen-t-ie zee, da' z'n boeke Gods droome warre. Gloofde gij da'?

De stroper deed moeite om uit zijn gedachten los te komen en te begrijpen, wat de kleine jongen hem vroeg. Gods dromen?.... Gods dromen?.... Wat gingen hem Gods dromen aan? Gods dromen.... Ah, ja.... die gekke uitdrukking van meneer Walter!.... Hoe dat kleine mannetje toch altijd over alle dingen liep te prakkizeren.... Maar ook nu weer won Merijntjes dringende helderheid het van de somberte, die door Goorts hoofd en hart spookte. Hij glimlachte vaag en antwoordde: – Da's moeielik om zo moar in eens te zège, Merijntje. Meneer Walter is een geleerde meins, moar van God wete meschien de kùster één z'n vrouw wel meer as'ij. Dat was het juist, waar Merijntje ook bang voor was en waarom hij van zijn vriend zekerheid vroeg.

– De kùster zee, da' meneer Walter zeker niet veul bizonders is, om zukke toal uit te sloan, deelde hij bedrukt mee.

– Da's ouwe-wijveproat, stelde Goort aanstonds vast. Meneer Walter één z'n vrouw zijn goeie, broave meinsen één die 't anders zeet, lieg 'et.

Dad deed Merijntje goed. Toch bleef er iets raadselachtigs voor hem.

– Joa moar, Kruik, kwam hij na een wijle denken onzeker, – een kùster één z'n vrouw, die meuge toch nie leugene.... die 'oore toch bij de kerk.

Goort keek op hem neer en lachte en verwonderde zich als zo vaak vroeger om de gelukkige wereldvreemdheid van dit schrandere kind. Maar er was niet genoeg eerbied in hem voor wereldvreemdheid, om die te helpen bestendigen, en dus zei hij spottend: – Doarom net motte ze liege, Merijntje. De meinse zijn ommes blange nie 'eilig genog vor de kerk, één dan liege ze moar een potjen om net te doen of ze 't wel zijn. Moar deuge doet er ginnen eene. De kùster één z'n wijf spreke soame meer kwoad as al' aandere meinse van 't dùrp bij mekoare.

Verschrikt keek Merijntje naar hem op. De Kruik zei het zeker maar om hem te plagen? Het mocht immers niet waar zijn!.... Maar de Kruik knikte

overtuigend.... Toen viel hem een reddende gedachte in. En met een wijs en superieur gezichtje zei hij: – Moar witte gij wel, dat d'eiligste meinsen altij 't meeste deur den duvel verzocht wooren om kwoad te doen?.... Die 'emmen 'et meeste moeite van ammoal om broaf te blijve.

– Nou, lachte de stroper, dan motte de kùster één z'n wijf wel oonmeinselik 'eilig zijn, want ze bezwijken ieder oogenblik vor de verzoeking. Ge mot moares oan de kùstersvrouw vroage, wa' z' altij te zoeken 'eet in den 'of van de woagemoaker a' d' Oavendstar nie thuis is.

– Wa' dan? vroeg Merijntje nieuwsgierig. – Goa ze bogere?

– Joa, brulde de Kruik. Ze goat er de verboje vrucht plukke! 'k Em et zellef gezien!

En hij sloeg zich op zijn dij van danige pret, toen Merijntje nadenkend opmerkte: – Da's aarg vor een kùstersvrouw!

Maar hij zou zich wel wachten er haar naar te vragen!.... En uit dit alles putte hij slechts deze overtuiging: dat hij tòch niet precies alles hoefde te geloven, wat de koster en zijn vrouw zeiden over andere mensen. Meneer Walter kon best gelijk hebben, dat boeken Gods dromen waren, en hij kon best heel veel bizonders zijn, ondanks de beweringen van de koster. Merijntje had weer een nieuw bewijs geborgen in zijn arsenaal voor de waarheid, dat alles moeiliker en ingewikkelder wordt, zodra de duivel om een of andere reden zich met de dingen gaat bemoeien....

IV.

Meneer Walter zat voor een grote tafel te schrijven, toen Merijntje en de Kruik door een deftig dienstmeisje in 't zwart in de kamer werden gelaten, die blauw zag van de tabaksrook. Op de tafel lagen een massa bladen papier door en over elkaar, allemaal dicht beschreven met fijne lettertjes en vol krassen en strepen en kringen. Merijntje vond in zijn hart, dat het er verschrikkelik slordig uitzag, maar hij zei daar niets van en gaf meneer Walter braaf een hand. De schrijver leek erg verstrooid. Z'n ogen hadden rode randen en hij zag er bleek en vermoeid uit. Z'n stem klonk veel minder opgewekt dan bij Merijntjes eerste bezoek.

– De rollen gaas liggen achter, zei hij tegen de Kruik. Als je wilt, kun je nou meteen aan de vergroting van de volière beginnen.

Jee!.... de Kruik werkte voor meneer Walter.... en daar had die stiekemerd nog nooit wat van verteld! En wat zou dat zijn: een volière?.... De stroper ging de kamer uit. Besluiteloos keek Merijntje om zich heen. Waar was de mooie vrouw?.... Zou ze er niet zijn? Meneer Walter lachte tegen hem en zei: – Ge zoek zeker noar Oons Lievrouwke, Merijntje?

Dadelik klaarde Merijntjes gezicht op bij het horen van het vertrouwde dialect, en hij antwoordde; – Joa, meneer Walter.

– Oons Lievrouwken is een bietje ziek, ziede. Joa, g'oef nie te verschrikken, or 't is niks slims. Ge meug grust noar d'r toegoan. A'ge teminste wilt.

– Asteblieft, meneer Walter, zei Merijntje zalig.

– Nou, komt dan moar es mee.

Hij liep de gang in, een trap op, de kleine jongen op zijn kousen achter hem aan. Boven deed hij een deur open en riep naar binnen: – Anne, hier is bezoek voor je.

Een ontevreden, stuurse stem antwoordde: – Bezoek?.... Wie is er dan?

En Merijntje schrok en voelde zich vreemd verslagen. Zó anders klonk de stem, zó heel anders dan op die andere dag, toen hij in extase was geraakt onder de bekoring van dit zangerige, wonderlik strelende vrouwengeluid. Maar meneer Walter duwde hem zacht naar binnen en deed de deur achter hem dicht. En daar stond hij als verblind in een hoge, ruime kamer, waar het licht van alle kanten als een bedwelming op hem toestortte. En in het midden van die kamer stond een geweldig groot bed met glanzende blauwe dekens en daarin lag de mooie vrouw, maar zo verbijsterend mooi als ze zelfs de eerste maal niet geweest was. De eenvoudige, smaakvolle inrichting van de slaapkamer leek Merijntje iets uit een sprookje, uit een verhaal over koningen en prinsessen. Haar hoofd tegen het witte kussen scheen van een wonderbare glans omstraald. Het blonde haar sprong er overal rond, als goud zo geel en haar ogen waren zo blauw als de hemel buiten. Op het dek lagen haar blanke armen, bijna van de schouders af bloot, en in de kanten van het nachthemd rustte haar slanke hals, als sneeuw zo wit..... Beduusd bleef de kleine jongen in zijn stijve boerse kleren bij de deur staan en werd zo rood als bloed van verlegenheid en blijdschap. Want hij zag, hoe het gezicht van de mooie vrouw, dat eerst nors en onvriendelik stond, verhelderde en weer net werd als het in zijn herinnering bewaard lag. Dan ging haar rode mond open en zei: – Wel....

daar is Merijntje!.... Wil je niet hier komen en me een hand geven, Merijntje?

Nou, dat wou hij maar al te graag! Alleen was het moeilik voor zo'n klein, verlegen dorpsjongetje om door al het licht en de pracht van deze sprookjeskamer zo maar naar haar toe te lopen. Aarzelend, struikelend over zijn kousevoetjes kwam hij naderbij en lei een niet zeer zindelik, bruin knuistje in haar uitgestoken, warme, zachte hand. Er lag een boek opengeslagen op de deken en dadelik was er in Merijntjes verwarde hoofdje de klare gedachte: een droom van God....

– Waarom zeg je niks? vroeg de mooie vrouw, en Merijntje beefde van vreugde, want dat was weer de stem, die hij zo vaak in zijn oren had teruggeroepen, helder als het geklank van kleine klokjes. Verlegen zei hij: – Zijde veul ziek, juffrouw?

De mooie vrouw lachte. – Nee, Merijntje, niet veel. Misschien helemaal niet. Zo maar wat ontevreden, zie je, wat boos, wat lusteloos. Ik verveelde me.

– Een giengde doarom in bed lège? vroeg Merijntje verbaasd.

– Ja, ik wist er niets beters op, zuchtte Anne. Weet jij er raad voor, Merijntje?

Hij dacht diep na, terwijl hij haar aldoor aankeek als schouwde hij in een wonder. Het duurde een heel poosje eer hij antwoordde: – Ik verveel m'n eige nooit.

– Trek die stoel hier bij en kom naast me zitten, dan kun je me vertellen, hoe je dat aanlegt om je nooit te vervelen.

Merijntje gehoorzaamde en toen hij naast het bed zat, met zijn handen op zijn knieën en dat mooie vrouwenhoofd zo dicht bij hem, voelde hij zich volmaakt gelukkig. Zijn bruine oogjes glansden en een glimlachje lichtte over zijn gezicht als een zonnestraal.

– Nou? vroeg Anne na een poosje, waarin zij peinzend naar het stralende kindersnoetje had gestaard. Wat moet ik nou doen om me niet te vervelen?

– Kunde nie mee meneer Walter proate?

– Nee, dat gaat niet. Dat is het juist. Meneer Walter is aan 't werk gegaan en dan heeft hij geen tijd om met me te praten.

– 'IJ work nie.... 'ij schreef! zei Merijntje verwonderd.

De mooie vrouw lachte weer.

– Schrijven, dat is voor hem werken, lichtte zij hem in, boeken schrijven, zie je.

– Joa moar, hield Merijntje vol, 'ij schreef zo moar op velle pepier. 't Was in 't g' eel nie in een boek!

– Ja, juist, maar daar wordt dan later een boek van gemáákt.

– Eén van Gods droome?

De mooie vrouw stak haar hand uit en streelde Merijntje over het hoofd.

– Heb je dat onthouen? vroeg ze glimlachend. – Da' s knap, Merijntje.

Merijntje vond er niets aan, maar hij was er nog altijd niet achter, waarom zij zich toch zo hopeloos verveelde.

– Moar is dat dan nie plezaant om noar te kijke? informeerde hij.

Oons Lievrouwke trok een lelik gezicht, waar hij eventjes om durfde lachen.

– Nee, Merijntje, antwoordde ze met een kinderlik pruilmondje. Dat is helemaal niet amusant. Vroeger heb ik dat, net als jij nu, wel gedacht, maar het is me lelik tegen gevallen. Als meneer Walter werkt, dan rookt ie aldoor, en hij houdt de deuren dicht. Je mag niks tegen 'em zeggen, en als je 't toch doet, krijg je geen antwoord of een verkeerd. Soms houdt ie in eens op en gaat met z'n ogen dicht op de divan liggen, een half uur, drie kwartier, een uur of nog langer. Maar hij slaapt niet. En dan loopt ie als een wildeman heen en weer door de kamer met zijn handen in zijn zakken en dampt als een schoorsteen, tot ie weer voor z'n tafel over z'n vellen papier valt en aan 't schrijven vliegt. En soms begint ie in eens verschrikkelik te vloeken en met zijn vuist op tafel te slaan. En dan verscheurt ie een hele stapel vellen papier, waar ie dagen en dagen aan heeft zitten zwoegen, en dan begint het lieve leven weer van voren af aan, weken lang, maanden lang, tot ie niet meer kan of tot dat het boek af is. En al die tijd heeft ie haast geen minuutje om met mij te praten. Ik moet altijd maar alleen bezig zijn. Aan tafel zegt ie meestal geen eens wat.... Vin jij het nou erg, zeg, Merijntje, dat ik me dan begin te vervelen en van verveling in mijn bed kruip?

– Ik vin 'et nie mooi van Meneer Walter.... in 't g' eel nie!

Maar nu schudde Oons Lievrouwke haar blonde krullen en zei zuchtend:
– Dat is het niet, Merijntje.... meneer Walter is een schat.... och, 't is zo verschrikkelik moeilik!

Merijntje knikte. Hij was het met haar eens, al wist hij volstrekt niet wat zij bedoelde; hij zou het met haar eens geweest zijn, al had ze beweerd, dat de zon niet bestond. De mooie vrouw streelde hem weer over zijn donkere, dikke haarbos en keek peinzend langs hem heen. Toen vroeg ze: – Ken je dat sprookje van het zeemeerminnetje, dat met de prins trouwde, Merijntje?

– Neeë, zei Merijntje en begerig voegde hij er achter: – vertel 'et es?

En toen vertelde de mooie vrouw hem de droefgeestige geschiedenis van het kleine zeemeerminnetje, dat in de maneschijn de mooie, mooie prins gezien had, en door hem gezien was en geen vrede meer had met het leven onder haar volk. Zij kwam telkens terug en ze begonnen hoe langer hoe meer van elkaar te houden. Ze wilden samen trouwen, maar toen kwam het uit, dat het zeemeerminnetje geen ziel had. De prins zei, dat hij zo veel van haar houen zou, zo veel, dat ze door hem een ziel krijgen zou, en eindelik trouwden ze. Een tijd ging alles goed. Ze waren gelukkig. Maar na een poos kreeg het zeemeerminnetje heimwee. Heimwee naar de zee met haar wondere paleizen van water en licht, haar bloementuinen van wuivend wier en zeeanemonen, haar scholen wonderlike vissen, die voortschietende edelstenen leken, haar meerminnen en zeegoden, die evenals zij zonder ziel voortleefden en elkaar zo goed begrepen. Van de mensen begreep zij niet veel. En ook haar prins leek haar elke dag vreemder in plaats van meer vertrouwd, al hielden ze ook nog altijd even veel van elkaar. Ze verlangde niet eens meer naar een ziel. Ze verlangde maar één ding: terug te keren naar de zee, die haar riep, al maar riep, met haar dreunende stem, van achter de welving der duinen. Ze bleef nog een hele poos, want ze hield zo veel van de mooie prins in het stille, hoge paleis, en ze kon hem zo moeilik verdriet doen. Maar ze verveelde zich ondragelik, en ze verging van heimwee naar de zingende zee achter de duinen.... En op een avond laat is ze weggeslopen uit het paleis en als een witte schaduw gleed ze over het strand.... Een visser, die met zijn boot laat naar huis kwam, heeft haar gezien. Maar van dat ogenblik af heeft niemand in het statige paleis ooit meer iets vernomen van dat lieve, kleine zeemeerminnetje: ze was teruggekeerd naar de waterpaleizen van haar volk, en treurde daar om de mooie prins, met wie ze niet gelukkig had kunnen worden, en zonder wie het leven haar zo eindeloos zwaar viel!....

Merijntje had stil geluisterd, dadelik bevangen in de tover van het sprookjesverhaal. Hij zuchtte, toen het uit was, spijtig. Na een kort zwijgen vroeg hij: – En de prins?

De mooie vrouw keek hem dromerig aan.

– De prins? herhaalde zij peinzend.

– Dat weet ik niet meer precies. Ik denk, dat hij wel gauw een vrouw gevonden heeft, die wel een ziel had en met haar is getrouwd en bij haar het arme zeemeerminnetje helemaal vergeten heeft....

Het was een wijle stil.

Toen kwam Merijntjes bevend stemmetje: – Woarom schreeuwde nou?

– Ik schrei helemaal niet.

– 't Is wel woare.... de troane loopen over je koake.

– Nou.... ik huil een beetje uit meelij met die arme prins, die zo alleen achterbleef.

– Ik 'em veul meer te doen mee dad'aarm zeemeerminneke, zei Merijntje overtuigd.

– Waarom dan?

– Wel: omda' ze gin ziel 'ad. Da's toch et freetste, da' ge j'w eige deinke kunt!

– Zo, vin jij dat? vroeg de vrouw met iets vijandigs in haar koelere stem – Vin jij dat ook al?.... En waarom dan toch?

– Nou, de ziel die is oonsterfelik, preekte Merijntje ijverig.

– Eén a'ge gin ziel 'ed, dan kunde nooit zoalig woore!

En nu begon Oons Lievrouwke in eens te lachen, hard te lachen, hoewel Merijntje duidelik zag, dat de tranen over haar wangen drupten. Ze ging rechtop zitten, trok de kleine jongen naar zich toe, kuste hem op beide wangen en riep, in een adem door lachend: – O! o! Merijntje wat ben jij een verbazend wijs mannetje!.... Je weet niet half hoe wijs je wel bent.... Je hebt me heel wat geleerd, hoor, ik dank je wel!

En daar zat Merijntje weer verbluft op zijn stoel, rood tot in zijn hals en lachte onnozel en wist niet waarom. Toen werd er op de deur geklopt en de meid kwam binnen met een blaadje, waarop twee grote koppen beschuimde chocola stonden. Tot zijn verbazing was de grootste van de twee voor Merijntje, en minuten lang zat hij stil te genieten van de lekkere drank, die hij nog alleen bij name kende. Toen hij met een zucht van zaligheid het laatste korreltje suiker en cacao van de bodem opgelikt had, zei de mooie vrouw: – Zo, Merijntje.... ga nou even naar beneden bij Marie in de keuken

of zo. Dan klee ik me aan en ik kom ook naar beneden. En dan gaan we met z'n allen wat eten. Ja?

– Da's goed, juffrouw, zei Merijntje en sprong van zijn stoel op de grond.

Even hield zij hem nog aan zijn hand tegen: – En ben ik nog altijd Oons Lievrouwke, Merijntje?

– O jirre joa! riep gul de kleine jongen. – Ge zij nog veul mooier as den eeste keer!

– Dan is 't goed, glimlachte zij, en liet hem los.

Merijntje liep naar beneden, verrukt, in allerlei blijde gewaarwordingen verward. De achterdeur stond open. Hij hoorde de Kruik buiten hameren en liep regelrecht op hem af. Speels sloeg hij de armen achter om Goorts knieën, stak zijn hoofd er tussendoor en keek omhoog in het gezicht van zijn verwonderde vriend.

– Piep! Piep! riep hij, en rolde om en spartelde in het rulle zand.

– Allee, zot jong, zei de Kruik knorrig, maar met een heimelike lach.

– Wa'mekeerde nou?.... Toe, stoad op, kleine soaviekloas.... ge zit óónder 't zaand!

Merijntje sprong op zijn benen en sloeg lachend het zand van zijn kleren. Toen zag hij de volière, waar de stroper aan bezig was, en hij kwam niet uitgeroepen en gevraagd over al die vele kleurige, vlugge vogeltjes, die zongen en kwieterden en heen en weer schoten, door de grote kooi als levend geworden lichtstralen....

Aan tafel zaten ze met z'n vijven. De kleine jongen en de Kruik voelden zich wat gedrukt tegenover het blanke tafellinnen, de blinkende messen en vorken, de mooie schaaltjes en bordjes. Het meisje at vlug en zwijgend door. Oons Lievrouwke was stil en laadde telkens nieuwe voorraad op het bord van Goort en van Merijntje. Meneer Walter was evenmin spraakzaam. Verstrooid en nerveus plukte hij aan zijn baard, zei of vroeg van tijd tot tijd iets, maar scheen het weerwoord niet eens meer te verstaan. Eens vroeg hij vriendelik aan Merijntje?

– Heb je de hele Münchhausen al uitgelezen, Merijntje?

Maar toen Merijntje geestdriftig zou gaan vertellen, wendde hij zich meteen om tot de Kruik en vroeg: – Is de volière al klaar?

– Joa, meneer, 'ij is net voor 't ete greed gekomme.

Meneer Walter keek alweer voor zich, verkruimelde een stukje brood en stond toen op. Hij streelde zijn vrouw even over de wang en zei: – Je neemt me niet kwalik, hè? Ik ga maar weer naar mijn kamer.... Tot ziens, eindigde hij in 't algemeen, zonder iemand aan te zien, en verdween.

Oons Lievrouwke knikte tegen Merijntje, die wat verschrikt keek, maar zij had een vreemde, koude blik en het maal verliep in een gedrukte stemming.

V.

Druk babbelend liep Merijntje naast de Kruik door de velden. Hij knabbelde aan een dikke, rode appel en kwam niet uitgepraat over Oons Lievrouwke, die zo mooi in haar bed gelegen had en hem zó'n prachtig sprookje had verteld. Hij vertelde het Goort na, die verstrooid luisterde en er niet nader op inging.

– Vinde 't nie mooi, Kruik? vroeg de verteller teleurgesteld.

– Prachtig, betuigde die, maar de kleine doordrijver wou bewijzen van zijn belangstelling hebben en ging voort: – De mooie vrouw 'ad 't meeste te doen mee de prins, één ikke mee 't zeemeerminneke. Eén gij, Kruik?

– Ikke? vroeg de stroper, die niet helemaal in de situatie was. Ikke? Joa.... net as gij, orre Merijntje. Ik vin ok, da 't zeemeerminneken 'et meeste te bekloage was.

– Gin woar? riep Merijntje triomfantelik. Want die 'ad gin ziel, één dan zijde van te voren al verlore.

In eens stond hij stil en sloeg zich voor het hoofd.

– Doar 'em ik nou glad vergeten om te vertellen a'k misdiender woor, riep hij ontsteld uit.

– Loomperik a'k zijn!

– Da' kunde dan een aandere keer weer es doen, lachte Goort. – Ge mot altij nie alles in eens vertelle, dan wit 'al gaauw niks nieuws meer.

Maar Merijntje kon het zich niet vergeven, noch begrijpen. Hoe had ie zó iets kúnnenvergeten?

MaarOonsLievrouwkewasookdadelikoverietsandersbegonnen en had hem helemaal zijn eigen belangen doen vergeten.

Op de Vliet voeren ze wat heen en weer, de Kruik lichtte hier en daar een fuik, schudde de palingen in zijn visbun en Merijntje was weer alles vergeten in de vervuldheid van dit nieuwe, en schreeuwde het uit van verrukte verbazing, als hij een dikke paling kronkelend in de bun zag verdwijnen.

– Zijn al die fuike van jouw, Kruik? vroeg hij bewonderend.

– Alle netten, die in 'eel de Vliet stoan, zijn van mijn, net zo goed as van een aander, want de vis is van gin meins.

De logika van deze redenering was Merijntje volkomen duidelik, en hij deed dus geen hinderlike vragen meer. De oogst duurde trouwens niet lang, en spoedig stapten ze weer aan wal, de dijk op, de polder in.

Toen begon Merijntje over meneer Walter, en of de Kruik wel wist, dat die soms heel raar kon doen.

– 'Oe roar? vroeg de stroper.

– Nou, roar...., oarig, vremd, lichtte de kleine jongen toe. Sommetije zègt ie in gin doagen iets tegen Oons Lievrouwke.

– Da's zeker oarig, gaf de stroper toe. Da zoude gij zo lang nie vol'ouwe, deink!

– Ikke nie! riep Merijntje en hij voegde er zuchtend bij: – Ik wou alle doage wel tege d'r meuge proate.... Wad is ze toch mooi, 'ee Kruik?

Goort lachte en keek naar het gezicht van zijn kleine makker, dat straalde van tederheid.

– Gij 'ou veul van meneer Walter z'n vrouw, zei hij plagend.

– Da's nog al glad! riep Merijntje. Gij toch zeker ok? Ge mot ommes wel veul van d'r 'ouwen of a'ge wilt of nie!

– Ik'ou veul meer van meneer Walter zellef, treiterde Goort. Die stadse medammekes, da's niks vor mijn.

– Oach gij! riep Merijntje verontwaardigd, zoekend naar iets, waarmee hij zijn oneerbiedige vriend beledigen kon, om Oons Lievrouwke te wreken.

– Gij.... gij 'ou zeker meer van zo'n raauwe meid as Joanekeeën, 'ee? Gij zij zot!

De Kruik lachte niet meer. Donker keek hij zijn verbaasde kameraadje in het gezicht. Zijn ogen flikkerden. Moeilik, met schorre stem zei hij: – Zowa' motte nooit meer tege me zège, Merijntje.... Da' wil ik nie 'oore.... één aanders woore me kwoaje vriende.

Verschrikt keek Merijntje hem in zijn kwaad gezicht. Toen zei hij vergoelikend: – Doar motte nou nie kwoad om woore.... 't is ommes moar een oarig'edje.... een.... één gij 'ed ok lilliks gezeed van de mooie vrouw!

Maar de boosheid van de Kruik was alweer voorbij. Hij lei zijn zware hand op de schouder van de kleine jongen en lachte, getroffen door het komiese van de twist.

– Loat oons gin ruzie maken om de vrùllie, Merijntje, zei hij, doar schille me toch te veul vor in joare.... Da' kunde loater altij nog doen a'ge groot zijt, mee de jongers, die dan ok groot zijn. Wij zulle moar goeie vriende blijven één over de wijve nie meer proate.

Merijntje vond eigenlik het woord wijf voor de mooie vrouw weer wel wat beledigend, maar hij wou niet opnieuw de ruzie gaande maken, en knikte dus maar, zwijgend. Zo liepen ze dan geruime tijd voort, en spraken niet en verwijderden zich meer en meer van het dorp. Eindelik vroeg Merijntje: – Woar goan me-n-eigelik noar toe, Kruik?

Maar deze schudde het hoofd en antwoordde niet. Hij keek strak naar een klein huisje, dat een eindje van de weg in het veld lag. En zonder aarzelen stapte hij het hekje door, liep het huisje rond en keek door de ramen in het achterhuis naar binnen. Verwonderd was Merijntje achter hem aan gestapt en vroeg nu: – Woonen 'ier meinse, die ge kent, Kruik?

– Wacht 'ier buiten effekes, zei de stroper, en zijn schorre stem klonk ongewoon zenuwachtig.

Het volgende ogenblik was hij door de lage, openstaande deur verdwenen, en bijna onmiddellik daarop hoorde de verbaasde kleine jongen de stem van zijn vriend en een schelle, driftige vrouwenstem boos tegen elkaar ingaan. Angstig luisterde hij. De woorden kon hij niet verstaan, maar de stemmen raasden steeds hoger en rauwer, ruzieden wilder en wilder, en Merijntje liep zenuwachtig heen en weer voor het huisje, verschrikt, ontdaan, niet wetend wat hij doen moest, noch wat dit vreemde gebeuren te beduiden had. Af en toe verstond hij nu een woedend uitgeschreeuwd scheldwoord.... Plotseling eindigde de ruzie in een langgerekt, woest gekrijs van de vrouwenstem, een woedend gegil vol verzet, gierend, angstig als

werd er iemand vermoord.... Merijntje stond een ogenblik stokstijf van schrik, verlamd, bevend over heel zijn lijf, ijskoud geworden. Dan vloog hij het huisje binnen, terwijl de noodkreten in eens stil vielen en alleen nog een dof, benauwd gebrom klonk.

Toen Merijntje binnenstoof, zag hij juist, hoe de Kruik met een gezicht vol bloed, zijn hand op Janekee's mond gedrukt, haar achterover wrong, grommend als een getergd beest. Janekee's jak was opengescheurd en haar melkwitte borst bijna geheel bloot. Haar gezicht was blauwrood van benauwdheid en haar ogen puilden akelig ver naar voren, als wilden ze uit haar hoofd springen.

Merijntje gaf een schelle schreeuw: – Kruik toch!

Als verlamd liet de stroper Janekee los, die terugtuimelde en tegen de tafel viel, steunend en naar adem happend, instinctief gauw de kleren over haar borst te zamen trekkend. Even stond de Kruik beweginglooos naar haar te kijken, en zijn bebloed gezicht met de wilde, blinkende ogen vervulde Merijntje met doodsschrik. Toen, zonder een woord te zeggen greep hij de kleine jongen bij de hand en holde de deur uit, de weg op, hem meesleurend in dolle vaart. Een heel eind verder eerst stond hij hijgend stil en wiste het bloed en het zweet van zijn gehavend gezicht. Merijntje schreide aan een stuk door, totaal overstuur. Nog altijd bleef de Kruik zwijgen. Hij ging aan de kant van de sloot liggen en wies zijn gelaat met het koude water. Grote, diepe krabben liepen over zijn voorhoofd en zijn ene wang. Het wilde niet ophouden met bloeden. Goort vloekte ruw.... Hij was verbaasd over de loop, die de dingen genomen hadden.... Hij had immers alleen maar met Janekee willen praten, trachten, nog eenmaal, haar terug te winnen, haar te laten voelen, hoezeer hij haar nodig had, haar over te halen, die vervloekte grensjager te laten lopen. En aanstonds had ze geschimpt, hem uitgelachen, hem gehoond, hem voorspeld, dat hij gauw achter de tralies zou zitten. Toen was die onweerstaanbare, wilde woede in hem omhooggesprongen en hij had zich op haar geworpen als een beest. De greep in haar volle vlees had hem krankzinnig gemaakt van ontembaar opbruisende lust en haar verzet had hij neergewrongen met de vreselike kracht van zijn losgebroken drift, Geschreeuwd had ze als een gepijnigde, gekrabd als een dolle kat, maar niets had hem kunnen tegenhouden.... Tot hij bij Merijntjes kreet als uit een verdoving op eenmaal bijkwam.... haar had losgelaten en was weggestormd onder de plots bewust wordende vrees, dat zijn woede in eens terug zou kunnen komen....

Hij duwde zijn natte zakdoek tegen zijn gezicht en stond op. Diep haalde hij adem.... gelukkig was er niets onherstelbaars gebeurd.... Nog niet.... maar niet altijd zou er iemand klaar staan om hem wakker te schudden uit de bedwelming van zijn woede.... Zijn ogen dwaalden naar zijn kleine metgezel.

– Kom zei hij ruw-goedig, ge mot nie schreeuwe, goa mee.... Eén deinkt er om, Merijntje.... ge meug tege gin meins wa' vertelle van die vechtpartij, or!

– Neeë, snikte Merijntje. O, Kruik, ik was zo bang, da' ge ze smore zou! D'r ooge draaide zo oakelik één ze zag al 'eemoal blaauw. Was ze j'w oangevloge, die lilleke kat?

Onwillekeurig moest de stroper glimlachen om het misverstand, maar hij hielp zijn vriendje niet uit de droom.

– Joa, gaf hij toe, da' dee ze.... één toen wier ik kwoad, 'éé.... afijn, da's nou verbij. Ge mot er moar nie over proate.... de meinse deinken al slecht genog over me.

Merijntje bedaarde allengs. Met het verwonderlik vermogen van kinderen om zich los te maken van pas ondergane indrukken, vergat hij Janekee en de woeste vechtpartij en zijn eigen schrik voor een roodborstje, dat in een doornhaag zat te zingen en nieuwsgierig naar hen gluurde zonder zijn lief liedje te onderbreken. Dadelik begon hij te vertellen van een lesje in het leesboek op school, waar een roodborstje in voor kwam, dat heel de winter in de kamer bij de mensen leefde, in 't voorjaar wegvloog, en als de koude vlagen van het najaar de laatste bladen van de bomen scheurden, aan de ruiten kwam tikken om weer binnengelaten te worden bij de oude vrienden. Merijntje vond dat een aandoenlik verhaaltje en zijn helder stemmetje nam de vertederde klank aan, waar de Kruik zonder het te weten, zo diep van hield. Altijd, als Merijntje sprak met deze stille tederheid in zijn stem, onbewust, beheerst door de bekoordheid van zijn kinderhart, scheen iets van deze onnozele tederheid over te glijden in de gesloten ziel van de ruwe Kruik, en zijn hard gelaat werd verzacht door een milde glimlach. Maar deze maal bleef het gezicht van Goort donker, zijn ziel ontoegankelik voor de zachtheid, die er vleiend over voer. Dieper verzonk hij in de wilde droom van dat woeste ogenblik, toen hij Janekee's blanke naaktheid uit haar donker kleed had losgescheurd, de weelde van haar rijpe vlees geprangd had in zijn nijpende armen.... Hij zou haar genomen hebben.... Hij had haar

tòch moeten nemen!.... Overweldigd door de onweerstaanbaarheid van zijn drift zou ze haar verzet hebben opgegeven, zou ze hem hebben toebehoord, uit vrije drang, overwonnen.... zijn eigen, willige lief.... Zijn instinct zei hem, dat ze toch voor hem geschapen was, dat ze zich enkel verzette, omdat ze zich niet wou overgeven aan de drift, die haar als hem bezat, die sterker was dan haar wil, sterker dan alles in haar, en die ze juist daarom voelde als een dwang, haar vrijheid bedreigend. Al deze dingen waren hem niet klaar bewust. Hij zou ze niet onder woorden hebben kunnen brengen, maar het begrip ervan worstelde in hem naar klaarheid, moeilik en zwaar, hij vocht met deze duister verwikkelde begeertedriften van het oerinstinct, zoals hij worstelde met Janekee zelf. Misschien voelde hij voor haar dezelfde liefde vol haat als zij voor hem, de haat die geboren wordt uit het onbewuste verzet van het voor ongebondenheid geschapen hart, dat geen banden verdraagt en tegelijkertijd snakt naar de rust, naar de veiligheid van het geborgen zijn in een ander hart.... Voor haar was het moeiliker nog dan voor hem; zij zou zich na de overgave voor goed verloren hebben, voor haar was de veiligheid alleen in de volstrekte verdeemoediging, in het verzinken onder de heerschappij van zijn mannenkracht, van zijn mannenwil.... Hij – zou zichzelf op nieuwe wijze hervinden en niets verloren hebben. Hij zou enkel de vrede winnen in het besturen van twee levens.... Samengaand zouden hun levens rustig worden, twee wilde paarden, naast elkaar dravend, gericht naar de stuwing van de wil van die het sterkst was van hen tweeën.... Vaag en troebel leefde de aanvoeling van dit conflict en zijn oplossing in Goorts moeizaam werkende gedachten, maar hij kon ze niet tot bewustheid verhelderen. Sombere vermoedens, kwellende twijfelingen doorkruisten zijn gepeinzen en een diepe woede bleef tegen de zware strijd, die hem en haar in verkeerde banen dreef, van elkaar weg, steeds verder van elkaar weg.... Ergens school er een fout, die hij ontdekken moest, wilden er geen ongelukken gebeuren.... Ze moest van hem worden, of hij zou in razernij uitbreken en als een storm over haar leven vallen om het te vernietigen.... Als ze het maar begrijpen kon!.... Als ze maar begrijpen kon, hoezeer ze elkaar nodig hadden om voluit levend te worden.... Zij en hij, die enkel door samengaan rust zouden kunnen vinden, en leven onder de anderen zonder leed, zonder haat, uit hun vereenzaming tot de anderen gekomen... Ze wou niet... Wou ze werkelik niet?... Had hij niet één ogenblik iets in haar gezicht gezien, iets gehoord in haar stem, op dat vreselik en heerlik moment, toen hij haar laatste kracht ging breken in zijn

verpletterende omhelzing... iets als verrukking... als triomf?... Voorbij... het had niet gekund... En het moest, of ze zouden er allebei aan te gronde gaan... Het zou nog moeiliker worden nu. Met nieuwe heftigheid zou het verzet in Janekee opveren en ze zou die dolle hond van een grensjager driester tegen hem ophitsen.... Nou, zijnentwege.... En dan hoe eerder hoe liever de botsing. Die Hollander moest uit de weg, hoe dan ook.... Een van hen beiden moest Janekee hebben, maar de grensjager zou het niet zijn, daar kon ie veilig z'n ziel en zaligheid onder verwedden.... Hij grinnikte vals en rekte de armen onder het gaan.

– Wa' doede? 'Edde zo'n leut? vroeg Merijntje, verwonderd.

– Ik stik bekaant van de leut, Merijntje! antwoordde de Kruik met een schorre lach, één van den dùst. Kom, dan goan me-n-in 't 'arrebargske van Nuiten een pintje pakken.

Ze waren nu al vrij dicht bij het dorp. De herberg van Nuiten lag aan de dijk. Er zaten een paar boerenarbeiders en een polderjongen, die geen werk had. Ze staakten hun gesprek, toen Goort en Merijntje binnenkwamen.

– Goeie middeg soame, groette de Kruik, en rustig beantwoordden de mannen zijn groet.

Merijntje kreeg een klein glaasje bier met suiker; de stroper nam een glas klare jenever en sloeg het met een nonchalante beweging in één slok naar binnen. Dadelik bestelde hij een nieuw, en ook dat ging meteen omlaag. Vrouw Nuiten keek hem achter haar buffet verontrust aan: zijn gezicht, vol krabbels, en met de onrustig flikkerende ogen, stond haar niet aan, noch ook zijn manier van drinken. Wat aarzelend schoof ze hem zijn derde glas toe. Merijntje lette niet op zijn vriend. Hij roerde zijn bier tot schuim en zoog dat genietend op: het was zacht als sneeuw aan zijn lippen en lekker zoet. Toch keek hij even verwonderd op bij de vreemde klank van de stem, waarmee Goort in eens riep: – Ik betoal een roondje! Allee, vor ammoal één.... wa' zal 't zijn, manne?

Lachend, wat verwonderd, kwamen de kerels naderbij en bestelden een glas. De polderjongen vroeg geestig: – Uit de loterij gekomme, Goort?

– Kan jou gin verdommenis schille, snauwde de Kruik.

– Zùpt één zwijgt!

– Santé! wensten de getrakteerden, volstrekt niet beledigd door zijn uitval.

Onverschillig stiet de stroper met hen aan en goot weer de inhoud van zijn glas met een teug in zijn keelgat.

– Allee, flaauwerike! schold hij, zit nie oan je glas te pitsen as snotjong. Zùp leeg één loat 't nog es vol doen. Ik trakteer!

Het werd rumoerig in het herbergje en vrouw Nuitens gezicht stond al zorgeliker. Merijntje moest telkens lachen om de dwaasheden, die de aangeschoten kerels tegen elkaar zeien in goede kameraadschap. Maar hij vond, dat ze wel wat minder erg hadden kunnen vloeken!.... Daarom keek die vrouw Nuiten zeker ook zo zuinig!.... Toen zei opeens de polderjongen: – Zij de mee de meid uitgewiest, Goort?

Merijntje keek op en zijn hart stond bijna stil bij de loerende blik, die uit de wild gesperde ogen van zijn vriend naar de vrager loensde. Stuurs vroeg de stroper terug: – Woarom vroagde da?

– Wel, antwoordde de polderjongen met een bulderende lach, omda' ze je zo flienk in je bakkes g'aaid 'eet!.... Gaddomme nou!.... 'Eel je smoel zit vol kraauwe!

Het ging allemaal zo snel, dat Merijntje nooit geweten heeft, wat er precies gebeurde. Maar de polderjongen vloog met stoel en al achterover, de tafel ging over hem heen, de Kruik schreeuwde en sprong met de vuisten vooruit op hem af, de anderen schreeuwden niet minder hard, wilden hem tegenhouden, maar vlogen als vodden ieder naar een kant weg. En toen was er niets meer dan gegil, geschreeuw, gerinkel van stuk vliegend glas, gestamp en gedreun. Vrouw Nuiten schreeuwde met een stem, die in Merijntjes oren scheurde, en de kleine jongen, dodelik ontsteld, rende de deur uit alsof ie de duivel zelf gezien had, en stond niet stil, eer hij de veiligheid van hun achtertuintje bereikt had, waar hij onder de pereboom in het gras viel, hijgend van het harde lopen, met wild kloppend hart, huilend van angst en vrees.... Wat was daar in eens losgebroken? Vrouw Nuiten had: 'Moord!' geroepen, en hij had bloed gezien in het gezicht van de polderjongen.... En de Kruik had gekeken en gebruld als een weerwolf....

Zijn moeder vond hem, schreiend en over heel zijn lijf sidderend en op al haar vragen antwoordde hij enkel: – Kwoaie kèrels 'emme de Kruik wille sloan één toen 'emme ze gevochte....

Want dat de aanval van zijn vriend gekomen was, had hij voor al het geld van de wereld niet willen toegeven....

Maar de Kruik kwam niet bij de eerste mis, waarin Merijntje diende.

Twee dagen lang was het dorp vervuld van verhalen over de vechtpartij: hoe de Kruik drie kerels-als-bomen bont en blauw geslagen had tot ze als wezels er vandoor gesjeesd waren.... Er was veel verontwaardiging over die woeste vechtersbaas, die alles in Nuitens kroegje kort en klein getimmerd had, maar er was ook een verholen bewondering in de stemmen voor die doldrieste krachtpatser, die in z'n eentje drie potige venten hun bekomst gaf, en royaal!

Toen kwam er nieuwe en steviger stof tot gesprekken: tegen de avond van de derde dag werd de Kruik door de Hollandse grensjager en twee marechaussees geboeid naar het gemeentehuis gebracht. Eindelik was hij op heterdaad betrapt en na een vreselike worsteling door de drie politiemannen overweldigd. Zij zagen er alle vier danig gehavend uit. Hun kleren hingen aan flarden. Hun gezichten waren bebloed en blauw geslagen.

En de Kruik kreeg twee maanden gevangenisstraf. De verdediger had clementie gepleit, en een lang verhaal gedaan over een vete tussen beklaagde en een der politiemannen. Het Openbaar Ministerie had een half jaar gevraagd. En ieder zei, dat de Kruik er genadig afkwam....

VIJFDE HOOFDSTUK

I.

VERBIJSTERD stond Merijntje in de trage gang der eenzame dagen. Hij kon het niet begrijpen, dat zijn vriend zo plotseling was weggescheurd uit zijn leventje. Hij kon niet begrijpen, hoe iedereen rondom hem zo kalm en zonder verwondering sprak over de arrestatie van de Kruik en onverschillig praatte over de twee maanden gevangenisstraf. Twee maanden in 't kot.... Twee maanden in de kerker....

Merijntje kende de kerker enkel uit de verhalen over de levens der heiligen en martelaren en uit zijn sprookjes. Hij stelde zich een donker onderaards gewelf voor, waar het water van de muren droop, overal spinnewebben, schimmel, padden, en ratten, die over je voeten sprongen en je beten, als je sliep. Hij zag de Kruik in zo'n vunze kerker, op stinkend stro, vastgeklonken aan de muur met zware kettingen, die hier 'ketenen' heetten, een homp zwart brood vol wurmen als voedsel, troebel, stinkend water als drank. En altijd loerden boosaardige wachters met rammelende sleutelbossen en grijnzende verrajerstronies, of ze hem niet konden treiteren en beledigen. En ergens vlak bij moest een beul zijn met zijn knechten, en een pijnbank waarop je uitgerekt en gemarteld werd, en een rad, waarop ze je vastbonden om je botjes in gruzelementen te beuken.... Misschien zouen ze de Kruik niet radbraken, als hij zich kalm toonde en geduldig.... Maar het was zo'n verschrikkelike driftkop!....

En die gevangenis was zo ver weg: helemaal in Rotterdam. Ze hadden hem net zo goed naar een andere wereld kunnen slepen....

Merijntje vond de wereld slecht, en ònbegrijpelik. Waarom sloten ze de Kruik op? Wat had ie voor ergs gedaan? Hazen geschoten, die zo maar wild door de polder liepen en die van niemand waren. Vis gevangen, die zo maar vrij in het water zwom en waar niemand baas over was. De Kruik had niet gestolen, want hij had niets genomen, dat een anders eigendom was. Waarom hadden ze hem dan in de kerker geworpen?.... Een martelaar was

ie toch ook niet. Die het gedaan hadden, dat waren de gelovigen en die in de kerker kwam, dat was een goddeloze.... Dat klopte niet met Merijntjes ideeën omtrent martelaren en hun belagers. Het was en bleef onbegrijpelik. Het was daarom dubbel wreed. En Merijntje begreep niet dat onze Lieve Heer zoiets toeliet!....

Op een der eerste verbijsterde Zondagen na het bekend worden van de straf, vond de pastoor zijn kleine misdienaar na het lof schreiend in de sacristie. Hij nam hem mee naar de tuin en praatte met hem en langzamerhand kwamen Merijntjes ontstelde en opstandige gedachten los. De pastoor lei zijn rimpelige hand op het gebogen hoofdje van de kleine verslagene en zei lange tijd niets. Het was zo moeilik, over deze dingen te praten met een kind, dat immers zuiver van uit zijn gevoel redeneert en alle dingen uit 's werelds bestel toetst aan eigen lust of leed. Zachtjes streelde hij het dikke, donkere haar en keek meewarig neer op dat kinderlike verdriet.

– 't Is broaf, Merijntje, da' ge zo te doen 'ed mee je vriend, zei hij eindelik, en zijn goede stem was de kleine jongen een grote vertroosting, doch deed hem daardoor nog heftiger snikken. Moar ge mot nie deinke, dad Oonze Lieven 'eer 'm verloaten 'eet.... Me weten ommes zo weinig van wad Oonze Lieven 'eer mee oons voor 'eet, manneken, één meschien is 't wel vor de Kruik z'n bestwil zo besteld.

Merijntje hief zijn betraand gezichtje, naar het bleek-rozige oude gelaat op, waar de lange grijze haren zilverig rond zwierden, en keek de pastoor verwonderd en ongelovig aan.

– Vor z'n bestwil? hakkelde hij. In 't kot?

Bedachtzaam knikte de oude priester.

– Ge kun 'et nie wete, zei hij stil. God goa z'n eige wegen, één die kunne wij, meinse, belange nie altij begrijpe.... De Kruik is een oongeloovige.... Meschien zouwt ie in de gevangenis tot inkeer kunne komme. Meschien 'ee God 'em overgeloaten oan 't gerecht, om 'em een teeken te geve, dat ie z'n eige bekeere mot, één om 'em vor z'n goddeloos'eid te straffe. Ge kunt 'et nie wete. Me motten oons eige moar overgeve, Merijntjen één 'oe jonger a'me da leeren 'oe beter a't voor oons is. Oons Lieven'eerke wit alles beter as wij, één doar motte me-n-oons moar op verloate.... Gij wil toch nie wijzer zijn as Oons Lieven 'eerke, Merijntje?

Die veronderstelling verschrikte Merijntjes nederige zieltje diep. Had hij weer eens gezondigd zonder het te weten? Had de duivel hem weer eens in zijn strikken gevangen en hem hoogmoedige gedachten ingeblazen, opstand tegen Gods bestel? En zou Onze Lieve Heer zijn gedachten ook zo hebben uitgelegd? Haastig antwoordde hij: – Neeë, meneer pestoor, zeker nie!

– Loat 'et dan moar oan 'um over, jongeske, ried de priester zacht. – IJ plooi' et altij wel zo, da't vor de meinsen 'et besten uitvalt. Ge mot moar deinke, da' deze beproeving de Kruik tot zoalig'eid strekke zal.... Schreeuw nou moar nie meer, één goa grust noar 'uis.

Merijntje stond op en droogde zijn tranen met zijn Zondagse pet. In eens keek hij de pastoor recht aan en vroeg: – Zijde gij ok kwoad op 'em, meneer pestoor? Edde gij ok een 'ekel oan 'em, om 'at ie in 't kot zit?.... Z'emmen ammoal wad op 'em te zège.... Ze zègen ammoal, dad iemes, die in 't kot gezeten 'eet, vor altij geteekend is!

Opnieuw drongen de tranen hem naar de ogen, maar de pastoor schudde het hoofd en glimlachte en zei zachtjes: – Eén Oons Lieven 'eerke dan, kleine jonge? Die 'ee toch zelf ok in de gevangenis gezete? Eén zoveul 'eiligen één martelèrs?.... De meinse zijn dikkels liefdeloos, Merijntjen, omda' ze nie genog noadeinke. Ge mot j'w eige da zo nie oantrekke.... ze kunnen 'et ok nie gebetere!
Merijntjes gezicht werd zonnig.

– Gij zij nie kwoad op 'em? vroeg hij nog eens, en toen de pastoor het hoofd schudde en bleef glimlachen, voegde hij er hoopvol achter: – Eén mag ik grust veul van 'em blijven 'ouwen al zit ie in 't kot?

De priester kuchte even en lei zijn hand met warme druk opnieuw op Merijntjes hoofd.

– Moar zeker, jongeske, antwoordde hij. Ge mot nou ommes nog veul meer van 'em 'ouwen, om 'at ie oongelukkig is.... Zo wil 'et toch Oonze Lieven 'eer, dat witte toch wel?

Merijntje knikte en zijn ogen straalden van vreugde. Hij had zich dus niet in Onze Lieve Heer vergist. O, alles zou nog wel goed komen. Toen zei de pastoor in eens: – Witte wa', Merijntje?.... Een Woensdag 'n middeg motte moar es bij me kommen in de pasterij, één dan zumme soamen een brief oan de Kruik schrijve. Zoude nie deinken, 'at ie doar blij mee zijn zal?

Er voer een schok door Merijntjes hart. Hij voelde zich in eens zo licht en gelukkig. En hij wist niet anders te antwoorden dan een bevend: –

Asteblieft, meneer pestoor.

En toen liep hij hard de tuin uit, verward, onder een nieuwe verbijstering, maar deze was niet donker en droef als de andere, waaraan hij juist ontkomen was. De pastoor keek hem na, de handen gevouwen voor de borst, waar hij een diepe warmte voelde. Weemoedig mompelde hij: – Gelukkige kinds'eid.... Zo 'elder as kloar woater.... Eén wa' bleft er van trug a't leve d'r over 'ene gegoan is?....

Merijntje huppelde langs de dorpsstraat, probeerde dansend de rij scherpe steentjes te bestappen langs de even uitgediepte goot. Hij was zo diep verheugd als zelden in zijn leven. De wereld zag er eindelik weer uit als vroeger, de duistere sluier was gevallen, de zon kon weer schijnen. De laatste tijden had hij het heel moeilik gehad, Merijntje. Want hij was gewend te leven op zijn vertrouwen in de goedheid van alle dingen en mensen, en dat vertrouwen was deerlik geschokt geweest. Veel leliks had hij moeten horen over zijn ongelukkige, gevangen kameraad. Nu hij weg was durfden ze wel al het kwaad van hem zeggen, dat ze in hun afgunstige hazenharten hielden opgeborgen, zolang de balsturige reus in hun buurt geweest was. En de kleine jongen kreeg zijn deel mee van de schimpscheuten en de smaadredenen. Hij had zich goed gehouden, de lippen stug op mekaar geknepen en geen asem gegeven aan al die onbarmhartige spotters, die grunnekende lafbekken, groeiend in een andermans ongeluk.... En wraakzuchtig had hij zich voorgenomen om precies alles te onthouden, wat iedereen gezegd had, en het de Kruik te vertellen, als die eenmaal terug was.... Zorgvuldig zou hij de rekening bijhouden, en ze zouen allemaal op hun beurt het pak ransel hebben, dat hun van rechtswege toekwam. De wereld leek donker onder zijn verdriet, alle kleuren verdoft. Merijntje had niet kunnen begrijpen, hoe hij vroeger zo zorgeloos had kunnen ronddartelen in een wereld, die zo vol gemeenheid, redeloosheid en ongeluk was. Want hij zag nu wel in, dat al dit lelike lang tevoren al aan 't broeien was geweest. Al lang lagen ze op de loer om de Kruik te bespringen. Alles was lelik. De grensjager, de marechaussees, Janekee, en de mensen, die zich verkneuterden in Goorts ongeluk en tegelijkertijd kwaad spraken van de anderen, die zijn ongeluk veroorzaakt hadden. En het ergste was, dat Merijntje voor het eerst in zijn leven getwijfeld had aan de macht en de rechtvaardigheid van God. Dat was het vreselike. Zelfs aan het altaar had hij die gedachten niet geheel en al kunnen onderdrukken, en een radeloze angst had hem soms aangegrepen voor de

straf, die daarvoor wel eens plotseling op hem zou kunnen neerflitsen. Hij had niet meer durven kijken naar de gouden deurtjes boven het altaar, waarachter het Allerheiligste in de stralende monstrans bewaard stond. Dat alles bijeen, gevoegd bij de ongewone verlatenheid van zijn vrije uren, had zijn kleine hart bedrukt met een last, die het bijna niet dragen kon.... En toen van middag de andere misdienaar na het lof haastig was weggelopen, en hij alleen bleef in die kille sacristie, waar het rook naar stof en waskaarsen en oude wierook, toen had hij zich zo verlaten en klein en ongelukkig gevoeld, zo'n stukje vergeten ellende, dat hij had moeten huilen en niet tot bedaren was kunnen komen. En zo had meneer pastoor hem gevonden.... Wonder!.... die had met een paar woorden en een glimlach alles weer in het reine gebracht. Meneer pastoor, die was zo wijs en zo goed!.... Die wist je nog es precies uit te leggen hoe alles moest worden begrepen!.... Die liet je klaar zien hoe Onze Lieve Heer de dingen bedoelde!.... Merijntje was enkel maar dom geweest. Hij had nooit aan Onze Lieve Heer hoeven twijfelen, als hij maar wat wijzer geweest was. Gelukkig, dat meneer pastoor hem alles uitgelegd had.... Maar.... eerlik.... het was ook wel moeilik geweest voor zo'n klein, dom ventje als Merijntje, om zelf op al die dingen te komen!....

Hij begreep het nu. En daardoor was alles anders, veel minder erg geworden. De mensen wisten niet beter, je mocht niet kwaad op hen zijn. En de Kruik.... wie weet zouen zijn ogen niet opengaan voor het geloof, en was dat geen twee maanden gevangenis waard?.... Als het toch ging om je eeuwige zaligheid!.... O, hij begreep het nu zo goed!.... De Kruik had door zijn leven Onze Lieve Heer getart. Hij deed maar gewoon of die er niet was. Hij vloekte, hij vocht en hij ging nooit naar de kerk.... 't Was een goeie vent, een héél goeie vent, en Merijntje hield dol, dol veel van hem, maar wat waar was, wàs waar: hij leefde zondig.... En als ie nou nog naar de mis gekomen was, die Merijntje voor 't eerst diende, misschien had Onze Lieve Heer dan nog meelij met hem gehad, en genade.... Maar nee.... die verstokte was niet gekomen.... en hij had het nog al beloofd! Merijntje was geneigd aan te nemen, dat Onze Lieve Heer dit de Kruik zeer kwalik had genomen, want ook hij zelf was er ernstig om verstoord geweest. Nu niet meer. Hij had het hem grif vergeven, er zelfs niet meer aan gedacht, dat hij hem ook maar iets zou kùnnen te vergeven hebben, nadat ze hem hadden gegrepen. De Kruik werd beproefd door Onze Lieve Heer.... Dat gaf hem een nieuwe, schonere glans, een diepere, hogere betekenis voor Merijntje, iets mystieks,

dat hem betrok in Merijntjes heiligste wereld.... Hij had maar één vrees: dat de Kruik het misschien niet helemaal begrijpen zou, noch het naar waarde schatten. De Kruik was zo dom in die dingen!... Maar hij zou meneer pastoor vragen, het in de brief te schrijven, en elke avond zou hij vijf Onze vaders extra voor hem bidden, dat hij het begrijpen mocht.... en onder de mis voor het altaar, dat werkte nog veel meer uit.... Bijna volmaakt gelukkig kwam hij thuis, en z'n broer Arjaan keek hem achterdochtig aan.

– 'Edde soms een cènt g'ad van meneer pastoor? vroeg hij begerig. Dan soame deelen, or!

Merijntje had zijn Zondagscent nog niet versnoept. Uit pure dankbaarheid gaf hij hem aan Arjaan en zei gul: – Dèr.... ge meugt 'em 'eemoal alleen 'emme.

Arjaan liep er hard mee weg, bang dat zijn broertje spijt zou krijgen van zijn edelmoedigheid. En Merijntje zei zachtjes: – Lieven 'eerke, de verdienste van deze goeie doad zijn vor de Kruik.

Want zo had hij uit de lessen van meneer pastoor begrepen, dat het moest. En in zijn vroom hartje daalde zo'n zalige vrede, dat hij van louter welbehagen de ogen even sloot....

II.

's Woensdagsmiddags zat Merijntje bij de pastoor in de kamer, op een stoel met een zwart trijpen kussen en een glanzend mahoniehouten leuning. Er waren geen sporten aan die deftige stoel en zo bungelden zijn blauwe kousenvoeten een eind van de grond. De pastoor zat tegenover hem in een leunstoel, en rookte een sigaar, die in een heel lang, roodaarden pijpje stak. Onder zijn zwart kalotje krulden zijn witte, lange haren om zijn zacht, oud gezicht, dat vol kleine voren en groefjes lag, die allemaal meededen, als zijn grote mond zich tot een vrolike lach vertrok, zo echt olik, vond Merijntje, net zoals jongens ook lachen konden onder mekaar. Op de glanzende, smetteloos geboende tafelvlakte lag het blanke vel papier, waarop de brief naar de gevangenis geschreven zou worden. De datum stond er al in de rechter bovenhoek met het fijne, steile handschrift van meneer pastoor.

– Eén wa' motte me d'r nou bove zette? vroeg de pastoor.

– Joa, zei Merijntje, wat eigenwijs uit verlegenheid. Wa' motte me d'r net bove zette?

– Beste vriend? veronderstelde de oude man.

Merijntje keek hem aan. Het leek hem wat vreemd. Wel mooi, maar wat zonderling, wat onwezenlik.

– Is de Kruik dan een vriend van jou, meneer pestoor? vroeg hij schuchter.

Al de rimpeltjes in het teer-rose gezicht begonnen te lachen en de vriendelike ogen gingen half dicht: – Eén woarom zou de Kruik ginne vriend van mijn zijn, Merijntje?

– Nou, zei de kleine jongen aarzelend, ik docht.... 'ij is toch....

Toen zweeg hij, maar de pastoor begreep hem ook zo wel. Zijn gezicht werd een beetje droefgeestig en hij streek met de hand over zijn blank voorhoofd. Zacht zei hij: – Merijntje, gij deink soms al te veul mee de gedachte van de groote meinse. Gij deinkt da' den oongeloovige de vriend nie zijn kan van de pestoor, 'ee? Moar da's-t-er neffe, manneke, da's-t-er glad neffe. Kende da' ver'oal nog van den goeien 'erder één 't verdwoalde schoap? Joa?.... Nou, de pestoor is den 'erder, ziede, één de Kruik, dad is 't verdwoalde schoap. Was de goeien 'erder de vriend van 't verdwoalde schoap of nie?

– Joa, meneer pestoor, antwoordde Merijntje met een aandachtig gezichtje, want 'ij droog 'et schoapken in z'n arme noar 'uis.

– Net zo, knikte de pastoor. Eén net zo mot ik nou mee de Kruik doen.

Merijntje glimlachte vaagjes. Hij stelde het zich voor: die zware Kruik in de armen van die tengere oude man. Maar hij voelde de ernst van de priester en begreep ook heel goed, wat die met zijn vergelijking bedoelde. De pastoor, half vergetend, dat er iemand naar hem luisterde, ging op stille toon verder: – Den 'erder voeg 'et nie t' oordeelen over z'n schoape. 'IJ mot de schoapen einkel moar wachte. Eén d'r 's oaves zoveul in de stal brengen 'at ie moar kan.... 't Oordeel, da' voegd alleen moar oan de meester van de schoapen één van den 'erder allebei.... D'r zijn wel 'erders, die da' soms vergeten, die zellef oordeele wille.... moar die schiete te kùrt in de meester z'n ooge. Die emme gin liefde genog. Want een 'erder.... die mot moar op z'n schoape passen, één van z'n schoapen 'ouwe.... Al et aandere kant ie gevoegelik overloaten oan de meester, want een 'erder, niewoar, da's toch ok moar een dwoalend meins, 'oe goed 'at ie 't ok meent....

In eens hield hij op, keek naar het eerbiedige gezichtje van Merijntje en verwonderde zich over het begrip, dat hem uit die donkere peins-ogen tegemoet kwam, en om de vreugde, die er uit sprak.... Hoe kon hij zich zo laten gaan tegenover een kind, en.... had hij zich daar zelf weer niet een oordeel aangematigd?.... Hij, die toch zo diep wist, dat het oordeel de meester dient te worden overgelaten, en niet de nederige knecht voegt, die hij was en blijven wou? Hij keek even over Merijntjes hoofd heen naar de schoorsteen, waar de bleke kruisfiguur de armen gespreid hield en het met doornen gekroonde hoofd gebogen in zo deemoedig gebaar....

Hij glimlachte weer en zei vrolik: – Dus: Beste vriend Goort.... Ziezo, da' stoat er al. Eén dan?....

– Dan, antwoordde Merijntje blij, dan, damme nie kwoad op 'em zijn, gij nie één ikke nie.... damme 't niks arg vinne dat ie in 't kot zit, één dat ie moar gaauw vrom mot komme.

– Zoue me da' leste d'r moar nie afloate? vroeg de pastoor kwasi-ernstig. Meschien magt ie tòch nie weg, al zoudt ie doalik wille.

– Da's woar, bedacht Merijntje. Nou, dan moar, damme gère zouen 'emme, dat ie gaauw trugkwam, want da's toch de woar'eid, 'ee?

– Joa, da's de woar'eid, zei de pastoor. Eén wat dan nog meer?

De kleine jongen dacht diep na. Een klein zwart rimpeltje lei zich tussen zijn ogen. De pastoor de pen in de hand, keek naar hem en zijn ogen werden teder.

– Dan nog, had Merijntje bedacht, da' Joanekee d'r broer ieliken dag komt om de beeste te voeiere, want 'ij zal wel in de rats zitten vor de fretten één den otter. Eén da' Pol zo lang bij de schoenmoaker is. Eén at ie vrom komt, dat dan alles net eender is, as toen-t-ie weg gieng.

– Mooi, zei de pastoor. Da's al 'eel wa'. Da' za'k ammoal opschrijve. Stil nou maar es effekes.

Hij schreef en Merijntje keek vol bewondering toe, hoe die oude gerimpelde hand vlug over 't papier ging en zulke mooie vaste, steile lettertjes achterliet, regel na regel, een heel blaadje vol en toen nog een blaadje, en toen nog al een.... Jee.... had ie zoveel opgegeven?.... Eindelik lichtte de pastoor het hoofd weer op en zei: – Ziezoo, Merijntje.... da' stoat er nou ammoal in. 'Edde nog wa'?

– Neeë, meneer pestoor, bekende Merijntje, nou weet ik niks meer.

– Joa, moar nou motte zellef ok nog wa' d'r bijschrijve, Merijntje. 'Ier ed' een bloaike pepier één de pen. Schrijf nou moar op!

Merijntje zat te verzinnen en met de pen te draaien. 't Was moeilik: hij had alles al aan de pastoor opgegeven.

– Schrijf moar iets doar ge deinkt 'at ie 't blijste mee zal zijn, ried de pastoor bemoedigend, maar Merijntje zuchtte: – 'k Weet niks meer.

– Zègt 'em dan moar g'ndag.

Toen boog Merijntje zich diep over het papier, stak het puntje van zijn tong tussen de lippen door en tekende de mooiste hanepoten van heel zijn wetenschappelike loopbaan. Het duurde een hele tijd, eer hij zuchtend en met een kleur van inspanning weer overeind kwam. Meneer pastoor nam het blaadje en las: – Dag Kruik, ik wou dame weer same konne kujere, ik hou veul van jou. Merijntje gijzen. Dag Kruik.

– Da's prachtig, zei de pastoor bewonderend. Da's een mooie brief, Merijntjen, één ik weet zeker, dat de Kruik doar veul blij mee zijn zal.

Toen deed hij de brieven in een envelop en schreef er het adres op, ver weg geschoven naar een hoekje van de tafel.

– Kom zei hij, opstaand. Dan goan me soame de brief noar den bode brenge. Dan goat ie van den oaved nog noar de stad, één morgenoaved 'ee Goort'em al. Is da' nie rap?

En onderweg naar de bode schaamde Merijntje zich inwendig tegenover zijn gevangen vriend, omdat hij zich zo gelukkig kon voelen, lopend aan de hand van de oude pastoor door de stille dorpsstraat, waar een enkele glimlachende vrouw tegen het ongelijksoortige paar knikte en spelende kleine jongens hun pet afnamen voor de pastoor, en jaloers hun tong uit staken tegen Merijntje. Merijntje vergaf het hun gul, zoals zijn christelike plicht was....

Nu volgden dagen van wachten. Er moest natuurlik een brief terug komen. Meneer pastoor had gezegd, dat gevangenen gerust schrijven mogen. Maar de dagen gingen voorbij, de een na de ander, en de postbode liep langs de deur van Merijntje en van de pastorie en lette niet op het jonge en het oude gezicht, die in spanning van achter de ruiten loerden of hij ook de stoep op zou komen. De Kruik schreef niet terug.

III.

Die Woensdagmiddag zat de familie Gijzen juist aan tafel, toen het rijtuig voor de deur stil hield. Een groot, gesloten rijtuig was het, een echte koets, met twee paarden er voor en een deftige koetsier met verlakte laarzen en een lange zweep, op de bok....

De vorken, die ijverig in de gemeenschappelike schaal vol rooie-kool-met-aardappelen-en-spekvet pikten, bleven tegelijk stil, als was het gezelschap betoverd, en alle ogen wendden zich op hetzelfde moment naar het raam, verbaasd, om zich te overtuigen, dat het rijtuig wel degelik voor hun deur bedoelde stil te staan. Dan keken de Gijzens elkaar aan, met vragende blik: wat dit wel beduiden mocht. Toen viel er, als een schrik, een klop op de deur, die dadelik open zwaaide, en daar stond Anne Walter op de drempel. Merijntje liet zijn vork vallen en sprong op. Ook zijn vader en moeder waren van tafel opgestaan.

– Oons Lievrouwke!

Merijntje had het geroepen eer hij het wist.

– Dag, Merijntje! antwoordde mevrouw Walter glimlachend en tot zijn moeder gewend, vroeg ze: – Mag ik binnenkomen? Ik ben de vrouw van meneer Walter, de vriendin van uw Merijntje.

– Komt er toch in, juffrouw, noodde Gijzen onhandig, en Merijntje stotterde, bloedrood van opwinding en verlegenheid: – Da's nou.... da's nou meneer Walter z'n vrouw.... ge wit wel....

De overige kinderen gaapten haar zwijgend aan. Moeder Gijzen schoof een stoel naderbij: – Goa toch zitte, juffrouw!

En Gijzen, in zijn handen wrijvend van grote beduusdheid, voegde er aan toe: – Wilde nie mee oanschuiven één een vùrkske meepikke?

– Nee, dank u wel, antwoordde de mooie vrouw, terwijl ze plaats nam, 't is heel vriendelik van u, maar ik heb gegeten voor ik van huis ging. Stoor u asjeblieft niet aan mij en eet u rustig verder.... Ik kom alleen vragen of Merijntje met me mee naar de stad mag rijden. Ik moet op reis.... het rijtuig brengt hem weer terug hier.

Alle ogen wendden zich naar dat fortuinlike Merijntje. Die zat als verwezen op zijn stoel, overstelpt door het onbedenkbare geluk, dat daar zo pardoes voor hem uit de lucht was komen vallen. Zijn vader was al wat over

zijn eerste verrassing heen, lachte om de verwarring van de kleine jongen, en zeide: – Nou, a-t-ie wilt.... mijn is 't goed, or. Toe, zègd es wa', Merijntje.... Kunde de juffrouw gin eens fesoendelik bedaanke?

– Nee nee, viel Oons Lievrouwke snel in, bedanken daar is geen sprake van. Ik haal hem uitsluitend voor mijn eigen plezier. Als hij tenminste mee wil rijden?

– Asteblieft, juffrouw, zei Merijntje zachtjes, en zijn ogen zwierven tersluiks het raam uit, naar het grote, blinkende rijtuig met de stampende paarden er voor, en waarrond al kinderen en nieuwsgierige mannen en vrouwen stonden te gapen.

– Dan moar rap af-ete, kommandeerde vader Gijzen, en zelf het voorbeeld gevend, pikte hij een flinke hap aan zijn kant van de schotel weg. De anderen vielen mee aan en er was een beklemde stilte, waarin alleen het getik van de vorken tegen de schotel beschroomd geluidde en het gekauw der etende monden hoorbaar was. Glimlachend zat mevrouw Walter te kijken naar het ijverig etende gezin rond de tafel, het primitieve gedoe van al die eters, pikkend uit dezelfde schotel. Maar langzamerhand werd haar gezicht ernstig en haar bezwaarlike gedachten gaven het een pijnlike trek. De kinderen loeroogden af en toe stilletjes naar de mooie bezoekster met haar bontmantel en haar kleine hoed met de struisveer, die zo zwierig langs haar mooi gezicht krulde.... een wezen uit een andere, onbekende, onbegrijpelike wereld. Hoe kwam ze hier verdoold? Hoe kwam Merijntje aan haar, aan het geluk met haar mee te mogen rijden? Hij had dus niet maar wat zitten opsnijden in zijn opgetogen verhalen, die ze met gepast wantrouwen hadden aangehoord?.... Zo'n geluksbroek!....

Anne Walter liet zwijgend haar blikken rondgaan door de laaggezolderde kamer met de bruingerookte balken: over de borrelende pekpan op het komfoor bij het raam, de berg los uitgeschud, blank gekookt varkenshaar bij de buiskachel, een zilveren wolkstapeling van blinkende vlossigheid; langs de donkere worsten en de half opgesneden ham aan de laatste balk bij de bedstee, waar achterin, in een ruw getimmerd kribbetje, het jongste broertje kraaiend met zijn rose teentjes lag te spelen. Ze keek naar het zorgelike gezicht van de moeder, en het magere, onaandoenlike van de vader, met de sterke, lichtblauwe ogen, goedig, maar zonder veel moed of zelfstandigheid; naar de gulzig happende kindermonden en de aandachtige wit-zwart-rose kat, die op een hoek van de tafel zat, in de buiging van

Merijntjes arm, als een wonder-zuiver kunstwerk, op onbegrijpelike wijze in deze armelike omgeving geraakt: af en toe lei het dier met een vleiend gebaar een fluwelen pootje op Merijntjes geheven hand en telkens kreeg hij een hapje mee; dat was grappig en aandoenlik tegelijk.... Wat was alles hier smaakloos, kaal, ontdaan van al wat het leven warm maakt en mild. De povere, verarmelikte behoefte aan schoonheid sprak alleen in wat kakelbonte heiligenprenten aan de muren, in de banale gipsen beeldjes van de Heilige Familie en het Heilig Hart van Jezus, onnozel gemodelleerd en grof met schreeuwende kleuren besmeerd.... Hoe leefden deze mensen eigenlik?.... Hoe konden ze zo tevreden en gelaten zijn en niet vol bitterheid schreeuwen om al hun gemis.... Och, ze wisten immers niet beter! Ze hadden nooit anders gezien, waren nooit anders gewend, kwamen niet op de gedachte, dat het ook anders kon misschien.... Ze waren arm en bleven arm en in hun eigen ogen behoorden ze wellicht nog tot de tamelik welgestelden: ze hoefden hun hand niet op te houden, zoals ze met gepaste trots verklaarden tegenover iedereen, die het maar horen wilde.... En hier in deze omgeving leefde nu dat merkwaardige Merijntje, dat wonderlik lichte zieltje, met zijn dromen en fantasieën, zijn werkzaam klein verstand, omgeven door al de bizarre gestalten van zijn fanatiek geloof, door de bigotte opvatting zijner opvoeders tot een bijna heidense poespas verworden, zijn goede en kwade geesten.... de kleine dromer.... de kleine dichter.... In deze armzalige, bekrompen, kille omgeving.... En al deze mensen leefden maar, verzonken in hun dagelikse zorgen, genietend hun dagelikse, onnozele of ruwe pretjes, aldoor, aldoor net eender, jaar in, jaar uit, tot aan het troosteloze einde.... zonder grote verlangens, zonder verheffing, geesteloos, dof en duf, en ze waren er niet eens merkbaar ongelukkig onder.... En zij zelf? Had ze niet ongeveer alles, wat zij bij deze mensen als gemis opmerkte, had ze het niet altijd gehad, en zat ze hier niet met haar dwaze boodschap aan Merijntje.... en was ze niet misschien de berooidste, de meest ontberende van allen hier?.... Zij, die vanuit de hoogte harer sfeer neerzag op de armoe dezer nederigen, kwam aan de minste hunner troost vragen en kon het niet eens uitspreken....Het leven was een verwarde doolhof.... en zij was de weg kwijt geraakt.... Bitter beet ze haar kleine tandjes op elkaar en keek een tijd lang strak naar de belachelik beschilderde hor voor het venster, waar ze van buiten een stuntelig landschapje op gezien had met mastodontachtige koeien in een helgroene

wei, die als een kroosvijver was en een boertje met een hoge hoed op als koewachter er bij....

Zij stond op en ging naar het kraaiende kereltje in de krib, dat dadelik ophield met zijn spelletje en de grote, verbaasde ogen richtte op de wuivende pluim aan haar hoed. Met haar vriendelikste stem sprak zij het toe, maar het opende plotseling een vervaarlikescheurmonden begon erbarmeliktehuilen.Toenrook ze ook eensklaps de duffe slaaplucht, die uit de bedstee naar haar overwalmde, en ze deed een stap terug, van weerzin overmand. De moeder was er al bij, nam het schreeuwende wurm op haar arm, knuffelde het en sprak het toe met zoete, belachelike troostwoordjes, tot het stil werd en, weggedoken aan de schouder van de vrouw, schuw ter zijde oogde naar de vreemde.

– 't Is nog wad éénkennig, ziede, verklaarde de moeder vergoelikend, 't zie zo in 't g'eel gin vremden, 'ee? Ge mot 't moar nie kwoalik neme!

Anne schudde met een triest glimlachje het hoofd en antwoordde niet. Zij voelde zich vreemd ontmoedigd, als had iemand haar diep teleurgesteld. Ze keek naar de heldere kinderoogjes, sprekend die van de vader, naar het snoezige, ronde gezichtje. Maar ze kon geen belangstelling of warmte voelen, en wendde zich half af.

– 'Edde gij ok kinders, juffrouw? vroeg Merijntjes moeder.

– Nee, gelukkig niet, antwoordde de jonge vrouw, en de harde klank van haar stem gaf een bijna wrede nadruk aan de woorden.

– Zègt da' wel, zuchtte vrouw Gijzen instemmend. Ze brenge wad' een zùrreg over een 'uis'ouwe.

– Dan moar net as mee de jong'oondjes, grapte Gijzen, een steentjen om d'r nek één de woatergang in.... 'Oeveul zoud' er wille misse, wefke?

– Da's wad' aanders, zei zijn vrouw stug, moar 't kon 'eel wa' minder één toch goed, a'ge 't mijn vroagt.

– Doar motte tegen Oonze Lieven 'eer over kloage, spotte de man.

Anne keek hem nieuwsgierig aan: meende hij dat of was het enkel de gemakkelike en genotzuchtige moraal van de mannen? Een weerzin steeg in haar op; het mishandelde vlees der zuster sprak in haar tegen de teugelloze zinnendrift van de onverantwoordelike man, die enkel het genot kent en van de pijnen niet weet. Maar ze zweeg, moedeloos. Het had alles niet de minste zin....

– 'k Zijn kloar, zei Merijntje bedeesd, en liet zich van zijn stoel glijden.

– Goa j'w eige dan es proontjes wasse, kommandeerde z'n moeder, die wist hoe het hoorde, en zich tot Anne wendend, vroeg ze: Mot ie z'n Zoondags paksken oandoen, juffrouw?

– Welnee, lachte deze, opgelucht, dat ze kon heengaan, hij is mooi genoeg zo, hoor. Laat maar.

Dan nam ze met een paar vriendelike woorden in 't algemeen afscheid en liep haastig naar buiten. Heel de familie volgde haar op de hielen, en rond het rijtuig vonden ze dan een bonte troep druk kakelende nieuwsgierigen, die dadelik verstomde,toendevoornamevreemdelingeverscheen.Demannennamenonhan dig hun petten af, de vrouwen knikten bedeesd, en duwden de handen stijver onder de schort. Merijntje klom, totaal in de war, achter mevrouw Walter in het rijtuig. Achter hem klapte de koetsier het zware portier dicht en dadelik daarop ratelde de koets over de keien van de dorpsstraat. De hoefslag der driftige paarden klonk helder op in de vriezige lucht. Achter de snel wegschietende koets brak een storm van nieuwsgierigheid los, die Merijntjes familie, gevleid, zo volledig mogelik bevredigde. En het blinkende rijtuig was al lang om de hoek van de dorpsweg verdwenen, eer de kakelende groep uiteen ging, om het onderbroken middagmaal voort te zetten. Merijntjes huisgenoten zwollen van hoogmoed over hun voorname connectie: een *schatrijke* dame, die hun Merijntje zo maar uit vriendschap mee uit rijden nam en hem weer thuis zou laten brengen, helemaal alleen in die statige koets van de stalhouder Jurgers, de deftigste uit de stad...

IV.

Merijntje zat naast de mooie vrouw. Ze had hem dicht tegen zich aangetrokken en zijn hand door haar arm gehaald. De warme zachtheid van het bont aaide hem aan zijn wang en behagelik had hij haar laten begaan, nog diep verzonken in de blijde ontsteltenis van het onverwacht gekomen heerlike, maar toch al naderend tot het aanvaarden van dit nieuwe wonder, als kwam het hem, gelijk zovele andere, van rechtswege toe. Het gerij overtrof alles wat Merijntje ooit op dit gebied gezien had, en waarvan hij derhalve had gedroomd. Het was van binnen helemaal van grijsachtig

fluweel, en overal blonken zilveren knopjes en haakjes. De kussens veerden zo, dat je de schokken haast niet voelde; je werd gewoon een beetje op en neer gewipt, zacht als in een wieg.... De oogstwagens en mestkarren, waar hij wel eens feestelik op meegereden was, stelden andere eisen aan je zitvlak!.... Het raampje was net het venster van een kamertje en dat gaf een gewaarwording van gezelligheid, die hem zeldzaam bekoorde. En als je er door naar buiten keek, leken de velden heel anders dan wanneer je er te voet door kwam, heel anders, net of je door een vreemd land ging.... Hij wou de mooie vrouw vragen of ze dat ook vond, maar toen hij naar haar op keek, zag hij tot zijn grote verbazing tranen aan haar lange wimpers hangen. Hij vond dat nogal onredelik: hoe kon iemand huilen, als hij in zo'n mooi rijtuig zat en bovendien op reis mocht?.... Maar.... dat was waar ook: misschien huilde ze wel van vreugde! Dat las je in een verhaaltje ook wel, en de situatie leek hem voor zoiets zeer geschikt. Aarzelend toch nog, vroeg hij het: – Schreeuwde van blijschap?

Oons Lievrouwke vertrok haar mooi gezicht, net of hij haar geknepen had. Zij wachtte even met antwoorden, slikte een paar maal, lachte toen en wreef de tranen van haar ogen. Vaster drukte zij zijn arm tegen zich aan en vroeg weerom: – Vin je 't zo heerlik, Merijntje?

De kleine jongen zette zijn onweerstaanbare, verheerlikte ogen op en antwoordde, zachtjes dansend op de lekker verende kussens: – Ikke wel.... nou, asteblieft.... 'k 'em nog nooit van ze leve zo lekker gerejen, één gij?

– Ja, ik wel.... maar heerlik vind ik het ook, hoor.

Wantrouwig keek hij haar aan: de trilling in haar stem beviel hem maar half.

– Goade wijd op reis, juffrouw?

– Ja, Merijntje, naar Amsterdam. Da's nog haast tweemaal zo ver als Rotterdam.

– Komde verbij Rotterdam?

– Ja, daar kom ik voorbij.

– Dan kunde de Kruik meschien effekes op goan zoeke, opperde Merijntje dadelik. Doar zouwt ie zeker veul blij mee zijn.

Peinzend keek ze in zijn vragende ogen en bewonderde zijn trouw zieltje, dat altijd gereed was, zijn vrienden genegenheid te tonen. Hoe lang

zou dat zo blijven? Zacht weerde ze af: – Dat zal wel niet kunnen, Merijntje. Ik kom wel voorbij Rotterdam, maar ik stap er niet uit, zie je.

– Da's spijtig, vond Merijntje teleurgesteld.

– De Kruik zit er zo alleen, 'ee? Dan voegde hij er achter: Blefde lang op reis, juffrouw?

– Je moet Oons Lievrouwke tegen me zeggen, verzocht Anne ernstig. Merijntje moest er om lachen, en kreeg een kleur.

– 'Edde da' zo gère? vroeg hij verlegen.

– Ja, dat heb ik heel graag.

Toen, na een kleine aarzeling, omdat het toch eigenlik wel een beetje gek was, herhaalde hij zijn vraag: – Blefde lang op reis, Lievrouwke?

Een glimlach trok om haar bevende mond en haar blauwe ogen, die diepdonker leken in de halve schemering van het rijtuig, keken langs hem heen, ver over de wijdheid der sombere wintervelden, gespreid onder een duister-dreigende sneeuwlucht. Dan zei ze zachtjes: – Ja, Merijntje.... heel lang.... misschien kom ik wel nooit meer terug.

Met een schok kwam Merijntje overeind. Zijn ogen werden groter en gespannen van schrik. Een vage aan voeling van het leed, dat in Oons Lievrouwkes hart schrijnde, verontrustte hem. Ze had verdriet! Oons Lievrouwke, het mooiste, het heerlikste, wat hij op de wereld kende, had verdriet. Hoe kon dat? En wat was het wel, dat haar bedroefd maakte?

– Nooit meer trug? herhaalde hij werktuigelik, op dezelfde gedempte toon als waarop zij gesproken had. Nooit meer?.... Meende da'?

De mooie vrouw knikte zwijgend. De blijde helderheid week uit Merijntjes ogen. Een groot verdriet sloop zijn hart binnen. Het was een wonderlike gewaarwording, net of er iets binnen in hem, dat juist zo heerlik wijd openstond, plotseling werd dicht geduwd. Als hulpzoekend drong hij dichter tegen haar aan en het gezicht naar haar omhoog, vroeg hij bijna fluisterend: – Woarom, Lievrouwke?

En toen gaf zij een vreemd, ongeloofwaardig antwoord, dat Merijntje even gerust stelde, zo overmatig ongerijmd klonk het. Ze zei: – Omdat er toch geen mens is, die veel van me houdt, Merijntje.

Een haast onweerstaanbare neiging om te lachen kriebelde in zijn keel, maar iets in haar toon weerhield hem toch. Alevel was er een schelms

lichtje in zijn ogen, toen hij zijn traditionele vraag uitsprak: – Ge leuge zeker?

– Nee Merijntje, ik spreek de waarheid, antwoordde de mooie vrouw, en als had zij er een onbegrijpelik genoegen in, haar leed zoo overstelpend mogelik over de kleine bedrukte uit te storten, voegde ze er nog eens met nadruk aan toe: Geen mens op heel de wije wereld houdt veel van me, en daarom ga ik maar op reis en kom nooit meer terug.

Verbazing en droefenis ontstelden Merijntje om het zeerst. De wereld leek hem donker en verlaten, als Ons Lievrouwke er uit verdwijnen zou. Een soortgelijk verdriet als bij het heengaan van de Kruik zijn hart benauwd had, bekroop hem weer. En nu was het erger, dan bij het heengaan van Goort. Want die kwam over twee maanden terug, maar Oons Lievrouwke wou weg gaan voor altijd. En zijn gevoel voor Oons Lievrouwke was nog heel wat anders dan zijn vriendschap voor de Kruik. Tederder, wijder, onbegrijpeliker en heerliker. Zo veel als van haar had hij nooit van iets of iemand gehouden, dat wist hij in eens heel zeker, en met iets als schaamte voelde hij, dat hij de Kruik voor haar zonder aarzelen zou hebben vergeten.... En ze zei, dat er niemand van haar hield....

– Eén ikke dan? zei z'n verlegen vleiend stemmetje dicht bij haar gezicht.

– Kleine schat! zuchtte Anne, en streelde zijn blozende wang. Ik wist wel, dat ik me niet vergist had, toen ik naar jou toe wou.... Jij houdt van me.... maar daar heb ik immers niet genoeg aan.... Het leven is zo schrikkelik moeilik, Merijntje.

Merijntje zuchtte op zijn beurt en knikte. Hij geloofde haar onvoorwaardelik, en de moeilikheid van het leven drukte zwaar op hem. Maar waaróm was het leven voor haar zo zwaar? Zij zou toch wel geen mispels gestolen hebben uit een pastorietuin of zoiets.... O, het leven wàs moeilik, als je 't goed bedacht. En hoe was dat allemaal zo in eens gekomen? Tot voor kort nog leek alles zo van zelf te gaan. Hij zwierf rond met zijn vriend, en in het prachtige huis aan de andere kant van de Vliet was alles zo mooi, zo zonnig, zo heel veel mooier en anders dan hij ooit iets gezien had. Hij was zo blij geweest, zo gelukkig.... En nu zat de Kruik in 't kot, en Oons Lievrouwke ging op reis en kwam nooit meer terug en vond het leven schrikkelik moeilik.... en hij bleef, verlaten en alleen, achter, en

begreep er niets van. Toen dacht hij aan een ander, die ook alleen achterbleef, in het huis over de Vliet.

– Eén meneer Walter? vroeg hij.

– Meneer Walter gaat morgen ook op reis.

– Ok noar Amsterdam? informeerde Merijntje hoopvol.

– Nee, de andere kant uit, naar Parijs, helemaal in een vreemd land, in Frankrijk.

Ook die hoop vervloog. Merijntje zuchtte dieper. Het was wreed en niet te begrijpen. Hoe kon die meneer Walter zoiets doen? Hoe kon meneer Walter nalaten, veel van Oons Lievrouwke te houen? Hij peinsde, met een ernstig en wijs gezichtje door over al de onbegrijpelikheden, die hem van alle zijden bestormden, tot hij plotseling vurig uitriep: – As ik mee jou in één 'uis woonde, zou ik altij veul van j'w'ouwen, één ik zou nooit, nooit van je vandoan wille!

– Kleine schat, zei de mooie vrouw weer, en een herinnering maakte haar gelaat droefgeestig. Toen lachte ze eensklaps en zei vrolik: – Dat zeggen jullie allemaal in 't begin, maar om het vol te houen, Merijntje, daar zijn jullie lang niet standvastig genoeg voor!

Verbaasd keek Merijntje in haar veranderd gezicht, en vol overtuiging verklaarde hij: – Moar ikke wel, or!

Oons Lievrouwke schudde hem aan zijn arm heen en weer, lachte luid, kuste hem en riep: – Ach, malle kleine jongen, je weet niet wat je praat!.... Kijk [illegible] naar buiten: 't begint te sneeuwen.

Haar stem klonk opgewekt, en Merijntje vond de dingen in eens veel minder erg. Hij moest haar zeker verkeerd begrepen hebben, anders zou ze nou zo vrolik niet kunnen praten.... Opgelucht lachte hij mee en keek naar buiten, waar de eerste sneeuwvlinders langzaam naar de grond dwarrelden.

– O, wa' leutig! schreeuwde hij verrukt. A't nou moar deursneeuwt? Dan kumme morge sleeke-rije!

– O, 't sneeuwt vast door, beloofde Anne. Kijk maar es wat een dikke lucht.... En de vlokken vallen hoe langer hoe dichter.

Een tijdlang zwegen ze, bekoord door het schouwspel van de vallende sneeuw, die een al dichter gordijn weefde tussen hen en de wereld. Merijntje zei zacht: – 't Is net of a'me nou nog veul meer soame zijn as doar strak, toen 't nie sneeuwden, 'ee, Lievrouwke?

Verwonderd keek ze hem aan, knikte en zweeg. En haar gedachten dwaalden rond de eenzaamheid, die om haar begon te komen als een wolk van trage droefenis. Nog nooit had ze zich zo eenzaam gevoeld, zo verlaten en verloren in de wijdheid van de wereld als nu in dit rijtuig, midden in de warrelende tuimel van de wilde sneeuwjacht. En vol bitterheid voelde zij de tedere warmte van het kleine, edelmoedige hartje vlak bij haar, zo nutteloos voor haar leven.... Merijntje had een hele poos gekeken naar de neerbiggelende sneeuwvlokken, die smeltend langs het vensterglas gleden. Toen hij weer omkeek naar Oons Lievrouwke, dropen er tranen over haar wangen, langzaam, precies alsof het ook smeltende sneeuwvlokken waren. Even trok een glimlach om die gelijkenis zijn mondje breed, maar dan was hij aanstonds weer bezorgd en bedroefd en bevend vroeg zijn stemmetje: – Schreeuwde nou weer, Lievrouwke?

– Ach, nee, Merijntje, hoe kom je d'r bij? Waarom zou ik?....M'n ogen tranen van het kijken in de sneeuw. D'r ligt vast al een hele laag: je hoort het rijtuig niet eens meer knarsen, merk je wel?

Merijntje, gerustgesteld, hoorde inderdaad met voldoening, dat de wielen geen geraas meer maakten en dat de hoeven van de paarden nog maar dof klopten op de besneeuwde straatweg. De mooie vrouw wiste met een kanten zakdoekje haar ogen af, zuchtte en knikte hem vriendelik toe. Hij danste op en neer op de kussens en riep: – Morge sleeke-rije!.... Oeioeioei, wa'zumme-n-een leut'emme!.... Sleeke-rije van den dijk!

Toen boog Oons Lievrouwke zich in eens diep over hem heen, trok hem heftig tegen zich aan, en zei vlak bij zijn gezicht: – Merijntje, zeg nou nog eens, dat je veel, echt veel van Oons Lievrouwke houdt!

Een diepe ernst maakte heel Merijntjes blozend kindergezicht strak, en bijna plechtig zei hij – Ik 'ou veul, veul, veul van jou, Lievrouwke.

– En zal je altijd, heel je leven lang, van me blijven houwen?

– Altij, 'eel m'n leve lang!

Nog dichter trok ze hem tegen haar borst, kuste hem wild op zijn wangen, zijn ogen, zijn mond. En toen voor het eerst kuste hij haar terug en de koele weekheid van haar lippen verschrikte hem. Zwijgend, dicht tegeneen, als twee verschuwde kinderen, zaten zij dan op de verende bank in het rijtuig, dat heftiger schokte over de spitse keien van de eerste straten der stad. Kort daarop hield het stil: ze waren bij het tramstation, waar Anne moest instappen naar een verder gelegen stad, die aan de spoorweg lag.

Puffend, witte stoomwolken uitblazend, stond het malle, kleine locomotiefje voor de haveloze tramwagentjes te hijgen. Zij had nog maar juist de tijd om over te stappen.

– Blijf jij maar zitten, Merijntje, zei ze. Het rijtuig keert dadelik weer om. Dag, Merijntje, dag lieve, kleine jongen! Zal je nog es aan het zeemeerminnetje denken?.... Dag, Merijntje!

Ze kuste hem weer maar ze moest haar wang tegen zijn mond drukken, eer hij haar durfde terug kussen. En toen was ze in eens verdwenen. Het portier klapte dicht en door het raampje zag hij nog even de schim van haar gestalte, door een dikke nevel van tranen en sneeuwvlokken, vaag en als van heel ver. Dan kwam het rijtuig in beweging en reed weg. En in een hoek gedrongen, heel eenzaam, en plotseling diep ongelukkig zat daar een arm verlaten Merijntje te huilen, de vuisten in de ogen gedrukt, en kon lange tijd niet tot bedaren komen.... Waarom had ze dat ook gezegd, van dat arme zeemeerminnetje?.... Daar had ze zich zelf mee bedoeld, en dat gaf Merijntje zo'n zwaar, wanhopig gevoel.... Nu was het afscheid zo hopeloos onherroepelik, iets onherstelbaars, iets vreseliks, waarvan hij het rechte niet begrijpen kon, maar dat hem zo ontroostbaar bedroefd maakte.

En zijn huisgenoten, die een stralend Merijntje verwacht hadden, waren oprecht verbaasd en verontwaardigd, toen ze zijn behuild gezichtje zagen met de rood-gezwollen ogen en de bevende mond. En bij de eerste vraag van zijn moeder drong hij zijn hoofd in haar schort en brak opnieuw in tranen uit en kon niets uitbrengen dan: – Oons Lievrouwken is weggegoan, één ze kom nooit meer vrom!

– Dan is ze net as Malbroek uit da' lieke! grapte zijn vader, en toen Merijntje nu nòg niet lachte, was het algemene oordeel, dat hij een flauwe kakkebroek was, en de enige troost door moeder uitgesproken, dat hij ook nog maar zo'n klein mannetje was, deed hem nog harder huilen om de onrechtvaardigheid, dat zulke kleine mannetjes al zo'n groot verdriet te dragen kregen.... Maar hij zei niets....

V.

Zonder de sneeuw zou Merijntje verschrikkelik ongelukkig geweest zijn. Nu verdreef de veelsoortige pret, die de sneeuw in het dorp bracht, de diepe, pijnlike bewustheid van zijn verlies verwonderlik snel, en menigmaal vroeg hij 's avonds in bed berouwvol vergiffenis aan de beelden van de Kruik en van Oons Lievrouwke, die hij duidelik voor zich kon halen, in het duister, achter zijn gesloten oogleden, omdat hij heel de dag niet aan hen gedacht had en al maar verwoed gestoeid en gespeeld en gevochten in de stuivende, heerlike sneeuw. Maar ver kwam hij nooit met zijn nederige toespraken vol schuldbesef, want de slaap overmande hem snel, en in zijn dromen zette hij het spel voort, ravotte, gleed in razende vaart hemelhoge, dik besneeuwde dijken af, en nooit was er in de opwindende dromen plaats voor de verloren vrienden....

Het werd een feestelik schone wintertijd. Na de stormachtige sneeuwdagen kwam een heldere stilte uit het oosten, en van de staalblauwe hemelkoepel strooide een blanke zon millioenen sterrevonken over de witte velden, waarin alle geluiden week zich dempten, als hield het leven de adem in voor het sprookje, dat over de wereld gevallen was. Tussen de glinsterend witte landen stolde het water in de sloten, en de oude, knoestige knotwilgen hieven in ontzet gebaar hun pezige armen op naar de wolkeloze lucht als verbaasd om de onbewegelikheid van hun beeld in het starre, zwart-spiegelende ijs. Snel kropen vele witte kringetjes onder de glanzige, donkere vloer: dat waren de balken, die het ijs schraagden en betrouwbaar maakten, en nu brak de dolheid van de wintervreugde eerst in volle jool los. Zaterdagsmiddags kwamen de grote jongens joelend in het dorp terug met de blijde mare: – De Vliet 'ouw t!.... De Vliet 'ouwt!

Dat was in geen jaren gebeurd en dadelik gingen verhalen rond van vroegere strenge winters en van grote tochten op schaatsen over de Vliet, ver het land in, van dorp tot dorp, en van de rumoerige ijsfeesten, die gevierd waren. En Zondags ging het lieve leven los. Alle mannen en jongens stonden op de schaats en zwierden het haventje door naar de brede stroom, die grimmig zwart te blinken lag onder de stralende winterhemel, maar zijn dreigend uitzicht verschrikte niemand meer: het ijs was degelik beproefd en overal betrouwbaar. De enkelen, die geen schaatsen konden rijden kwamen met de vrouwen en meisjes op priksleetjes achteraan, want het vrouwelik geslacht, toch al tot verderf der mensheid op de wereld gezet, mòcht de schaatsen niet onderbinden: dat zou aanleiding hebben gegeven tot weerzinwekkend zedeloze tonelen en van het land een modern Sodom

en Gomorrha gemaakt hebben!.... Overal verspreid stonden de rieten tentjes met de lustig waaiende vlaggen, en daar werd hete anijsmelk geschonken en bier, en in 't geheim ook menig glas klare jenever. De brede Vliet krielde van de mensen; schaatsenrijders en beoefenaars van de prikslee-sport schoten snel dooreen, het leven klopte met versnelde slag door al de zwierende lijven van die logge zwoegers en slovende zweters, die hun zorgen vergaten en luidruchtig rumoerden, schaterden, stoeiden en elkaar najoegen als speelse beesten in een zomerwei. Een nooit eindigend gegalm van glijdend staal op ijs was in de lucht en je hoorde het ver het land in door de stilte zingen als een zwaarmoedig liedje van de winter zelf. Het ijs sleep snel af, verloor zijn verontrustende, grote diepte suggererende, zwarte kleur en de blanker geworden stroom leek goedig en welgemoed het ongewone, luidruchtige levenstumult te dragen. Een stoutmoedige jonge boer joeg zijn scherpgezette klepper met de arreslee het ijs op: het kraakte zelfs niet, en onder gejuich en geklater van handgeklap stoof hij tussen de rijders door, en het zwarte paard lichtte de poten zo trots en sierlik als voerde het een triomfdans uit om de durf en de luide lach van zijn onstuimige baas. Het werd een feestelike Zondag, en het feest duurde de week door bescheidener, om de Zondag daarop met vernieuwde hevigheid los te breken in een jool en een pittige zorgeloosheid, die de vinnig doorzettende vorst uit de lome dorpsmensen scheen te hebben losgevroren.

Merijntje verweet zich zijn trouweloosheid al lang niet meer. Hij had geen tijd om waar dan ook aan te denken, behalve aan zijn schaatsen en aan zijn priksleetje, aan de vrije middagen van school, aan de tochten, die gemaakt moesten worden, aan de wilde pret, de joelende vreugde, waaraan nooit meer een eind scheen te zullen komen. Hij was helemaal terug gevallen in de argeloze wereld der kameraadjes, en de onbegrijpelikheden uit het grote-mensenleven bedrukten zijn kinderzieltje niet langer. Hij had een schoolprijs, door de bovenmeester uitgeloofd, met hardrijden gewonnen en oefende zich nu ernstig en aandachtig in het zwierige buiten-over rijden, waar zijn vader zo'n banjer in was. Zijn schaatsen waren daarvoor eigenlik niet scherp genoeg, en telkens gleed het ijzer verraderlik onder hem uit en viel hij zijdelings op het harde ijs, zo onverwacht, dat zijn oor blauw sloeg. Dan nam hij zich voor, de gevaarlike proefnemingen maar op te geven, doch nauweliks was de pijn wat verminderd, of hij begon, voorzichtig en aarzelend, opnieuw sierlike bogen te beschrijven op de buitenkant van zijn ijzers: het was toch zo mooi, en iedereen keek naar je, als je buiten-

overrijden kon. En toen hij op een middag in het laatst van de derde ijsweek een lange zwier genomen had, en in zijn suizende vaart plotseling zijwaarts omduikelde en de ogen al sloot in angst voor de pijnlike schok van de val, grepen een paar sterke armen hem, hieven hem hoog van de ijsvloer en een ruwe stem zei met zeldzaam zachte klank: – Wel, Merijntje!

En toen hij de ogen open deed, keek hij vlak in het grauwbleke gezicht van de Kruik, die hem met beide handen op de hoogte van zijn borst voor zich uit hield.

– Kruik! riep hij met schelle stem, en een geweldige blijdschap vloeide bedwelmend over zijn hart. Zijde gij weer vrom?

– Al twee doage, antwoordde de Kruik, hem zachtjes neerzettend, en Merijntje voelde een steek in zijn borst: hoe had hij die datum kunnen vergeten! En hoe was het mogelik, dat hij hem nog niet gezien had, niemand over hem had horen spreken? Maar Goort gaf aanstonds zelf de oplossing: – Joa, moar ik zijn vandoag eest noar 'ier gekomme.... op schetse van de stad. Ge zijt den eeste van 't dùrp doar 'k mee proat.

– Kruik!.... Kruik!.... juichte Merijntje en hij pakte zijn hand en wreef er met zijn wang over als een aanhalig katje. O, man, ik zijn toch zo blij da'ge d'r weer zijt!.... Eén ik 'em een prijs gewonne mee 'aard rijen ok.... Woarom 'edde nie teruggeschreve op oonze brief, van meneer pestoor één mijn?.... of'edde 'm soms nie oontvange?

– Joa joa, 'k'em 'm wel oontvange, Merijntjen, één ik was 't er veul blij mee ok.... moar trugschrijve, doar kwam nie van, 'ee. 'k Ad niks te schrijve.

Merijntje keek hem onderzoekend aan. Hij zag het groezelig bleke gezicht, waarop de gevangenislucht het gezonde bruin vaal had doen verschieten. En hij was mager ook, de knoken staken door z'n wangen, en z'n ogen keken zo raar, zo onrustig en net of ie ergens pijn had. Medelijden welde in hem op, en hij vroeg zacht: – 'Edde 't slecht g' ad, Kruik, in 't kot?

De stroper grinnikte boosaardig. Grimmig antwoordde hij – Doar zulle wij 'et soame moar nie over 'emme, Merijntje. Da' zulde loater allicht beter begrijpen as nou.... Kom, dan rije me soame. Lèg moar op!

En hij lei de handen op de rug. Merijntje haakte zijn kleine, stevige vingers rond de zijne en voort stoven ze.... Jee!.... dat was nog [illegible] een vaartje! Zo hard had Merijntje nog nooit gereden! De sterke benen van de Kruik zetten met zo'n geweld af, dat de kleine jongen bij wijlen even

helemaal opgetild werd en achter de rug van zijn vriend vrij in de ruimte zwierde.

De tanden vast opeengebeten, de ogen half dicht, reed de stroper in razende vaart de Vliet af, zijn lichte last meesleurend zonder er iets van te voelen. De geweldige beweging van het snelle rijden deed hem goed en wild zoog hij de koude lucht in zijn longen, dronken van vrijheidsgevoel, vervuld van grimmigheid en woedende gedachten aan de weken, in gevangenschap doorgebracht. Hij had er behoefte aan, zich overmatig in te spannen, hij had willen schreeuwen van woeste vreugde, omdat hij weer de beschikking had over zijn eigen lijf, schreeuwen ook van dolle wraakzucht, omdat ze hem zo lang hadden opgesloten als een beest in een getraliede kooi, een stinkende, kleine cel, de emmer met zijn eigen uitwerpselen als enig gezelschap. Hij, die zijn leven lang de wijdheid van velden en zeeën en luchten om zich gehad had, gedaan wat hem lustte, geleefd als een vogel in het bos, als een dier in het veld, vrij en ongebonden.... Elke dag in dat smerige hok had hij gevoeld als een laaghartige belediging en diep zat de zucht naar wraak in zijn donker hart gebeten. Maar op dit ogenblik overheerste de duizelende vreugde, die hem vervoerde tot deze driftige, wilde rit, en de greep van het warme, nijpende handje rond zijn grove vingers was hem een diep genot. De koude luchtstroom van de snelle vaart zoefde langs zijn tintelende oren, en in tomeloze lust tot beweging sleepte hij zijn kleine kameraad mee. Langzaam werd het dan stiller in zijn hart en rustiger gaf hij zich over aan het genot der herwonnen vrijheid en aan de bekoring van zijn goede gedachten rond het kleine kereltje achter hem, waar zijn wilde, ongetemde ziel zo onbeschrijfelik teder zich aan gehecht had. Eindelik, met een onverhoedse beweging, zette hij knarsend de ijzers dwars, en een diepe, brede groef schrapend in het harde ijs, remde hij uit alle macht, zo sterk en plotseling, dat Merijntje, die er niet op bedacht was, achter tegen zijn benen gedrongen werd en zich angstig vastklemde aan de onderkant van Goorts dikke duffel. De Kruik keerde zich om, keek de kleine jongen in zijn vuurrood, opgewonden gezicht, en lachte: – 'Ee, Merijntje! Da's nog es schetse rije, watte?

– Nou, hijgde Merijntje geestdriftig. 't Was net of amme vloge! Vergeme, Kruik, me schote z'ammoal verbij! Gij kunt et, órre!

– Moar gij ok! bewonderde de stroper terug. G'ieuw me toch moar nijig bij, één da' vor zo'n klein manneke.

– Joa, antwoordde Merijntje gelukkig, doch bescheiden, moar gij trok me-n-ok mee. Alleen zou ik 'et nooit zo gekunnen 'emme. Sommetije vloog ik glad van 't ijs om'oog!

– Allee, kom, dan goan me wa' drienke doar in da' tentje, stelde Goort voor.

Merijntje zat met een kom hete anijsmelk op een bankje, warmde er zijn handen aan en blies rimpeltjes op de tot een velletje stollende oppervlakte. Wat angstig keek hij toe, hoe de Kruik twee grote bellen jenever met een kwiek gebaar achterover sloeg. Hij dacht met schrik aan de vechtpartij in de herberg van Nuiten.... Maar er gebeurde niets akeligs. Verschillende mannen van het dorp kwamen op Goort af, begroetten hem, deden joviaal en onbevangen. Merijntje herinnerde zich de praatjes en verbaasde zich over hun vriendelikheid: ze hadden het dus zeker zo erg niet gemeend.... De Kruik gaf ze weinig asem, keek maar es met een lachje naar z'n kleine makker, en toen die z'n snee koek en zijn kom melk op had, wenkte hij hem naar buiten, waar ze de banden van hun schaatsen even nakeken en snel wegreden.

Nu ging het rustiger en Merijntje genoot volop. Stevig nepen de kleine vingers om de ruwe hand van Goort en trots keek hij terzijde naar de krabbelende kameraadjes, die ze in suizende vaart voorbij schoten, en die jaloers scholden naar de kleine opschepper, die hen gemakkelik voorbij kon komen achter zo'n sterke trekker als de Kruik.

Tegen het vallen van de avond kwamen ze in het dorp terug. De stroper liep achterom naar zijn huisje, wou niet meegaan door de dorpsstraat. En Merijntje bracht het grote nieuws thuis, en vond er ander groot nieuws: een briefkaart, aan hem zelf geadresseerd, van Oons Lievrouwke, met haar eigen portret er op, puur een wonder.... En 's avonds in bed lag hij dankbaar Onzevaders te prevelen, verzoend met het leven, en hoopvol gestemd: de Kruik was terug gekomen.... er was een portret van Oons Lievrouwke.... waarom zou ze zelf ook niet de een of andere dag weerom komen?.... Je moest maar vertrouwen hebben, net als meneer pastoor zei, dan kwam alles van zelf terecht....

VI.

Nog een volle week hield de vorst aan. Merijntje leefde als in een roes van ijspret en snelheidsduizeling. De wereld leek ijl en los, alles zwierde mee, de velden, de verre bomen, de hoge blauwe lucht, het ritselende, geelverdorde oeverriet. Het zangerige gegalm van een ijsvlakte vol voortschietende ijzers was niet meer uit zijn oren. Hij hoorde het overal, dag en nacht, bij waken en dromen, zelfs in de kerk, als hij voor het altaar de mis diende, zong het zoetjes, als een verleiding uit grote verten, rond zijn hoofd, en hij had moeite om zich niet te vergissen met zijn responsies. Hij trok zijn blozend gezichtje strak en dwong zijn gedachten naar de heilige dingen terug, maar altijd weer kwamen de verrukkelike beelden uit de zwierende wereld van het ijs in de witte landen zijn aandacht afleiden. Het kostte hem heel wat kleine zonden, die hij overigens trouw registreerde in het grootboek van zijn nauwgezet geweten, om er zich te gelegener tijd van te ontlasten.

Zelfs de oude pastoor had de verleiding van het lokkende ijs niet kunnen weerstaan, en de schaatsen opgezocht. Zoetjes was hij begonnen, en met vreugde had hij ervaren, dat zijn benen al rijdende hun stijfheid verloren. Glimlachend keken de mensen toe, moedigden hem aan met vriendelike knikjes en gemoedelik eerbiedige woorden. En al gauw had de pastoor zich verder gewaagd, tot op de Vliet toe, en daar kon men hem nu dageliks aantreffen, zijn zwarte stok met de ivoren narreknop onder de arm en een sliert juichende kleine krabbelaars aan de slip van zijn verschoten soutane. De volwassenen keken lachend toe en bevrijdden hem nu en dan met geweld van zijn lastig geleide, dat hij ook eens een rustig baantje rijden kon.

Merijntje was steeds in zijn gevolg, als hij niet met de Kruik reed. En toen, 's Zaterdagsmiddag, werd het een groot feest. Want toen hij met de stroper langs de pastoor reed, greep deze hem bij zijn zwierende das en begon harder uit te slaan om hen bij te houden. Plagend maakte Goort meer en meer gang. De pastoor wou niet opgeven en hield stevig slag. De peuter, die het voorrecht van de soutane-slip genoot, struikelde en viel, een debacle veroorzakend van door elkaar spartelende armen en benen, en het drietal, bevrijd van de last der aanhankelikheid dier kleine krabbelaars, schoot vooruit. Sneller en sneller ging het. Merijntje durfde al gauw niet meer mee uitslaan, en liet zich genoegelik slepen. Vóór en achter hem krasten de schaatsen van de Kruik en van de pastoor hun driftige streken. Geroep, gelach, gejuich van vrolike toeschouwers vloog langs zijn oren, en toen ze

eindelik met een brede boog omzwierden en remden, lag de torenspits van hun dorp half weggezonken achter de horizon en waren zij in de buurt van de stad.

De pastoor hijgde als een blaasbalg en wiste met een grote rode zakdoek het zweet van zijn voorhoofd. Zijn steekje stond scheef en hij keek uitermate tevreden. De Kruik stond lachend naar hem te kijken en Merijntje sloeg zijn armen flappend rond zijn lijf om zijn handen te warmen: dat had hij de peeëndragers aan de kaai zien doen, en hij vond het een indrukwekkend, grote-manachtig gebaar.

– Dad 'adde nie gedocht, 'ee, staarken beer, lachte de pastoor, da' zo'n ouw vèntje je niks toe zou geve? Joa, jongen, in mijn tijd was ik de strafste rijer van 'eel den omtrek.

– G'è j'w eige goed g'ouwe, meneer pestoor, prees de Kruik. 'k Ar 'et wezelik nie gedocht!

– Ik kon 't nie bij 'ouwe, bekende Merijntje eerlik, moar 'k 'em-me-eige lekker loate trekke!

– Zoonder jou warre me de stad al lang verbij gewiest, plaagde de pastoor.

– Wel neenik, schertste de Kruik verder. Merijntjen is zo locht as een plùmke. Da' piezemanneke voelde gin eens.

– Lekker! lachte Merijntje, volstrekt niet van plan om boos te worden.

De pastoor keek om zich heen. – Sapper-jen-pen! vloekte hij verbaasd. Me zijn al kùrt oonder de stad!

Hij dacht even na en zei toen: – Witte wa? Me moese nou moar deur rijen één in de stad afbinne. Dan goan me bij Franken een bùrd artsoep eten één een glaske bier drinke. Zijn me 't eens?

De Kruik aarzelde even. Met de pastoor in 't openbaar verschijnen?.... Maar Merijntje juichte zo hartgrondig, dat hij de moed miste om bezwaren te maken, en toestemde.

– Allee dan, besliste de pastoor. Goort weer voorop, één dan nog effekes deurpeze.... moar j'w eige nie meer loate slepe, gij, or, kleine smiekerd.

Spoedig bonden ze af aan de kaai en gedrieën stapten ze de grote herberg van Franken binnen, waar een vrolik gezelschap om de tafels zat en zich te goed deed aan dampende erwtensoep, pannekoeken, gloeiende punch, bier en hete anijsmelk met dikke sneden peperkoek. In de ongebonden

vrijmoedige stemming van de ijspret riepen ze schertsende woorden naar de oude priester en zijn twee gezellen, en de pastoor wuifde met zijn steek, kaatste de opmerkingen terug en veegde weer het zweet van zijn verhit voorhoofd. In een hoekje bij het raam vonden ze een leeg tafeltje. Met een brede zwaai van zijn vette vaatdoek dweilde de kastelein de bierplassen en de koekkruimels van het blad en daar zaten ze, zuchtend van voldaanheid.

– Ammoal soep? vroeg de pastoor, en toen de twee anderen knikten, kommandeerde hij glunder: Drie bùrde snert-' ouwt-de-broek-vast!

Merijntje kreeg een lachstuip om die onfatsoenlike uitdrukking van de pastoor, en die keek hem grappig verbaasd aan, tikte hem op zijn hoofd en waarschuwde: – Manneke, manneke, gij zuld' al j'w 'onger weglachen.... Zij toch stil, kleine sliengerkiet!.... Zulde nou wel es zwijge!....

Maar Merijntje kon niet. Snikkend van het overdadige lachen hing hij tegen de leuning van zijn stoel, en kwam pas tot bedaren, toen de dikke soep met vette kluiven voor hem stond en de kruidige geur hem tot de ontdekking bracht, dat hij rammelde van de honger. 't Was wel een zonderlinge manier, vond hij, om soep te eten in een herberg, maar hij dacht er niet lang over en begon gauw voorzichtig van de gloeiende soep te slobberen.

Zolang ze aten, spraken ze geen van drieën. Toen de soep op was, haalde de pastoor zijn sigarenkoker voor de dag. Soezerig keek Merijntje toe, hoe ze de blauwe rook uit de donkere sigaar trokken, en met gespitste lippen weg bliezen, genietend. Hij genoot mee, en vond, dat ie nog nooit zo iets gezelligs had beleefd. Voor de mannen stond nu een groot glas licht geel, schuimend bier en hij had een kop stomende chocolademelk gekregen. Af en toe namen de mannen een slok, dat het witte schuim om hun bovenlip krulde. Merijntje vond dat benijdenswaardig, en verlangde groot te zijn om ook zo te kunnen doen. Ze zeien maar zelden een traag woordje of groetten vertrekkende gasten, die hun pet lichtten voor meneer pastoor. Stil rookten ze en dronken van hun bier. De grote kolomkachel straalde zijn warmte de leeg wordende gelagkamer door; een loomheid kroop naar Merijntjes oogleden, en een zeurig liedje begon in zijn hoofd te neuren. Maar hij hoorde toch, hoe op eens de pastoor zachtjes vroeg: – Zijd 'er al een bietjen over 'ene, Goort?

De Kruik nam zijn sigaar uit de mond en keek de vrager onder zijn borstelige wenkbrauwen uit, argwanend aan. Maar het oude rimpelgezicht

stond zo oprecht-vriendelik, zo eenvoudig van goede wil, dat hij wel oprecht moest antwoorden. En hij zei: – Neeë, meneer pestoor. Eén ik zijn bang, da'k doar nooit over 'ene komme zal ok.

– Ge mot 't zo zwoar nie neme, jonge, poogde de oude man hem te sussen. Allee, ge zij nog zo jong.... één iederendeen mot z'n eigen ommes voege noar de wet. Goorts blik ging starend langs de schouder van de pastoor. Hij grijnsde geluidloos. Jong?.... Ja, hij was nog geen dertig.... maar in de gevangenis had hij het gevoel gehad of ie altijd al had geleefd, en dat was ie nog niet kwijt.... En de wet?....

– A't om de wet gewiest was, meneer pastoor, zou 'et zo slim nie zijn, zei hij dof. Moar d'r zat wad aanders achter.... één dòar za'k me-n-eige nooit noar kunne voege.

De pastoor dacht lang na. Eindelik zei hij zacht, maar zeldzaam dringend: – Ieder meins is vrij om mee z'n eige leve te doen, wat ie wilt, Goort.... Gij.... moar zij ok!

De Kruik wendde zijn dwalende blik terug naar het gelaat van de pastoor en keek hem een wijle strak aan. Zijn trage hersens werkten moeilik aan het probleem, dat de oude man voor hem opgeworpen had, maar de donkere stroom van zijn wild bloed sloeg alle goede wil tot begrijpen neer en hij schudde zijn ruige kop als een ever, die de aanvallende brakken terugwerpt.

– Gij zult da' nooit kunne begrijpe, meneer pestoor, zei hij met een stem, die schor was van ingehouden hartstocht. Ge meen 'et goed, moar ge begrijp 'et nie.

– Woarom deinkte da', Goort?.... Ik zijn toch net een meins as gij?

De Kruik keek weer langs hem heen, aarzelde voor het harde woord, sprak het dan toch uit: – Gij kun nie beseffe, meneer pestoor, wad een vrùmmes in 't leve van een man woore kan.

Het hoofd van de oude priester zonk dieper op zijn borst, en een droefgeestig licht kwam in zijn ogen. Hij zuchtte, aarzelde, schudde het hoofd, zuchtte nog eens en richtte zich weer op.

– Ik doch wel, a'ge nerges van zou willen 'oore Goort, zei hij triest. Op oonzen brief 'edd' ok al nie vromgeschreve.... Ge meug nie te veul oan j'w eige recht gloove, jonge.... me zijn ammoal moar op de wèreld gezet vor een kùrt tijdje, één nie vor oons eige plezier.... Deinkt er nog es over.... één neem 'et mijn nie kwoalik, da'k er ongevrogen over begonne zijn.... 't Was om bestwil.

Merijntje had naar buiten zitten kijken en soezerig naar het gesprek geluisterd. Hij had er niet veel van begrepen, alleen de goedheid van de pastoor gevoeld als iets strelends om zijn hart, en de onrust van de Kruik, die ook hem onplezierig bewoog. Maar van al deze dingen was hij zich maar vaag bewust, en ongeduld stond in hem op, om weer naar het ijs te gaan en terug te rijden, naar het dorp in zo schoon gezelschap.

– Motte me nie goan? vroeg hij listig, zodra er een pauze in het gesprek viel.

– Joa, zei de pastoor, 't woor tijd. Moar ik goan nie vrom, or. Die weergoaise rit zit me-n-in m'n ouwe knoke. Ik loat inspanne.

Dat was een teleurstelling voor Merijntje, maar hij moest er zich wel bij neerleggen. Het aanbod van meneer pastoor om mee in 't rijtuig terug te gaan, was verleidelik genoeg, maar de eenzaamheid van de Kruik op de tocht naar huis leek hem de plicht op te leggen, bij hem te blijven, en zo deed hij ook.

Ze reden in een stevige, gestadige gang, om vóór donker thuis te zijn. De Westerhemel was vol bruin-rode wolkslierten, en de zon zonk er als een reuzendroppel donker bloed achter weg. Parelmoerig gleed het licht boven de wolkbanken de klare lucht in en over de landen lag de koud-heldere atmosfeer van de stervende winterdag. Merijntje zong in zich zelf het ene schoolliedje na het andere op de maat van de vaste slag hunner schaatsen. Tot hij op eenmaal schrok, doordat de Kruik plotseling oversloeg in woeste vaart, met wild gekras van de scherpe ijzers, die schilfers ijs sissend opzij weg wierpen. Verwonderd keek Merijntje rond. Hij hoorde roepen en zag Janekee en de lange grensjager, die naar hen stonden te kijken en spottend lachten. Toen boog ook hij, kleurend, het hoofd dieper, en sloeg wat hij kon om hun gezamenlike vaart te vermeerderen...

ZESDE HOOFDSTUK

I.

PLOTSELING was de wind omgelopen naar 't Zuid-Westen. Nevels woeien aan over velden en wateren, de lucht werd zacht en het ijs smolt weg als werd er een spons met warm water over gehaald. De wind was bijna zoel, iets lenteachtige streek over het land en een dagenlang durend, stil sijpelend regentje sleep gaatjes en scheuren in de dikke ijslaag wijder en wijder open. De wintervreugde was voorlopig voorbij. Het dorpsleven hernam zijn gewone, trage wintergang. Maar de mannen liepen rond, keken onderzoekend naar de lucht, snoven de zoelte, en werden onrustig: zij roken de naderende lente en het wachtende werk op het veld jeukte al in hun eeltige vingers, die te lang gerust hadden.

De Kruik zat weer met al zijn beesten in zijn huisje, en Merijntje was meer bij hem dan vóór hun fatale scheiding. Want Merijntje speurde iets vreemds aan zijn vriend, iets dat hij geen naam had kunnen geven; misschien wist hij zelf niet helder, dàt er iets was, maar hij werd aldoor naar hem heen gedreven met groter bezorgdheid, met meer hartelike vertrouwelikheid. Er was iets wanhopig eenzaams rond de Kruik gekomen, en in stugger geslotenheid dan ooit vroeger ging hij zijn weg tussen de dorpsmensen, die hem instinctief meer dan vroeger ontweken, afgeschrikt door zijn eenzelvige blik, door zijn sombere kop met de kleine, glinsterende ogen, die strak wegstaarden naar de verte, als zagen ze een doel voor anderen onspeurbaar. Hij kwam niet meer in de herbergen. Rusteloos zwierf hij door de polders, voorzichtiger dan voor zijn aanhouding, maar stropend als steeds.

Merijntje was bang, dat hij weer gepakt zou worden, en als hij nieuwe verhalen hoorde over de stroperijen van zijn vriend, verweet hij hem zenuwachtig zijn roekeloosheid.

– Scheert er toch uit mee stroope, Kruik!.... Loat die verroeste beeste toch loopen één blef thuis, Ge kun toch ok wel aander wark doen!

Maar Goort glimlachte en zei rustig: – Neeë, Merijntje, da' kan nie. Ge meug me veul vroage, da' witte wel, moar uit 't veld blijve.... da' goa nou eenmoal nie.

– Eén a' nou dieë lilleken 'Ollaander weer komt? riep Merijntje half schreiend.

Het gezicht van de Kruik versomberde. Zijn ogen nepen tot smalle spleten dicht.

– Da' mot ie dan moar es prebeere, zei hij kort en lachte er bij, en Merijntje knorde onwillig: – Nou trekte net op een weerwolf....

Op een Zondag in 't laatst van Januarie maakten ze samen een wandeling. In het bos waren de knoppen al druk bezig witte puntjes uit hun harde kurassen te wringen. Een enkel elzenkatje verlengde zich tot spoedige bloei. Overal botte het eerste begin van een nieuw leven. De rulle aarde geurde zwaar en scherp. Vogels vlogen hoog in de koel-blauwe lucht, waar helwitte wolkjes voeren. De atmosfeer was vol spanning, en aanvankelik had Merijntje vrolik over de weg gesprongen, uitbundig verheugd, dat hij eindelik, na zo lange tijd weer eens met de Kruik er op uit trok: met Pol had hij om 't hardst gedraafd, hem aan zijn oren en zijn staart getrokken en met hem rondgerold in het dunne gras onder aan de dijkhelling. Maar allengs had de sombere zwijgzaamheid van de Kruik hem ook stil gemaakt. Eindelik stapten zij zwijgend naast elkaar voort, Pol achter hun hielen met de staart naar beneden en hangende kop, als liepen zij achter een begrafenis. Ze voeren over de Vliet en kwamen voorbij het huis van meneer Walter. Het was gesloten. Alle deuren dicht, de blinden voor de ramen, de dwarsijzers er over. Een zware stilte hing er rond, en in de dennen zong de wind een droevig liedje. Merijntje bleef staan. Hij dacht aan de zonnige dagen van de late zomer en zijn eerste bezoek aan dit huis. Hoe mooi was alles geweest, hoe droomachtig mooi, als in een sprookjesverhaal. Meneer Walter, die zo een goed gezicht had en zo vriendelik was, en bovenal: Oons Lievrouwke met haar blauwe ogen, haar goudglanzige krullen, haar lichtend gelaat, en die zo wonderlik veel van hem hield, wat alles heerlik had gemaakt. En nu was dat allemaal alweer voorbij. Veel treurige dingen waren kort na elkaar gekomen. De Kruik had in de gevangenis gezeten. Oons Lievrouwke was weggegaan, naar Amsterdam. Meneer Walter naar Parijs, dat helemaal in een vreemd land lag, in Frankrijk. Het was alles even verdrietig en raadselachtig. Wat gebeurde er toch in de wereld? Waarom deden al die

grote mensen zo zonderling tegen elkaar? Hij kon het niet begrijpen, maar onderging tegenover dit triestgesloten huis de drukkende invloed van al dat ontmoedigend gebeuren.

De Kruik keek naar hem om en riep.

Langzaam kwam Merijntje achter hem aan. Toen hij bij hem was, keek hij nog eens naar het huis om, en zei klagend: – Woarom zou Oons Lievrouwke toch weggegoan zijn, Kruik?

Die haalde de schouders op, en zei onverschillig: – Ik gloof a-t-die twee 'et nie al te best soame vinne konne.

– Wie? vroeg Merijntje verschrikt en ongelovig.

– Wel, meneer Walter één z'n vrouw.

– Ge zij zot, vonniste zijn vriendje onverbiddelik. Zukke deftige meinse, die moake toch zeker gin ruzie.

De Kruik lachte onwillekeurig en de kleine jongen werd nog driftiger.

– Lach toch nie, oakelike vènt! riep hij. Wie kant er nou ruzie moake mee zo'n lief wefken as Oons Lievrouwke!

– Joa, zeker weet ik et nie, or, krabbelde de stroper terug. Ik doch et zo moar.

Merijntje haalde verlicht adem.

– Ziede nou wel, zei hij opgeruimd. Ik zijn ok net een oap om m'n eige kwoad te moaken om die zotteklets van jou.

Goort keek naar hem, zoals hij daar parmantig naast hem stapte, en het vertrouwen in die bruine ogen en heel dat open kindergezicht gaven hem een beroerd gevoel. Dat mannetje zou nog heel wat bittere pillen moeten slikken, eer hij de dingen naar hun juiste betekenis en waarde had leren beoordelen. Als ie 'et tenminste ooit leerde, en niet net zo lang z'n goedgelovige kop stootte tot ie zich eenmaal de schedel te pletter liep.... Een ongekende zachtheid steeg op in zijn geschonden hart. Hoe graag zou hij voor dit mooie kereltje blijven staan om de slagen op te vangen, die zijn argeloosheid onvermijdelik moest aantrekken.... Met een beschermend gebaar lei hij zijn hand op Merijntjes schouder, en een tijd lang liepen ze weer zwijgend naast elkaar voort. Toen vroeg Merijntje, naar hem opziend: – Gloofde gij, Kruik, ad Oons Lievrouwke van 't voorjoar weer vrom zal komme?

– Net as de trekveugels? schertste Goort.

– Neeë, nou zoonder flaauwe zeever.... gloofde gij 'et?

– Ge kun nooit weten, 'ee, zei de Kruik voorzichtig. Ik ben ok wel vrom gekomme.

– Da's woar! riep Merijntje blij. Dad 'em ik ok al tege m'n eige gezeed.... Eén woarom zou z'ok eigelik nie vrom kommen, 'ee?

Ja, waarom zou ze niet weerom komen, als Merijntje het toch zo heel, heel innig verlangde? Hij had nog niet geleerd, dat het geluk niet komt, enkel omdat wij het met ons verlangen zo erg dringend naar ons toeroepen.... omdat wij het zo heel dringend nodig hebben....

Op de terugweg bleef de Kruik op zijn beurt staan, boven op een hoge dijk en keek tussen de zware stammen der oude olmen door naar een klein huisje, dat een eind verderop in de polder zijn verweerd rood dak in het bleke zonnetje koesterde. Zijn gezicht werd hard en zijn gesloten vuist trilde tegen zijn dij. Verwonderd keek Merijntje naar hem op, zocht dan over het land of hij soms hier of daar een haas zag springen. Maar zover hij zien kon, bewoog zich niets in de naakte wijdheid der wintervelden. Eindelik herkende hij het rode dak, waar de Kruik naar scheen te staren: het was het huisje van Janekee Timmers.... Waarom keek Goort daar zo strak naar?.... Onrust sloop door Merijntjes gedachten. Hij was de woeste vechtpartij nog niet vergeten.... Het zwijgen beklemde hem, en onzeker zei hij: – Ze zègen, 'ee, Kruik, da' Joanekee één de grensjoager noa de vaste mee mekoare trouwe zulle.

Goorts blik bleef als betoverd op het vriendelike rode dak gericht. Na een poosje antwoordde hij, zonder zijn vriendje aan te zien: – Da' zège ze, joa.... Moar zo zeker is da' nog nie, Merijntje.

Het kon Merijntje eigenlik bedroefd weinig schelen en hij trok Goort aan zijn mouw: – Kom, loat oons deurgoan. 't Is nou koud om stil te stoan.

De strakke ogen maakten zich als met moeite los van het dak, en zagen neer op het ongeduldige kereltje, dat speels àl harder en harder trok.

– Joa, 't is goed, vooruit dan moar, zei de Kruik en schoof zijn verkleurde hoed achteruit. Verwonderd zag Merijntje, dat er zweetdruppels op zijn voorhoofd stonden. Lachend oordeelde hij: – Ge zij toch een vies man! Wie zweet er nou in de winter, waarop de Kruik raadselachtig antwoordde: – De berekenienge van de meinse komme nie altij uit, Merijntje.

– Wimme-n-es oonder 't 'aardste loope? stelde de kleine jongen sportief voor. Wie't eeste bij dien 'olle poot is! en voor de stroper kon antwoorden sprong hij al weg, en holde naar een oude knotwilg, die zijn kale takken hulpbehoevend naar de hemel hief. Pol was niet uitgenodigd, maar hij won de wedstrijd glansrijk, en toen Merijntje, aan het doel gekomen, omkeek, zag hij zijn vriend weer over de velden naar het huisje staren, en hij riep spottend: – 'Ei, Kruik, 'edde 'm?

– Wa'? vroeg die, het gezicht naar hem toekerend.

– De steilkijk! gierde Merijntje, dansend van pret, omdat die grote kerel er zo lekker in gelopen was.

– Verroest, gij!

Toen gingen ze verder en de kwade stemming leek verjaagd. Maar na een half uurtje begon de Kruik weer te zwijgen, en Merijntje moest hem de antwoorden uit de mond trekken. En hij begreep er niets van, maar werd week van medelijden, toen hem inviel, dat deze ongewone droefgeestigheid wel eens een gevolg zijn kon van de lange weken, in de gevangenis doorgebracht. En hij besloot, maar veel bij de Kruik te zijn en z'n best te doen, hem op te vroliken.

II.

Het reusachtige goudentientje lag weer op tafel. Merijntje zat, met de armen om zijn opgetrokken knieën geslagen, naar de bezige handen van zijn vriend te kijken, die de laatste fijne splinters sneden van een machtige essenhouten boog, bestemd om Merijntje met één slag tot de rijkste der mensenkinderen te maken. Het gladde, blanke hout wrikte in en uit de gele lichtkring, en werd glanzender bij elke streek van het vlijmscherpe mes. De donkere oogjes streelden verliefd het kostelike wapen, dat ver uitging in pracht en bruikbaarheid boven alles wat de jongens van het dorp tot dan toe onder een kinderboog hadden leren verstaan. Het was een prachtig afgewerkt schiettuig, gevormd naar het model der handbogen, waarmee de grote mannen Zondags schijfschoten in de doelen achter de herberg. Nooit had een jongen zo'n lange, taaie, ver schietende boog gehad, zo mooi van vorm, zo ècht. Jongens hadden op z'n hoogst een wilgentak met een touwtje, maar dit was een volledige, een ware *boog* en hij kreeg er pijlen bij

met een hoornen punt en veren aan hun staart! Echte houten pijlen, niet van die rietjes met een dubbelpuntige vlierprop aan hun top, maar wezenlike houten pijlen, rond en glad, die ver vlogen en rechtuit gingen, omdat er veren achteraan zaten. Die kinderachtige rieten pijltjes vlogen altijd scheef en schots van de boog, je wist nooit precies waar ze terecht kwamen, en ze braken ook nog ieder ogenblik. Merijntje zou de enige zijn, die een echte boog had met echte pijlen, en de Kruik maakte die voor hem!.... Het grote werk naderde zijn voltooiïng en met een hart, popelend van ongeduld en spanning keek Merijntje toe, hoe de grove vingers van de stroper zo verbazend keurig het gladde essenhout bewerkten rond de groeven, die de pees zouden moeten dragen. Het was stil in de kamer. Je hoorde alleen het snurken van Pol, die in elkaar gedraaid voor het gloeiende kacheltje lag te slapen, en het zachte glijden en schuren van het scherpe mes langs het hout. Het was een uur om gelukkig te zijn in ademloos verwachten, en Merijntje genoot het in al zijn heerlikheid....

De Kruik wierp het mes neer, liet de boog door zijn handen glijden om de gladheid te beproeven, hield de uiteinden en de ronde greep in het midden beurtelings in het lamplicht, knikte tevreden en lei zijn werk met een lichte klap op de tafel.

– Ziezo, Merijntje, zei hij voldaan. Da's a'vast kloar, morge za'k de pees draaie. Haastig grepen de kleine handen de boog en bewonderend keerde en draaide de gelukkige bezitter het felbegeerde wapen heen en weer, bekeek alle onderdelen en lachte van vreugde.

– Wad' is ie mooi gewoore! prees hij. Ge zij toch gadvergemes glad, Kruik! 'k Wou a'k et ok zo kon, dan dee ik 'eel m'n leve niks aanders.

– Doar zoude nie vet van soppe, manneke, lachte de stroper. Ge mot moar liever een aander ambacht kieze.

– Dad em ik ommes al gekoze, wees Merijntje hem terecht. Ge wit toch wel a'k pestoor woor.

– O, joa.... da's woar ook.... Nou, misschien kan 'k dan nog wel kùster bij jou woore.

– Zoude da' wille?

– Zoude gij mijn willen 'emme, zo'n oongeloovige?

– 'k Zou j'w eest evetjes bekeere, vertelde Merijntje luchtig, da'sprik van eiges, 'ee, moar dan zou ik je gèren 'emme, veul liever as iemes aanders. – Dan kon ik altij boge vor je moaken, 'ee?

– A'k pestoor zijn, 'em ik wel wad aanders oan m'n kop, as mee de boog schiete, zei Merijntje met een ernstig gezicht. En na even nagedacht te hebben voegde hij er bij: Moar dan mot 'er uitscheere mee stroope, jong: een kùster, die stroopt.... da' voeg nie.

– Eén ik 'em wel een pestoor gekend, die stroopte zelf, beweerde Goort, maar Merijntje haalde de schouders op en antwoordde verstandig: – A'ge deinkt a'k je lieges gloove zal, zijd' er neve, man. Een pestoor, die stroopt.... wad een zottig'ed!.... Eén a'ge bij mijn kùster wilt woore, zulde j'w eigen et stroope tòch af motte wenne, want aanders komt er nik van in, nou witte 't!

– 't Is goed, Merijntje, 't is goed, stemde de Kruik nederig toe en hij lachte zachtjes in zich zelf om de wonderlike zekerheid, waarmee die kleine fantast over de toekomst sprak. 'k Zal doen wa'k kan, or. Zùrgde gij eest moar a'ge pestoor woort.

– Doar zal 't nie oan mekeere, verzekerde Merijntje, maar voorzichtigheidshalve voegde hij er aan toe: As-Godje-blieft.

Toen ging de Kruik zitten, lei de boog dwars voor zich en begon er met een klein mesje lettertjes in te snijden. Nieuwsgierig keek Merijntje toe, en hoe verder de stroper kwam, hoe hoger het gezicht van de kleine jongen begon te blozen. Tot er eindelik, wat schots en scheef, of de letters in dronken vreugde dooreengetuimeld waren, maar duidelik leesbaar stond: – Deze boog snee de Kruik vor Merijntje Gijze.

Het leek Merijntje of de toch al zo fijne boog nou nog honderdmaal meer waard geworden was, en uitgelaten danste hij rond de tafel, tot hij Pol op zijn staart trapte en die met een scherpe gil en een woedend gegrom overeind sprong en met zijn blinkende tanden naar hem hapte. Toen vloog Merijntje tussen de knieën van de Kruik, die hem in zijn armen opving en hem zó even tegen zich aangedrukt hield.

Hun ogen waren vlak bij elkaar en Goort glimlachte. Zijn gezicht werd zo zacht als van een goede moeder en hij voelde zijn hart bevangen van een onbestemde droefenis, die zijn ogen troebel maakte. Bijna beschaamd schoof hij de kleine jongen van zich weg, naar Pol toe, die kwispelstaartend, de oren in de nek getrokken, met zijn ogen om vergiffenis bedelde. Dat gaf Merijntje weer al zijn moed terug, en streng zei hij: – Alla, gij, lilleke zotterik, motte gij noar 't boaske bijte?.... Kom 'ier één goad – gaauw dood lègen.... allee, voruit, rap!.... dood zè'k!

En gehoorzaam strekte de grote lobbes zich plat op de grond, liet de dikke pluimstaart slap hangen, stak stijf de poten uit, deed de ogen toe en lag onbewegelik. Triomferend keek de kleine dierentemmer zijn vriend aan. De overwinning had hem geheel verzoend, en vertederd zei hij: – 't Is toch een broaf 'oondjen, 'ee, Kruik?.... Gimme-n-es een stukske spek vor 'em, om'at ie zo g'oorzoam is.

En op zijn beurt gehoorzaam ging de stroper naar de kast, sneed een schijfje spek af en nu mocht Pol, weer levend geworden, heel voorzichtig enkel met zijn lippen, zoals hij levende vogels apporteerde zonder ze een pluimpje te krenken, uit Merijntjes hand stukje voor stukje het lekkers aannemen.

En dan zaten ze tevreden nog wat bij de kachel, de Kruik dampend uit zijn zwart-gebrande stenen pijp, Merijntje zuigend op een stukje kaneelpijp, dat eerst als sigaar had dienst gedaan, Pol languit tussen hen op de grond. De gulden schemer van het lamplicht hing om hun hoofden, en de stilte was danig goed aan hun hart.

Maar Merijntje kon nooit lang zwijgen, en toen hij het gezicht van zijn vriend stilaan zag verduisteren, zei hij in eens: – Ge deink zeker oan 't kot, 'ee, Kruik?
Langzaam wendde Goort zijn troebele blik naar hem heen: – Woarom?

– Ge kek zo zwart.

Dieper fronsten de wenkbrauwen over de kleine ogen, en eerst na geruime tijd kwam het antwoord: – Neeën, oan 't kot docht ik nie. Ik docht oan 'eel iets aanders.... Oan iets, da' nog veul arger is as 't kot.

– Ge mot moar goed oppasse, da' ge nie meer noar 't kot mot, Kruik, ried Merijntje met een wijs stemmetje. 'k Zou je nou nog veul minder kunne missen as den aandere keer.

De stroper glimlachte: die kleine sloeber dacht enkel maar aan zijn eigen eenzaamheid. Maar de glimlach gleed spoedig weg uit zijn gezicht en hij zei: – Doar zouwde gaauw genog oan wenne, Merijntje. Oonder d' aandere meinse wende rap oan alles.... A'k nou weer es noar 't kot moes.... zou et wel vor veul langer zijn as vor twee moande....

– Woarom? vroeg Merijntje verschrikt.

– Misschien wel vor altij, mijmerde Goort stil voor zich heen.

– Ge zij beslikt! schold de kleine jongen, van zijn stoel op de grond springend, de ogen groot van angst. 'Oe kunde nou zo proate?!

De stroper keek hem aan, zag de ontsteltenis in zijn angstig gezichtje en lachte gedwongen.

– Ge zijd' altij net eender, gij, verweet hij goedig. 'Oe dikkels 'em ik je nou al nie gezeed, da'ge niet alles gloove mot, wa' de meinse zège, zot jong?.... Zulde gij je leve lang onnoozel blijve?

– Meende ge 't dan nie? vroeg Merijntje herademend.

– Bel neent, kleinen oap, 'oe kom d'r op? Ik zee 't ommes moar vor de leut. – O, zèg dat dan, bromde Merijntje. Ge zou iemed de stùptes loate krijge van de schrik.

Toen lachten ze allebei om Merijntjes eigenwijze uitdrukking, maar dadelik daarop zat de Kruik weer met donker gefronste wenkbrauwen voor zich te kijken en zijn handen, die hij over het hekje boven de buis van de kachel warmde, krampten langzaam tot vuisten. Merijntje loerde schuin naar de tafel, waar de blanke boog in het lamplicht zacht glansde, of ie met zij overtrokken was. Een verrukte glimlach verhelderde zijn nadenkend snoetje. Geen vermoeden drong tot hem door van de duistere woede, die aan het hart van zijn vriend vrat, noch van de sombere drang tot wraak, die zijn gedachten zwoel maakte, zijn handen samenneep tot harde knoestige vuisten, als moordwapens zwaar.... Voor Merijntje zagen de dingen er hoopvol uit: de Kruik dronk niet, vocht niet in de herbergen, bemoeide zich bijna met niemand buiten Merijntje, zwierf minder door de polders, en de kleine misdienaar dacht met vertederde dankbaarheid aan de goede hulp der heiligen, wier bijstand hij trouw dag aan dag inriep voor de bekering van zijn vriend. Het zou allemaal wel terecht komen. Meneer pastoor had hem vermaand te blijven vertrouwen, te blijven bidden en beloofd, dat ook hij de Kruik in zijn gebeden zou gedenken.... Nou, dan moest immers alles wel goed komen.... En zo verbeidde Merijntje van dag tot dag het wonder, verheugde zich heimelik om het stilaan al veranderende leven van Goort en was vast overtuigd, dat het grote uur naderde. Maar hij wachtte zich er wel voor, daar zelfs maar op te zinspelen: hij wou de argwaan van de duivel niet wekken, die natuurlik voortdurend op de loer lag om al het goede, dat met zoveel moeite en geduld bereikt was, met één gemene streek weer te niet te doen....

– 'k Zal es noar 'uis motte, zei Merijntje zuchtend. 't Sload al acht uren op de kerk.

De Kruik stond op. Hij rekte de armen boven het hoofd, dat zijn gewrichten kraakten, en zei: – Ik loop zo wijd mee. 'k Zit te veul stil tegewoorig. 'k Woor d'r stijf van.... Kom, me zulle eest Pol in 't schuurke lège, want ik mot nog wijer op.

Bij het flakkerend licht van de stallantaarn keek Merijntje in de kooien.

– Woar is den otter? vroeg hij verbaasd.

– Die 'em ik loate loope, vertelde de Kruik, en toen Merijntje hem vragend aankeek, voegde hij er, even haperend aan toe: Joa, ziede.... 'ij wier me te vals.

– 'k 'Em 'et altij een vals serpent gevonne, zei Merijntje, volkomen bevredigd.

Toen zag hij, dat ook de fretten verdwenen waren en de stroper vertelde hem, dat die waren ontsnapt, zodat hij nu helemaal zonder jachtdieren zat. Wantrouwig keek de kleine jongen hem aan: zou hij dáárom misschien minder uit stropen gaan?.... Dat zou Merijntjes hoopvolle theorieën niet weinig in de war brengen!....

Hand in hand liepen ze door de donkere dorpsstraat, waar je geen hand voor ogen zien kon. Er brandde geen enkele straatlantaarn, want de almanak wees uit, dat het vandaag volle maan was. Maar de donkere wolken had de almanak niet voorzien en Merijntje was stilletjes blij, dat de Kruik naast hem liep.

– Over vijf doagen is 't Vasteloaved, praatte hij. Lekker.... dan goan 'k mee oonzen Arjoan naar Moetje Miebet op de Koeverieng, één doar blijve me tot den aanderen oched, want Moetje Miebet is bang om op vasteloaved alleen te zijn, ziede. Eén me-n-ete d'r 's oaves poffertjes, één oliekoeken, één me drienke d'r sukeloademelk bij, jong.... 't woord een groot feest.

– Da's goed, zei de Kruik, en Merijntje hoorde aan de klank van zijn stem, hoe prettig hij het vond, dat zijn vriendje een groot feest zou hebben, hoe hartelik hij het hem gunde. Da's 'eel goed. Moak moar veul leut bij Moetje Miebetten één it je bùkske moar dik één roond.

– Da' za'k zeker, lachte Merijntje overtuigd. Wi'k voor jou ok een poar oliekoeke bewoare?

– Ik lus gin oliekoeken op den oched noar Vasteloaved, zei de Kruik bedrukt. – Ge mot z'ammoal moar opete.

– 'k Zal nog wel [illegible] zien, besloot Merijntje edelmoedig, want hij meende, dat Goort het maar zei om ze allemaal aan hem te laten, en hij nam zich vast voor er tòch een paar voor hem mee te brengen.

III.

Vastenavond was over het dorp en heel de streek als een zotte ziekte losgebroken. Vóór de middag liepen al groepen gemaskerden en dwaas verkleden langs de wegen en door de dorpen van de nabuurschap, zingend, zwaaiend met bonte lappen, ratels en mirlitons, springend als uitgelaten veulens, toetend op papieren horens, boven de donkere zuchten van de rommelpotten uit. De afschuwelike mombakkesen van glimmend beschilderd bordpapier, met de verstijfde grijns om de afzichtelik vertrokken mond, de dikke, lange neus, de vreselike, wimperloze ogen, waar onwezenlik ver achter de blik glinsterde, het gejoel en gespring der monsterachtig toegetakelde kerels en wijven, joegen de kinderen gillend van schrik in moeders rokken, waar ze hun gezichtjes verborgen om de gruwelik geworden wereld niet meer te zien. Veel moois was er niet bij de rondtrekkende groepen, die door elkaars dorpen en gehuchten zwierven, hier en daar al eens aanlegden in de kroegjes langs de weg, hossend en joelend weer voortgaand. Ze hadden zich omhangen met ouwe todden, gekleurde lappen, onhandig samengevoegd tot costuums, die een treurig getuigenis aflegden van de armzalige fantasie der vervaardigers. Slechts een enkele had een costuum, dat wat betekende, maar dan was het gewoonlik nog een verfomfaaide domino, hier of daar bij een vroeger carnaval in de stad voor een krats meegenomen. De bedoeling was niet een fraai gecostumeerd feest te organiseren, doch enkel zich op dwaze wijze onkenbaar te maken, en dan zoveel onzin en brutale streken uit te halen als maar mogelik was. De meesten liepen maar met binnenste-buiten gekeerde kleren. Hier en daar kankaneerde een vent met vrouwenrokken aan, waar de lange slobberbroek komiek onderuit piepte. Een enkel wijf had de moed gehad een mannenbroek aan te trekken, maar dat werd een twijfelachtige aardigheid geoordeeld van gering allooi. Al werd er vandaag overigens niet zo nauw gekeken. Want morgen begon de vasten. Ze namen het er nu nog

eens van. Lang genoeg, zeven volle weken, zouen ze ingetogen moeten leven en sober zijn en zich van alle genot en alle plezier onthouden. Vandaag moesten ze leut hebben, dol en overmoedig zijn, uitrazen, genot verzamelen voor al die taaie, droge weken van versterving en devotie. Ze moesten eten en drinken, overdadig, schreeuwen en springen en lawaaien om zeven weken achtereen op de herinnering te kunnen teren, tot Pasen kwam en hen verloste. En met hun zotte uitrusting, achter de dwaze mombakkesen herkende de een de ander niet, of ze hielden zich althans zo, en iedereen stelde zich zo mal aan als hij maar even durfde of kon.

Op de middag propten zij zich tot barstens toe vol met feesteten: vette varkenskluiven, aardappelen met rooie kool bij bergen, rijstepap met krenten of pruimen, brood met ham en worst en spek, tot de knopen hun van de broek sprongen en de vrouwen de band van hun rok moesten verwijden....morgen begon de vasten, konden ze hun vleestanden wel uittrekken, vandaag mochten ze nog uitvieren hun levenslust, hun brutale driften, hun zelden bevredigde honger naar genot. En na tafel begon dan het wilde feest eerst recht. Kroeg in kroeg uit zwalkten ze, dansten stampende schotse-drieën, logge walsen, eeuwig in de war lopende quadrilles, ouwe boerendansen, die niemand meer precies kende. Ze trakteerden elkaar over en weer, dronken gaten in hun mombakkesen, slierden in steeds groeiende rijen de straat over, sprongen in kringen rond de pomp voor de kerk, stampten, dat de grond er van dreunde en de ramen rinkelden, hielden elkaar bij de hand en gierden van:

Kee van Ginneke kreeg een kinneken
Op ene vasteloavond
Kee van Ginneke kreeg een kinneken
Op ene karneval!

Oach-e-meroach, één me zullen een pintje pakke,
Oach-e-meroach, één me zullen een pintje doen!
Eén Mieke Poep zat op de stoep,
Eén me zullen een pintje pakke!
Mieke Poep zat op de stoep,
Eén me zullen een pintje doen!

De veldwachters hadden een moeilike dag. Ze wisten, dat ze vandaag wat door de vingers moesten zien, maar ze wisten eveneens, dat ze goed uit dienden te kijken, omdat deze argeloos-lawaaierige pret ieder ogenblik kon overslaan in een woedende vechtpartij. Onkenbaar verkleden loerden achter hun maskers naar oude vijanden, hopend op een gelegenheid om vroegere veten uit te vechten, en niet zelden was het voorgekomen, dat een vrolike zing- en drinkpartij in een kroeg 's avonds plotseling onderbroken werd, doordat iemand met een bierglas de lamp stukgooide en er onverwacht een razend tumult losbrak van woedende kreten, wild krijsend angstgehuil van vrouwen en de scherpe noodschreeuw van een, die een mes in z'n ribbekast kreeg. En als het weer licht werd, lagen er gewonden, stervenden wel soms, en zo velen waren in het gedrang met bloed besmeurd, dat de dader niet was te ontdekken en meestal ook niet ontdekt werd, al wist men wel bijna zeker wie het mes getrokken had en waarom. De dorpsveldwachter en de rijksveldwachter van dienst, soms versterkt met een paar gekolbakte marechaussees liepen heel de dag rond, heimelik zenuwachtig, steeds in afwachting van de vechttonelen, die onfeilbaar altijd juist daar losbraken, waar zij net even te voren waren geweest.

De Kruik was ook verschenen op het feest, gemaskerd en verkleed. Hij droeg een oud matrozenpak, en het kleine mutsje met de zwierende linten stond komiek op zijn massieve kop met het lelike mombakkes, dat een heksachtig ouwe-vrouwengezicht voorstelde met een dikke rooie propneus en een scheve kwijlmond met twee lange tandbrokkels. Iedereen herkende hem en men verwonderde zich er over, dat hij zich na zijn teruggetrokken leefwijze van de laatste weken zo in eens in de vastenavondpret wierp. Maar men moedigde hem vrolik aan, en hij vierde duchtig mee feest, danste en dronk, en leek onbevangen en volstrekt niet gevaarlik. De aanvankelike vrees, dat hij gekomen was om te vechten, week, en driest geworden door zijn rustig gedrag, en door de vele borrels, die ze allengs in hun lichaam hadden, begonnen de brutaalste kerels hem te plagen met toespelingen op Janekee en de Hollander, die na Pasen trouwen zouden, en die Vastenavond vierden als de besten: hij had er expres een dag verlof voor aangevraagd. Janekee liep rond in te nauwe mannenkleren, waar haar malse vormen verleidelik onder spanden en allerlei ruwe opmerkingen van de mannen uitlokten; de Hollander droeg een ouwerwetse soldaten-uniform, met een sjako als een dubbele schepel en een sabel als een beulzwaard. De Kruik liet de plagerijen koeltjes lang zich gaan, dronk z'n pint, lachte en danste.

Hij keek nauweliks naar het paar, en toen begonnen ze, brullend van het lachen te beweren, dat hij bang was, dat hij Janekee niet om een dans dorst vragen. Zwaar aangeschoten protesteerde hij: bang? Hij? Bang was ie voor geen mens.... dat moesten ze niet denken.... maar dat gore stel was hem geen twee woorden waard.

– Nou, allee.... goat er dan es op af! Vroag ze's om een schotse!.... Da' dùrfde gaddomme nie!

– Nie dùrreve?.... Nie dùrreve? bromde de stroper hikkend. 'k Zou nie wete woarom nie.

– Ge dùrf nie, Goort! Ge schet in je broek vor dien 'Ollaander!

– Vor die lange beschete Moandag? schimpte de Kruik grimmig. 'IJ 'ee gin verrekkenis in te brengen: vandoag meude mee iederendeen daanse.

– Nou, toe dan.... vroag d'r dan!.... G'è gin koerazie genog, 'ee?

– Da' zulde dan es aanders zien! Goad' op zij da'k erbij kan!

En zijn mutsje scheef duwend met zijn vuist stapte hij, komiek gebarend op de verklede meid toe, die tegen haar Napoleonsoldaat aan hing, de arm om zijn heup geslagen.

– Allee, Joanekeeke, deze schots vor mijn! riep hij luidruchtig vrolik.

De meid keek hem verbluft aan; haar ogen flikkerden onrustig achter de gaten van het masker. Maar aanstonds kwam de lange Hollander een stap vooruit, strekte zijn arm voor Janekee langs, en zei ruw: – Geen sprake van: mijn meid danst met geen gevangenisboef.

De woorden hadden duidelik en hard geklonken en nu viel er een beduchte stilte. Iedereen hield de adem in. De vrouwen beefden en grepen de arm van de mannen, die trilden van verwachting. Dat zou zo niet aflopen! Nu moest er een uitbarsting volgen van woeste kwaadaardigheid: ze kenden de Kruik toch!... De vermetelste onder hen zou hem zoiets niet hebben durven zeggen.... Maar tot algemene verbazing bleef de stroper kalm en zei rustig: – Ik vroag jou niks, is 't wel? Ik vroag 'et oan Joanekeeë. Wille me soamen een roondje daanse, Joanekee, joa of neeë?

– Neeë, antwoordde zij, dichter tegen de Hollander dringend. Ik daans nie mee jou.

Weer viel de stilte en huiverde de angstige verwachting van een uitbarsting. Maar weer bleef de Kruik kalm. Hij lachte schor en spottend en zijn ruwe stem zei zonder boosheid: – Ok al goed! Vor jouw een aander, or.

Ieder z'n meug, zee den boer, één 'ij vrat slekke.... Kom, Mieke, gij daans mee mijn!

En hij greep een forse meid om het middel, schreeuwde: – Meziek! en draaide haar rond, stampend op de maat van het invallende harmonika-gejengel en de wijs meezingend:

Een schots voor Mie den Blaauwe,
Eén een wals vor Jan de Bruin!
Me zulle ze leere knaauwen
Al op 'ne raauwe juin!

Daarmee was het gevaarlike incident gesloten. De vrouwen ademden op, de kerels gromden een beetje van teleurstelling: ze hadden dolgraag een vechtpartij gezien tussen die twee krachtkerels.... Maar de Kruik dacht niet aan vechten.... De gevangenis zat hem zeker in zijn botten.... Hij danste maar, schreeuwde luider en ruwer de liedjes mee, dronk en raakte snel boven zijn bier. Tegen vier uur lag hij half bezwijmd in de herberg van Birres op een bank tegen de muur, en kort daarop zwaaide hij de straat over, binnensmonds lallend en mompelend en struikelde zijn huisje binnen, nagejouwd door wat toeterende kwajongens. En hij werd niet meer gezien. Lachend spraken ze over hem: die kon niet meer tegen de vrije lucht en een stevige borrel, had te lang achter de tralies gezeten.... zulke dingen moest je bijhouden, anders verleerde je ze.... Die lag nou al laveloos in een hoek z'n roes uit te snurken, en het feest begon nog pas!....

Een stikdonkere avond viel over het dorp. Traag sijpelde een zacht regentje uit de dikke, wattige voorjaarslucht, maar het vastenavondfeest werd er niet door gestoord, joelde luider en driftiger op, hoe later het werd. De dans werd wilder en onvaster, de kerels knelden de vrouwen en meiden heftiger tegen zich aan en het gelach steeg hoger, nerveus, geprikkeld. Hier en daar vielen klappen. Een boerenknecht sloeg een wagenmakersgezel met een bierglas op z'n kop, dat het bloed hem in z'n ogen liep, maar de pummel was gauw naar buiten gewerkt, waar hij afgedroogd werd door een paar kameraden van de wagenmaker, die hem met hun tabaksdozen beboksten, tot hij in mekaar stuikte en als een voddenzak in de regen bleef liggen. Dat stoorde niemand in zijn vreugde: die krabbelde wel weer

overeind en inderdaad danste hij een half uur later weer mee, vol blauwe builen en met een bloedende lip, maar tevreden en welgemoed.

Tegen negen uur kwam een lange sliert hossende en als bezetenen tierende feestgangers bij de weduwe Bosters naar buiten. Een streep geel licht schoof een klaarte over de zwarte straat. Mannen en vrouwen, arm in arm, stampten zingend het donker tegemoet, niets ziende door de snelle overgang van licht in duisternis.

Eensklaps gilde een doordringende schreeuw boven het woeste getier uit, een kreet, schril en angstaanjagend, die de vrolike bende het hart dreigde te doen stilstaan, wild en hoog, eindigend in een smartelik gejammer, dat snel in een gurgelend gereutel wegstierf. Een ogenblik stond alles verstijfd van schrik in een dodelike stilte. Dan liepen ze schreeuwend dooreen, verward, ontsteld, niet begrijpend. Met een klap was de deur van de herberg dicht geslagen, en in het aardedonker werd geroepen, gegild, gehuild, gevloekt. Iemand trapte de deur open, een ander verscheen met een lamp in de hand, een stem schreeuwde: – 'Ier leet er een!

Er lagen er twee, over elkaar gestuikt. In het licht van de flakkerende lamp herkenden ze Janekee en de grensjager. Donker blonk het weglopende bloed onder hen. Kreten van afschuw en schrik scheurden los, gillend gejammer van vrouwen. Haastig werden de lichamen binnengedragen, op de grote middentafel gelegd. Dadelik liepen snelle beekjes helder rood bloed over het groene blad, leekten in vlugge druppeling op de zwartgedanste vloer. De dorpsveldwachter stoof binnen, bleek, werd omringd, met verklaringen overstelpt. Beiden waren dood. Beiden hadden eenzelfde steekwond, kort onder de ribben door, recht in het hart. Een steek, die met ontzettende kracht moest zijn toegebracht, snel en met vaste hand.

Rillend en terneergeslagen stonden de Vastenavondvierders in 't rond. Op de gladde mombakkesen glom het licht, de botte lach der maskers leek in waanzinnige wreedheid verstard. In de ongemaskerde gezichten stonden de ogen hol van schrik boven de bleekverstorven kaken. Zweetdropels parelden op geel-witte, benige voorhoofden. Ontnuchterd stond de dwaas toegetakelde troep bij de vermoorden, en in de ondragelik geworden stilte telde ieder de doffe slagen van zijn eigen hart, hoorde als een verre klacht het zachte suizen van de grote hanglamp. Brutaal als een vloek klonk dan de vraag van de veldwachter door het zwijgen: – 'Eet er iemes gezien, wie da' gedoan 'eet?

Maar er kwam geen antwoord. Pijnlik zocht ieder terug naar het schrikkelike moment van de opgierende doodskreet, maar in zijn voos-ontnuchterde hersens vond niemand iets anders dan de roetzwarte duisternis, de dolle jool van het naar buiten hossen en dan in eens de krampachtige verstarring in schrikstuip. Wantrouwige blikken gingen rond.... was de moordenaar nog onder hen?... Toen fluisterde iemand: – De Kruik....

Aarzelend. Vragend. Een andere stem zei: – Da' zou goed kunne.

Dan weer een ander: – Wie zou 'et aanders gedoan motten 'emme?

De veldwachter keek rond, vroeg: – 'Eed iemes 'em gezien?

Nee, niemand had hem gezien. Geen hand voor ogen kon je daar buiten immers zien. En ze hadden allemaal alleen maar aan hun plezier gedacht, en toen er zo verschrikkelik geschreeuwd werd, waren ze blind geweest van ontsteltenis.... Maar hij kon er toch geweest zijn, loerend naast de deuropening, beschermd door de roetzwarte duisternis, onzichtbaar voor wie naar buiten kwam uit het licht?.... Een jonge boer zei: – 'IJ is zo zat as een pinneke noar 'uis gegoan, toen 't nog licht was.

– Gin meins 'eet 'em noa die tijd gezien, kwam een ander.

De veldwachter dacht na.

– Ammoal noar buite, kommandeerde hij toen. D'r mot iemes om den dokter rijen, één om de masjesees uit de stad.

– 'k Zal ikke wel goan, beloofde de voerman.

De herberg werd ontruimd. Buiten stond het vol nieuwsgierigen. Als een lopend vuur was de mare door het dorp gegaan. Alle feestgedruis was verstomd. De burgemeester kwam haastig aan. Een oude man sprong schreeuwend de herberg binnen: Janekee's vader. Meewarig murmelden de stemmen.... Iemand kwam naar de burgemeester, die fluisterend met de veldwachter overlegde: – De deur van de Kruik stoad oan. D'r braan gin licht. Den 'oond lee vor de deur te woake.

– Ge mot Goort Perdams goan arrestere, gelastte de burgemeester, en de veldwachter ging. In de deur kwam hij de pastoor tegen, die door een paar jammerende vrouwen gehaald was. De oude man beefde en was zeer bleek....

Ze vonden de Kruik gekleed boven op zijn bed. Hij sliep, zachtjes snurkend. Zijn matrozenpak had hij nog aan, het mombakkes, scheefgezakt,

hing grijnzend voor zijn opgezet dronkemansgezicht. Aan zijn handen kleefde aarde, maar er was geen spatje bloed te bekennen, niet op zijn kleren, niet op zijn vingers, nergens.... Er was nog geen uur verlopen sedert het ogenblik van de moord. Met moeite kregen ze hem wakker. Verwezen zat hij de rustverstoorders aan te kijken, begreep niet wat ze hem vertelden, wou weer gaan liggen en doorslapen. Maar hij moest mee. Wankelend van slaap en dronkenschap werd hij naar het gemeentehuis geleid, tussen een grommend mompelende menigte. De veldwachter schudde het hoofd.

– Ze kunne mijn evel goed opsluite, bromde hij overtuigd. De vènt is zo zat as een pinneke.... 'ij is nie van z'n nest af gewiest....

En huiverend vroeg het dorp zich af, wie de sluipmoordenaar zijn kon, als het de Kruik niet was, en waarom?.... Of, was het de daad van een dronken krankzinnige?.... Maar wie dan?.... Wie?....

IV.

In de zonnige voorjaarsmorgen kwam Merijntje met zijn broer Arjaan van de Koevering naar het dorp gestapt. Hij droeg, in een zakdoek geknoopt, drie dikke oliebollen met zwart uitpuilende krenten: die waren voor de Kruik.

Het was zoel in de lucht. De spreeuwen scharrelden in de kale bomen, probeerden hun lenteliedjes, zetten hun veren op om zonnewarmte te vangen. Het winterkoren blonk mals-groen boven de donkere, rulle aarde. De knoppen zwollen. Overal stond het leven klaar om in nieuwe bloei uit te breken. Merijntje was blij en neuriede zachtjes.

Arjaan liep met begerige ogen naar de oliebollen in de zakdoek te kijken. Hij had er veel trek in en zon op middelen om zijn broertje te verleiden de gespaarde lekkernij samen op te eten. Voorzichtig begon hij: – 'Oeveul oliekoeken 'ed ok weer in je zaddoek, Merijntje?

Merijntje, die zijn streken kende, keek hem wantrouwig aan, en antwoordde: – Da' witte net zo goed as ikke: drie, en om alle verdere aanvallen af te weren, voegde hij er aan toe: één die zijn vor de Kruik.

Arjaan lachte schamper.

– Doar zal de Kruik veul om geve! insinueerde hij. Zo'n groote vènt! 'IJ lach je-w-in z'n eigen uit, jong.... da'ge j'w eige nie schoamt!

– Schoame? vroeg Merijntje verbaasd en verontwaardigd, woavoor? De Kruik lust gèren oliekoeke, dad 'eet ie zelf gezeed.... één 'ij zal d'r veul blij mee zijn ok.

– Wa' zijde gij toch een onnoozelen bloed, spotte Arjaan listig. Da' zège de grote meinse moar om je vor den oap t' ouwe, jong. Ze meene d'r gin sikkepit van.... zijde beslikt!

Merijntje stak de tong tegen hem uit.

– Gij deink zeker a'g' alles wit, zei hij beledigd. Moar ik loat m'n eige deur jou nie kullen, Arjoaneke.... één d' oliekoeke zijn vor de Kruik.

Z'n broer haalde de schouders op. Hij zweeg en dacht na, een nieuwe aanval beramend op de fel begeerde oliebollen. Na een poosje stelde hij voor: – Loat oons d'r soamen één opete. Dan blijve d'r ommes nog twee over vor de Kruik.... da's toch zeker genog. 't Is ommes moar vor een oarig'edje.... om te loate zien, da' g'oan em gedocht 'ed.

– Da' zoude gij wel wille, grinnikte Merijntje. Moar ge bleft er nuchter van, manneke.... ze zijn alle drie vor de Kruik.

Nu toonde Arjaan een begin van zedelike verontwaardiging. Hij had besloten op Merijntje's teer geweten te gaan werken. – 't Is wa' moois, bromde hij. J'w eige broer loate verrekke van den 'onger vor een vremde. Dochte gij soms 'ad Oons Lieven 'eerke da' goed von?... Ge mot eest vor je familie zùrregen één dan pas vor vremde. A'ge mijn niks gift, één de Kruik alles.... nou, da's een lillik biechtpuntje, jongeske.

Merijntje was verontrust. Maar hij verdedigde de oliebollen nog: – Gij 'è zo veul oliekoeke kunne ete a'ge moar wou, één de Kruik nie! – Moar nou 'em ik 'onger, klaagde de onverbiddelike Arjaan, één a'ge je broer 'onger loat lije vor een vremde, da's zoonden, a'ge da' moar wit.

– Gij zijd' een freetzak! schold Merijntje wanhopig.

– Eén gij zijd een oonbarm'artige! kaatste Arjaan sluw terug, da's veul arger.

– Gulzig'ed is een groote zoonde.

– Moar oonbarm'artig'ed is nog een veul grootere zoonde.

Merijntje aarzelde. Er was tegen de argumenten van zijn broer niet veel in te brengen, voelde hij. Hij begreep heel goed, dat die ze enkel uit begerigheid te berde bracht, maar daar waren ze niet minder indrukwekkend om. Toen beloofde Arjaan: – A'ge mijn een oliekoek gift, za'k weer zukke lilleke smoele trekken oonder 't knauwe, net als overlest, witte nog wel?

Merijntje glimlachte bij de herinnering. Zwakjes sputterde hij nog tegen: – Gij kund 'iemes alles afstroave. Ge zijd oonverzoadelik, gij!

En Arjaan voelde zich vlak bij de overwinning. Hij wreef over zijn buik, trok een ongelukkig gezicht en zei smekend: – Eèè, toe nou, Merijntje.... ziede nie, a'k bekaant in braand vlieg van den 'onger? Kunde da' nou zo moar oanzien?.... Eén lilleke smoelen a'k trekke zal, jong.... doar zulde versteld van stoan.... doar zijn die van overlest niks bij.

Overwonnen haalde Merijntje een oliebol te voorschijn. Hij reikte hem Arjaan toe, die er onverwijld zijn tanden in zette, onder het kauwen zijn gezicht in de malste plooien verwringend, met de ogen rollend en onder veel aanstellerij slikkend als wilden de brokken maar niet door zijn keelgat. En Merijntje liep schuin voor hem en keek naar zijn fratsen en lachte, dat het schaterde. Die zot van een Arjaan toch!....

Maar zodra het laatste brokje was weggeslikt, werd het bewegelike gezicht weer effen als tevoren, en spijtig zei Merijntje: – Is 't nou al uit?.... Toe, Arjoan, trek nog es een poar bakkese!

– Neeë, antwoordde Arjaan ernstig, da' kan 'k nie. Zukke bakkese kan 'k alleen trekken a'k wa lekkers in m'n moond 'em.... Verroest!.... Doar 'em ik glad vergete net een smoel te trekken as Joane Baks a'ze niese mot.... Da's gaddikke spijtig, ee?

– Nou, doeget dan nou nog moar! riep Merijntje aanvurend.

– A'k moar kon! zuchtte de slimme verleider verdrietig. Moar mee een lege moond zien 'k er gin kaans vor.... Witte wa.... gimme nog een oliekoek, dan zuld' 'es wa' zien!

– Nog al een? riep Merijntje ontzet. Dan bleft er nog moar één over! – Oach, man, wa' gift da' nou? lachte Arjaan luchthartig. 't Is ommes toch moar flaauwig'ed vor de Kruik! Dèinkte nou wezelik dat die wad om oliekoeke gift.... Zij toch nie zo kinderachtig.... A'ge zo flauw zijt, meud' een Zoaterdag-e-middeg nie mee noar 't gùr om roovertje te speulen, or.

– Mee de jongers van d' oogste klas? vroeg Merijntje verrast.

– Joa, antwoordde z'n broer onverschillig. 'k Ar gedocht om je mee te nemen om 'a ge zo'n mooie boog 'ed.... Ik ben den 'oofdman, ziede, één dan konde gij de luitenaant zijn.

Merijntje knoopte de zakdoek los, en gaf zijn broer de twede oliebol. Hij controleerde zorgvuldig, of de beloofde gezichten ook plichtgetrouw getrokken werden, en lachte zich half ziek om de komieke grimassen. Maar in het vage gevoel, dat de derde oliebol het dorp evenmin bereiken zou als de twee andere, zette hij er zelf haastig de tanden in, en at hem gauw achter elkaar op. Teleurgesteld zag Arjaan de laatste lekkere koek verdwijnen, maar hij had te veel gevoel voor billikheid om er èrg boos over te zijn. Toch kon hij niet nalaten hatelik op te merken: – Nou, gij zijd 'ok een lekkere!.... Die frit d' oliekoeken op, die vor z'n kammeroad bewoard warre.

– Eén gij dan? riep Merijntje verontwaardigd. Gij 'ed er wel twee van opgefrete!.... – Da's wad aanders, verklaarde Arjaan met onfeilbaar moreel inzicht. Ze warre nie vor mijn kammeroad bestemd.... da's 'eel wad aanders.

– Ge zijd een schijn' eilige smerlap, concludeerde Merijntje, wiens geweten begon te knagen. Eest stroaft ie me d' oliekoeken af, één dan verwet ie me nog, a'k ze nie bewoard 'em!

Arjaan begreep, dat hij liever niet verder moest gaan, als hij niet met een huilend broertje wou opgescheept zitten, en dus zei hij luchtig: – Oach, jongen, ik zèg 't ommes moar vor de leut, begrepte da' nou nie? En hij begon lachend herinneringen op te halen aan de vastenavondpret op de Koevering en hoe bang Merijntje geweest was voor een masker met een ellendig lange neus, die een grote zweer op z'n ene kaak geschilderd had; ten slotte bleek het hun eigen oom Felix te zijn, maar iedere keer als hij het masker weer voor had, kroop Merijntje angstig weg achter Moetje Miebet d'r rokken. Merijntje wou er niet veel praat over hebben. Nog voelde hij zijn hart sneller kloppen, als hij dacht aan dat nachtmerrie-bakkes van het masker en hij begreep niet, wat er voor aardigheid aan was, je voor de pret zo gemeen lelik toe te takelen....

Toen haalde Arjaan twee grote glazen stuiters te voorschijn, met kleurige, dooreen gedraaide spiralen er binnen in, en stelde voor, lopende te knikkeren, dan schoot de weg beter op. Zo, al knikkerende en krakelende naderden ze tegen elf uur het dorp. En in de dorpsweg, daar, waar de eerste huizen begonnen, zagen ze een troepje mensen bijeen staan rond een

wachtmeester der marechaussees. Gauw staken ze de stuiters weg en holden er heen om te zien, wat er aan de hand was.

Een boerenknecht stond bij de wachtmeester, en de jongens hoorden hem zeggen: – 'k 'Em 'et doar in de slootkaant gevonne toen 'k 'et veld in wou goan. 't Stook mee de punt om 'oog.

De marechaussee hield een wonderlik mes in beide handen voor zich. Het was een lang, breed lemmer, gekarteld en geroest, en de greep was van koper, ook ingevreten van roest en ouderdom, maar het was nog duidelik te zien, dat het koper eenmaal een menselike gestalte had voorgesteld. Vol afgrijzen keken de omstanders naar het wapen in de handen van de politie man. Die draaide het om en om, en keek naar het geronnen bloed tussen de roestgroeven.

En in de beduchte stilte zei toen eensklaps Merijntjes heldere kinderstem: – Da 's 'et mes van de Kruik.

Een schok van ontroering ging door de omstanders. Alle gezichten keerden zich naar Merijntje, en een gemompel steeg op, maar de marechaussee hief de hand op, keek waarschuwend rond, en aanstonds werd hij begrepen en viel opnieuw de stilte. Toen wendde de politieman zich tot Merijntje en vroeg vriendelik: – Witte da' zeker, manneke?

Merijntje glimlachte. Gelukkig, dat hij net op tijd gekomen was! Daar was de Kruik haast dat mooie mes kwijt geweest. Had het verloren en iemand had het opgeraapt.

Toevallig, dat die marechaussee daar net was, anders had de vinder het zo in zijn zak gestoken en de Kruik had er naar kunnen fluiten. Zo 'n mooi, vreemdsoortig mes als geen mens anders had! Maar Merijntje wist, dat het van z'n vriend was. Hij had het hem als schroevendraaier zien gebruiken. Blij antwoordde hij: – Joa, masjesee, da' weet ik zeker. 'k 'Em et em thuis dikkels genog zien gebruike.

'IJ 'ee-g-et opgevist in de Vliet, achter dad ouw kruit'uis bij de stad. Dad 'eet ie me zelf verteld.

Een zucht van ontstelde verbazing gaf lucht aan de gevoelens van de mensen rondom, maar weer ging de blik van de marechaussee waarschuwend rond. Steeds even vriendelik zei hij: – Wel, jongeske, da' treft. Dan zumme 't soame noar de Kruik brenge. Wilde da'?

– Joa, masjesee, antwoordde Merijntje verheugd; hij dacht met wroeging aan de opgegeten oliebollen: nu hoefde hij tenminste niet met lege handen

aan te komen. De Kruik zou maar niet even blij zijn, als hij zijn mooie mes weer terug had!....

– Komt dan moar mee, glimlachte de wachtmees ter hem bij de hand nemend, en tegen de nieuwsgierigen zei hij: Alleen de vinder komd' achteroan.

De mensen bleven waar ze waren, te verrast om dadelik uiting te geven aan hun gevoelens. Maar zodra de marechaussee met zijn kleine gezel uit het gehoor was, kwamen ze los met gesmoorde kreten en druk geredeneer. Even later sloop Arjaan met grote ogen en een bang gezicht weg. Hij holde het dorp in, en zag de wachtmeester met zijn broertje de deur van het gemeentehuis ingaan.

Merijntje had wat verwonderd gekeken, maar de marechaussee had gezegd, dat de Kruik wat voor de burgemeester moest doen en dat ze 'm nou daar nog konden vinden om hem zijn mes dadelik terug te geven....

V.

Meer dan een uur was de Kruik al in verhoor. Vroeg was het parket uit de stad gekomen, en dadelik met het onderzoek begonnen. Niemand had iets te getuigen gehad; enkel, dat Goort Perdams de vermoorden haatte. Op de brede tafel in de hoek lagen de lijken der slachtoffers, half ontkleed, de wrede wonden bloot, het witte vlees bemorst met strepen en plakken donker geronnen bloed. De gezichten leken verstard in een uitdrukking van verbaasde schrik, dat van de vrouw met een smartelike trek om de verbleekte mond. Ze hadden de Kruik voor de lichamen van de vermoorden gebracht, en hij had ze somber, maar zonder merkbare ontsteltenis bekeken. Op alle vragen had hij de schouders opgetrokken, met een verveeld en onverschillig gebaar. Hij bleef bij zijn verklaring. Vroeg al was hij dronken geworden en naar huis gegaan, en had geslapen tot ze hem wakker hadden gemaakt om hem naar 't gemeentehuis te brengen. Hij wist van niets. Als ze dachten, dat hij het gedaan had, moesten ze dat maar bewijzen.

De officier, geprikkeld door zijn onmenselike onverschilligheid, vroeg: – Heb je niet te doen met die twee jonge mensen, die daar in de bloei van hun jeugd zo gruwelik vermoord zijn?

– Neeë, antwoordde de Kruik stug. 't Warre m'n vriende nie. 'IJ 'ee me twee moanden in 't kot g'olpen, één doar emme ze soamen om gelache.

– Dus je haatte ze?

– Joa, da' dee ik. Moar doarom 'em ik ze nog nie vermoord.

Er was een drukkend zwijgen.

– Algemeen word jij voor de dader gehouen.

Goort haalde de schouders op en antwoordde niet.

– Wat denk je wel van de man, die dat gedaan heeft?

Een brede grijns ontblootte de sterke, gele tanden van Goorts wolvengebit.

– Ik deink a' de man, die da' gedoan 'eet, 'ier z'n Poase wel nie ouwe zal, antwoordde hij cynies, keerde toen het gelaat naar het venster en keek de tuin in, waar de spreeuwen luidruchtig krakelend van tak op tak achter elkaar aan sprongen.

Het onderzoek in en rondom zijn huis had niets opgeleverd, dat hem bezwaren kon. De heren van het parket fluisterden met de burgemeester, keken af en toe verstolen naar de gedrongen gestalte met het wrede, onverschillige gezicht. Ze hielden hem allen voor schuldig, maar ze zouden hem wel moeten laten lopen, omdat er geen enkele aanwijzing tegen hem was.... Misschien zou hij praten, als hij vrij bleef. Misschien werd er toch nog iets gevonden, vandaag of later.... En *als* ie 'et gedaan had.... wat een woeste, doortrapte duivel moest die kerel zijn, om zó onbewogen te staan in de kamer, waar zijn slachtoffers lagen, tonend hun gapende afschuwelike wonden....

De Kruik stond tegen de muur geleund, de handen in de zakken, het rechterbeen gekruist over het linker, kalm, onverschillig. Niets in zijn nors gezicht kon doen vermoeden dat hij bevreesd was of door onrust werd gekweld. Hij lette zelfs niet op het gefluister achter de groene tafel, noch op de snelle blikken, die hem van tijd tot tijd zochten. Naast hem stonden twee lange marechaussees, de hand op het gevest van hun sabel, de kolbak diep in de koude ogen....

De Kruik voelde zich veilig. Te listig had hij alles overlegd. Niemand had hem gezien. De doek, die als een dikke prop om zijn hand en de greep van het mes gezeten had, en met het springende bloed was bespat, had hij tot pulver verbrand, en verder was er niets. Het mes lag veilig op de bodem

van een sloot vol gewarrel van waterplanten, en niemand kende bovendien dat mes. Zijn bloed was tot rust gekomen, zijn woeste innerlike razernij was bevredigd en stil gevallen. Ze hadden de strijd met hem gewild.... daar lagen ze.... Maar zien, wat er nu komen moest....

Geruime tijd bleef het stil.

Toen ging de deur open, en op de drempel verscheen Merijntje. De Kruik stond met een schok recht. De kleine jongen keek hem stralend aan. In zijn rechterhand hield hij bij het gevest een oude, roestige dolk omhoog. In zijn blijdschap zag hij alleen z'n vriend, liep de kamer in en riep verheugd: – 'Ier is je mes vrom, Kruik! Z 'emmen et oan de slootkaant gevonne. Gelukkig was ik er net bij, jong, aanders warde 't kwijt gewiest.

Achter de kleine gestalte rees in de deuropening de donkerblauwe, zilver betreste figuur van de wachtmeester, met het blozende gezicht, dat triomfantelik grijnsde. Nog een paar passen kwam Merijntje dichterbij.

– Nou? Zijde nie blij? vroeg hij verwonderd.

Toen zei de stem van de wachtmeester boven hem: – 'Et mes zit vol bloed.

Een vreemd gegrom kwam uit de keel van de stroper. Even sloten zich zijn ogen, en met een gebaar van dreiging en afweer beide strekte hij zijn zware hand uit met gekromde vingers. Duizelingwekkend snel joegen de gedachten in zijn plots gonzende kop achter elkaar aan.... Het enige wezen, waar hij op de wereld van hield.... het enige wezen dat hield van hem, stond daar.... een werktuig in de handen van hen, die hem in de val moesten jagen.... De verdomde smeerlapperij.... Juist hem.... juist Merijntje, zijn kleine kameraad.... Merijntje.... Verraden had ie hem....

De spanning in zijn wezen brak. Alle kracht, alle energie, alle moed tot verzet gleden uit hem weg. Hij zag niets meer dan een donkerheid voor zijn ogen.... Nu kon hij niet meer volhouden, niet meer vechten.... niets had meer waarde.... Merijntje.... En die wist niet wat hij deed.... Zijn verwrongen gezicht werd angstwekkend bleek. Hij opende de ogen, en zei schor: – 't is goed.... breng me moar weg.... Ik 'em 'et gedoan.

De handboeien knipten om zijn uitgestoken polsen. De officier wenkte met de hand....

Verwezen stond Merijntje in de kamer. Werktuigelik dwaalden zijn ogen rond, bleven, zich van schrik verwijdend, rusten op de beide lijken, die wreed hun afgrijselike wonden toonden. Toen begreep Merijntje met

verpletterende helderheid eensklaps wat er gebeurd was en het besef van de gevolgen zijner daad viel als een vernietiging over zijn hart.

Kletterend gleed het mes op de grond. Bang en benauwd draaiden de donkere kinderogen, vergeving zoekend, zich naar de Kruik, die hem al voorbij was, op weg naar de open deur. Dan werd Merijntje even wit als het papier, dat op de tafel een blanke vlek tekende. En met een zware zucht sloeg hij achterover op de vloer.... Bij de drempel wendde de moordenaar zich om, keek naar de kleine gestalte, die roerloos lag. Hij maakte een beweging als wou hij op het bewusteloze jongetje toespringen, en kreunend wrong hij hees uit zijn benauwde keel: – Merijntje!....

Maar Merijntje hoorde hem niet, en de marechaussees duwden hun arrestant ruw de deur uit. Toen boog hij het hoofd en ging, zonder verzet...

Zo eindigde Merijntjes eerste kennismaking met het brandende leven der grote mensen, waarin hij als een argeloze vlinder rondgefladderd en zo wreed de tere vlerken had geschroeid....

EINDE.